అష్టాదశపురాణసారము

మొదటి భాగము

ఇందు

శ్రీ శివ, స్కాంద, పద్మ, లింగ పురాణములు గలవు.

బ్రహ్మశ్రీ వేమూరి జగన్నాథశర్మ

విరచితము.

పబ్లిషర్సు :

రామా అండ్ కో.,

హెడ్ ఆఫీసు :— ఏలూరు.

(బ్రాంచీలు)

గుంటూరు - రాజమండ్రి - భీమవరం - తెనాలి - విజయనగరం.

[వెల రు. **1—4—0**

పునర్ముద్రణము 1000 ప్రతులు
డిశంబరు 1950

పట్టాభి రామా ప్రెస్,
ఏలూరు.

విషయసూచిక

—:0:—

శ్రీ స్కాందపురాణము.

శ్రీ పద్మపురాణము

శ్రీ మహాలింగ పురాణము.

హరిః ఓం.

శ్రీమద్గురు చరణారవిందాభ్యాంనమః

శ్రీమహాలక్ష్మి గణపతయే నమః

శ్రీ బాలాత్రిపుర సుందర్యైనమః

అష్టాదశ పురాణ సారసంగ్రహము

మొదటిభాగము.

ఇష్టదేవతా ప్రార్థనము.

శ్లో॥ నిత్యానందం పరమసుఖదం । కేవలం జ్ఞానమూర్తిం
విశ్వాతీతం గగనసదృశం । తత్త్వమస్యాదిలక్ష్యం
ఏకం నిత్యం విమలమచలం । సర్వధీ సాక్షిభూతం
భావాతీతం త్రిగుణరహితం । సద్గురుం తం నమామి॥

శ్లో॥ శుక్లాంబరధరం విష్ణుం । శశివర్ణం చతుర్భుజం
ప్రసన్న వదనంధ్యాయే । త్సర్వ విఘ్నోపశాంతయే।

శ్లో॥ అం:- ఆనందవల్లీ అమృతకరతలీ ఆదిశక్తిః పరాయా
మాయా:- మాయామాస్వరూపీ స్ఫటికమణిమయీ మామతంగీ
మతంగీ,

నిజ్ఞానార్థరూపా నళినపరిమళీ నాద ఓంకారరూపీ
యోగీ యోగాసనస్థా భువనవశికరీ సుందరీ ఐంనమస్తే॥

త్రిమూర్తి స్తుతిః

ఉ. శ్రీకరలీలఁ బ్రాణులసృజింపఁ దలంచి విధాత తానస్థై
చేకొనివానిఁ బ్రోచునెడ శ్రీవిభుఁడై యవి సంహరింప శి
మాకృతిఁ దాల్చియుమ్మరసు నవ్వలనొక్కఁడటైయె వెలుంగు సు
శ్లోకుఁ బురాణపుణ్యపురుషున్ బరమాత్ముని భక్తిఁ గొల్చెదన్

త్రిశక్తి స్తుతి

ఉ. శ్రీయనవిష్ణుపేరురము చెన్నువహించి యలంకరించి చా
ఊయణినాఁగ శంభుమెయి సామున నెక్కొని వాణినాఁగనా
తోయజగర్భు నెమ్మొగముదూకొని యేలెడునాదిశక్తి సు
శ్రీయుఁజిరాయువున్ సరససిద్ధకవిత్వము మాకు నీయుతన్.

శ్లో. వ్యాసం వసిష్ఠనప్తారం । శక్తేః పౌత్రమకల్మషం।
పరాశరసుతం వందే । శుకతాతం తపోనిధిం॥

కాలమహిమ

క॥ కాలమున బుట్టు జంతువు
కాలముననె వృద్ధిబొందు కాలమునఁ జెడుం
గాలము జనులకు దేవత
కాలము సుఖదుఃఖములకుఁ గారణ మధిపా!

కాలము చాలవిలువగలది. అంత విలువగల పదార్థము ప్రపంచకమందు వేరొకటిలేదు. కాలములో జరుగనిపనిలేదు. కాలములేకుండ జరిగెడు పనిలేదు. కొన్ని కార్యములు స్వల్ప

కాలములో నెరవేరును. మఱికొన్నిటికి హెచ్చుకాలమవసర మగును గాని కొంచెమయినను కాలము పట్టకుండ నేపనియు జరుగనేరదు. కాలములోనే సమస్త జీవ జంతువులును పుట్టు చున్నవి. కాలములోనే పెరుగుచున్నవి. కాలములోనే నశించు చున్నవి. కావున కాలమే మనకు దేవత, కాలముననుస రించియే మనకు సుఖముగాని దుఃఖముగాని సంభవించు చుండును. కాలభేదము ననుసరించియే మనకు కీడుగాని మేలు గాని కలుగుచుండును. శీతోష్ణస్థితులు మారుచుండును. కాలోచితముగానే పనులు జరుగుచుండును, జనులకు సుగుణ దుర్గుణములు, మంచి చెడ్డలు, హానివృద్ధులు, లాభాలాభ ములు, సుఖదుఃఖములు, కలిమిలేములు, మిత్రత్వ శత్రుత్వ ములు, ఉచ్చనీచలు, కలుగుచుండును. మనస్సు మారు చుండును. స్వభావములు భేదించుచుండును. కాఁబట్టి మనము కాలమును వృథపుచ్చఁగూడదు.

కాలమువిలువ మఱియొకవిధముగా కనిపెట్టినబాగుగా తెలియును. యుద్ధములయందు నిమిషములో నెన్నిఫిరంగులుఁ దుపాకులుకాల్పఁబడుచున్నవో,యెందఱు చంపఁబడుచున్నారో యోహాజింపుఁడు. తప్పపాటుకాలములో వెలిగింపఁబడిననిప్పువలన నెన్నియిండ్లు దహింపఁబడునో చూడుఁడు. పరీక్షా దినములలో నాలస్యముగా పరీక్షకుఁబోవు విద్యార్థులకుఁ గల్గు నష్టమును గుఱించియు కచ్చేరీలలో దావాలున్నప్పుడాలస్యముగాఁ బోవు వాది ప్రతివాదుల నష్టమునుగుఱించియు కొంచె మాలో చింపుఁడు. వివాహాది శుభకార్యములలో సుముహూర్తము మించునేమోయని మనలో కొందఱు పడు తత్తరపాటందఱి

కీని విశదమేగదా? యిట్టి సమయములలో కాలము విలువ మనకు బాగుగఁ గనఁబడును.

ధనముకన్నను కాలము హెచ్చువిలువకలదని మనము తెలిసికొనవలెను. కాలములో పనిచేసికాని, పంటలుపండించి కాని, వడ్డికిచ్చికాని, వ్యాపారము చేసికాని ధనము సంపాదించుచున్నాము. ఆర్జించిన ధనము వెచ్చించినను తిరుగ సంపాదింపఁగలముగాని గతించినకాలమును తిరుగ రాఁబట్ట లేముగదా! కాఁబట్టి కాలము ధనముకంటె శ్రేష్ఠమయినదని చెప్పనవసరములేదు. కాలమును దెలిసికొను జ్ఞానముకంటె మించిన జ్ఞానములేదు _ ఏలయన - కాలమునను సరించి జీవులు శరీరమును బొందుచున్నవి. కాలముననుసరించి పెరుగుచున్నవి. కాలము పరిసమాప్తిజెంద దేహములు విడుచుచున్నవి. కాలమునకు లోఁబడని శరీరములులేవు. ప్రతివ్యక్తియుఁ గాలమునకు లోఁబడి వర్తింపవలసినదే. మానవశరీరములు కాని పశ్వాది జంతుశరీరములుకాని చెట్టుచేమల యొక్కరూపములు గాని ప్రారంభదశలో యుండినట్లు లొక్కటే విధంబున యుండుట లేదని యెల్లరెఱింగిన విషయమే. దినదినంబునను పెరుగుచున్నవి. పెరిగినట్లెపెరిగి కొంతకాలమునకు క్షీణించుట. కొంత కాలమునకు నశించుట సంభవించుచున్నది.

దీనిని కన్నులార కాంచుచున్న మనము, ఇందులకు కారణమేమి! యని తర్కించిచూచిన కాలకర్తలగుసూర్య చంద్రాది గ్రహములని చెప్పనొప్పు. జీవుడు శరీరమును [illegible] శర్మ[illegible] విలచుటయని వేదాంతులువ్యాఖ్యానించెదరు.

బుద్ధిమంతులు తెలిపిన సంతసింతురు. శరీరము పంచ భూతాత్మకమని ప్రతివారు అంగీకరించి యున్నారు. అదే విషయము భూమికి శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధంబు లైదును గలవనుచున్నారు. కావున భూమియే సప్త గ్రహములతో గూడినదని వ్రాసిచ్చిరి, అందు వలన సప్తగ్రహములే శరీర మని విదితమయినది.

గ్రహాదుల కాంతిపుంజమువలననే భూమియందు సర్వం బును బోషింపఁబడుచున్నదనుట యోషధులవలన ప్రాణములు శరీరములు పెరుగు చున్నయవి, పెరుగుచున్న మొక్క యెల్ల ప్పుడు నొకేవిధంబుగ నుండక నానావిధంబులగు పరిణామ ములనందుట తిలకించుచున్నాము. ఇంకొకవిషయమాలో చింతము. మనమందఱము మామిడి చెట్లును చూచున్నాము. దాని పూత వగరు వగరుగానుండును. కొంతకాలమునకు చిన్నచిన్న పిందెలు కన్పడును. వానియందు వగరు, పులుపు కలిసియుండును. కొంచెము పెద్దకాయ కాగానే మిక్కిలి పులు పుగా నుండును. కొంత కాలమునకు పులుపువిరిగి తియ్యగాను, పసుపుపచ్చగా నుండును. కాలగతివల్ల రంగులుకూడ మార్పు జెందుచున్నవి. ఇందుకు నిదర్శనముగా నాకాశమందు వివిధవ ర్ణ లగు రంగులతో నొప్పారుచున్న 'యింద్రధనుస్సు' నందఱము వీక్షించుచున్నాము. దీనినిబట్టి తెలియదగిన దేమన నానా రంగులుగల శరీరములు వృక్షములు మొదలగు వానికిగూడ కాలగ్రహ సంచారమే ప్రధానము. గ్రహసంచార కాలమునుబట్టి గ్రహములు చాలవనుట యనగా బలము తగ్గినవని తిరిగి జపతపంబులుచేసి దానిని సంపాదించుకొనుట, గ్రహములకు

ప్రియతమములైన ధాన్యములు, వస్త్రములు, లోహములు వగైరాలు పలు తెఱంగుల నిర్ణయింపబడియున్నవి.

ఏయే గ్రహములు బలముతగ్గినవో శాస్త్రజ్ఞానమువలన దెలిసికొని యా యా గ్రహంబులకు శాస్త్రచోదితంబులైన ధాన్యాదులు వస్త్రములు రత్నములు దానధర్మములుచేయుట వలన తగ్గిన శక్తులు తిరిగి పెరుగునని యర్థమూహ్యము. దానినే మన పెద్దలు శాంతి చేసుకొనవలెనని చెప్పుదురు. అంతకంటె శాంతి అంటే వేరర్థము కానరాదు. దీనినిబట్టి గ్రహింపవలసిన దేమన శరీరంబును దెలిసికొనుట సప్త గ్రహాదుల విద్య చదువుట. భావ మరయుట ఇట్టి విద్యనే మనవారు కాలజ్ఞాన శాస్త్ర (జ్యోతిషమనిరి.) ప్రతి వ్యక్తియు ప్రతి శరీరముతో భూమికి వచ్చినది మొదలు శరీరి శరీరమును విడుచునంతవరకు భూమిపై నడచు చరిత్రను తెలుపునది, జన్మకాలమునగల గ్రహసంచారమనియు దానినే జన్మ పత్రికయనియు.. జాతక చక్రమనియు, చెప్పుదురు - కాలముయొక్క మంచి చెడ్డలు దెలిసికొనుట జాతక చక్రముల ననుసరించి యీ దేహము వలన గల్గు సుఖదుఃఖములు - ఖేద మోదములు జీవశరీరమునకు మఱియొక శరీరమునకుగల పరస్పర సంబంధము గ్రహముల బలాబలంబులు నేకాలమం దేవిధంబున తగ్గునదియు, హెచ్చునదియు నెట్లు వ్యవహరించిన సుఖంబనుభవించునదియు మొదలగు వివిధవిషయములు దెలుపు వ్యక్తి కాలజ్ఞుడగు జ్యోతిష్కుడని పేర్కొనబడుచున్నాడు.

ఇట్టి కాలపరిమాణమును తెలిసికొనుట మన కవసరమని యెంచియే సర్వేశ్వరుడు సూర్యుని, చంద్రుని, నక్షత్రములను

మనకొలమును సృజించెను. ఇతర సాధనములతో నవసరము లేకయే దీనివలన కాలమును (అనగా) నెంతవేళ అయినదియు, పగలు పూట యెంత ప్రొద్దెక్కినదియు, రాత్రియెంతవేళ యయినదియు, మనపూర్వులలో నందఱును కనిపెట్టఁగలిగియుండిరి. ఇప్పటికినట్టి వారుకొందఱుగలరు. జ్యోతిషశాస్త్రము బాగుగఁ జదివినవారికి గాని యట్టి సామర్థ్యము గలుగదు. ఇటీవల కాలమును తెలిసి కొనుట కెసుక, జలములతో చేయఁబడినయంత్రములను, మన వారు కనిపెట్టిరి. ప్రస్తుతము వాచీలు, గడియారములు, టైంపీసులును మన దేశముననే గాక ప్రపంచమందలి యన్ని దేశములందు నింటింటను వాడుకలోనున్నవి. దీనినిబట్టి చూడఁగా కాలపరిమితి తెలియుట యందఱికిని యావశ్యకమన్నమాట స్పష్టమగు చున్నది.

కాలమానములు మూఁడు విధములు. అవియేవనఁగా 1. మనుష్యమానము 2. దేవమానము 3. బ్రహ్మమానము.

మనుష్యమానము:—60 లిప్తము 1 విగడియ

60 విగడియలు 1 గడియ

60 గడియలు 1 దినము

30 దినములు 1 మాసము

12 మాసములు 1 సంవత్సరము

$7\frac{1}{2}$ గడియలు 1 జాము

8 జాములు 1 దినము (రాత్రి, పగలు)

7 దినములు 1 వారము

52 వారములు 1 సంవత్సరము

15 దినములు 1 పక్షము

2 పక్షములు 1 మాసము (పితృదినము)
2 మాసములు 1 ఋతువు
3 ఋతువులు 1 అయనము
2 అయనములు 1 సంవత్సరము

17 లక్షల 20 వేల	సంవత్సరములు—	కృతయుగము.
12 లక్షల 96 వేల	,,	త్రేతాయుగము.
8 లక్షల 64 వేల	,,	ద్వాపరయుగము.
4 లక్షల 32 వేల	,,	కలియుగము.

ఈ నాలుగు యుగములు కలసిన కాలము మహాయుగ మనఁబడును. 2000 మహాయుగములు బ్రహ్మకు 1 దినము. ఇప్పుడు 28 వ మహాయుగములో కలియుగము నడచుచున్నది. ఈ కలియుగమునందు 5052 వ సంవత్సరము జరుగుచున్నది.

దేవమానము:—మనకు 1 సంవత్సరము దేవతలకు 1 దినము. అట్టిదినములు 30 దేవతలకు 1 నెల. అట్టి నెలలు పండ్రెండు దేవతలకు 1 సంవత్సరము.

బ్రహ్మమానము:—2000మహాయుగములు బ్రహ్మకు 1 దినము. ఒకరాత్రి ఒకపగలు.

అట్టి 30 దినములు	బ్రహ్మకు	1 మాసము.
అట్టి 12 మాసములు	,,	1 సంవత్సరము
అట్టి 108 సంవత్సరములు	,,	జీవితకాలము.

దీనికే బ్రహ్మకల్పమందురు. ఇది బ్రహ్మ ప్రళయము.

1 బ్రహ్మకల్పము	ఆది విరాట్టునకు	1 పగలు
2 బ్రహ్మకల్పములు	,,	1 దినము.

మనుష్య జీవిత కాలము

మానవజీవిత పరిమాణము 100 సంవత్సరములని చెప్పు చుందురుగాని, ఇది గ్రంథములలో కనఁబడుటయేగాని తఱచుగా అనుభవమువలన కనఁబడదు. కొందఱుపుట్టఁగానే మృతినొందు చున్నారు. మఱికొందఱు బాల్యావస్థలో 12 సంవత్సరముల లోనే మరణించుచున్నారు. మఱికొందఱు యౌవనావస్థయం దును, కొందఱు కౌమారదశయందును దేహాంత మొందు చున్నారు. కొందఱుమాత్రమువృద్ధావస్థవఱకుజీవించుటచూచు చున్నాము. కాఁబట్టి యెవరెంతవఱకు జీవించియుండఁగలరో చెప్పఁజాలము. ఈ జీవితకాలములో సుమారు సగమునిద్ర యందు గతించుచున్నది. మిగిలిన సగములో సుమారు నాల్గవ వంతు మలమూత్ర విసర్జనయందును స్నాన, పాన, భోజ నాదులయందును వినియోగింపఁబడుచున్నది. మిగత కాలము కుటుంబ పరిపోషణము, కుటుంబ పరిచర్య జీవనోపాధుల సంపాదించుటయందును వాడుక చేయఁబడుచున్నది. మనుష్య జన్మ దుర్లభమనియు నిది క్షణభంగురమనియును, పెద్దలు చెప్పియున్నారుగదా! యిట్టి దుర్లభమైన జన్మపొంది బాలారిష్ట ములు లేక (అనఁగా) బాల్యమరణముపొందక వృద్ధావస్థవఱకు జీవించియుండుట దుర్లభము. జీవించినను, నిహపరములను సాధించుటకుఁ దగినకాలము చాలతక్కువ. ఏమనఁగా బాల్యా వస్థయందుఁ గొంతకాలము విద్యాబుద్ధులు సంపాదించుట యందును యౌవనావస్థయందుఁ జాలకాలము సంసారమందు (అనగా) దారేషణ, ధనేషణ, పుత్త్రేషణల యందును జరుగు చున్నది. అంతట వృద్ధావస్థ సంభవింపఁగా నింద్రియపటుత్వ

నవయవబలము తప్పి వ్యాధులచే నాక్రమింపఁబడి తనశరీరము తనకే స్వాధీనము లేక మనుష్యుఁడు బాధపడుచుండును. కౌమారావస్థ యని మఱియొకటి చెప్పుచున్నారు. కాని యది దృఢశరీరులయందు యౌవనావస్థతోను, బలహీనులయందు వృద్ధావస్థతోను కలియుచున్నది. కావున పై చెప్పఁబడిన కారణములచేత మనుజులై పుట్టినను జీవులకు పరసాధనమును చూచుకొనుట కవకాశముచిక్కుట కష్టముగా కనబడుచున్నది.

పరము

పరమనఁగానేమి ? దాని సాధనము మన మెందుకు చూచుకోవలెనని కొందఱడుగవచ్చును. ఏ జీవుడుఁగాని పుట్టుటకు తన పూర్వజన్మమునందు తాను చేసిన సుకృత దుష్కృత కర్మయే కారణమునియు నట్టిజన్మలెన్నో యీజీవుడు పొందునదియును, శాస్త్రములవలన కానఁబడుచున్నది. అట్టి కర్మఫలము మంచిదైనయెడల జీవుఁడు స్వర్గాదిభోగము లనుభవించుననియును, నీచమైనయెడల నరకలోకబాధలుపొంది పిదప పశుపక్ష్యాది జంతువులలో జన్మించుననియును, మధ్యమఫలము గల కర్మవల్ల మనుజులై పుట్టుదురనియును చెప్పుచున్నారు. ఇది గాక కర్మఫలము మూఁడు విధములుగా చెప్పుచున్నారు.

1. సంచితము. 2. ప్రారబ్ధము, 3. ఆగామి.

సంచిత మనఁగా నిదివరకు పూర్వ జన్మములయందు మనచేఁజేయఁబడి మనమనుభవించుటకునిలువగానున్నకర్మ.

ప్రారబ్ధమనఁగా పూర్వజన్మములలో మనముజేయ్యఁబడిన కర్మలలో నీ జన్మయందు మనమనుభవింపవలసిన కర్మ.

ఆగామి యనఁగా నీ జన్మయందు మనచేఁ చేయఁబడి ముందు మన మనుభవించుటకు నిలువలో చేరఁబోవుకర్మ.

ప్రతు జన్మములలో నింతకుముందుమనచేఁ చేయఁబడిన కర్మ మానవులకునిలువఁగానుండుననియును, అందులో మొదటిది యనఁగా వెనుక ఏఁడవజన్మమునందలి కర్మ మన కీజన్మమందుననుభవించుటకు నియ్యఁబడినదనియును, వేదాంతశాస్త్రములయందుఁ జెప్పఁబడియున్నది. దీనికే ప్రారబ్ధమని పేరు. ఈ ప్రారబ్ధము ప్రతి మనుజుఁడు, అనఁగా స్త్రీగాని పురుషుఁడుగాని యనుభవింపక తీరదు. అనఁగా 'తప్పదు' అనియును జ్ఞానమును పొందుటవలన నిదివరకు నిలువయున్న ఆఱుజన్మముల కర్మ యనఁగాసంచితమును, ఈజన్మయందు మనచేఁజేయఁబడుచున్న కర్మ యనఁగా నాగామియును నశింపఁజేసికొని మోక్షమును పొందవచ్చుననియును, వేదాంతము చెప్పుచున్నది. మోక్షమనఁగా జననమరణాదులు లేక (అనగా చావుపుట్టుటలుమరి లేకుండ) జీవుఁడు దేవునియందు లయించుటకనఁగా చేరుట. ఇట్లు మోక్షమునుపొందుశక్తియనఁగానర్హతమనుష్యులకుదప్ప పశుపక్ష్యాది యితర జంతువులకు లేదు. ఎందుచేతననఁగా వాని జన్మయనుభవము కొఱకే, అవి యదివఱకు చివరజన్మమున పొందిన మానవజన్మమందుచేసిన పాపపుఫలముననుభవించుటకే, ఆజంతుజన్మవానికియ్యఁబడినది. వానికి నాగామి లేదు. అనఁగా పశుపక్ష్యాదులు చేసిన కర్మవలన గలిగిన పాపముగాని పుణ్యముగాని, యవి యనుభవింప నవసరము లేదు. ఎందుచేత ననఁగావానికిబుద్ధిలేదు. మానవులకు బుద్ధియున్నది. బుద్ధిపూర్వకముగాచేసిన కర్మఫలమే యనుభవింపవలసియుండును. కావున

మనుష్యులకు సర్వేశ్వరుఁడు బుద్ధియిచ్చియున్నాఁడు. దానిని వికసింపఁజేసికొనుటకు వారికి విద్య యావశ్యకము. అందుకే స్త్రీ పురుషాదులకు విద్య కావలసియున్నది. బుద్ధిని ప్రకాశింపఁ జేయునదే విద్య. విద్యనేర్చుకొనుటవలన వినయము, దాని వలన తగినవా రనిపించుకొనుట, ధనము సంపాదించుట, కుటుంబ పరిపోషణము చేసికొనుట, దానధర్మములు చేయుట యందువలన నిహపరసుఖములను బొందుట సంభవించును. ఇట్టి విద్యవలన పాపమనఁగా నేమో పుణ్యమన నెట్టిదో, మాత్రము తెలిసి యుక్తప్రవర్తనగలవారై పాపకార్యములను మాని చేతనైనంతవఱకు పుణ్యకార్యములు చేసి స్వర్గాది భోగములు కొంతకాల మనుభవించి తిరిగి మనుష్యులై జన్మింతురు. తిరిగి యా విద్యను బాగుగ పొందినవారై హెచ్చు జ్ఞానమును సంపాదించి యిహలోకసుఖము క్షణమాత్రమునుండు నదియని యెంచి దానిని కోరక శ్రీసర్వేశ్వరునియందునిశ్చల మైన భక్తిగలవారై సేవించి తాము చేసిన పుణ్యకర్మఫలము తాము కోరక శాశ్వతమైన మోక్షమును పొందుదురు.

ప ర లో క ము లు

జ్ఞానము ప్రతిమనుజుని కవసరమని పైన వ్రాయఁబడుట యేగాక. యందఱికిఁ దెలిసియేయున్నది. ఇహలోకమునకు నుప యోగించు జ్ఞానము పరలోకమునకు నుపయోగించు జ్ఞానము నొకటే యయినను దానిని యుపయోగించుటను బట్టి ఫలము వేరుగానుండును. మోక్షమును పొందుటకు కావలసినజ్ఞానము వేరు. దానినియాత్మజ్ఞానమందురు. పరలోకములు నాలుగు

ముఖ్యమైనవిగాఁ జెప్పనచ్చును. అందు మొదటిది స్వర్గము. దీనిని దేవలోకమందురు. అందు రాజు దేవేంద్రుఁడు. ఇతఁడు అష్టదిక్కులలో నొకటైన తూర్పుదిక్కున కధిపతి. మిగిలిన యేఁడు దిక్కుల యధిపతులుకూడ దేవతలే.

రెండవది బ్రహ్మలోకము లేక సత్యలోకము. దాని కధిపతి బ్రహ్మ. మూఁడవది కైలాసము, దానికధిపతి యీశ్వరుఁడు. నాల్గవది వైకుంఠము. దాని కధిపతి శ్రీమహావిష్ణువు. ఇందు 2,3,4 లోకములకు పోవువారా యా లోకాధిపతు, లుండునంత కాల మందు సుఖ మనుభవించుచుండి, వారితో కల్పాంతమున నంత మొంది తిరిగి కల్పాదియందు మరల భూలోకమున జన్మింతురు. మొదటిదగు స్వర్గమునకుఁ బోవు వారటు నింద్రుఁడుండు నంతకాలము నందుండరు. వారివారి పుణ్యఫల మనుభవము జెందినవెంటనే మరల భూలోకమున జన్మింతురు. పై నాలుగు లోకములందును కర్మ క్రొత్తగా చేయుటకుఁగాని, దాని ఫలము హెచ్చుచేసికొనుటకుఁగాని యధికారముండదు. భూలోకమందు తాము చేసికొన్న పుణ్య కర్మముల ఫలము వలన కలిగిన సుఖమనుభవించుటకే యక్కడకు పోవుదురు. అది చెల్లఁగానే తిరిగి వారికి చావుపుట్టుకలు కలుగును. కావున శాశ్వత సుఖము నవియ్యఁజాలవు.

జ్ఞానసాధనములు – మోక్షము.

మోక్షమట్టిదికాదు. మోక్షమనఁగా నాదివిరాట్టును, అది మధ్యాంతరహితుఁడును, సర్వశక్తుఁడును, సర్వజ్ఞుఁడును, సర్వవ్యాపకుఁడును, సర్వాత్ముఁడును, సర్వాంతర్యామియు నైన

పరబ్రహ్మమునందు లయించుట లేక నైక్యమగుట. దీనినే శాశ్వత బ్రహ్మలోక నివాససిద్ధి పొందుట యని చెప్పెదరు. ఆత్మజ్ఞానము పొంది, మోక్షమును సంపాదించుటకే ప్రతివాను జుడు ప్రయత్నము చేయవలెను. ఆత్మజ్ఞానమన నా పరబ్రహ్మ యొక్క యాత్మయే, మనయందున్నదనియు సర్వ యన్ని జీవ జంతువులయందు నున్నదనియు తెలిసికొని తన్ను తానెట్లు ప్రేమించునో యట్లే పిపీలికాది బ్రహ్మపర్యంతము గల జీవులను ప్రేమించుట. ఏ జంతువునందును భేదబుద్ధి లేకుండుట. సర్వ సమత్వము కలిగి తామరుపరదలోని కుమ్మరిపురుగువలెసంసార మందు వర్తించుచు కర్మలు చేయుచు వానిఫలమును కోరక సర్వేశ్వరునియందు సమర్పించుచు, ప్రారబ్ధము ననుభవింప వలసినంత కాలము బ్రతికియుండి యాత్మజ్ఞానమును సన్నవలన, యాగామి, సంచితములను దహింపజేసి దేహాంతమందు మోక్షము పొందుటకు ప్రతిమానవుడును ప్రయత్నింప వలెను. అట్లు ప్రతివారు నీజన్మ యంతమందే మోక్షమొక ప్పుడు పొందకున్నను, జన్మాంతరమందైనను తప్పకపొందుదు రని శ్రీభగవద్గీత మొదలగు జ్ఞానప్రతిపాదకములగు గ్రంథము లలో జెప్పఁబడియున్నది. జ్ఞానసాధనములగు గ్రంథములలో ముఖ్యమైనవి—1. వేదములు 2. ఉపనిషత్తులు 3. పురాణములు 4. శాస్త్రములు 5. బ్రహ్మసూత్రములు 6. భగవద్గీతమున్నగు నవిచెప్పబడి యున్నవి. కానియవి సంస్కృతమున వ్రాయఁబడి యుండుటచేత నాభాషా పాండిత్యముపూర్తిగా గలవారికేగాని యితరులకు సులభముగా నర్థబోధకములుగావు. మన మాతృ భాష పూర్వము సంస్కృతమే యయినను నిప్పుడు సాధారణ

ముగా వాడుకలో లేదు. పూర్వము సామాన్యముగా సంస్కృతమే, కుటుంబములో స్త్రీలుకూడమాటలాడుచుండెడివారట. అదినానాటి కంతరించినది. కావున నా గ్రంథములు మనంతట మనము పండితులసహాయము లేకుండ నుపయోగించుకొను శక్తి మనలో చాలమందికి లేదు. పై గ్రంథములన్నియు వ్యాఖ్యతో ననఁగా టీకతో తెలుఁగు లిపితో నున్నను,సులభముగా నర్థముగావు. పురాణములలో కొన్నిమాత్రము దేశభాషలలోనికిభాషాంతరీకరింపఁబడియున్నవి. అవిపద్యకావ్యములలోనున్నవి. కాఁబట్టి యా యాభాషలలోసామాన్య పాండిత్యమైనను గలవారికితప్ప నితరులకు బోధపడవు. అట్టి యర్థజ్ఞానముగలవారు సహితము వానిలో నొక్కొక్కటిని జదివి ముగించుట సులభముగాదు. చాలకాలము పరిశ్రమ యావశ్యకము. మహాపురాణములు పదునెనిమిదియు నేదైన నొక్క దేశభాషలో వ్రాయఁబడి యుండక పోవుటచేత నొకటేభాష తెలిసినవారికి వాని నన్నిటిని చదివి ముగించుటకవకాశము లేదు.

మోక్షాపేక్ష కలుగు వయసు.

ఏందుచేతననఁగాసాధారణముగా జనులలోచాలమందికి కాలము మళ్ళిన తరువాతగాని పాపపుణ్యావిచక్షణ కలుగదు. అది కలిగిన పిమ్మటగాని పాపకార్యములయందు భీతి, పుణ్యాకార్యములయందు ప్రీతి కలుగనేరదు. అటుపిమ్మట వారది వఱకు తాముచేసినపాపములను తలఁచుకొని, భయపడి పశ్చాత్తాపమునొంది, చెయ్యికాలిన తరువాత యాకులు వెదకుకొను వానివలె, పాపములను పోగొట్టుకొనుటకు సాధనములను వెదకు

కొనుచు, నూతులు, చెఱువులు మొదలగు జలాశయముల యందుఁ బడినవారు తమ ప్రాణములను గాపాడుకొనుటకు తగిన యూఁత వెదకుకొనునట్లు, పలుదిక్కులచూచియనేక విధ ములఁ దల్లడిల్లుచు, నాలోచించెదరు. అప్పుడువారు తమంతట తాము సరియైన సాధనములు దెలిసికొనలేక, వారిని వీరిని యడిగి తెలిసికొందమని ప్రయత్నింతురుగానివారికితగినయుపాయ మునుచెప్పువారు దొరకుట దుర్లభము. ఏలయనఁగాసామాన్య ముగా నందఱు నట్టిస్థితిలోనే యుందురు. ఎవరికిని సరియైనసాధ నము తెలియదు. కావున కొందఱుపవాసములు మంచి వనియు, మఱికొందఱుతీర్థయాత్రలు మంచివనియు, కొందరు పురాణములు చదువుట, వినుట మంచిదనియు, ఇతరులు దాన ధర్మములు చేయుట మంచిదనియు, నిట్లనేకవిధములుగాచెప్పు దురుగాని నిశ్చయించి చెప్పఁజాలరు. ఇవి యన్నియు మంచివే కావచ్చును, పాపములను బోగొట్టవచ్చునుగాని యిట్టి సాధన ములలో నెవరి కేది యనుకూలముగా నుండునో యది వారే యెంచుకోవలెనుగాని యొకరుకొకరు మరియొకరు వారికి తగిన సాధనము చూపలేరు. ఏమనఁగా జనులస్వభావములు, నడ వడికలు, స్థితిగతులు, నవకాశములు, బుద్ధులువేరుగానుండును. కావున నెవరికి సదుపాయముగా నుండు పాపపరిహార మార్గ ములు, తరణోపాయములు వారేయెంచుకొని యవలంబింప వలయును. అట్లుయెంచుకొనిమనస్సు నందుకు స్థిరపఱచుకొన్న పైని తమ రామార్గమున నడుచుటలో సహాయము కావలసి వచ్చు డదివఱ కామార్గముననుసరించినవారిలో బాగుగ తెలిసిన వారిని యడిగి, సరియైనత్రోవను తెలిసికొనవచ్చును.

జ్ఞానమును పొందుటకు నాయువవసరము.

ఈ పైన చెప్పిన కారణములవలన నింతకును ప్రధాన మైనది యాయువు. జనులు కొంతకాలము బ్రతికియుండి మనస్సు పరిపక్వముగలవారై నరలోక భయము, పుణ్యలోకములు పొందవలెనని కోరిక, కలిగినప్పుడు కదా దానికి తగిన సాధనములగురించి వెదకుకొందురు. ఈ లోపుగా రోగములవలనపీడితులై బలహీనులైనను, చనిపోయినను, నట్టియవసరమేతటస్థింపకుండునుగదా! పరమేశ్వరుఁ డెవరి కెంత పరమాయు విచ్చియున్నాఁడో నిశ్చయముగా నెవరికిని దెలియదు. కాని యారోగ్యమును కాపాడుకొనుటకు కొన్నిమార్గములున్నవి. వాని నిచ్చట నాకు తెలిసినంతవఱకు చదువరుల యుపయోగముకొఱకు క్రింద వ్రాయుచున్నాను.

ఆయువు వృద్ధిపొందుటకారోగ్యవమసరము.

మనుష్యులకు పశుపక్ష్యాదిజంతువులకు సామాన్యధర్మములు నాలుగు. అవియేవనఁగా 1. ఆహారము 2. నిద్ర 3. భయము 4. మిథునకృత్యము. ఈధర్మములనఁగాపనులయందు మితిమీరక నియమముతో క్రమముగా సంచరించువారివై రోగ్యలోపముండదని వైద్యశాస్త్రములో చెప్పబడియున్నది. కానిజబ్బుప్రవేశించి మందుపుచ్చుకొనునప్పుడుగాని, యాసంగతులు మనకు వైద్యులు చెప్పరు. అప్పుడు వారుచెప్పు సంగతులకే పథ్యమందురు. ఆ పథ్యాపథ్యములు రోగములు రాకముందే కొంతవఱకు మనకు తెలిసియుండినయెడల రోగబాధ కనబడక పోవచ్చును. పథ్యమనే మాటకు హితవనియు నపథ్య

మన హితవుకాని పనియు సర్వము. పథ్యము రెండువిధములు. 1. ఇచ్ఛాపథ్యము, అనఁగా తనశరీరస్థితినిబట్టి యాలోచించి యెప్పటికితన కేమి యవసరమో దానిని నుపయోగించుట. 2. కఠినపథ్యము (అనగా) తన కేమి కావలసియున్నను సరేగాని నియమితపదార్థములనే యుపయోగించుట. మనము నిత్యము వాడుకలోనుంచవలసినదియు నిచ్ఛాపథ్యమే. ఎవరినోటికే వస్తువు మిక్కిలిరుచిగానుండునో యదేవారి శరీరమునకు పడి నిది 'మిక్కిలి బాధించునది' అని తెలిసి మితముగా తిన వలెను. దానిని తఱచుగా దినకూడదు. ఆహార విషయమై ఈ క్రింది నియమములు పాటించవలెను.

ఆరోగ్య సాధనములు.

1. వేళ తప్పక భోజనము చేయవలెను,

2. తనశరీరమున కప్పటికి పడుపదార్థములు తినవలెను.

3. మితముగా తినవలెను.

4. తనపొట్టలో సగమన్నము మొదలగు పదార్థముల తోను నాల్గవభాగము నీటితోను నింపి మిగిలిన భాగమును వాయువుండుటకవకాశము నుంచవలెను.

5. భోజనము చేసినతరువాత నాలుగు గంటల నఱకు మఱి యేపదార్థమును తినఁగూడదు. అవసరమైనయెడల మంచి నీరు మాత్రమే త్రాగవచ్చును.

6. ఆకలితో నుండఁగూడదు. బాగుగ నాకలిగలిగి నప్పుడేమియును తినకయున్న పైత్యము ప్రకోపించి ప్రాణమున కుపద్రవము కలుగఁజేయును. ప్రకోపించుటనఁగా పొంగుట,

7. ఆకలి బాగుగ కలిగినప్పుడు ద్రవపదార్థములు, అనగా నీరు, కాఫీ, టీ, మొదలగునవిమాత్రము చాలవు. పాలుమంచివి యయిన చాలును.

8. మితిమీరి భుజింపఁగూడదు.

శరీరము నందలి మురికిని పోఁగొట్టుకొనుటకు స్నానమవసరము. దీనికి తగినకాలము సూర్యోదయ సమయముగాని యంతకు కొంచెము ముందుకాలముగాని, చల్లనినీరు శ్రేష్ఠము. లేదా గోరువెచ్చని నీరుమంచిది. భోజనము చేసినపిమ్మట లేదా, యేదైన నాహారము పుచ్చుకొన్నపైని యదిబాగుగ జీర్ణమగు వఱకు స్నానముగాని కంఠస్నానముగాని కూడదు. అభ్యంజన స్నానము (నూనెమర్దన వగైరాలు) తఱచుగానవసరము.

నిద్రయారోగ్యమునకు ముఖ్యసాధనము. ఇది బాలురకు విశేషముగా నవసరము. వారి నిద్రకు పరిమితిలేదు. యౌవన మందున్న వారి కెనిమిది తొమ్మిది గంటల నిద్రయవసరము. ఆరోగ్యదశలో నుండు వృద్ధులకు సయితమాఱు లేక యేడు గంటల నిద్రయుండవలెను. ఆఱుగంటలైనను నిద్రపట్టకపోయి నపుడు వారికారోగ్యము లేవని నమ్మవచ్చును. పగటినిద్ర యారోగ్యము చెఱచును. మంచి వేసవికాలములో వేడివలన రాత్రి నిదుర వేగముగపట్టనిదినములలో పగలొకటి రెండుగంట లెండవేళ నిద్రించినను దోషములేదు. రాత్రి ప్రథమభాగ మందు నిద్ర శ్రేష్ఠము. కావున పెందలకడ పరుండి పెందలకడ లేచుట యారోగ్యమును బలపఱచును. కోడికూతవేళ నిద్ర నుండి లేచుట యారోగ్యమును, బలమును, ధనమును, పార

మార్థికము నిచ్చునని చెప్పుదురు. ఇందుకు కారణములాలో చించి వేదాంత, వాత్స్యాయన, పారాశర్యాది మహామునులు వ్రాసిన మహోత్కృష్ట గ్రంథరాజముల వలన దెలిసికొన వచ్చును,

భయము, విచారము లేక దుఃఖము, కోపము నీమూడు నారోగ్యమును చెడఁగొట్టుటకు సమానమైన కారణములే. అవి హెచ్చుగా జనులకు కలిగినప్పుడు వానిని తగ్గించుకొనుట కెల్ల విధముల బ్రయత్నింపవలయును, లేకున్న నాయా సమయములందు మనశరీరమందు నెప్పుడును మితముగాను, నారోగ్యదశయందు సమభాగములుగాను, చరించు వాత, పిత్త, శ్లేష్మములు, భయముగాని దుఃఖముగాని, కోపముగాని మిక్కిలి యధికమగు నప్పుడు పొంగి గొప్పవ్యాధులను కలిగించును. ఒకానొకప్పుడు వెంటనే మరణమును లేదా మూర్ఛనైనను కలిగించును. కావున తెలివిగలవారు దానిని నుపయోగించుటకు తగిన సమయములు కలుగు నప్పుడే. ఎప్పుడును సంతోషముగా నుండువారికి నాయురారోగ్యైశ్వర్యములు వృద్ధియగును.

మిథునకృత్యము పై మూఁటికన్న నారోగ్యమును గాపాడుటయందు ముఖ్యము. ఎందుచేతననఁగా నింద్రియ నిగ్రహమువలన బలవృద్ధియు, శరీరపుష్టియు, కాంతియు, కలుగును. వీర్యనష్టమువలన బలహీనతయు, శరీరముక్షీణించుటయు, కాంతివిహీనతయు కలుగును. ఇది పరమ రహస్యమైన విషయ మగుటచేత దీనిని గుఱించి తల్లిదండ్రులుగాని, గురు

వులుగాని, పెద్దలుగాని, తఱచుగామనకుపదేశము చేయరు. ఈ యంశములో స్వాభావికమైన జ్ఞానమును బట్టి స్త్రీ పురుషులు సంచరింతురే గాని వారికి హితోపదేశము చేయువారు లేరు. లేకున్న నిందువిషయమై పశుపక్ష్యాదులు బహునియమముతో సంచరించుచుండుట మనము చూచుచున్నాము. అవి వాని నియమిత ఋతుకాలము నందే సంగమము చేయును. ఈ సంగతి మనము చూచి కనిపెట్టుచున్నాము. పిచ్చుకలు, కాకులు,చిలుకలు,గోరలు,కుక్కలు మొదలగుజంతువులపిల్లలను మనము తెచ్చి పెంచవలెనన్న నా యా కాలములలోనే దొరకును గాని మనము కోరినప్పుడెల్లను దొరకవు. ఏలయన నవి వానినియమిత ఋతుకాలమునందే సంయోగము జేయును. ఆవులు కూడ నట్లే వానికవసర మైన సమయ మందొకటి రెండుసారులు జతకూడును, గాని గర్భము నిలిచినతరువాతనా స్త్రీజంతువును పురుషుజంతువు మఱి చూడదు. వానికి పసిపట్టి తెలిసికొను శక్తి సర్వేశ్వరుఁ డిచ్చియున్నాఁడు. ఇట్లు సంచ రించుచుండుటచేతనే యవి తఱచుగాబలారోగ్యములు కలిగి యుండును. మనుష్యులకువలె వానికి తఱచుగా రోగములు రావు.

ఇంద్రియనిగ్రహము

జనులట్టి కాలనియమములను పాటింపక రాత్రిపగ లను విచక్షణ లేక సంచరించుటచేతనే బలహీనులగుటయు, వ్యాధి పీడితులగుటయు, సంతాన నష్టములు కలుగుటయు దక్కినపిల్లలు బలహీనులై రోగపీడితులు బుద్ధిహీను లగుటయు సంభవించుచున్నది. జనుల కట్టి కాలనియమములు, ఋతుకాల

ములు లేదా ? వానిని తెలిసికొనుటకు వీలులేదా ? యని కొందఱు అడుగవచ్చును. అన్నిజంతువుల కన్న మనుష్యులకే యట్టివి కనిపెట్టుటకు హెచ్చవకాశము లున్నవి. ఎందుచేత ననఁగా స్త్రీల ఋతుకాలము ప్రత్యక్షముగా వారికి తెలియునుగదా ? యది మొదలు మూఁడురోజులు వారిని ముట్టుకొనగూడదు. ఎందుచేత ననఁగా, నదియే వారికి ఋతుకాలము. ఆకాలమందు గర్భకోశమండలి కమలము వికసించియుండును. అట్టి సమయములో సంయోగముచేసిన యా స్త్రీల కెప్పటికి సంతానము కలుగక పోవుటయే గాక కుసుమ జాడ్యములు, గర్భాంగశూల (కడుపునొప్పులు) వగైరాలుకలిగి వారు త్వరలో బలహీనలై యసువుల గోల్పోవుచున్నారు. నాలుగవ రోజుకూడ స్రావమున్నయెడఁ దూష్యమే. తరువాత 12రోజులవరకుసంతానము కలుగుటకు నియమితకాలము. వానిలో సరిదినములందు పురుష సంతానము, బేసిదినముల యందు స్త్రీసంతానము కలుగునని శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి. ఆ 12 దినములలో పర్వతిథులు అనఁగా పౌర్ణమి, అమావాస్య, ఏకాదశి, కృష్ణపక్షాష్టమి, చతుర్దశి, మాసాంతము, సంక్రమణము, పితృమాతృ తిథులు (తల్లిదండ్రులకు తద్దినము పెట్టిన దినములు) సంయోగమునకు దూష్యములని మనుస్మృతి మొదలగు గ్రంథములందు జెప్పబడియున్నది. ఇట్లు రజస్వలయిన 16 దినములు మించినపైని తిరిగి రజస్వలగువఱకు సంయోగమున కర్తలేదని పెద్దలు వేద, శాస్త్ర, పురాణములయందు నియమించియున్నారు. అట్టి నియమములననుసరించి సంచరించినవారు ముఖ్యముగా బలారోగ్యములుకలిగి మంచిబుద్ధిమంతులు, సుగుణవంతులు నాయురా

రోగ్యవంతులగు పిల్లలను కని సుఖింతురు. వారి కాయుర్వృద్ధి కలిగి చాలకాలముజీవించి పాపభీతి పుణ్యప్రీతి కలిగిసత్కార్యములు చేయుచు జీవించునంతవఱ కాయుర్భాగ్యము లనుభవించుచుపురాణములు, పుణ్యకథలు, చదువుచు వినుచు జ్ఞానము వృద్ధినొందించుకొని తుదకుమంచిలోకములనుగాని, మోక్షమునుగానిపొందుదురు. మనపూర్వు లిట్టి నియమములతో సంచరించుటచేతనే చిరకాలజీవులు నారోగ్యవంతులునై యుండిరి.

ఇందువిషయమై ముఖ్యనియమములు కలవు.

1. ఇరువదియొకటవ సంవత్సరము వఱకు పురుషుఁడు గర్భాధానము చేయుటకూడదు. ఎందుకనఁగా నింద్రియపుష్టి యప్పటివరకును బూర్తిగా కలుగదు.

2. స్త్రీలు ప్రథమ రజస్వల లైనంత వేగమే వారికి గర్భాధానము చేయకూడదు. వారు క్రమముగా నెలకొకసారి రజస్వల లగుచుండునపుడు యుక్తసమయము.

3. గర్భాధానమైన పిమ్మట, నొకటి రెండు సంతానములు కలుగువఱకు తమ భార్య మూఁడు ముట్లగువరకథమము రెండు మాసములైనను నప్పుడప్పుడెడబాసి యుండుట ధర్మము. అట్టి ధర్మముచే సంతానము కలుగుటకు, కలిగిన సంతాన మాయురారోగ్యబుద్ధి బలములు కలిగియుండుటకు ముఖ్యసాధనము. ఇందుకే స్త్రీలను చిన్నప్పుడు తఱచుగా పుట్టింటికి తీసికొని పోవువాడుక యున్నది. అట్లుచేయని దంపతులకు పిల్లలు కలుగు టరుదు. కలిగినను దక్కుట కష్టము.

4. సంతానము కలిగిన స్త్రీ తిరుగ ఋతుమతి యగు వఱకుసంయోగమునకుఁ బనికిరాదు. అంతకు ముందు తొందర పడిన యెడల తల్లి పిల్లలకు బలహీనత, రోగములు కలుగును.

5. స్త్రీ పురుషులలో నెవరికైనను, తలనొప్పిగాని నడ్డి నొప్పిగాని, జలుబుగాని, జ్వరముగాని, విశేషము కాళ్ళు పీకు గాని యున్నప్పుడు సంయోగముకూడదు. మూర్ఖతతో చేసిన ప్రాణోపద్రవము వెంటనే కలుగును.

6. జాతాశౌచము, మృతాశౌచము, పక్షిణీ కలుగు నప్పుడందు ముఖ్యముగా తామే కర్తలుగానుండి కర్మ చేయ వలసి నప్పుడు, సహపిండమయిన మరునాఁడు తామభ్యంజన స్నానము చేసిననాఁటిరాత్రిగాని సంగమముకూడదు. ఆక లితో నున్నప్పుడుగాని, భోజనము చేసిన వెంటనేగాని, సంభో గము కూడదు. స్త్రీ గర్భిణియైన 6 మాసముల పిమ్మట సంభో గము చేయుట స్త్రీహత్య, శిశుహత్యతో సరియైన పాపమని గ్రంథములలో చెప్పఁబడినది. కావున వివేకులు ఈ విషయము లందు మెలకువతో ప్రవర్తించినచో స్వకుటుంబమునకే గాక నిహపర ధర్మములకు సాధనభూతులై దేశమున క్షామాది మహాడంబరోపద్రవములు శాంతింపజేయు వారనుటకు సందియ మావంతయున యిల్లెయని చెప్పనొప్పు.

విజ్ఞాపనము

ఈ పైని వ్రాయబడినఁ సంగతులవలన కొంతజీవిత కాలము చెల్లిన తరువాతగాని మనస్సు పరిపాకమును బొంద దనియు, నటుతరువాతగాని పాపపుణ్య విచక్షణ మనుజులకు కలుగ దనియు, కలిగిన పైనిగాని పరలోక సాధనములను మనము వెదకుకొనమనియునప్పటికిశరీరమారోగ్యముఃగానుండిన గాని యిట్టిసాధనములనుసరించి పుణ్యమును సాధించుటకు దగిన సమర్థత యుండదనియు దెలియుచున్నది. జ్ఞానసంపాదనకు పైని చెప్పఁబడిన ముఖ్యమైన యీయుగ్రంథములలో నైదు కేవలము సంస్కృతములోనే వ్రాయఁబడి యుండుటచే అందఱికిస్వాధీన ములు కావనియు, పురాణములు కొన్నిమాత్రము దేశభాషల యందు వ్రాయఁబడినందున కొంతవఱకు మనకు సాధ్యములని యెంచి, కొన్ని తెలుఁగునను మఱికొన్ని ఓఢ్రభాషలోనునేను చదువుచుండఁగా చూచిననాస్నేహితులలో కొందఱుపురా ణములు గ్రంథబాహుళ్యము గలవనియు, నవియు తెలుఁగున సులభశైలిని వ్రాయఁబడి యుండనందున నందఱునువానినైన చదువుటకు వీలు లేదనియు, వానిని క్లుప్తముగా తెలుఁగున వచ నముగ సులభశైలిని వ్రాసిన అందఱకు తెలుఁగుభాషను చదువనేర్చిన ప్రతివారికిని, జాతి మతభేద విచక్షణ లేకచదువ వచ్చుననియు చెప్పి, నన్నుప్రోత్సాహపఱచిరి. వారిలోముఖ్యు లుగా బ్రహ్మశ్రీ మండపాక పార్వతీశ్వర శాస్త్రులుగారిని పేర్కొనవచ్చును.

వీరునన్ను గ్రంథము వ్రాయుటకు ప్రోత్సాహము చేయుటయేగాక సహాయసంపత్తియు నిచ్చెదమని వాగ్దానమొసంగి నందున "అష్టాదశ పురాణ సారసంగ్రహ"మను పేరితో దీనిని రచించుటకు సాహసించితిని. ఉపోద్ఘాతమునందు వ్రాయఁబడిన సంగతులు, గ్రంథాంతరములందు కనిపెట్టబడినవియు, పెద్దల వలన విన్నవియు నాయనుభవమువలన స్థిరపరుపఁబడినవియు గనుక నాదరణీయములనితలంచెదను. ఇటుపైని వ్రాయబోవునవి శ్రీవ్యాస మహామునివలనసంస్కృతమునమహాపురాణములుగ వ్రాయఁబడి తెనుఁగు, ఓఢ్రభాషలలోపద్యకావ్యములుగాతగిన కవులవలన వ్రాయఁబడినవి కావున విశ్వసింపఁదగినవి. సదుపాయము కొఱకు చేయఁబడిన కొద్దిమార్పులు తప్ప నేను వ్రాయుదానిలో క్రొత్తసంగతు లేమియు నుండవు. ప్రతి పురాణమునకు ముఖ్యలక్షణములయిదు. అవియేవనగా 1. ప్రళయము 2. సృష్టి 3. వంశము (సూర్యచంద్ర వంశములు) 4. మనువర్ణనము. 5. ఈశానుచరిత్రము, అనఁగా శ్రీహరియొక్క లీలావతార చరిత్రములు.

ఈ పైని చెప్పినవానిలో ప్రళయము. సృష్టి, కొన్ని పురాణములలో విపులముగాను,కొన్నిటియందు క్లుప్తముగాను చెప్పఁబడియున్నవి. వానిలో బాగుగా వర్ణింపఁబడినదియొక్కొక్కటి మాత్రము వ్రాసి తక్కినవి విడిచి పెట్టుచున్నాను. గ్రంథబాహుళ్యభీతిచే చరిత్రములను క్లుప్తపఱచుచుముఖ్యాంశములు విడిచిపెట్టకుండ వ్రాయుచున్నాను. లోపాలోపము లున్నను చదువరులు నన్ను క్షమింప వేడుచున్నాను.

మహాపురాణములు పదునెనిమిది. అవి యేవనగా :

1. మత్స్యపురాణము. 2. కూర్మపురాణము. 3. వరాహపురాణము. 4. వామన పురాణము. 5. బ్రహ్మవైవర్తపురాణము. 6. బ్రహ్మాండ పురాణము. 7. లింగపురాణము. 8. మార్కండేయ పురాణము. 9, అగ్నిపురాణము. 10 నారద పురాణము. 11. భవిష్యత్పురాణము. 12. శ్రీమద్భాగవతము. 13. విష్ణుపురాణము. 14. స్కాందపురాణము. 15. పద్మపురాణము. 16. గరుడపురాణము. 17. శివపురాణము; 18. బ్రహ్మపురాణము.

వీనియందలి సంగతులు వేరువేరుగా వ్రాయుచున్నాను.

ఇట్లు గ్రంథకర్త:
వేమూరి జగన్నాథశర్మ

శ్రీ రామాయ నమః

గ్రంథకర్త వంశానుక్రమణిక.

—————:0:—————

ఆర్యులారా !

నేను బహు స్వల్పజ్ఞుఁడ, నవివేకుఁడ నయినను నావిషయికమైన యీపురాణ గ్రంథరచనా యుద్యమము బహు గొప్పదియగుటచే నా యాధిక్యత లేకున్నను నాపూర్వీకులు బహు పవిత్రులని తెలుపుట యావశ్యకముగా తోఁచినందున యిచ్చట నాకు తెలిసినంతవఱకు వారిచరిత్రమిందుఁ బొందుపఱచుచున్నాను.

శ్రీమదాంగిరస, అంబరీష, యౌవనాశ్వులను త్రయార్షేయాత్మకమైన శ్రీహరితసగోత్ర పయఃపారావారంబున, అనేక పుణ్యపురుషులుజన్మించి పెక్కుస్థలములందు సద్వైదికవృత్తికలవారై నివసింపుచు రాగారాగా నా ప్రపితామహుండు వేమూరిసూరపశర్మగారు గుంటూరుజిల్లా తెనాలితాలూకాలోనున్న వేమూరుగ్రామమున నివసించుచుండెను. ఈయన వేదపారంగతుఁడై జటాంతస్వాధ్యాయియు, వైదికకర్మ కుశలుండును, ఆగమవేత్తయు నై యుండెను. ఇట్లుండఁగా విశాఖపట్నము జిల్లా విశాఖపట్న వాస్తవ్యులును, జమీందారులును, అగు రాయణింగారు తమ రాజ్యమున అనావృష్టి దోషమువలన పంటలు లేక, జనులకుగాని జంతువులకుగాని త్రాగుటకు నీరులేక బహుబాధలు పడుచుం

డుట చూచి జప, హోమ, దానాదులవలన వర్షముకలుగునని యోజించి కృష్ణాజిల్లా బందరు పట్టణముననున్న వారి స్నేహితుల పేర, వర్షములేమిచే, తమరు పడు బాధలను గురించి వ్రాయుచు అనావృష్టిదోషమును పోగొట్టి వర్షమును కురియునట్లు చేయుటకు తగిన సమర్థతగల బ్రాహ్మణుని చూచి పంపుడని కోరిరట. ఆ జాబు చూచి అచ్చట వారు మా ప్రపితామహులగు ఈ సూరపశర్మగారిని తగిన వారని ఎంచి పిలిపించి ఆ నిమిత్తము ఆయనతో చెప్పి విశాఖ పట్టణము వెళ్ళుమని ప్రార్థింపగా ఆయన అందుకు అంగీకరించి తగిన సన్నాహముతో బయలుదేరి వెళ్ళెనట. అప్పుడు ఆయనను వారు తగిన మర్యాదచేసి మంచి వర్షము కురిపింపుడనికోరగా దాని విధానము చెప్పిన జరిగించినతప్పక వర్షము కురియునని ఆయన వారితో చెప్పి, మరికొందఱు బ్రాహ్మణులనుపిలిపించి, వారిచే కొన్నిజపములు, అభిషేకములుచేయించి, తాను చేయవలసిన వారుణజపము తానేచేసి, అందుకుతగిన హోమములు, దానములు, బ్రాహ్మణ సంతర్పణము చేయించి ఆ ప్రక్రియ ముగించు సమయమునహటాత్తుగా మేఘావరణము కలిగి వారి తాలూకా యందంతటను గొప్పవర్షము వర్షించి జలసమృద్ధి కలిగెనట. అందుకు రాయణంగారు అపరిమితానంద భరితులై ఆయనను, ఇతరబ్రాహ్మణులను తగిన దక్షిణతాంబూలాదులచే తృప్తిపఱచిరట. పిమ్మట వారు మా ప్రపితామహుని తమదేశమున స్థిరముగా నివసింపవలెనని ప్రార్థింపగా ఆయన అందుకు అంగీకరించెనట. అప్పుడువారు తమతల్లిగారి పేరట సంవత్సరమునకు సుమారు 500 రూపాయలురాబడిగల

ఒక గ్రామమును ఆయనకు ఇనాముగా నిచ్చిరి. దానికి చెల్లయ్యామ్మ అగ్రహారమని పేరు. ఇది విశాఖపట్నము జిల్లా చీపురుపల్లి తాలూకాలో బుడుమూరు సమీపమున నున్నది. అప్పుడు ఆయన తన గ్రామమైన వేమూరుకు తిరుగ పోయి తనకుటుంబమును తోడుకొనివచ్చి తనచే ప్రతి గ్రహింపబడిన చెల్లయ్యామ్మ అగ్రహారమున శ్రీరాయణంగారిచే నిర్మింబడినగృహమునందు స్థిరముగానివసించు చుండగా ఆయనకు ఇరువురు పుత్త్రులు కలిగిరి. వారిలో పెద్దవానికి గురుమూర్తి శర్మ రెండవవానికి వేరేశ్వరశర్మయని నామకరణము లొనర్చిరి. వారును వేదములను, శాస్త్రములను, జ్యోతిషమును చదివి కాలక్రమమున పెద్దవారై వారితండ్రి స్వర్గస్థులైనపిమ్మట విభక్తులై ఆ యగ్రహారమును సమముగా పంచుకొనిరి. వారిద్దఱిలో జ్యేష్ఠులగు గురుమూర్తి శర్మగారికి పురుషసంతతి లేకుండెను. కొందఱు పుత్రికలు కలిగిరి. వారిలో నొకరైన పుత్రెల వారికోడలకు మాత్రము సంతతి కలిగినందున దౌహిత్రులగుటచే ఆయన ఆస్తి వారికి కలిసినది. ఆ సంతతివారు ఉన్నారు.

రెండవకుమారుడైన వేరేశ్వర శర్మగారే మాపితామహులు. ఈయనకునువరుసగా, ఆఱ్వురు పుత్త్రికలును, పిమ్మట కడసారి కాన్పుగా ఒక పుత్త్రుడును కలిగిరి. ఆయనను వారు బహుప్రీతితో పెంచుచు శ్రీసూర్యనారాయణ శర్మయని నామకరణ మొనర్చిరి. ఆయనకు యజుర్వేదమును, జ్యోతిషమును నేర్పించి బొబ్బిలి పురవాస్తవ్యులగు తనికెళ్ళ కామేశ్వరశర్మగారి కొమార్తెయగు శ్రీజోగాంబయను కన్య

కను వివాహము చేసిరి. ఈ దంపతులకు ఇరువురుపుత్రులు, నలువురు పుత్రికలు జన్మించిరి. వారిలో సర్వజ్యేష్ఠుడను నేను. నాతమ్మునిపేరు నరసింహశాస్త్రి. మాలో ముగ్గురము జన్మించినపిమ్మట మాపితామహులు స్వర్గస్థులైరి. ఆసరికి భూములలో కొన్ని విక్రయింపబడి మిగిలినవి ఋణాక్రాంతములై యుండెను. అప్పుడు మాతండ్రిగారు మాకు పూర్ణ విద్య నభ్యసింపఁజేయుటకై ఆ గ్రామమును విడిచి శ్రీకాకుళము కాపురము వెళ్ళి, అచ్చట బడిలో చదువ నన్ను ప్రవేశ పెట్టిరి. అచ్చట కొద్దికాలమైన పిమ్మట కెక్కలివచ్చి నన్ను ఆంగ్లేయ పాఠశాలలో చేర్చిరి. అచ్చట నేను మిడిల్‌స్కూలు పరీక్ష యిచ్చినపైని ఫర్లాకిమిడిలో శ్రీరాజావారి ధర్మసత్రములో భుజించుచు వారి హైస్కూలులో చదివి మెట్రిక్యు లేషను పరీక్షనిచ్చితిని. అప్పటికి మా ప్రపితామహార్జితమైన గ్రామములోని భూములన్నియు పూర్తిగా విక్రయింపబడి నందున అంతట నేచదువు చాలించి జీవనోపాధి సంపాదింప వలసియుండెను. కావున నేను శ్రీమందసా రాజావారి ఆంగ్లేయ పాఠశాలలో సహాయోపాధ్యాయుడనుగా పదునైదు రూపాయలవేతనమునకు బ్రవేశించి, పిమ్మట ఇరువది రూప్యములకు ప్రమోషను పొంది అచ్చట కొంతకాలముండి పిమ్మట బడులపై తణిఖీదారుగా సుమారు ఒక సంవత్సరముండిన తరు వాత ఈ ఛత్రపురములో మాష్టరు ఆన్సాదొరగారు స్థాపించి యుండిన ఆంగ్లేయ పాఠశాలలో సహాయోపాధ్యాయుని పద విలో నెలకు ముప్పది రూప్యముల వేతనమునకు ప్రవేశించితిని. ఇచ్చట క్రమక్రమముగా ఉద్యోగాభివృద్ధి పొంది ఆ పాఠ

శాలలో ప్రధానోపాధ్యాయుడనైతిని. అప్పటికి ఈ పాఠశాలకు మేనేజరుగాను, ఈజిల్లా కలెక్టరుగా నుండిన మాష్టర్ మార్ మైకేలు దొరవారికిని, మ॥ రా॥ శ్రీ రావుబహదూర్ తాడేపల్లి వెంకటకృష్ణయ్య పంతులు బి. ఎ., బి, యల్., గారికిని ప్రోత్సాహము కలిగించి వారి సహాయమున ఈ పాఠశాలను హైస్కూలుగా మార్చగలిగితిని. పిమ్మట నీ పాఠశాల జిల్లాబోర్డువారి పాలనక్రిందికి వచ్చి యిప్పుడు మంచి అభివృద్ధిలో నున్నది. నేనును ఇంకను ఇందే సహాయోపాధ్యాయుడనుగా నున్నాను.

నేను నా ధర్మపత్నియగు శ్రీ లక్ష్మీదేవితో గూడి నిత్యనైమిత్తిక కర్మలు, యథోచితముగా చేయుచు తీరుబడి సమయములలో పంచదశి, భగవద్గీత, శ్రీరామాయణము, భారతము, శ్రీమద్భాగవతము మొదలగు గ్రంథములు తఱచుగా పఠించుచు, చదివినవే చదువుటకు విసికి, అష్టాదశ మహాపురాణములను పఠియింప నారంభించితిని. నాకు సంస్కృత భాషా ప్రవేశము లేనందున ఈ పురాణము లన్నియు తెలుగు భాషలో దొరకనందునను, ఓఢ్రభాషా ప్రవేశము గలుగుటచే పదునెనిమిది పురాణములను చదువ గలిగితిని. ఈ పదునెనిమిదింటిలో మూడు, 1. శ్రీమద్భాగవతము, 2. మార్కండేయ పురాణము, 3. బ్రహ్మాండ పురాణములు మాత్రము తెలుగు భాషలో చదివితిని. మిగిలినవన్నియు ఓఢ్రభాషలో చదివితిని. ఇవియు పద్యకావ్యములే. ఐనను పామరులకు సైతము అర్థమగు నట్లు సులభశైలిని వ్రాయబడియున్నవి. తెలుగు భాషలో పద్యాత్మకములై యున్న పురాణములు పండితులకే అర్థ

మగును. ఓ గ్రథమున పురాణములు చదువుటకు ప్రయాసపడ నవసరము లేదు. ఇవియు సంస్కృతపదములతో నిండి సంస్కృతమునుండి తర్జుమాచేయఁబడియున్నవి. నాగరికత కలవారమనిపించుకొనుచున్న మన యాంధ్రులలో పలువురు స్త్రీ పురుషుల కుపయోగించునంత సులభశైలిని యీ గ్రంథములు లేకుండుట చూచి 'అష్టాదశపురాణసార సంగ్రహ'మను పేరనీ గ్రంథమును శ్రీహరికరుణాకటాక్షమున వ్రాసితిని. పురాణగాథలను ప్రజలకు తెలియజేయుటయే నా ముఖ్యాభిప్రాయముగాని పాండిత్యప్రకటనకాదు. కావున యిందలి తప్పులను విడిచి యొప్పులను గ్రహింప నా చదువరులను ప్రార్థించుచున్నాను.

ఇట్లు సుజనవిధేయుఁడు,

వేమూరి జగన్నాథ శర్మ.

అష్టాదశపురాణసారము

1. శ్రీ శివ పు రా ణ ము

ఈ శివమహాపురాణమును శ్రీవేదవ్యాసునివలన తాను వినినట్లు సనత్కుమారుఁడు శౌనకాదిమహామునులకుం సవిస్తరంబుగా వక్కాణించిన తెరంగెట్టిదనిన.

పూర్వమొకప్పుడు శౌనకాది మహర్షులు నైమిశారణ్యమున సభచేసి కూర్చుండి ధర్మచింతనము చేయుచు నొకరితో నొకరు సంభాషించుచుండఁగా సనత్కుమారుఁ డచ్చటికరుదెంచెను. అప్పుడామునులాయనను చూచిలేచి యెదురేగి తోడ్కొనిపోయి యర్ఘ్యపాద్యాది విధులచే యథావిధిగ బూజించి యుచితాసనమున గూర్చుండచేసి సగౌరవంబుగ నాయనతో నిట్లనిరి. “స్వామీ! మీరు బ్రహ్మకుమారులు. మీకు సమస్తవిద్యలుపూర్తిగ తెలియును, వేదము వేదాంగములు, శాస్త్రములు, పురాణములు, సమస్తమును తమరు పరిశోధించిరి. శివపురాణము తమవలన విని తరింపఁ గోరుచున్నాము. కావున దానిని సవిస్తరముగ సెలవిచ్చి మమ్ము కృతార్థులను జేయుఁడు” అని శౌనకాదులు ప్రార్థింపఁగా విని సనత్కుమారుఁడు వారలతో నిట్లు చెప్ప నారంభించెను. “మహామునులారా! వినుండు శ్రీ సదాశివునిచరిత్ర మనంతము నిరపాయము నిష్ప్రత్యూహము దానిని

చెప్పుటకెవరితరము! నలుముఖములుగల బ్రహ్మకే శక్యము గాదు. దానిని చెప్పుటకు నేనెంతవాడను! మీరు నన్ను శ్రద్ధతో నడిగితిరి. కావున బూర్వము శ్రీవేదవ్యాసునివలన వినినంత చెప్పెదను. ఈ పురాణము బహుపవిత్రమైనది. దీనిని వినువారును చదువువారును సమస్తపాపములను నశింపజేసి కోరిన వారలై భూలోకంబున సకలభోగ భాగ్యసంపదలనుభవించి కృతార్థులై నీ జన్మాంతమున స్వర్గాది భోగము లనుభవింతురు.

సృష్టిప్రశంస

పూర్వము ప్రళయకాల మందు చిమ్మచీకటిభూనభోంతరాళములందు వ్యాపించియుండఁగా సృష్టిస్థితిలయములకుఁగారణభూతుఁడైన యాదివిరాట్టు వటపత్రశాయియైసూర్యకాంతమణివలె దేదీప్యమానముగాఁ బ్రకాశించుచుండెను. అప్పుడాయన తెలివొంది నిద్ర లేచి యీ ప్రపంచపు దురవస్థను జూచి విచారించి జ్ఞానమునుత్పాదింపఁజేసెను. జ్ఞానమువలన నహంకారమును, దానివలన మనస్సును, దానివలన పంచభూతములను, (భూమి, జలము, అగ్ని, వాయువు, ఆకసములను) పుట్టించెను. వానిలో నభంబువలన శబ్దము, వాయువువలన స్పర్శము, అగ్నివలన రూపము, జలమువలన రసము, భూమివలన గంధము జన్మించెను. వానితరువాత ప్రాణము, అపానము, వ్యానము, ఉదానము, సమానము, అనుపంచ ప్రాణములు; సత్వము, రజము, తమము, అను త్రిగుణములు నుద్భవించెను. అందు సత్వగుణమువలన విష్ణువు, రజోగుణమువలన బ్రహ్మ,

తమోగుణమువలన మహేశ్వరుఁడుజన్మించిరి. వారిలో మహేశ్వరుఁడు సనాతనుఁడు, నిరూపుఁడు, నిరంజనుఁడు,నాదిమధ్యాంతరహితుఁడై యందఱికిని జ్ఞానము నిచ్చు నిమిత్తము పరమ శివుఁడను పేరితో నెల్లప్పుడును స్థిరస్థాయిగా నుండువాఁడనియు నతఁడే పైన జెప్పఁబడిన సమస్తమును సృష్టించువాఁడనియు కల్పాంతనమున త్రిమూర్తులునశించిన నమ్మహాసీయమూర్తి నశింపడనియు, పురాణము లన్నియు నేకగ్రీవముగా చాటి చెప్పుచున్నవి. కావున నతడే యాదివిరాట్టనిగానిపరబ్రమ్మమనిగాని పేరుగలవాఁడు, ఆయనకు లోబడినదే ప్రకృతి. ఈయన బ్రహ్మకల్పాంతమున యోగనిద్ర జెందియుండును. బ్రహ్మకల్పమనఁగా:—

7 యుగములు—1 మన్వంతరము
14 మన్వంతరములు— 1 కల్పము.
1 కల్పము—బ్రహ్మకు ఒక పగలు.
1 కల్పము—బ్రహ్మకు ఒక రాత్రి.
2 కల్పములు—బ్రహ్మకు ఒక రోజు.
ఇట్టి 30 రోజులు—బ్రహ్మకు 1 మాసము.
12 మాసములు—బ్రహ్మకు 1 సంవత్సరము.
10 సంవత్సరములు—బ్రహ్మకు 1 ఆయువు.
బ్రహ్మ జీవితకాలము పరబ్రహ్మమునకు నిమిషము.

మనుష్యాదులు జీవించు కాలమెంత? బహుస్వల్పము కదా! కావున మనముదానిని క్రమముగా నుపయోగించి దుస్తరంబైన యీ మాయామయ సంసార సాగరమునుండి

విము క్తిపొందనగును. ము క్తియనగా నీ ప్రపంచమందుబుట్టుచు జచ్చుచు నుండక, ధర్మ ప్రవ ర్తనంబు కలవారమై, జ్ఞానము సంపాదించుట, అందువలన మోక్షమునొందుట, అని సన త్కుమారుడు చెప్పగా విని యాయనతో ఋషులిట్లనిరి. ఓ బ్రహ్మపుత్రా! యనుల్లంఘ్యమైన యీ సంసార సాగరమును తరించుటకు ముఖ్యసాధన భూతమగు నౌక యేది?

తరణోపాయము

యయ్యదిమాకు విన్నవింపవేయని యానిరాబారులు కరంబు వేడికొలుపలుప గరుణావరుణాలయుడగు సనత్కు మారుడు వారలతో నిట్లనియె "ఓఋషివరులారా! వినుండు, ఈ పాపపు సంసారమనుసాగరము తరించుటకు (దాటుటకు), నావవంటిది ధర్మము. ఆ ధర్మమును చేయువాడు తప్పక ము క్తిపొందును. ధర్మమొకటే సారం అది లేనివారుతరింపలేరు. కావుననే సాధువులుధర్మమాచరింతురు. ధర్మమే తల్లి, తండ్రి, కొడుకు, కూతురు, గురువు, బంధువు, స్నేహితుడు, దైవము. దానికి మించినది మఱిలేదు. అంతమున వెంటవచ్చునదిధర్మమే. జీవించునంతకాలము సుఖమిచ్చునదియు నాపదలనుండి కాపాడు నదియు ధర్మమే. స్త్రీపురుషు లుభయులు ధర్మప్రవ ర్తనులైన యాకుటుంబము దీర్ఘాయుర్యు క్తమై యాయురారోగ్యపుత్ర సంపదచే మేలిమిూఱి నిరంతర భాగ్యభోగములతో పస మీఱుచు నితోధికాభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధి నలరుచు నమిత్తానందము గొల్పుచుం బరార్థమునకు ముఖ్యసాధనభూతమగు చున్నయది. దానివలననే యా జగదీశ్వరుడు సృష్టిస్థితిలయ

ములు చేయుచున్నారు. సూర్యచంద్రులు సంచరించు చున్నారు. భూమి పంటలుపండుచున్నవి. చిన్నవిత్తునుండి పెద్ద వృక్షములు పెరుగుచున్నవి. స్త్రీలు సుఖముగా ప్రసవించు చున్నారు. అంతమున ధర్మమొక్కటే మన వెంటవచ్చును గాని, చింకి గుడ్డ సైతము వెంటరాదు. అధర్మపరులకు ముక్తి లేదు. వారలకు తఱచుగాకష్టములు సంభవించును. వారి ముఖమును చూచిన పాపముసంభవించును. మఱియు జాతక చక్రంబున జన్మకాల సంచారగ్రహంబులు స్వోచ్చోపచయాది మహాస్థానంబులనుండినను తాము ధర్మముతప్పుటవలన వ్యతి రేక నీచ ఫలంబుల నిచ్చును గాని పుణ్యఫలంబుల నివ్వజాలవు. స్త్రీ పురుషు లిరువురకు దుష్టస్థానంబుల గ్రహంబులున్నను స్వధర్మ ప్రవర్తనవల్ల కొంచెమాలస్యముగా నైనను పాప ఫలంబు పటాపంచలుచేసి ఫలంబునే యొసంగును. ఇందులకు నిదర్శనము మనముకన్నులారగాంచుచున్నారము. మఱియు జన్మాంతమునయముడు వారలపలువిధనరకబాధలనొందించును. కావున నధర్మమును విడచి ధర్మమార్గమున ప్రవర్తింపవలెను. సూర్యోదయింపగా చీకటులుపోయి వెలుతురుకలుగునట్లు మనుజులకుధర్మబుద్ధికలుగగా వారిపాపములునశించి పుణ్యము కలుగును. దేశమందు క్షామాదియీతిబాధలు తొలగును. ఈ ధర్మదేవతకుపాదములు నాలుగు. అవియేవనగా (1) అహింస (2) సత్యము. (3) దయ (4) శాంతి. ఈ నాలుగుపాదములతో కృతయుగమున ధర్మదేవత సంచరించుచుండెను. త్రేతా యుగమున నహింసనశించెను. ద్వాపరయుగమున సత్యము కూడలోపించెను. ఈ కలియుగమున దయయంతరించెను. ఒక

పాదము మిగిలియున్నది. ధర్మబుద్ధిగలవారి లక్షణము లేమన-తల్లిదండ్రులకు గురువులకు విధిప్రకారమర్చలు సల్పుచు విన యములుగలిగి వారియాజ్ఞలను మీరకుండుట, తీర్థములు, వ్రతములు మొదలగు పుణ్యకర్మలు చేయుట; వంశపరంపరగా వచ్చుచున్న సత్కార్యములుచేయుట, యబద్ధంబగుపథంబు విడిచి సత్యమే చెప్పుట, మృదువుగా మాట్లాడుట, సజ్జనుల యందు ప్రీతిగలిగియుండుట పరుల కుపకారము చేయుట, దరిద్రులకు ధనమిచ్చుట, యెల్లరితో వినయముగా మాటలా డుట, శత్రుమిత్రులను సమముగా చూచుట, పరులనునిందింప కుండుట దేవతలనుపూజించుట, పరస్త్రీలను పరధనముల నాశింపకుండుట, యతిథులను బూజించుట మొదలగునవి ధర్మ ముగలవారి లక్షణములు

అధర్మపరులు యమునివలన 28 మహానరకములలో వేయఁబడి పలువిధముల యాతనలు పొందుదురు. (ఈమహా నరకముల వివరములు వామనపురాణమందు జెప్పబడినవి.)

శివుఁడు చంద్రుని ధరించుట

పూర్వము శివునిభార్యయైన సతీదేవి, తనతండ్రియైన దక్షుని యజ్ఞగుండమునబడి భస్మమైనపిమ్మట యామెవియోగ ముచే కలిగిన తాపమును సహింపలేక శివుడు పలుచోట్ల సంచ రించుచు మనస్సును స్థిరముచేసికొనలేక యుండెను. అట్టితఱి యుమ్మొక్కటి తుంటవిలుకాని యంపవాసల యలజడులకు లోగి మది కుదురులేమి నటునిటు నడయాడుచు పలుతావుల నదనదీ కాంతారశిలోచ్చయ కందరాంతర జలాశయ గుహ

చరిజపంబొనరింపనయ్యెడ తృణగుల్మాది తరుచ్ఛదంబులు భస్మీకృతంబులగుచుండె. మఱియునజ్జటావల్లభు కంటిమంటలకుత్కటంబుగకసిమసంగి రవిసోముల తేజఃపుంజంబు వాసిదఱిగె. ఇంద్రాది యష్టదిక్పాలురును తపస్సుచేయఁదలఁచి యొకచెట్టు క్రిందగాని, పర్వతమునగాని కూర్చుండియున్న నవియన్నియు నా తపము వేడిమివలన భస్మమగుచుండెను. ఆ కాకవలన సూర్యచంద్రులకాంతి మాసెను.

సమస్తదేవతలును, మారువర్చస్సు కలవారైరి. కాని యావేడిమికి కారణమును తెలిసికొనలేక బ్రహ్మయొద్దకుపోయి మొఱపెట్టగా నాచతుర్ముఖుఁడు దివ్యదృష్టి వలన దానికికారణమును కనిపెట్టి యింద్రాదులతో నిట్లనియె. "ఓదేవరాజా! శివునితపమువేడిమిగాని వేరుగాదు. ఆయన సతీవియోగదుఃఖముచేఘోరతపముచేయుచున్నారు. కావున మీరు చంద్రుని యాయనకు సమర్పించిన నప్పరమశివుఁడు శాంతి వహించి దుఃఖమును మఱచును. లోకములు చల్లబడును. లేకున్న ముల్లోకములును త్వరలో భస్మమగును." అన బ్రహ్మమాటలు విని దేవత లమృతకలశమును చేఁబూని మందరపర్వతమున తపంబుచేయుచుండిన యీశ్వరునిసన్నిధికిపోయి, సాష్టాంగదండ ప్రణామములుచేసి యాకలశమును కానుకగా నొసంగిరి. దాని సువాసనకుమెచ్చి యీశ్వరుఁడు దానిని చేతబట్టగా నది యర్ధచంద్రాకృతిని బొందియాయన శిరస్సున స్థిరముగ నిలిచెను. దాని చల్లదనము వలనఁ గ్రమముగా శివునితాపము చల్లారెను. లోకములనంతటను శాంతి వ్యాపించెను. ఆది మొదలు శివునికిఁ చంద్రశేఖరుఁడను పేరు స్థిరపడెను. అప్పు

చెప్పగా ఋషులువిని విభూతిమహిమయు, దానిని శివుడు ధరించుటకు కారణమును చెప్పుమని సనత్కుమారుని పృచ్ఛ చేసిరి.

విభూతిమహాత్మ్యము

అప్పుడు శౌనకాదులను జూచి సనత్కుమారుఁ డిట్లు చెప్పెను. "ఓ ఋషివర్యులారా ! వినుండు. పూర్వము భృగు వంశమునందు జన్మించిన యొక బ్రాహ్మణుఁడు గొప్ప తపస్సు చేయుచుండెను. అతడు వైశాఖ జ్యేష్ఠ మాసములందు పంచాగ్ని మధ్యమున, మార్గశిర పుష్యమాసములందు జల మధ్యమున, శ్రావణభాద్రపదమాసములందు బయలున నిలచి ఘోరతపస్సు చేయుచు గందమూలాది ఫలములను దినుచుం డెను. ఆయన క్రమ క్రమముగా నితరాహారములను విడిచి యాకుకూరలను తినుచుండెను. అందుచే నాయనకు బర్ణాదుఁ డను పేరు వచ్చెను.

ఈయన తపము వేడిమి ముల్లోకములు వ్యాపించెను. ఒక నాడతఁడు దర్భలుకోయుచుండఁగా వ్రేలు తెగి రక్తముకారఁగా చూచి యది యాకుపసరువలెనుండుట కనిపెట్టి తన తపస్సు ఫలించెనని సంతసించి యాడుట, పాడుట, కేకలువేయుట యారంభించెను. వాని తపస్సునకు మెచ్చి వరమీయదలంచి బ్రాహ్మణరూపమున శివుఁడు వానియెదుట ప్రత్యక్షమయ్యెను. అప్పుడతఁడు వానిని జూచి కేకలు వేయుచు గెంతుచు దూర ముగాబోయెను. బ్రాహ్మణుఁడు వానికి దగ్గరగా బోయి చెయ్యి బట్టుకొని యిట్లనెను. "ఓపర్ణాదుఁడా ! యేల యిట్లు చేలవై

యఱచు చున్నావు? బహుశ్రమపడి సంపాదించిన తపోబలమును వ్యర్థము చేయుచున్నావు. ఈ మానవ దేహము భూమివంటిది. భూమియం దెన్నిరసములున్నవో శరీరమునందు గూడ యన్ని రసములున్నవి. సూర్యుడు, చంద్రుడు, అగ్ని మొదలగు దేవతలు ప్రభావము కలవారు కారా? వారునీవలె గర్వించిరా? నీవేల యహంకారమునుబొంది విఱ్ఱవీగెదవు? నీ వ్రేలు వెంట శాకరసము స్రవించి నంతమాత్రమున నింత గర్వింపవలెనా? నా వ్రేలు! విభూతి కారుట చూడుము. అనితన వ్రేలు కోసికొని భస్మము స్రవింపజేసిచూపెను. దానిని చూచి ప్రహ్లాదుడు తన కంటె నతడు గొప్పతపశ్శాలి యని భావించి వానితో నిట్లు చెప్పెను. "అయ్యా మీరు గొప్ప తపశ్శాలివలె నున్నారు. మీకుల గోత్రములతో మీచరిత్రము సవిస్తరముగాజెప్పి నామనవి చెల్లింపుడు"అనిమిగుల ప్రార్థింపగా నీశ్వరుడు నిజ రూపమును చూపెను. చూచినవెంటనే ప్రహ్లాదుడు శివునికి సాష్టాంగ ప్రణామముచేసి పలువిధముల స్తుతించెను. వాని ప్రార్థనలకు సంతసించి శివుడతని కీవరము లొసంగెను. "ఓప్రహ్లాదా! నీస్తోత్రములకుమెచ్చితిని. నీకమరత్వ మిచ్చితిని. నీకు మఱి దుఃఖములుండవు. నీవు నా ప్రమథ గణములలో శ్రేష్ఠుడవు, నీవు మేరుపర్వతమున తపస్సు చేసికొనుచుండుము" అని చెప్పి యా దినము మొదలు శివుడు భస్మధారణము జేయుచుండెను. ఆ ప్రహ్లాదుని వలన భస్మమీశ్వరునికి ప్రియమయ్యెను. ప్రయాగలో గంగా సంగమమందును, పుష్కర, ప్రభాస తీర్థములందును స్నానము చేయుటవలన నెట్టి ఫలము కలుగునో భస్మస్నానము వలన గూడనంతఫలము లభించును.

బ్రహ్మ, విష్ణువు, ఇంద్రుడు మొదలగు దేవతలందఱును భస్మస్నానమువలననే గొప్పవారైరి. భస్మమునుధరించినవారిని చూచి భూత, ప్రేత, పిశాచ రాక్షసులు దూరముగా పారి పోవును. వారి కవి యెట్టి కీడును చేయలేవు. భస్మముధరించు వారికీశ్వరుడు సకలైశ్వర్యముల నొసంగును.

ప్రకృతి మహాత్త్వము - శివుని గర్వభంగము

ఈ ముల్లోకములందుండు పురుషులందఱు నాదివిరాట్టు రూపమనియును, స్త్రీలందఱు నాదిశక్తియైన ప్రకృతి రూప మనియును దెలిసిన విషయమే. పురుషునికిని, ప్రకృతికిని తారతమ్యము లేదని చెప్పుదురు. పురుషుడు, ప్రకృతి స్వాధీనుడై యున్నాడు. ప్రకృతి సహాయములేకుండ పురుషుడేకార్యమును చేయఁజాలఁడు. మనలో ననేకులనుభవము వలన నీ సంగతిని గ్రహించియుందురు. ఒకరోజున పార్వతీపరమేశ్వరులు కైలాసమున తమ దివ్యభవనమునం దిష్టాగోష్ఠి నుండిరి. అప్పుడు శివుఁడు పార్వతినిజూచి ప్రసంగవశమున నిట్లనియె.

"ఓగిరిరాజనందనా! పదునాల్గు భువనములందును నేను శ్రేష్ఠుఁడను; వానిని సృష్టించి, పాలించి, సంహరింపజేయువాఁడను నేను. నాత్రిగుణములవలన బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులను, రూపములు మూఁటినిదాల్చియుందును, భక్తులకు, తాపసులకు రాక్షసులకు వరము లిచ్చుచుందును. నేనొకప్పుడయిదు ముఖములను మఱియొకప్పుడేక ముఖమును, ధరించియుందును. హాలహాలమునుభక్షించి లోకములను రక్షించితిని. ఎల్లప్పుడు దిగంబరిగా సంచరించుచుందును" అనఁగా పార్వతి, పరమేశ్వ

రుని గర్వభంగము చేయ సమకట్టి తన చేతితో కొంతమన్ను తీసి బంతివలె గుండ్రముగా జేసి దానిపై చిరత్నంబులగు నవ రత్నములను స్థాపించి బహు రమ్యముగా తయారుచేసి, భర్త చేతికిచ్చి చిత్తగింపుమనెను. దానినిజూచి శివుడాశ్చర్యపరవశుడై త్రిప్పి త్రిప్పి చూచుచుండగా నొకచోట చిన్న ద్వారము దానిలో పెద్దతోట, దానియందు పలువిధములగు వృక్షములు వింతయైన ఫలములతోను,పుష్పములతో నొప్పుచున్నట్టులు గట్టెదుట గన్పట్టెను. వాని వెనుక, పద్మములు, కలువలు వింతవింత పక్షులుగల సరోవరములను చూచి సాశ్చర్యనిమగ్న మానసుడాయెను. పిమ్మట దానియందలి మఱియొక ద్వారమున జూడగా నందు పది ముఖములు నిరువది బాహువులు గలిగి తనవలె జడలు నాయుధములు నాగాభరణములు గల్గి ప్రకృతే గొప్పదని యఱచుచున్న మఱియొక శివునిజూచి సిగ్గుపడెను. ఇంకొక ద్వారమున చూడగా దివ్యభవనమున గొప్పనవరత్న సింహాసనమున గూర్చుండియున్న దివ్యమంగళ విగ్రహముగల దేవిని,యామె యెదుటనాట్యము చేయుచున్న తనవంటి శివుని నామె కుభయ పార్శ్వములందును నిలిచియుండి స్తోత్రము చేయుచున్న బ్రహ్మవిష్ణువులనుచూచి మైమరచెను. ఇదంతయు చూచి యీశ్వరుడిట్లు చింతించెను. "నేనేగొప్పవాడననియు, నా కంటెవేరులేరనియు తలంచి గర్వించితిని. నేనెంత జేలను.. ప్రకృతియేగొప్పది"అని ప్రకృతిరూపమును మనస్సా ధ్యానించి స్తోత్రము చేసి నేత్రములు తెఱచి చూచుసరికచ్చట పార్వతి తప్ప మఱియేమియును కానరాకుండెను. అప్పుడు శివుడు

తెలంచియూరకుండెను. పార్వతియాయనను కౌగిలించుకొని వేష విషయములగుజెంచి ప్రసంగించెను. అని శౌనకాది ఋషు లకు సనత్కుమారుడు చెప్పెను. కావున ప్రకృతికిని, పురుషు నికిని భేదములేదు.

శివునికి ప్రియమగు పుష్పములు

పిమ్మట ఋషులు సనత్కుమారుని జూచి యిట్లనిరి. "ఓ ఋషివర్యా! శివునికి ప్రీతికరములగు పుష్పములను వివర ముగా సెలవిం"డని యడుగగా, నాయన వారితో నిట్లనెను. "ఓ ఋషులారా!వినుడు. బంగారుకొమ్ములు, వెండిగొరిజలు వస్త్రములతో నలంకరించిన మంచి పాలిచ్చు గోవును వేద శాస్త్రవేదియు శుచియు సత్కుటుంబియు సదాచార సంప న్నుడు నిరాశుడు నిర్మత్సరుడు నిరంతర తపశ్శాలి, నియ తాగ్నిహోత్రియు శమదమోపేతుడునగు బ్రాహ్మణునికి దాన మిచ్చుటవలన నెంతఫలమో తెల్లగన్నేరు పువ్వులతో శివుని బూజించుటవలన నంతఫలముకలుగును. ఎఱ్ఱగన్నేరు పుష్పము లైన దానికి రెండు రెట్లు ఫలము లభించును. కుందంబులవలన దానికి నూఱురెట్లు ఫలము. మల్లెపువ్వులవలన మఱినూఱురెట్లు ఫలమధికము ముత్యములతో చేసిన లింగములను ముత్యము లతో పూజించుటవలన నెంతఫలము కలుగునో ద్రోణ (తుమ్మి) పుష్పములతో పూజించిన ఫలమంత యగును. మరియు బంగారులింగమును బూజించిన ఫలమంత యగును. బంగారు లింగమును పూజించు నంతఫలము సంపెంగ పూలవలన కలు గును. నాగేశ్వరపుష్పములతో బూజించిన నశ్వమేధయాగము

కోటిగంగా స్నానమువలన కలుగుఫలము లభించును. కుంద పుష్పపూజవలనగయాశ్రాద్ధ ఫలముకలుగును. తులసీదళము వలన దానికి నూరురెట్లు ఫలమధికము. ఉమ్మెత్తపూలతో పూజించిన నేకాదశీవ్రతఫలము కలుగును. పద్మములన్నిటి కన్న శ్రేష్ఠము. కేతకి పూల పూజలవలన సమస్తపుణ్యములు నశించి యనేకబాధలు కలుగును. ఇందుకు కారణమీపువ్వుకు కలిగిన శాపమే (ఈవిషయము స్కాందపురాణమున సవిస్తర ముగా చెప్పబడినది.) మారేడు దళములతో పూజించుట మిక్కిలి శ్రేష్ఠము. అనఁగా విని మారేడుదళముల కంత శ్రేష్ఠత కలుగుటకు కారణమేమని ఋషులడుగఁగా సనత్కు మారుఁ డిట్లుచెప్పందొడంగె.

మారేడుచెట్టు పుట్టుక

ఒకరోజున శ్రీ లక్ష్మీనారాయణులు వైకుంఠమున ముచ్చటలాడు కొనుచుండఁగా లక్ష్మి తనభర్తను జూచియిట్లు ప్రశ్నచేసెను. "స్వామీ! మీకు మిక్కిలి ప్రియులెవరు?" అన విని శ్రీమన్నారాయణుం డామెతో నిట్లనెను. "సతీ నాకు ప్రియుఁడు శివుఁడు." ఏలననఁగా నాతఁడు సర్వకాల సర్వావస్థ లందును త్రికరణశుద్ధిగా నన్నే ధ్యానించుచుండును, త్రికరణము లనఁగా మనస్సు, వాక్కు, కాయములు. మనస్సుచే ధ్యానిం చుట, వాక్కుచే నామోచ్చారణము చేయుచుండుట, కాయ ముచే ననఁగా కర్మేంద్రియములచే పూజాదికర్మలు చేయుట. అందుచే తాయన నాభక్తులలో శ్రేష్ఠుఁడు. అనఁగా విని లక్ష్మి వానితరువాత మీకు ప్రియులెవరని యడుగఁగా విని

శివభక్తులని విష్ణువు సెలవిచ్చెను. అదివిని లక్ష్మి "నాథా! శివభక్తులలో శ్రేష్ఠులెవరు?" అని ప్రశ్నింప నాతడిట్లనియె.

ప్రియసఖి! పుష్పములన్నిటిలో పద్మములు మిగుల శ్రేష్ఠమైనవి. అట్టి పద్మములతో నిత్యమాత్రీరు వానినొకసంవత్సరమువఱకు విడువక పూజించువారు వానికి ప్రియభక్తులగుదురు." అని విష్ణువు సెలవిచ్చెను. ఆ మాటలు విని లక్ష్మి తానట్లు పూజించి శివునికి భక్తురాలు కావలెనని యెంచి భర్త యనుజ్ఞను బొందెను. ఆమరునాటినుంచి యుదయముననే లేచి తన యావరణమునందున్న తామరకొలనుకుపోయి స్వయముగా నూటయెనిమిది పూవులుకోసి స్నానాది విధులను తీర్చుకొని, మందిరమున కేగి శివలింగమును, పంచాక్షరీ మంత్రమున శక్తి బీజమును సంపుటీకరణము చేసి, షోడశోపచారముల పూజించుచుండెను. ఇట్లు ఒకసంవత్సరముపూర్తియగుట కంత్య దినమునకొలనికిపోయి పద్మములను కోయఁగానూటఎనిమిదియే యుండెను. మఱి యందు పువ్వులు లేకుండెను. వానిని ముమ్మారులెక్కించినను సమముగా 108యే యుండెను. పూజ చేయునపుడామెయేబహుజాగ్రత్తగానామమున కొకటిచొప్పున పుష్పములను సమర్పింపఁగా రెండుపువ్వులు చాలకుండెను. అందు కామె మిగులాశ్చర్యమునొంది, ఖిన్నురాలై యేమి చేయుటకును తోచనందున విచారించుచుండఁగా, తన భర్తతో నొకప్పుడు తన కుచములు పద్మములవంటివని చెప్పియుండుట జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొని, వానిని కోసి శివునికి సమర్పించి పూజపూర్తిచేసి, వ్రతమును సమాప్తినొందింప దలంచి యొక కత్తితో యెడమ కుచమునుకోసి, శివుని శిరస్సునసుంచి,

రెండవది కోయుటకు సిద్ధపడగా, శివుడు ప్రత్యక్షమై యామె చేతిని పట్టుకొని యాటంకపఱచి యిట్లనెను. "ఓజననీ !నీభక్తికి మెచ్చితిని. మఱి శ్రమపడకుము. నీకుచము నీకెప్పటివలె ప్రసాదించితిని. నీవు నాకు సమర్పించిన యీకుచమువలన నీకీర్తి శాశ్వతముగా నుండునట్లు దీనినొక చెట్టుగా బుట్టించెదను. దానిపత్రములు నాకేగాక సమస్తదేవతలకును మిగుల ప్రియమగు పూజా ద్రవ్యమగును. అని చెప్పి ఆ కుచమును భూమిపై నుంచగా అదియే మారేడుచెట్టుగా వెంటనే జన్మించెను. దాని దళములు మూడాకులు గలిగి యుండెను. అందు మధ్యనున్న ఆకు శివుడు. దాని కుడివైపుననున్న ఆకు విష్ణువు. ఎడమవైపుది బ్రహ్మ అని తెలియవలెను. ఈ మారేడు చెట్టుకు, మాలూరము, శ్రీఫలము, బిల్వము, శాండిల్యము, శైలూషము ధూమ్రాక్షము, శివప్రియ మొదలగు నిరువదియొక్క నామములున్నవి. దీని మొదలునుండి చుట్టునునూఱు మూరలవరకు బహుపవిత్ర స్థలమందురు. దీని యాకులను కాలుతో ముట్టినవార లల్పాయుష్కులు, దరిద్రులు నగుదురని యామహా శివుడాజ్ఞయిచ్చెను. వేయి పద్మములతో పూజించుటవలన కలుగునంత ఫలమొక బిల్వదళము వలన కలుగుననియు, బిల్వవనము కాశీతో సమానమనియు నాచెట్టు లుండుచోట తాను లింగరూపమున నుందుననియు నీశ్వరుడు చెప్పెను. ఇంటియావరణములో నీశాన్యభాగమున బిల్వవృక్షమున్న ఐశ్వర్యము కలుగుననియు నాపదలుండవనియుతూర్పు దిక్కునందాచెట్టు మొలచిన వారు సుఖింతురనియు, పశ్చిమ భాగమున మొలచిన పుత్త్రవంతులగుదురనియుదక్షిణపువైపున

నున్న యమబాధలుండవనియు చెప్పుదురు. వసంత గ్రీష్మ ఋతువులందు బిల్వపత్రితో పూజించిన వారక్షయగోదానములు చేసిన ఫలముపొందుదురు. జన్మాంతమున కైలాసమున నివసింతురు. అని సనత్కుమారుడు మునులతో చెప్పఁగా విని వారిట్లనిరి.

శివుఁడు హనుమంతుఁడగుట.

"ఋషివర్యా! ఈశ్వరుఁడు హనుమంతుఁడై జన్మించెనని చెప్పుదురు. అది యెట్లు తటస్థించెనో సెలవిచ్చి మాసందేహమును తీర్పుఁడు" అనఁగాసనత్కుమారుఁ డిట్లుచెప్ప నారంభించెను. "ఓమునులారా! శ్రద్ధతో వినుండు. పూర్వము లంకాధీశుఁడైన రావణుని బాధలుపడి యింద్రాది దేవతలందఱు బ్రహ్మయొద్దకుపోయి మొఱబెట్టుకొనిరి. అదివిని బ్రహ్మ తానేమియు చేయలేక వైకుంఠముననున్న శ్రీమహావిష్ణువు నొద్దకుబోవుదము రండని వారిని తోడుకొనిపోయెను. శ్రీమన్నారాయణుండు బ్రహ్మాదులనుజూచి, వారిరాకకు కారణమేమని యడుగఁగా బ్రహ్మయాయనతోనిట్లనిమనవిచేసెను. "ఓశ్రీహరీ! దశకంఠుఁడు తపస్సుచేసి పొందిన వరబలమువలన, స్వర్గ, మర్త్యపాతాళములను జయించి యింద్రాది దేవతలను పలువిధముల బాధించుచున్నాఁడు. రావణుఁడు వారివలన తానుపరిచారకృత్యములను చేయించుకొనుచున్నాఁడు. ఋషులు తాము చేయుచుండు యజ్ఞములు, యాగములు మానుకొనిరి. వాని భారమును [illegible]లేక భూదేవి విచారించుచున్నది. వానిబాధను నివా[illegible] చేయుటకు మీకంటె వేరు దిక్కులేదని మీతో

మనవిచేసుకొనుటకే దేవతలందఱును వచ్చియున్నారు” నా విని శ్రీహరి బ్రహ్మతో నిట్లనెను. “ఓచతుర్ముఖుఁడా! వాఁడు సామాన్యుఁడుకాఁడు. వానిని చంపుట కష్టసాధ్యము, నీవు వానికి పెక్కువరము లిచ్చితివి. కాని మనుష్య వానరముల వలన వానికి లక్ష్యము లేక వారెవలన చావు లేకుండునటుల వరమడుగ మరచెను. కావున నరవానరులవలన తప్ప నితరులచే వాఁడుచావడు. అందుచే నేను దశరథమహారాజునకు పుత్రుఁడ నై జన్మించెదను. మీరందఱును వానరులై భూలోకమున జన్మింపుఁడు. ఆ రావణుఁడు నిత్యమును పార్వతీపరమేశ్వరుల నతిభక్తితో పూజించుచున్నాఁడు. కావున నారకతఁడు పరమ భక్తుఁడు. శివుని సహాయమునుపొందినగాని వానిని జంపుట దుర్లభము. నేను శివునిజూచి మాట్లాడుటకు కైలాసమునకుఁ బోయెదను. మీరు మీ నివాసములకు జనుడు. అనిచెప్పి శ్రీమన్నారాయణుం డీశ్వరునియొద్దకు పోయెను. అప్పుడు శివుఁడు శ్రీహరికి ప్రత్యుత్థానముచేసి కూర్చుండఁబెట్టి విచ్చే సిన కారణ మేమని యడుగఁగా, విష్ణువు శివునితో బ్రహ్మాది దేవతలు తనవద్దకు వచ్చి మనవిచేసిన సంగతులను, తాను వారితోచెప్పినదియు తెలియఁజేసి “తమ సహాయముల గాని వాని జయింప నాకు శక్యముకాదు” అని మనవిచేయఁగా శివుఁడు సంతసించి యిట్లనియె. “ఓ కేశవా! నే నంజనీదేవి గర్భమున హనుమంతుఁడను పేర జన్మించి నీకు తగినంత సహాయము చేయుదును” అని వాగ్దానముచేసెను. ఆ పరమే శ్వరుఁడు హనుమంతుఁడై జన్మించెను.

అర్జునుఁడు, కపిధ్వజము

ఈశ్వరుఁడుహనుమంతుఁడై జన్మించుటకు కారణమును విని శౌనకాదులు సనత్కుమారుని జూచి యిట్లు ప్రశ్నచేసిరి. "ఋషివర్యా! శ్రీమహావిష్ణువు శ్రీరాముడై జన్మించుట, రావణుని వధించుట త్రేతాయుగమున జరిగినట్లు చెప్పుదురు. కురు పాండవ యుద్ధము ద్వాపరాంతమునగదా జరిగినది. హనుమంతుఁ డర్జునుని రథముపైన కపిధ్వజమై యుండెనని చెప్పుదురు. ఇది యెట్లు విశ్వసింపవచ్చును? ఈ సందేహము నివృత్తిచేయుఁడని యడుగఁగా సనత్కుమారుఁ డిట్లు చెప్ప నుపక్రమించెను. "ఓ మునులారా! వినుం డిది యసంభవము కాదు. ఏలననఁగా హనుమంతుఁడు చిరంజీవి యగునట్లు శ్రీరాము లతనికి వర మొసంగెను. కావున నిప్పటికిని సజీవుఁడే. పూర్వము పాండవులు ద్రౌపదీ సహితులై యరణ్య వాసము చేయుచుండఁగా నొకరోజున ద్రౌపది ధర్మజునిజూచి "నాథా! నల్లని పద్మములు గలవనియు వానితో పూజించిన శివుఁడు మిగులతృప్తిపొందుననియు, ఋషిపత్నులవలనవింటిని. మీకు నాయందు దయగలదేని నొకవెయ్యి నల్లని పద్మములు తెప్పించిన నీశ్వరుని బూజించి యాయనకరుణవడసి మనకు శత్రు క్షయమగునట్లు వరము పొందెదను" అనఁగా విని యాపుష్పముల నెచ్చట సంపాదింపనగునని ధర్మరాజుచింతించు చుండెను. ఇట్టియసాధ్యమైనకోరికను తెలుపుటవలన భర్తకు విచారముకలిగించితిని గదా, అని ద్రౌపదియు కపోలమున వ్రేలుంచుకొనివిచారించుచుండెను. అట్టిసమయమున భీముఁడు వారి యొద్దకుఁబోయి వారిముఖలక్షణములను కనిపెట్టి కించకు

కారణమేమని యడుగఁగా ద్రౌపది కారణమును తెలియఁ జేసెను. దానిని వినిన వెంటనే భీముఁడిట్లనెను. "ఇందుకు విచారమేల? యిదియెంతపని? మీరు సెలవిచ్చిన నిప్పుడేపోయి తెచ్చెదను" సరే మంచిదని భీముఁడు వెంటనే బయలుదేరి యడవిదారిని బోవుచుండెను. అతని గమన వేగమువలన కలిగిన గాలివలన నచ్చట చెట్లు చలించుచుండెను. అదికనిపెట్టి యందొకచోట శ్రీరామనామమును జపించుచుండిన యాంజనేయులు, అటునిటుచూచి దూరమున వచ్చుచున్న భీముని గాంచి, తనదివ్యదృష్టిచే నాతనివృత్తాంతమంతయు నెఱింగి వాని బలము శోధింపనెంచి, మార్గమున నొకచోట, చిన్నరూపమున నడ్డముగా పరుండెను. కొద్దికాలములో భీముఁడతనిని సమీపించి "త్రోవవిడువుము"నెను. అప్పుడు వారికిట్లు ప్రసంగము జరిగెను.

హనుమంతుఁడు:—అయ్యా! నేనుముసలివాఁడను. బలముడిగినది. రోగపీడితుఁడను. కదలలేకున్నాను, దయచేసి వేరుదారిని బొమ్ము.

భీముఁడు:—నేను క్షత్రియ వీరుఁడను, చేతనేమియు కానివానివలె, వేరుమార్గమున బోయెదనా?

హను:—బాబూ! అట్లయిన నాతోక మాత్రము త్రోవలోనున్నది, దానినికదలించుటకైన నాకుశక్తి లేకున్నది. దానిపక్కకుద్రోచి నీవుమార్గమున పొమ్ము.

భీము:—(తోకనుకాలుచే తన్నియు, చేతనెత్తియు రెండుచేతులబట్టియు కదలింపలేక యతఁడు శివుఁడో, విష్ణువో, యింద్రుఁడో యనితలంచి), అయ్యా! నీవుమహానుభావునివలె

కనఁబడుచున్నావు. ఇదుగో నీకు నమస్కరించుచున్నాను. నీ వెవరవో చెప్పి నాసందియము తీర్పుము. ఈయపరాధమును క్షమింపుము.

హను:—(అది విని హనుమంతుఁడు దిగ్గున లేచి భీముని కౌఁగిలించుకొని తొడపై కూర్చుండబెట్టుకొనుచు) తమ్ముఁడా ఇటుఁ రమ్ము, నేను వాయుదేవునివలన యంజనాదేవి గర్భమున జన్మించితిని. నా పేరు హనుమంతుఁడు. నీవు నాయన్నయైన ధర్మజునిపంపున మీభార్య ద్రౌపదికొఱకు వేయి నల్లని పద్మములను దేఁబోవుచున్నావు. నీవును వాయుదేవునివలన బుట్టితివి. కావున మనమన్నదమ్ములము. నీబలమును పరీక్షించుటకిచ్చట పడియున్నాను. నిన్నుఁ జూచుటవలన నాకుమిగుల సంతోషము కలిగినది. నీకుసమస్త సుఖములు కలుగుఁగాత !

భీముఁ:—అన్నగారూ ! నాకీ పుష్పము లెచ్చట లభించును !

హను:—తమ్ముఁడా. చూచితివా ? మనముందు మూఁడు త్రోవలు కానఁబడుచున్నవి. వానిలో నెడమ వైపున మన్న కోన మార్గమున చాలదూరము పోయిన గంధర్వుల యుద్యానవన మున్నది. అది యక్షులకు రాజయిన కుబేరుని కేళీవనము. దాని నడుమ నొక సరోవర మున్నది. అందు లక్షలకొలఁది నల్లని పద్మములు వికసించి యుండును. అచ్చట పలువురు గంధర్వభటులు కాపుందురు. వారితోఁ గలహింపక నీవు కావలసిన పువ్వులను కోసికొని రావచ్చును. కుబేరుని కా సంగతి తెలిసిన ప్రమాదము సంభవించును సుమీ ! దేవతలు, గురువు, తలిదండ్రులు, బ్రాహ్మణులు వీరియెడల విధి

వినయము కలిగి మెలఁగవలయును. శ్రీరాములు నీకు జయము నిచ్చుగాక ! పోయిరమ్ము.

భీము:—అన్నగారూ! మీకుఁబ్రదక్షిణ నమస్కారములు చేయుచున్నాను. మీ బలపరాక్రమము లత్యద్భుతములు, మీరు రుద్రుని యవతారము. మీ మహిమలు సురాసురుల కగోచరములు. సముద్రము నవలీల లంఘించితిరి. నిమిషములో లంక కాల్చితిరి. మీ సహాయముననే శ్రీరాములు సీతను పొందెను. మిమ్మును ప్రార్థించిన వారికి సమస్తాపదలును నశించును. నాయందు దయకలిగి వరమొసంగుఁడు.

హను:—తమ్ముఁడా ! ఏమి వరము కోరెదవు?

భీము:—అన్నా ! మాకు శత్రువు దుర్యోధనుఁడు. మమ్ము ననేక కష్టముల పాలుచేసెను. ఈ వనవాసము కడచిన నొక సంవత్సర మజ్ఞాతవాసము చేసి, పిమ్మట వానితో యుద్ధముచేసినగాని, మాకు రాజ్యమొసంగడు. ఆ రణమున మీ సహాయము మాకవసరము. దానిని నాకుబ్రసాదింపవలయును.

హను:—తమ్ముఁడా! నేను త్రేతాయుగమునయుద్ధము చేసి యుంటిని. ఇది ద్వాపరాంతము, యుగముల ననుసరించి మనుజుల పరిమాణములు, బలములు, వేరు వేరుగా నుండును.

యుగములు	కాలప్రమాణము.	మనుష్యపరిమితి.
కృతయుగము	1720000 సంవత్సరములు	28 మూరలు
త్రేతాయుగము	1296000 ,,	14 ,,
ద్వాపరయుగము	864000 సంవత్సరములు	7 మూరలు
కలియుగము	432000 ,,	3½ ,,

ఎవరి మూరతో వారికే కొలత.

కావున యీయుగమున నేను నిజరూపముతో యుద్ధము చేసిన భూమి పాతాళమునకు క్రుంగును. అనేక జీవజంతువులు నశించును. కనుక నేను యుద్ధముచేయ వలనుపడదు.

భీము:—అన్నా! కౌరవబలమున భీష్ముఁడు. ద్రోణుఁడు మొదలగు మహావీరులున్నారే! వారితో మీరు పోరాడ వచ్చును.

హను:—తమ్ముఁడా! వారందఱును నా భీకరరూప మును జూచి మూర్ఛిల్లి క్రిందఁబడుదురు.

భీము:—అన్నగారూ! మీరూపమును నాకుఁజూపరా?

హను:—తమ్ముఁడా! వలదు, నీవు చూడలేవు. భయ పడుదువు.

భీము:—అన్నా! లేదు భయపడను. నాయందు దయ యుంచి నీ నిజరూపమును జూపుము.

హను:—తమ్ముఁడా! భయపడక చూడుము. (అని తన విశ్వరూపముజూపెను). అప్పుడు తన శిరస్సున శ్రీరాములును. కుడిభుజమున లక్ష్మణుఁడు, నెడమభుజమున సీతయును శ్రీరా ముని పాదములయొద్ద విభీషణుఁడును కనఁబడిరి. ఆ భయం కరాకారమును జూచి భీముఁడు మూర్ఛిల్లి క్రిందపడెను. వెంటనే హనుమంతుఁడు తన విశ్వరూపము నుపసంహరించి నిజరూపముతో భీముని లేవనెత్తి భయమును పోగొట్టి తన శరీరమునుండి యొకరోమమునుదీసి భీమునికిచ్చి దీనిని యర్జునుని రథమున జండావలె కట్టుము. దానిని జూచిన మాత్రమున శత్రువులు తమధైర్యమును కోలుపోయి యోడిపోదురు. నేఁటి

నుండి యర్జునునకు కపిధ్వజుఁడను పేరు కలుగును. ఇది నా వరము. మీరు శత్రువులను జయించి సుఖముగా రాజ్యసుఖము లనుభవింతురు.

భీము:—అన్నగారూ ! సెలవు. నేఁబోవుచున్నాను. నమస్కారము.

హను:—తమ్ముఁడా ! పోయిరమ్ము. శ్రీరాముని కరుణ వలన నీకు జయమగుఁగాక !

ఇట్లు సెలవుతీసికొని భీముఁడు గంధర్వోద్యానమునకు బోయి సరోవరమున జొచ్చి పూలుగోయుచుండఁగా నచ్చటి కావలిభటులైన గంధర్వులు, ఆయనపై బాణవర్షము కురిపించిరి. కాని భీముడందులకు లక్ష్యపెట్టక కావలసియున్న పువ్వులు కోసికొని తీరమునచేరి విశ్రమించుచుండెను. వారాతని చుట్టును జేరి యిట్లనిరి. "అయ్యా ! నీవెవరు. ఎందుండివచ్చితివి ! ఈ వనము కుబేరునిది. ఇందెవ్వరును జొరవెఱతురు. నీవింత భయములేక పుష్పము లేల కోసితివని యితనిపై బాణములు వేయఁగా నతడొక తాళవృక్షమునూడబెరికి గిరగిరఁద్రిప్పివార లపై వైచెను. దానివలన కొందఱు చచ్చిరి. మిగిలినవారు పారి పోయి కుబేరునితో జరిగినదంతయు చెప్పిరి. అదివిని ఆయక్షపతి వచ్చి భీమునిజూచి యిట్లు సంభాషించెను.

కుబేరుఁడు:—ఓయి ! నీవెవరు ?

భీము:—అయ్యా ! నాపేరు భీముఁడు—పాండవులలో రెండవవాఁడను. మాయన్న ధర్మజుఁడు.

కుబే:—నీవిట వచ్చుటకు కారణమేమి ?

భీము:—మా భార్యయయిన ద్రౌపది యీ నల్లని పద్మముచే శివుని బూజింపఁగోరినందున, మాయన్నగారి పంపున నిటువచ్చితిని.

కుబే:—సరే ఈ నా వనము నా యనుమతిలేక జొచ్చి పుష్పము లపహరించవచ్చునా ?

భీము:—అయ్యా' వినుండు. పుష్పములు, వాని పరిమళము శాశ్వతము కాదుగదా! ఎవరైనను వానిని పూజకే యుపయోగించెదరు. మనముపయోగింపకున్న వాటంతటయవే నశించునుగదా? అందువిషయమై యంతపట్టుదలయేలచేసెదరు?

కుబే:—సరేకాని, నీవు నా దూతల నేలచంపితివి ?

భీము:—అందు నేరము నాదికాదు. నే నెంత బోధించినను వినక వారే నాతో దలఁపడిరి. నన్ను నేను కాపాడుకొనుట విధికావున, నే వారిపై నొక చెట్టువేసితిని. ఇందు తప్పున్న క్షమింప వేడుచున్నాను.

కుబే:—అయ్యా? నీ ధర్మబుద్ధికి మెచ్చితిని. నీవలన దోషములేదు పొమ్ము.

భీము:—ఓ యక్షేశా ! నమస్కారము. సెలవిమ్ము అని పూవులు తీసికొనిపోయి ద్రౌపదికివ్వఁగా, నామె శివుని పూజించి తృప్తిపడుచి వాని ప్రసాదమును పొందెను.

అర్జునునికి హనుమంతునికి వివాదము.

ఈ కథవిని చాలసంతసించి శౌనకాదులు సనత్కుమారునిజూచి యిట్లనిరి. "అయ్యా ! ఒకప్పు డర్జునుఁడాంజనేయునితో కలిసినట్లు వారిబలాబలములను గుఱించి

వా రుభయులు వాదించుకొనినట్లు చెప్పుదురు. ఆ కథ సవిస్త రముగా సెలవిచ్చి మమ్ములను సంతసింపఁ జేయుడు ప్రార్థింపు చున్నాను" అనగా విని ఆయన వారలతో నిట్లనెను, "ఓమునివరులారా ! పూర్వమొక దినమున శ్రీకృష్ణుఁడు రుక్మిణీ సహితుఁడై ద్వారకానగరమున ముచ్చటలాడుకొనుచుండఁగా శ్రీ రుక్మిణీదేవి శ్రీకృష్ణునితో నిట్లనెను. నాథా ! సౌగంధిక పుష్పములు మిగుల పరిమళము గలవనియు, అతి మనోహరములనియు విందును. వానిని దెప్పించి నాకోరికదీర్పఁగలరా?" అనగా విని "ప్రియసఖి ! ఇది యెంతపని! తప్పక తెప్పించె దను" అని యర్జునుని దలంపఁగా నతఁడు స్వల్పకాలములోనే హస్తినాపురమునుండి విచ్చేసెను. అతనిని చూచి కృష్ణుఁడు వారి కుశలమడిగి రుక్మిణి కోరిక చెప్పి దీనిని నీవు దీర్పవలెను. ఇవికదళీవనమందున్న సరోవరమున వికసించి యుండును. నీవు పోయి వానిని త్వరలో గొనిరమ్ము" అనఁగా విని పార్థుఁడు ధనుర్బాణములను చేఁబట్టి కిరాతరూపమునబోయి యేఁడు దినములలో నా సరోవరమునుజేరి పూలు గోయుచుండగానచ్చట కావలియున్న వానరులతనిని బెదరించి వానిపైఁబడిరి. అప్పుడతఁడు వారిపై బాణములు వేయఁగా వారు పారిపోయి హనుమంతునితో చెప్పిరి. అతఁడు కోపావేశుఁడై పోయి పూలుగోయుచున్న కిరాతుని జూచి యిట్లనెను.

హను:—ఓ కిరాతుఁడా! ఏమి యింతనిర్భయముగా నా సరస్సునఁజొచ్చి పూలు గోయుచున్నావు. నేను వీనిని ప్రతిదినము శ్రీరాముని పూజ కొఱకుపయోగించుచుందును.

కిరాతుఁడు:—వానరులు పశుజాతిలోనివారు కదా? వారికి పూజ యనఁగనేమి? పండ్లు, కాయలు దొంగిలించి తినుటయే వారికి తెలియును.

హను:—ఓరీ! నీవు మూర్ఖుఁడవు. బ్రహ్మాండములకు కర్తయైన శ్రీరామునిపూజ కంతరాయ మొనర్చుచున్నావు.

అర్జు:—నీవు పశుజాతిలో చేరిన వాఁడవగుటచేత రాముని మహిమను చెప్పుచున్నావు. ఆ శివుని మహిమ సురాసురుల కైన నగోచరము. వానరుఁడవగుటచే నీకుఁ దెలియక పోవచ్చును. ఈశ్వరుఁడు వాంఛాకల్పతరువు. జగత్తులకు కర్త. వాని పూజకు నీవు విఘ్నము చేయుచున్నావు.

హను:—ఓరే! నీచుఁడా శ్రీరాములను దూషించుచున్నావు. దశకంఠుని సంహరించినవాఁడును, కొండను నీటిపై తేల్చినవాఁడు నాయనయే.

అర్జు:—ఓమూర్ఖుఁడా! ఆయన నీకు గొప్పగా కనఁబడుచున్నాఁడు. వృక్షములు లేని దేశమునం దాముదపుచెట్టు గొప్పది కాదా! ఆ కాలమున రాముఁడొక్కఁడే విల్లుబట్టియుండెను. ఆయన యొక్క రాక్షసుని చంపెనని గొప్పవాఁ డనుచున్నావు. అట్టి యనేకమంది రాక్షసులను నేను వధించితిని, మీరు కట్టిన వంతెనను నేను బాణములతో కట్టగలను.

హను:—ఓకిరాతుఁడా! నీవు వారధి బాణములతో కట్టినంతమాత్రమున భగవదంశ సంభవుఁడయిన యా శ్రీరామునితో సరియగుదువా? ఇంద్రనీల మాణిక్యములతో గాజుముక్క సమానమగునా? శ్రీరాముని సామాన్యనరునిగా నెంచు

చున్నావు. నీవు బాణములతో వారధికట్టినను దానిపై నావంటివాఁడు నడచిన నది విరుగకుండునా ?

అర్జు:—ఎందుకు విరుగును ? నిదర్శనము చూడుము.

హను:—సరే రమ్ము. సముద్రతీరమునకుఁ బోవుదము. నీవు వారధికట్టుము. దానిపై నేను నడచెదను. అది విరుగకున్న నేను నిన్ను మహావీరుఁడ నందును.

అప్పుడు వారిద్దఱును సముద్రతీరమునకుఁబోయిరి. అర్జునుఁడు నూఱుయోజనములపొడవును, దానికిఁదగినయెత్తును, గలవంతెనబాణములతో నొకగంటలోతయారుచేసెను. అట్టిపట్టున వేఁగంటితో సాటినాఁగఁ బ్రకాశించుచున్న విచ్చువాని జూచి యాశ్చర్యపడి హనుమంతుఁడు తనలో తానిట్లనుకొనెను. "ఇతఁడు సామాన్యుఁడుగాడు. నిష్కారణము వీనితో కలహించితిని కాని చూతము"అని యర్జునునితో "ఓయీ నేనుపశ్చిమదిక్కునకుఁబోయి యిప్పుడే వచ్చెదను. ఇందుండుము" అని చెప్పి, శ్రీరాముునికి నమస్కరించి విశ్వరూపమును బొంది వచ్చుచున్న యాంజనేయుని దూరమునజూచి, భయపడి, వీనిభారంబెల్ల నీవంతెన భరింపలేదని శ్రీకృష్ణుని మనసార ధ్యానించి యిట్లువేడికొనెను. "ఓదీనరక్షకా! కరుణాసాగరా! యదుకులమణీ! గొప్ప యాపదలో మునిఁగియున్నాను. ఇయ్యది మహాసమయము. చిన్ననాఁటినుండి మమ్మనేకాపదలనుండి కాపాడితివి. ఇప్పుడు నన్ను రక్షింపుము. నీకు తెలియనివిషయములు లేవుగదా! హనుమంతుఁడున్న యీ వనమునకు నన్నేల పంపితివి ! నీకు నేనెంతమాత్రము నపకారముచేసి యెఱుఁగనే. నాయందు నింత నిర్ద

యును కారణమేమి ? నిష్కారణముగా నన్ను యమునిపాలి కేల పంపితివి ? ఇది నీవు తెలిసినపని గాని వేరుగాదు. ఇప్పుడు నన్ను రక్షించుభారము నిది. శరణాగత రక్షణ బిరుదు వహించితివి గదా. మహోత్తరుణముతటస్థించినది రక్షింపుము, రక్షింపుము. ఈ దీనాలాపములువిని ద్వారకలో కేళీమందిరమునరుక్మిణితో వినోదించుచున్న శ్రీకృష్ణుఁడు ప్రియసఖితో "అర్జునుఁడు పుష్పముల నిమిత్తముపోయి చాలకాలమైనది. ఇంకనురాలేదు. కారణము తెలిసికొని వచ్చెదను. అని యతిశీఘ్రముగాఁబోయి కూర్మరూపమున నర్జునుఁడు బాణములతో కట్టిన వారధి క్రింద నుండెను. అంత నాంజనేయు డావారధిపై నడచిరాఁగా నది కొంచెము వంగెను. కాని విరుగలేదు. ఆ సముద్రములోనినీరు రక్తమయమైయుండెను. అది చూచి కారణమేమని కిరాతు డడుగఁగా "అయ్యా చాలకాలమునుండి, తూణీరమున నుండుటచే బాణములు తుప్పుపట్టినవి. మీ పాదాఘాతమువలన నవి రాపాడుటచే వాని మలినము నీటియందువ్యాపించెను." అనెను. ఆ మాటలువిని యాంజనేయుఁడు దివ్యదృష్టివలన శ్రీహరి కూర్మమై యందుండుట, ఆయన నవరంధ్రములనుండి రక్తమట్లు స్రవించుట తెలిసి, ఖిన్నుఁడై యిట్లు విలపించెను. "నేను బహుపాపుఁడను, శ్రీహరిని నాకాళ్ళతో నొక్కితిని. నేను జీవించుటవలన కార్యములేదు. ఈ సముద్రమునఁబడి ప్రాణములు విడిచెదను." అంతటఁగృష్ణుఁడు కూర్మరూపమునువిడిచి గరుడవాహనుఁడై వారికిఁ బ్రత్యక్షుమై హనుమంతునిఁజూచి యిట్లనెను. ఓ కేసరిపుత్త్రా! విచారింపకుము. నీవు రుద్రుఁడవు. ఈ [illegible]మునుబుట్టి నాకు పెక్కు లుపకారములుచేసితివి. నీ మేలు

మరువఁజాలను. పదునాల్గు భువనములందును నీకు సరియైన వీరుఁడు లేడు. ఇతఁడు పాండవ మధ్యముఁడైన యర్జునుఁడు. మీ రన్నదమ్ములయ్యు నేల కలహించుచున్నారు! అనగా నా మాటలు వినక "నేను నీచకృత్య మొనర్చితిని. మీతలను త్రొక్కితిని. మీరెవరో చెప్పి నాకోపమును క్షమింపకున్న విషభక్షణము చేసి చనిపోయెదను." నా విని శ్రీకృష్ణుఁడు రాముఁడై నిలిచెను. ఆ రూపమును చూచిన వెంటనే హనుమంతు డాయనకు ప్రదక్షిణ నమస్కారములు చేసి ప్రార్థించెను. శ్రీరాముఁ డతనికి మృదువచనముల చెప్పి బోధించి యిట్లనెను. "నేఁటినుండి మీరు భ్రాతృభావమున మెలఁగవలెను" అనఁగా ఆంజనేయుఁడు "చిత్తము. ఇతఁడు నాసోదరుఁడు. సమయము తటస్థించునప్పుడు తప్పక సహాయము చేసెదను." అనెను. అనవుడు పార్థుఁడన్నకు నమస్కరించి తాను తెలియమి నాడినమాటలకు క్షమింపుమని వేడుకొనెను. శ్రీహరి యంతర్ధానము నొందఁగా నాంజనేయుఁడు తన నెలవునకుఁ బోయెను. పార్థుఁడు సౌగంధికపుష్పములను తీసికొని ద్వారకనుజేరి రుక్మిణికి సమర్పించెను.

అంజనాదేవి చరిత్రము

పిమ్మట నొకనాఁడు శౌనకాదిమునులుసనత్కుమారుని జూచి యిట్లనిరి. "ఋషివర్యా! హనుమంతున కాంజనేయుఁడను పేరెట్లుకలిగెను. వివరించి చెప్పుడు" అని ప్రార్థింపఁగా ఆయన వారితో నిట్లు వ్యాక్యవ్వఁగడంగె, "ఇతడంజనాదేవి కుమారుఁడగుటచే నాపేరు వానికివచ్చెను. ఈ యంజనాకేశి

గౌతమ మహాఋషికిని యహల్యకును కొమార్తె. ఈమె తల్లి శాపమునకు వెఱచి వివాహామువాని తపస్సు చేయుచు బ్రహ్మచారిణియై యుండెను. ఇట్లుండ తండ్రియొకనాఁడామె యొద్దకు బోయి యిట్లు చెప్పెను. "అమ్మాయీ! నీసుకుమార దేహము నేల యిట్లు కందించెదవు. ఆహారమును విడుచుటయేటికి ? మానవశరీరము సులభలభ్యముకాదుగదా దానినారోగ్యవంతముగ నుంచినఁ గాని నేకార్యమును జేయుటకు సమర్థులము కాము గదా ? కావున శరీరపోషణము ప్రతిమానవునకునువిధి, అందుచే నాహారమవసరము. అట్టి యాహారమును విడువక మితముగా భుజింపవలెను" అనఁగా విని ఆమె తండ్రిని జూచి "నాయనా నేను పురుషుని ముఖమైన చూడనని మీకు దెలియునుగదా! కావున నాకండ్లు తెరువను. అట్టి నాకీ పర్వతమున నాహార మెట్లులభించును? కావున బొత్తిగా మానితిని." అమ్మాయీ! "ఇందుకు నేనొక యేర్పాటు చేసెదను, వాయుదేవుఁడు నీకాహారమును దెచ్చి చేతవేయుచుండును. దానిని నీవు భుజింపుచుండుము" అనెను. అదిమొదలామహాఋషి యాజ్ఞవలన వాయుదేవుఁడామె కాహారము చేతిలోవేయుచుండెను. ఆమె వెంటనేదానినిచూడకుండభుజింపుచుండెను. ఇట్లుండ గొంతకాలమునకు నొకనాఁడు పార్వతీ పరమేశ్వరులు విలాసార్థము వనమున సంచరించుచుండఁగా మర్కటీ మర్కటులు కామకేళి సలుపుచుండుట చూచి యారూపమున తాము సుఖమనుభవింపఁదలంచి యారూపమును బొందిరి. ఇట్లుండ వాయుదేవుఁడు వారి దరిచేరి యనేకవిధముల బ్రార్థించి తన పాత్రిపుత్రునిమ్మని యీశ్వరుని బ్రార్థింపఁగా ఆయన సంతసించి

తన తేజమును చేత విడచెను. తత్క్షణమే వాయువు దానిని గొని పోయి యంజనాదేవి చేతిలో వేసెను. ఆహారమను భ్రాంతితో నామె దానిని మ్రింగెను. యుక్తకాలమున నామె వానర రూపుడగు కుమారుని ప్రసవించెను. ఆబిడ్డకే యంజనీతనయుఁ డని వాయుపుత్త్రుఁడని యనేక నామములు కలవు. "ఋషి వర్యా! బాగుగ సెలవిచ్చిరి. కానియింకొక సందేహమున్నది. అది యెద్దియన సంజనను తల్లి శపించెనంటిరి. తల్లి బిడ్డను శపించుట యస్వాభావికము గదా!

వాలి సుగ్రీవుల జన్మము

అదియెట్లు సంభవించెను. అనఁగా పూర్వమొకప్పుడు గౌతమ మహాముని తీర్థాటనము చేయఁబోఁగా నాయన ధర్మపత్నియైన యహల్య మిగులసుందరియు యౌవనవతియునై యింటనుండుట యింద్రసూర్యులుచూచి యామెను కామించి? ఆమె మిగుల పతివ్రతయైనను మాయోపాయముల భంగ పఱచిపోయిరి. అంతకు ముందే యీ అంజన యీ మెకుబుట్టి యుండెను. కావున ఈసంగతి గుర్తెఱిఁగియుఁదల్లికి వెలిచి మఱుగుపఱచెను. కొద్దికాలములో గౌతముఁ డాశ్రమమునుజేరి యెప్పటివలె నింటనుండెను. తగు కాలమున నిరువురు పుత్త్రులు కలిగిరి. వారిని తలిదండ్రులు మిగులగారాబమున పెంచుచుండిరి. ఇట్లు కొంతకాలమైన పిమ్మట బిడ్డలను తోడుకొని గౌతముఁడు నదిలో స్నానము చేయబోయెను. వైశాఖమాస మయినందున నెండవేడిమిచే త్రోవలో నున్న యిసుక కాలుచుండెను. అది చూచి పసిబాలురైన

మగపిల్లలను రెండు చంకల నుంచుకొని యాయన పోవు చుండెను. పిల్లనడుచు చుండుటచే పాదములు చురికి నడువలేక ఏడ్చుచుండెను. అదివిని అమ్మాయి! రమ్ము. వీరికితోడు నిన్ను నే నెట్లు తెచ్చుకొనఁగలుగుదును ? వీరికంటెనీవు పెద్దదానవుకదా అనెను. నాయనగారూ! పుత్త్రికనైన నాయందు నింత నిర్ద యయు పరపుత్త్రులయందుఁ బ్రీతియుఁగలిగియుండుట సహజ గుణము కాదే! ఇది మీకెట్లు సంభవించెనని యాశ్చర్యపడు చున్నాను. అనవిని గౌతముఁడిట్లనెను. "అమ్మాయీ! వీరెవరి పుత్త్రులు ? ఇంద్రునికి సూర్యునికిఁబుట్టినవారు. మీరు లేని ప్పుడు వారు మారువేషములవచ్చి మాతల్లిని భంగపఱచిరి." అని బిడ్డ చెప్పెను. ఆ మాటలువిని గౌతముఁడు పుత్త్రుల నిరు వురను దీసికొని నదిలోవిడిచి "మీరు నాకు జన్మించినట్లయిన యెప్పటివలె నాయొద్దకు రండు, జారజులైన మర్కటరూప లౌదురుకాక!" అనెను. వారు తత్క్షణమే మర్కటరూపమును పొంది, ఆయనయొద్దకు వెళ్ళిరి. అప్పు డాఋషి కొమార్తె నెత్తుకొని వారిద్దఱను వెనుక తీసుకొనిపోవుచు త్రోవలో కనఁబడిన కిరాతరాజు ఋక్షుఁడను వాని కాయిరువురుపిల్లల నిచ్చివేసెను. అతనికి సంతతి లేనందున మిగుల సంతోషముతో వా నిత్తీసికొని యింటికిపోయి వారిలో పెద్దవాఁడైన యింద్ర పుత్త్రునికి వాలియనియు, చిన్నవాఁడగు సూర్య పుత్త్రునకు సుగ్రీవుఁడనియు పేరుపెట్టి వారిని ముద్దుగా పెంచుచుండెను. తండ్రి చనిపోయిన పిమ్మట వాలి కిష్కింధకు రాజయ్యెను.

తదనంతరము గౌతమ మహాముని యాశ్రమమునకుఁ బోయి భార్యను జూచి "నీ వీ యరణ్యమున పాషాణమై

యుండువుగాక యనియు నింద్రుని సహస్రయోనులు గలవాఁడ వగుమనియు సూర్యుని యండములు తెగిపడునట్లును శపించెను. అప్పుడహల్య బహు ప్రార్థింపఁగా రాముని పాదము సోకిన నిజ రూపమును పొందుదు వనెను. అహల్య తనకూతుని జూచి నాగుట్టు బయలుబెట్టితివి గాన నీవు కోఁతిముఖము గల కుమారుని కందువుగాక యని శపించి తాను పాషాణమయ్యెను. వివాహమాడిన గదా పుత్త్రులుద్భవించెదరు. కావున నేను బ్రహ్మచర్యవ్రతమున తపస్సుచేయుచు కనులు మూసుకొని యుందునని యంజనాదేవి భీష్మించెను. అందువలననే యామెకు నాహారమును స్వయముగా సంపాదించుకొన శక్తి లేకుండెను. అని సనత్కుమారుఁడు చెప్పఁగా విని శౌనకాదులు సంతుష్టి పొందిరి.

నందీ, భృంగుల జన్మవృత్తాంతము

అప్పుడా ఋషులు బ్రహ్మకుమారుని యిట్లు ప్రశ్న చేసిరి. "అయ్యా! ఈశ్వరుని ప్రమథగణములలో మొదటివారు నంది, భృంగియని చెప్పుదురు. వారిజన్మ యెట్లో, వారికట్టి ముఖ్యత యెట్లుకలుగెనో వినఁగోరుచున్నాము. మాయందుదయ యుంచి దానిని మాకు వివరముగాఁజెప్పి మమ్ము నుద్ధరింపఁ జేయవేడెదము. అనఁగా ఆబ్రహ్మమానసపుత్త్రుఁ డిట్లు చెప్ప నారంభించెను.

ఋషులారా! వినుండు. పూర్వము పార్వతి యీశ్వరుని వివాహమాడఁగోరి హిమవత్పర్వత ప్రాంతమునతపస్సు చేయు చుండఁగా. నామెతోఁగూడ పోయిన చెలికత్తెలలో నొక తె

యగు జయ, తానుగూడ శివుని వరింపవలెనని తపం బాచ
రించెను, కాని యప్పటికామెకోరిక నెరవేరలేదు. పిమ్మట
కొంతకాలమునకు శివుఁడు గిరిజను వివాహమై కైలాసము
నందు సరస సల్లాపము లాడుకొనుచుండఁగా, జయ వారిని
జూచి, శివునియందు బద్ధానురాగము గలదియై యుండెను.
ఈ సంగతిపార్వతి గ్రహించి "మానవజాతియందు భూలోక
మునఁబుట్టుమని జయనుశపించెను." ఆశాపానుసారముగా నీ
జయ ధర్మకేతుఁడను రాజునకు సత్యవతి యనుపేర గొమార్తె
యైపుట్టి క్రమక్రమముగా పెరిగి పెద్దదయ్యెను. అప్పుడామె
నారాజు హరిశ్చంద్రునకిచ్చి పరిణయము చేసెను. ఆచక్రవర్తి
యామెతో సుఖించుచు, కాశీపట్టణమున నివసించుచుండెను.
ఆతఁడొకనాఁడు శయనమందిరముననుండఁగా సత్యవతి లలాట
మునఁ బ్రకాశించుచున్న మూఁడవకంటి చిహ్నము చూచి
యీామెపార్వతి కాని వేరు కాదు. కపటమున నాకుభార్యయయిన
దనియెంచి యీామెను మేడపైని యుంచిబహుగౌరవముతో
చూచుచుండెను.

ఇట్లుకొంతకాలము జరిగినపిమ్మట, నొకనాఁడు పార్వతి
శివునిజూచి "స్వామీ! మీరు ముల్లోకవాసులుగదా! అన్ని
టిలో మీకు మిగుల ప్రియమైన స్థలమెద్దియో సెలవిండు"
అని యడిగెను. అందుకు శివుఁడు తనకు మిగుల ప్రియమైనది
కాశీపట్టణమని చెప్పెను. అది విని పార్వతి ఇట్లనెను. "నాథా!
అట్లయిన మన మిందేల యుండవలెను? అచ్చటనే నివసిం
తము రండని వెంటనే బయలు వెడలిపోయి కాశీలో నివసించు
చుండిరి. వారిప్పటికి వేంచేసినది మొదలచటికి జనులు సర్వ

సుఖము లనుభవించుచుండిరి. ఒకనాటి రాత్రి శివుఁడు నిశీథ మందు సంచరించుచు, సత్యవతి యొంటరిగా మేడలోనిద్రించు చుండుట చూచి "ఈమె నాభార్యకు ప్రియసఖియైన జయ. ఆమెశాపమువలన మర్త్యలోకమున జన్మించినది. ఈ మెనన్ను వరింపఁగోరి పార్వతితోఁగూడ చాలకాలము నా నిమిత్తము తపముచేసినది. కాని యామెకు జడిసి నేను నీమె కోర్కె తీర్ప నుంటిని. ఇప్పు డాపని తీర్చెదనని హరిశ్చంద్రుని రూపమున నామెతో భోగించెను. పిమ్మట నామెకు తన నిజరూపమును జూపి వృత్తాంతమును జెప్పెను. అది విని యామె తనకు శాప మోక్షణమును ప్రసాదింపుమని వేడుకొనఁగా శివుఁడిట్లనెను. "సఖి ! కొద్దికాలములో నీకిద్దఱు పుత్త్రిలుద్భవింతురు. పిమ్మట నీవు శాపవిమోచన మగును. అని యీశ్వరుఁడంతర్థాన మొందెను. పిమ్మట దశ మాసములు పూర్తికాఁగా సత్యవతి యిరువురు పుత్త్రిలను ప్రసవించెను. వారు దినదిన ప్రవర్ధ మానులై శుక్ల పక్షమున చంద్రునివలె పెరుగుచుండిరి వారి యందీశ్వరచిహ్నము లుండెను. వాని చూచి యాశ్చర్య పడి రాజు కొందఱు ఋషులనుపిలిపించి సభచేసి వారికితన పిల్లలనుచూపించి వీరియందు శివుని లక్షణములుండుటకు కారణమేమని యడుగఁగా వారు దివ్యదృష్టిచే సర్వమును దెలిసికొని యిట్లనిరి. "ఓరాజా! వీరీశ్వరునికి బుట్టినవారగుటచే శివుని లక్షణములు వీరియందున్నవి. వీరిని వీరితల్లితోఁగూడ నీశ్వరుని కొప్పగింపుము." తరువాత రాజు సత్యవతి యొద్దకు బోయి నిజస్థితి చెప్పుమనఁగా జరిగిన సమాచార మంతయు స్పష్టముగ నామె చెప్పెను. అది వినిరాజు మిగుల సంతసించి

యూమెను. కొమరులను తీసికొనిపోయి శివున కొప్పగించెను. ఆసహా శివుఁడు వారికి నందీశ్వరుఁడు, భృంగీశ్వరుఁడనునామము లొసంగి తనయొద్ద ద్వారపాలకులుగా నుండ నియమించెను. సత్యవతియు జయయై పార్వతికినెప్పటివలె చెలికత్తెయయ్యెను. పిమ్మట హరిశ్చంద్రమహారాజు చంద్రమతిని వివాహమై లోహితాస్యుఁడను కుమారునికనెను.

పరశురామోపాఖ్యానము

అత్యద్భుతమైన యీ కథను విని ఋషులు సంతోషించి శివుఁడు దయార్ద్రహృదయుఁడని వేయినోళ్ళ పొగడి సనత్కుమారుని జూచి యిట్లు ప్రశ్నచేసిరి. "ఋషివర్యా! పరశురాముఁలు శివునివరమువలన యష్టాదశద్వీపములకుఁ జక్రవర్తియైన కార్తవీర్యార్జునుని సంహరించుటయే గాక భూలోకమండలి రాజులందఱిని యిరువదియొకసారి వెదకి చంపెనని విందుము. ఆ చరిత్రమును కారణసహితముగా సెలవిచ్చి మమ్ముల కృతార్థులఁజేయఁ బ్రార్థించెద" మనఁగా, ఆ బ్రహ్మమానసపుత్రుఁడిట్లు చెప్పనారంభించెను. "ఓ మునులారా! శ్రద్ధతో వినుండు. పూర్వము కార్తవీర్యార్జునుఁడను చక్రవర్తి పదునెనిమిదిద్వీపములను పాలించుచుండెను. అతఁడు బహుధార్మికుఁడు. బాహుబలపరాక్రమములుకలవాఁడునై యుండెను. అతనికి వేయిచేతులుండెను. ఆయన యెల్ల విద్యలందును బండితుఁడై ప్రజలను బాగుగ నేలుచుండువాఁడు. ఆ చక్రవర్తి యొకరోజున వేఁటాడుటకై తనపరివారముతో వనమునకుఁ బోయి పెక్కుమృగములను జంపి నేసాగి తన నగరునకు మరలి

పోవు సమయమున గాలి, వాన సంభవించి యురుములతోను, మెఱుపులతోను, పిడుగులు పడుచుండెను. అంతట సూర్యుఁ డస్తమింపఁగా చీఁకటి వ్యాపించెను. అప్పుడు రాజును తన సైన్యములును ప్రాణాపాయకరమైన స్థితినిజూచి యొకరికొకరు కానరాక చెట్లపై నెక్కి తమ ప్రాణములను తెల్లవారువఱకు కాపాడుకొనిరి. మరుచటియుదయమున నాకసము నిర్మలముగా నున్నందున నందఱును గలిసి పట్టణమునకుఁ బోవబయలు వెడలిరి. ఇట్లు పోవుచు మార్గ మధ్యముననున్న జమదగ్ని మహాముని యాశ్రమమును రాజు చూచి యచ్చట కొంచెము విశ్రమింపుఁడని పరివారముతోఁ జెప్పి, తాను మహామునిని దర్శించి వచ్చెదనని వానియాశ్రమములోనికి బోయెను. రాజు ముని యెదుటికిపోయి ప్రదక్షిణ నమస్కారములు చేయఁగా మహర్షి యాయనను సత్కరించి కూర్చుండ నియమించి కుశల మడిగెను. అప్పుడు వారికిట్లు ప్రసంగంబు జరిగెను.

జమదగ్ని:—రాజా! ఎందుండి వచ్చితివి?

రాజు:—ఋషివర్యా! నిన్నటి దినమున వేఁట నిమిత్త మడవికిఁబోయి యుంటిని.

జమదగ్ని:—సరే. రాత్రి యిందే నివసించితివా?

రాజు:—అయ్యా! ఔను. అట్లే సంభవించెను.

జమదగ్ని:—ఏమీ! రాత్రికాలమున వేఁట కవకాశ ముండునా?

రాజు:—అయ్యా! లేదుగాని మేము వేఁట చాలించు నంతలోనే గాలియు, వానయు తటస్థించెను. అంతట చీఁకటిక్రమ్మి

నందున తెరువు కానరాక యందే చెట్ల చాటుననుండి ప్రాణములను గాపాడుకొంటిమి. ఉదయమున, నగరునకుఁ బోవుచు మీ దర్శనముచేసి పోవలెనని యిటువచ్చితిని. నమస్కారము, సెలవిండు పోయెదను.

జమ:—రాజా! చాల ప్రొద్దెక్కినది. ఇపుడెందుఁ బోయెదవు? ఈ పూట మాయాశ్రమముననతిథివై యుండుము.

రాజు:—మునివర్యా! క్షమింపుము. నేను పరివార సహితముగా నున్నాను. తమకు చాల శ్రమకలుగఁజేసినవాఁడ నగుదును. కావున నన్నుఁ బోనిండు.

జమదగ్ని:—రాజా! వెఱవకుము. ఎందఱున్ననేమి? అతిథి సత్కారముచేయుట గృహస్థులకు విధిగదా! దానిని మానిన సమస్తధర్మములునునశించును. కావున నీవు నీపరివారముతో ఆతిథ్యమును పొందవలెను. నా మాట చెల్లింపుము.

రాజు:— ఋషివర్యా! చిత్తము తమయాజ్ఞను శిరసావహించెదను. సెలవిచ్చిన పరివారమును తోడుకొనివచ్చెదను.

జమదగ్ని:—రాజా! మంచిది. ఆలాగుననే చేయుము.

కార్తవీర్యునకు జమదగ్ని విందుచేయుట.

రాజు తన పరివారమునొద్దకు వెళ్ళిన పిమ్మట మునితన కామ ధేనువునొద్దకు పోయి కార్తవీర్యార్జునునికి తగిన వసతి గృహములను విందుకు తగిన పదార్థములను జాగ్రత్తపరుపమని ప్రార్థింపఁగా నాసురభి యంగీకరించెను. రాజు తన పరివారముతోడుకొనియాశ్రమమున ప్రవేశించుసరికి,ఆయనకొఱకు

దివ్యమైన మేడయు వానిమంత్రులకు వేరువేరు భవనములును పరివారముకొఱకు తగిన యిండ్లును, గజాశ్వములకు వేరు శాలలును, వానికితగిన గృహోపకరణములతోను మంచములు, పరుపులు మొదలగువానితో సిద్ధముగా నుండెను. అవిగాక స్నానశాలలు, పాకశాలలు, మరుగుదొడ్లు మొదలగునవియుతయారు చేయఁబడెను. రాజు, వాని మంత్రు లితర పరివారములకు తగిన సత్కారములుచేసి వారికి నియమింపఁబడిన గృహములను చూపించుటకు తగిన పరిజనులును తయారుగానుండి వారి విధులను వారుచేయుచుండిరి. వారికి యుక్తాహార పదార్థములు (శాల్యన్నములు, పలు విధములగు కూరలు, పచ్చండ్లు ఊఁరుగాయలు పిండివంటలు, పాయసము) వింతవింత రుచులుగల వస్తువులు వానిని వడ్డించుటకు బ్రాహ్మణులుండిరి. అందఱును షడ్రసోపేతముగా భుజించిరి. అట్టి దివ్యమైన భోజనమును రాజుగాని, పరివారము గాని, యంతకు ముందెన్నడును చేసి యెఱుఁగరఁట, వారి భోజనము ముగియుసరికి నటగాయకులు వివిధవాద్య విశేషములతో వారిని వినోదింపఁజేయుటకు మొదలుపెట్టిరి. ఇట్లు కొంతసేపు గడచిన తరువాత రాజు మంత్రులను జూచి, "అమాత్యులారా! ఈ ఋషిచర్య మిక్కిలి యద్భుతముగా నున్నది. ఏలయన, నేనీయుదయమున వారిని దర్శింపఁబోవుసరి కీగృహము లేమియు నాశ్రమమున లేకుండెను. ఆఋషి యొకపర్ణశాలయందుండెను. ఇంతలో నీ దివ్యభవనము లన్నియు నెట్లు తయారయ్యెను! నావంటి చక్రవర్తికైన వీనిలో చిన్నగృహమును నిర్మింపఁజేయుటకు కొన్నిదినములు పట్టునుగదా? అరగడియలో నివి యన్నియు

నెట్లునిర్మితమయ్యెను! ఇవి నరుల సాధ్యములు. అదియటులుండ ఋషులు దుంపలను ఫలములనుగదా భుజింతురు. ఈయన మనవిందునకు దివ్యమైన పదార్థముల నెట్లు సిద్ధపఱచెను? ఇందుకు కారణమును మీరు త్వరలో కనిపెట్టి నాకు తెలియ పఱచుడు" అని ఆజ్ఞాపించెను. రాజాజ్ఞను శిరసావహించి యమాత్యు లందుకు కారణమును గనుపెట్టి, మరల, రాజు సాన్నిధ్యమును జేరి యిట్లువిన్నవించిరి. "రాజోత్తమా! ఈముని యొద్ద నొకకామధేనువున్నది, ఆయన దానికేమికోరిననుతత్క్షణ మొసంగును. కావున నాయన కసాధ్యమైన పనిలేదు. ఇవి యన్నియును దాని మహాత్మ్యమున కలిగినవి." అనఁగా విని యాశ్చర్యమును బొంది రాజు మంత్రులతో నిట్లనెను. "అట్టి కామధేనువు మావంటివారివద్ద నుండవలెను. కాని కాఱడవుల నాకలములు మెక్కుచు బక్కచిక్కి తపస్సుచేయు బడుగు మునులకెందుకు? దాని యుపయోగమును వారు సరిగా చేయ లేరు, కావున నే నిప్పుడే మునియొద్దకుఁబోయి దానిని పుచ్చు కొందునని వెంటనే లేచిపోయెను.

కార్తవీర్యార్జునుఁడు కామధేనువును గోరుట

రాజు:—(మునిని జూచి నమస్కరించి) మునివర్యా! నేను మిమ్ము నొక్కటి యాచింపవచ్చితిని.

ముని:—రాజేంద్రా! నీవు క్షత్రియుఁడవు. మూర్ధాభి షిక్తుఁడవు. యాచించుట కధికారములేదే, అయినను నీకోరిక దెలుపుము.

రాజు:—మునివర్యా! మీ కామధేనువును నాకునిప్పింపవలెను. దానికి బదులు లక్షగోవులను మీకు సమర్పించెదను.

ముని:—రాజా! ఏమి నీ కీ దుర్బుద్ధి జనించినది, నీవు బహు ధర్మాత్ముఁడవని వినుచుందునే? ఋషులకు యోగ్యమగు హోమధేనువు, నీ కెందులకు. ఇంతేకాక దానమును ప్రతిగ్రహించు శక్తి బ్రాహ్మణునికి దప్ప యితరులకు లేదే. యజ్ఞములు చేయించుట, చేయుట, వేదమును నేర్చుకొనుట, నేర్పుట, దానమును గ్రహించుట, ఇచ్చుట ఈ యాఱును బ్రాహ్మణునికి నియమిత కర్మములు. వానిలో మూఁడు మాత్రము ఇతర ద్విజాతులకు (క్షత్రియ వైశ్యులకు) అర్హకృత్యములుగానున్నవి. సర్వధర్మములు తెలిసిన నీ కీ విపరీతబుద్ధి యేల పుట్టినది!

రాజు:—ఋషివర్యా! ఏమి యిట్లు సెలవిచ్చెదరు. చక్కని స్త్రీని, మంచిగోవును, ఎందున్నను గ్రహించుటకు శక్తిమూర్ధాభిషిక్తునకు కలదు.

ముని:—ఈ ధర్మమెందు చెప్పబడియున్నది? నీ తలనుబుట్టినదిఁగాబోలు.

రాజు:—మునివర్యా! ఇది సదాచారముగ నున్నది. మూర్ధాభిషిక్తులు చేయుచున్నారు. మీ రియ్యకున్న బలాత్కారముగనైన, నేను మీగోవును తీసుకొనక మానను.

ముని:—ఇది నీతప్పుగాదు. నీ కతిథి సత్కారమును చేసినతప్పు నాది. అదియే యింతమోసము కలిగించినది. నీకు మరణకాలము సమీపించినగి. కాకున్న యిట్టి దుర్బుద్ధి

పుట్టదు. నిన్ను ఇప్పుడే భస్మముచేయు సమర్థత నాకు కలదు. కాని యతిక్షీణమగుటచే నాపనికి సాహసింపను.

నావుడు రాజు దిగ్గున లేచి బసకుపోయి తనపరివార మును జూచి "సురభిని తీసికొని రండు. అడ్డము వచ్చినవారి ప్రాణములను పుచ్చుకొనెద" ననెను. అతని పరివార మందుకు తయారుపడుచుండిరి. అంతలో ఋషి, సురభి యొద్దకుబోయి రాజు నుద్యమమును నామెతో నివేదించెను. ఆదివిని ధేనువు నాయనతో నిట్లనెను. "అయ్యా! మీరు వెఱ వకుఁడు. మీసెలవును పొందకుండ నన్ను నిచ్చటినుండి తీసి కొని పోవువారెవరు? ఈ పదునాల్గు భువనము లందలివార లేకమై వచ్చినను నన్ను గొంపోవ సమర్థులుకారు. కావున మీరు విచారింపకుఁడు." మీరు సైన్యమునకు ముందుఁబోక వెనుకనే యుండిన, మీకు కీడుమూడదు,

జమదగ్ని కార్తవీర్యుల యుద్ధము

ఇట్లు చెప్పి నిట్టూర్పువిడచి అంబారవముచేయఁగా ననేక మ్లేచ్ఛవీరులు, రథములు, రథికులు, నశ్వములు, గజ ములు పలువిధములయిన యాయుధములతో దానిరోమముల నుండియు, గొరిజలనుండియు కోటానకోట్లు జన్మించి రాజుతో యుద్ధమునకు సిద్ధపడిరి. వారినిజూచి యాశ్చర్యపడి రాజు తన కోటకు వర్తమానమంపఁగా నాతని సైన్యము వేనవేలుయుద్ధ సన్నద్ధులై వచ్చిరి. ఉభయపక్షములకునుగొప్పయుద్ధమయ్యెను. సురభిమహాత్మ్యమువలన చక్రవర్తి సైన్యమున ననేక జంతువులు, భటులును, చచ్చి రక్తపుటేరులు ప్రవహించెను. కాని ముని

సైన్యమున నొకరును చావవైరి. అదిచూచి రాజు విపుల యుద్ధము చేయఁగా ముని సమ్మోహనాస్త్రమును ప్రయోగించెను. దానివలన రాజును, అతనిభటులును మూర్ఛిల్లి క్రిందఁబడిరి.

అప్పుడు ముని వానిపై కరుణించి సమీపమునకు బోయి ముఖమున నీళ్లుచల్లి సేదదీర్చి, తన యాశ్రమమునకు తీసికొనిపోయి భోజనముపెట్టించి యనేకనీతులు బోధించి, తన కోటకు బొమ్మని బోధించెను. కాని రాజు సురభినియిచ్చిన గాని యుద్ధముమాననని మరల రణమునకు డీకొనెను.

రెండవసారి యుద్ధము

ఉభయసేనలకు తిరుగ ఘోరయుద్ధమయ్యెను. రాజు సైన్యమున ననేకులు చచ్చిరి. కొందఱు పారిపోయి తమప్రాణములను దక్కించుకొనిరి. యుద్ధరంగమున మూర్ఛనొందిన రాజును విడచి ముని తనసైన్యమును మరలించుకొని యాశ్రమమును చేరెను. అంతట రాజు తన పరివారముచేయు నుపచారములవలన తెలివొంది మరల యుద్ధమారంభించెను.

మూఁడవసారి యుద్ధము

మునియు తనసేనలతో మరల యుద్ధమునకుఁ బోయి రాజు సేనను చంపి యాతని మరల మూర్ఛనొందఁజేసి నాగపాశముచే బంధించి తీసికొనిపోయి తనయాశ్రమమున చెఱలో నుంచెను. అప్పుడుబ్రహ్మ హంసవాహనుఁడై తనమనుమడైన జమదగ్ని యాశ్రమమునకు వచ్చి ఆయనవలన సత్కారము

లను పొంది కుశలమడిగి కార్తవీర్యుని సంగతివిని యతఁడు దురాత్ముఁడని చెప్పి విడిపించి వానికి బుద్ధులుచెప్పి నగరుకు నంపెను.

కార్తవీర్యుఁడు తిరిగి యుద్ధముచేయుట

రాజు స్వగృహంబుజేరి తానుపొందిన పరాభవమునకు మిగులఁజింతించి యట్టిసురభిని సంపాదింప లేనప్పుడు తాను జీవించియున్నను లాభములేదని యెంచి సేనలను సమకూర్చు కొని మరల నామునితో యుద్ధమునకుఁ బోయెను. ఇట్లు లిరు వదియొకసారి మునితోఁబోరి చిట్టచివఱ కాముని కోపపర వశుఁడై సురభి చెప్పినమాట మఱచి తనసేనలకు ముందుగా బోయి రాజుతోఁ దలపడెను. అప్పుడు రాజాయనపై ననేక దివ్యాస్త్రంబులను వేయఁగా నాముని వానిప్రత్యస్త్రములఁ గొట్టెను. దేవతలు గగనమునుండి చూచుచుండిరి. రాజు బ్రహ్మాస్త్రము ప్రయోగింపఁగా, ముని నారాయణాస్త్రమును వేసెను. ఆరెండును పోరుచుండఁగా ప్రళయముసంభవించునని బ్రహ్మవానిని స్తోత్రముచేసి చల్లార్చెను. పిమ్మట శక్తిప్రయో గించి రాజు జమదగ్ని మహామునిని సంహరించెను, ఆవెంటనే సురభి మిగుల విచారించియింద్రునికడకుఁబోయెను.

రేణుకా విలాపము, సహగమనము.

అట్లు జమదగ్ని మహాముని కార్తవీర్యునిచేచంపఁబడిన సంగతివిని రేణుకాదేవి తత్క్షణమే మూర్ఛబడి కొంతసేటికి లేచి తెలివొంది శిష్యులతో మెల్లఁగానిట్లనెను. "బాబూ! వారెక్కడనున్నారో నాకుజూపుడు, నాప్రియ సఖుఁడు రణ

భూమిని పడియున్నారా” అనుచుబోయి యాయనను జూచి తలమొత్తుకొనుచు నిట్లువిలపించెను. “ఓ ప్రాణనాథా! క్రింద పడియున్నారేమి? నాతొడపైన మీశిరస్సునుంచుడుస్వామీ మీకు నేనేమియపరాధము చేసితినని నాపై మీకేల దయవిడచిరి? పుట్టుకచేతనే యబలనైన నేను ననాథనైతినికదా? ఆ బ్రహ్మ నాకు పరమశత్రువయ్యెనుగా! మీరు, మహర్షులును జ్ఞానులుగదా! నన్నొంటరిగావిడచి యెట్లుపోయెదరు? తమ రెఱుఁగని ధర్మములు గలవా, నన్ను తోడుకొని పోయి మీ పాదసేవ చేయుచుండనిండు; పతివ్రతలకు పతియేగతి, పతిహీనలజీవనము వృథా” అని నిరంతరముగ రోదించుచు తన శరీరమున నున్న నగలుతీసి క్రింద పారవేసెను.

అప్పటికి పుష్కరతీర్థమున తపస్సుచేయుచుండినపరశురాముఁడు తన కనులనీరు గారుటయు నెడమభుజ మదరుటయు గాంచి తన తల్లితండ్రుల కేమియాపద సంభవించి యుండునో యని వెంటనేబయలుదేరియాశ్రమమునకువచ్చిరోదనముచేయుచున్న తల్లిధ్వనివిని యామెవద్దకుఁబోయి నమస్కరించి చచ్చిపడియున్న తండ్రినిజూచి మరణకారణ మడుగఁగా తల్లి మొదటనుండి చివరకుజరిగిన వృత్తాంతము చెప్పెను. అదివిని,కోపపరవశుఁడై పరశురాముఁడిట్లు ప్రతిజ్ఞచేసెను. “ఓ ఇంద్రాదిదశదిశాపతులారా! వినుండు. నేను కార్తవీర్యుని శిరస్సును వేయి చేతులను ఖండించి వానిరక్తముతో పితృతర్పణము చేతును. అట్లుచేయకున్న పితృద్రోహులు బోవుగతిని పోవుదును. అని తల్లివైపుదిరిగి “అమ్మా! విచారింపకుము, నేనుండఁగ నీ కేమి కొఱత? నాతండ్రిని చంపిన కార్తవీర్యుని రూపుమాపెదను.

న్నా ప్రతినవించితివిగదా” అనిన అమ్మాటలు విని రేణుకాదేవి పుత్రుని జూచి “కుమారా! ఎందులకు ప్రతిజ్ఞ పట్టితివి ? వాఁడు ఒహ్యుప్రతాపశాలి. మీతండ్రి బాహుపరాక్రమములు తపో మహిమ నిశ్యాస్త్రనిపుణత నీ వెఱింగిన వేగదా ? అట్టివీరవరుని చంపినవానికి నీ కేపంత మేల? విడువుము,” అనెను. “అమ్మా! ఈ విషయమున నీవు చెప్పకుము. మఱి యేసంగతి చెప్పినను నీ యాజ్ఞ శిరసావహించెదను” అని చెప్పెను.

ఈ సమయమునదాసీ, అనుపేరుగల దేవఋషియచ్చటికి కరుగుదెంచిన మునివరుని చూచి రేణుక యిట్లు ప్రశ్నించెను. “అయ్యా! నాప్రాణేశ్వరుఁడు నన్నువిడచి పరలోకగతుఁ డయ్యెను. నేనుండి ప్రయోజనమేమి ! సహగమనము చేయ నిశ్చయించితిని.తమరు సర్వశాస్త్రముల నెఱింగిన వారగుటచే నొక్కవిషయమున సందేహము కలిగి మిమ్మునడుగుచున్నాను. నేను ఋతుమతినై నాలుగు దినములైనది. ఇందువిషయమై యాక్షేపణలేదుగదా?” ఆ మునియిట్టు బదులు చెప్పెను. “అమ్మాయీ! భర్త చనిపోయినప్పటికి గర్భవతియగు స్త్రీ యును, పాలు త్రాఁగుచుండు పసిబిడ్డ గలదియును, ఋతు మతియై మూఁడుదినములు పూర్తిగాకుండునదియును, సహగ మనము చేయరాదు. కులటఅనఁగా జారిణియును, కుష్ఠరోగము కలదియు, పతిని నిందించునదియు సహగమనమునకు అర్హులు గారు. అని శాస్త్రమునచెప్పఁబడియున్నది. ఆమాటవిని రేణుక తనమనస్సు దృఢపఱచుకొని పతిచితిచుట్టును ముమ్మారు ప్రదక్షిణమును చేసి కుమారుని జూచి“నాయనా ! నీవు బహ్మ

చెప్పిన చొప్పున కార్యములు చేయుచుండుము. చిరంజీవివై యుందువు గాక" అని యగ్నిలోబడి భస్మమయ్యెను.

పిమ్మట పరశురాముడు తగిన విధమున వారికుత్తర క్రియలు నెరవేర్చి దానధర్మములు బ్రాహ్మణ సంతర్పణము వగైరాలుచేసి తన యాశ్రమమున నొంటరిగా నుండి తనతల్లి దండ్రులకొఱకు విచారించుచుండగా తనకు తాతయైన భృగుమహాముని వచ్చిన యాయనకు సత్కారములు చేసి చేతులు జోడించుకొని యుండగా నమ్ముని పరశురాముని జూచి యోదార్చెను, తరువాత పరశురాముడు తాతతో తన ప్రతిజ్ఞ చెప్పెను. అదివిని బ్రాహ్మణునికి క్రోధము కూడదనియు, యుద్ధము తగదనియు బోధించెను. కాని పరశురాముడు వినకందున బ్రహ్మతో నాలోచించి యాయన చెప్పినప్రకారము చేయుమని చెప్పిపోయెను. ఆ వెనుక పరశురాముడు సత్య లోకమునకుపోయి బ్రహ్మను దర్శించి కార్తవీర్యుడు తన తండ్రిని చంపుటయు, వారి కలహకారణము, తల్లి సహగమనము చేయుటయు, తన ప్రతిజ్ఞయు చెప్పుటయేగాక భూలోక మందలి, రాజుల నందఱిని యిరువది యొకసారి వెదకి వెదకి చంపెదననియు, విన్నవించెను, అది విని బ్రహ్మ యిట్లనెను. "వత్సా ! ఇది తగనిపని. కార్తవీర్యుడుకదా నీకు కీడుచేసెను. మిగిలిన రాజులనేల చంపవలెను ? అందువలన చాల ప్రజా క్షయమగును, లోక మరాజకమగును. అందు నా సంతతియే కదా ! దీనికి నేమి చెప్పగలను ! నీవీశ్వరుని యొద్దకు బోయి యాయన చెప్పినట్లుచేయుము. ఆయన సర్వజ్ఞుడు.

రామ రాముఁడు శివునివలనఁబాశుపతాస్త్రము పొందుట

బ్రహ్మ సెలవుతీసికొని, పరశురాముఁడు కైలాసము నకు పోయెను. సత్యలోకముపైని లక్షయోజనములదూరమున కైలాసమున్నది. దానిపై లక్షయోజనములకు వైకుంఠ మున్నది. దానిపై మఱిలక్షయోజనములకు ధ్రువలోకమున్నది. అచ్చటనుండి మఱి లక్షబోయిన గోలోకమున్నదఁట. ఆ కైలాసముయొక్క వైభవమును జూచి మిగుల నాశ్చర్య పడి, ద్వారమునొద్దచేరి, ద్వారపాలకుజూచి యీశ్వరుఁడేమో భ్రమపడెనఁట. వారిని ప్రార్థించి మరియొక ద్వారముచేరెను. అటులేడుద్వారములను గడచి పార్వతీ సహితుఁడై యున్న శివునిదర్శించి, తన గోత్రనామములను విన్నవించి, తనతండ్రిని కార్తవీర్యార్జునుఁడు సురభినిమ్మని యడుగుటయు, నాయన దానిని నివ్వనందున నాయనతోయుద్ధముచేసి చంపుటయు తను వానిని చంపుటకుప్రతిజ్ఞ చేయుటయు మనవిచేసి వానిని చంపు టకు తగిన వరములు నస్త్రశస్త్రములును తనకు ప్రసాదింపు మని యాశివుని బ్రార్థించెను. ఆ మాటలు పార్వతివిని కార్త వీర్యుఁడు తనకు ప్రియభక్తుఁడనియు వాని చంప వలను పడ దనియు తన ప్రతిన విడచి యింటికిబోయి బుద్ధిగానుండమనియు పరశురామునికిబోధించెను. అప్పుడు పరశురాముఁడు తనదీనత్వ మును నొంటరితనమును కార్పణ్యమును తెలుపుచు రాజు నిష్కా రణముగా బ్రాహ్మణుఁడైనట్టియు తపశ్శాలి యయినట్టియు తన తండ్రిని చంపెననియు నట్టివానిని చంపనియెడల తాను పితృద్రోహి నగుదుననియు, మనవిచేసి వారి పాదములపైబడి రక్షింపుమని పలువిధముల స్తోత్రములు చేయఁగా శివుఁడు

వానిపై కరుణించి పార్వతినిచూచి "ప్రేయసీ! ఏమి ఏనియందు నిర్దయ హృదయముగలదానవై తివి? యతఁడుస్వల్పహాబాలుఁడు తలిదండ్రులులేనివాఁడు. దిక్కులేకయిందువచ్చినవాఁడు కార్త వీర్యుఁడు ధర్మమును తప్పినవాఁడు. కావున ఏనిని రక్షించుట మన విధి" అని పరశురామునిచూచి "వత్సా! భయపడకుము. పాశుపతాస్త్రమిచ్చెదను కొనుము క్షత్రియుల నిరువదియొక సారి సంహరింపుము. కార్తవీర్యుని ముందు సంహరింపుము. నాగపాశమిచ్చెదను. దానివలన నీవు జగత్తును జయింతువు గాక!" అనియాశీర్వదించెను. శివునిమాటలు విని పార్వతియు వానిపై కరుణించి యక్షయతూణీరము ననేకదివ్యాస్త్రముల నొసంగి నేటినుండి నీవు మాకు పుత్రతుల్యుఁడవనెను. పరశు రాముఁడు మిగుల సంతసించి పార్వతి పరమేశ్వరులకు భక్తితో నమస్కరించి సెలవు తీసికొని నిజాశ్రమమునకు బోయెను.

పరశురామ కార్తవీర్యుల యుద్ధము

ఇట్లుదనయాశ్రమమునుచేరి యుద్ధసన్నాహుఁడై కార్త వీర్యునితో నిరువది సార్లు యుద్ధములు చేసియారాజు సేనల నెల్ల సంహరించెను. కాని వానిని చంపలేక నర్మదా తీరమున కుఁబోయి తన జీవనము వృథాయని యెంచి యానదిలో బడి ప్రాణత్యాగము చేయదలఁచి శ్రీమహావిష్ణువును మున్న స్మరించలంచి పెక్కుస్తోత్రములు చేయఁగా, శ్రీహరి కరుణించి గరుడవాహనుఁడై వానికి దర్శనమిచ్చెను. ఆ బాలతాపసి యాయన యెదుట చేతులు జోడించుకొని తన మొఱవిన్న వింపఁగా సంతసించి యాయన వైష్ణవశక్తిని మంత్రపూరిత

మునా నిచ్చి దానిసహాయమువలన కార్తవీర్యునిసంహరింపు మనియు, పిమ్మటరాజులనందఱను చంపుమనియు వరమిచ్చి యంతర్ధానమయ్యెను. ఆ బలముచే పరశురాముఁడు తిరుగ కార్తవీర్యునితో యుద్ధమునకు పోయెను. అదివిని రాజు భయముచే వణకనారంభించెను. అతనియెడమకన్ను భుజము బెదరెను. పగలు చీకటిగా నుండెను. ఈ అశుభసూచకముల వలన భయపడి అంతఃపురమునకుబోయెను. అతి పతివ్రతయు, మిగుల సుందరియు బుద్ధిగలదియు నగున మనోరమ యను నతనిభార్య యెదుట గని తోడ్కొనిపోయి పర్యంకమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి యిట్లనెను.

మనోరమ:—ఓ ప్రాణనాథా! మీ భయమునకు కారణమేమి? పరశురాములతో యుద్ధము ముగిసెను గదా?

రాజు:—సఖీ! ముగియలేదే యమునివలె తిరిగివచ్చి నాఁడు. నన్ను యుద్ధమునకు పిలుచుచున్నాఁడు.

మనో:—నాథా! ఎందుకు మన కీకలహము? అతడు బ్రాహ్మణుఁడు, తపశ్శాలి, విష్ణువు నవతారము.

రాజు:—సఖీ! విధివశమునెవరు తప్పింపగలరు!

మనో:—నాథా! కేవలము విధినేలనిందింపవలయును? ఇందు మనవశము కొంతయున్నదికదా! జమదగ్ని మహాముని మీకు కామధేనువు నివ్వనందున మీరాయనను చంపి బ్రహ్మహత్య గావించితిరి. ఆ పగసాధింప నాయనకుమారుఁడైన పరశురాముఁడు పూనుకొనెను.

రాజు:—ఔను సఖీ! యిప్పుడు తప్పుట యెట్లు? యిది యంతయు వృథాశ్రమ యయినది. ఆ సురభికొఱకుగదా యిన్నిసారులు యుద్ధము చేయవలసివచ్చినది. నేను జమదగ్నిని చంపిన వెంటనే యది రోగా యింద్రునియొద్దకు పోయినది. మనకు చిక్కనేలేదు.

మనో:—నాథా! బ్రహ్మహత్యమాత్రము దక్కినది. రెండవదికూడ నెందుకు? నామాట చిత్తగించి యా మునిని శరణు వేడుట మంచిది. ఇంతటితో కలహము చాలింపుడు. బ్రాహ్మణుడు కావున మనకు న్యూనత లేదు.

రాజు:—సఖీ! ఆతఁడు బహు కార్పణ్యశాలి. శరణు వేడినను చంపకమానఁడు. అవమానము మాత్రము తప్పదు. కావున యుద్ధమునకే సిద్ధపడుదును.

మనో:—నాథా! అట్లయిన నన్ను ముందు కడతేర్చి యుద్ధమునకు పొండు. లేకున్న నాగతియేమి? పతిలేని సతి జీవనము వృథాగదా!

రాజు:—ప్రియసీ! నీ వట్లు విచారింపకుము. నీ కేమి భయము? బ్రాహ్మణుఁడు వచ్చి, క్షత్రియవీరుఁడైన నన్ను యుద్ధమునకు పిలిచిన పోకున్న, యమర్యాదకదా! దానినెట్లు సహింపఁగలను? విధివశ మెట్లున్న నట్లగును. ఇందుకింతవిచార మేల! పుట్టిన ప్రతిజంతువును గిట్టుట నిజమేగదా!

మనో:—పతి నిశ్చయము నెఱింగి, తన కుమారుని పరివారమును పిలిపించి, చుట్టు కూర్చుండి శ్రీహరినామస్మరణ మును చేయుఁడని తాను పతితొడపై తలనుంచి పరుండి నారా

యీశస్మరణ చేయుచు, నవరంధ్రములను మూసి ప్రాణములను విడిచి తాను ముందుస్వర్గమును పొందెను. అందుకు రాజు మిగుల శోకించి, యామెకు దహనాది కృత్యములు దీర్చి, తన జీవనము నిష్ప్రయోజనమని యెంచి, యుద్ధమునకు బోయెను. పరశురాముఁడొక్కఁడే యయినను కార్తవీర్యుని బలములను నశింపచేసి విరథుని గావించెను. అంతట మత్స్యరాజు పరశురామునితో తలఁబడి ఘోరయుద్ధము చేసెను. ఇట్లు మూఁడు రాత్రింబవళ్ళు పోరినను మత్స్యరాజు చావకుండుట చూచి విష్ణువును ప్రార్థింపఁగా నాకసమునుండి యిట్లు శబ్దము వినఁబడెను. ఓ వీరుఁడా! శివుని కవచము మత్స్యరాజు శరీరమున నున్నది. అది యున్నంతసేపు వాఁడుచావఁడు. ఆ మాటలు విని పరశురాముఁడు నాఁటిరాత్రి బ్రాహ్మణవేషము దాల్చి పంచమస్వరమున వేదమును బాడుచు, మత్స్యరాజు శిబిరమునకుఁ బోగా నావేదధ్వని విని యాశ్చర్యపడి యా బ్రాహ్మణునికి నమస్కరించి "అయ్యా! మీ కేమి కావలసి యింత రాత్రివేళ వచ్చితిరి? మీరు కోరినది తప్పక నిత్తును" నావుడు విప్రపుంగవుడు "రాజా! నీకవచమును కోసియిమ్ము" అని బ్రాహ్మణుఁ డనెను. రాజట్లే యిచ్చెను. ఆ మరునాఁటి యుద్ధమున రాజు చనిపోయెను. తరువాత కార్తవీర్యుని సామంతరాజులయిన మగధ, నేపాళ, భూపాళ, సౌరాష్ట్ర, మాళవ, అంగ, వంగ, కళింగాధిపతులు పరశురామునితో గొప్పగా పోరి మరణించిరి. అదిచూచి యధైర్యమునుపొంది కార్తవీర్యుఁడు పదిరెండు వత్సరముల బాలుఁడైన సుచంద్రుని చూచి యిట్లు చెప్పెను.

సుచంద్రుని యుద్ధము

కార్తవీర్యుడు:—కుమారా! నీవు పోయి యడవిలో దాగియుండుము. లేకున్న నిచ్చటనున్న నీ పరశురాముని బారి పడుదువు. నీతల్లి నాయొద్ద నిన్ను విడిచిపోయినది. నీవే నా జీవధనము, నిన్ను నే నెవరి కప్పగింతును? ఈ ఋషికి నా ప్రాణములు సమర్పించెదను.

సుచంద్రుడు:—నాన్నగారూ! మీరు భూలోకేంద్రులు. పరమధార్మికులు, సుగుణ ఖనులు. ప్రపంచమందలి సమస్త రాజులును మిమ్ము సేవించుచున్నారు. దశకంఠుడు కూడ మీకు దగినవాడు. మీతో సరియైన రాజులు భూలోకమున లేరు. అట్టి మీకు పుత్రుడనై యుద్ధము సేయక యడవిలో దాగియుండెదనా? ఈ జీవనమున ప్రయోజనమేమి? ఋషిపుత్త్రునితో పోరాడి చంపెదను. నా ప్రతాపమును చూచుచుండుడు. వింత వింత యుద్ధములుచేసి వానిని చంపి దేవతలవలన మెప్పువడసెదను.

ఇట్లు తండ్రిని బోధించి సుచంద్రుడు పరశురామునితో తలపడి యేడురాత్రింబవళ్లు ఘోరయుద్ధముచేసి యనేక దివ్యాస్త్రములు ప్రయోగించి ఋషి ప్రయోగించు దివ్యాస్త్రములను సంహరించుచు, దేవదానవులవలన పొగడబడెను. కాని పరశురాముడు విసికి వానిపై బ్రహ్మాస్త్రము ప్రయోగించి చంపెను. ఈ సమాచారము చారులవలన విని రాజు మూర్ఛిల్లెను. కొంతసేపటికి తెలివొంది మనస్సు దృఢపఱచుకొని యుద్ధమారంభించెను.

భద్రకాళి దర్శనము

అప్పుడు రణభూమియందు భద్రకాళి ప్రత్యక్షమయ్యెను. ఆమె మిగుల పొడవై భయంకరాకారముగలదై జుట్టువిరియబోసికొని యెఱ్ఱని నాలుక, పది భుజములు, దివ్యాయుధములును ధరించి దిగంబరియై శవముపై నెక్కియుండెను.

ఆమె కార్తవీర్యుని పక్షము వహించి ఋషి వేయు శస్త్రాస్త్రములను చేతబట్టుకొనుచుండెను. తాను వేసిన దివ్యాస్త్రములు వృథాయగుట చూచి పరశురాముఁ డామెను మిక్కిలి ప్రార్థించెను. అందు కామె సంతసించి వరమడుగుమనెను. తల్లీ! నాప్రతిజ్ఞ నెరవేరునట్లనుగ్రహింపుమనెను. తిరిగి యుద్ధ మారంభింపఁగా కార్తవీర్యుని శక్తిప్రయోగము వలన పరశురాముఁడు మూర్ఛిల్లి క్రిందపడెను. అప్పు డీశ్వరుఁడువచ్చి లేవనెత్తి యాతనిశరీరమునుతట్టఁగా మిగులబలము గలవాఁడై తిరుగ సంగ్రామ మారంభించెను. శివుఁడు బ్రహ్మ యొద్దకుపోయి "కార్తవీర్యుఁడు పరశురామునితో యుద్ధము చేయుచున్నాఁడు. వాని శరీరమున విష్ణుకవచ మున్నది. అది యున్నంతకాల మా రాజ జేయుఁడు. కావున నీవు యుపాయోపాయముల దానిని తీసికొనుము." అది విని బ్రహ్మ సామాన్య బ్రాహ్మణరూపమున రాజునొద్దకు సామగానము చేయుచు పోయి మెప్పువడసెను. ఏమి కావలెనని రాజడుగఁగా నీకవచ మిమ్మనెను. దానిని రాజుకోసి యిచ్చి నీవెవ రవో చెప్పి పొమ్మనెను. బ్రహ్మ తన నిజరూపమును జూపి, వారే దేవతలు నీకొఱకు విమానముతో సిద్ధముగ నున్నారు.

చూతుమని చెప్పి పోయెను. మరునాఁడు కార్తవీర్యుఁడు యుద్ధమున బహు పరాక్రమముతో పోరుచుండఁగా పరశు రాముఁడు పాశుపతాస్త్రమును విల్లున సంధించి, పార్వతీ పరమేశ్వరులను ధ్యానించికార్తవీర్యునిపై విడిచెను. అప్పుడు దిక్కులు ఘూర్ణిల్లెను. సముద్రములు పొంగెను. ఆబాణము గిరగిర తిరుగుచు పోయి రాజుపైబడి వానిని చంపి వెంటనే కైలాసమునకుఁబోయి యీశ్వరునకు పార్వతికిని నమస్క రించెను. పిమ్మట ఋషిపుత్త్రుఁడు రణరంగమున నాట్య మాడుచు నచ్చట నున్న రాజులనందఱిని స్వర్గస్థులఁజేసెను. వారిరక్తముతో పితృతర్పణ మొనరించెను. తరువాత భూ ప్రదక్షిణము చేయుచు నిరువదియొకసారి రాజులను వెదకి వెదకి చంపెను. సంతాన హీనుఁడైనందున దశరథమహా రాజును మాత్రము విడిచిపెట్టెను. గర్భములో నున్న శిశువు లను కూడ చంపెను. అందువలన క్షత్రియ స్త్రీలు భయపడి బ్రాహ్మణుల యిండ్ల దాగియుండి పిమ్మట వారివలన సంతాన మును బడసిరఁట. ఈయనవలన నశింప చేయఁబడిన రాచ కుల మిట్లు మరల వృద్ధినొందెనని చెప్పఁబడియున్నది.

పరశురాముఁడు పాపవిముక్తికై బ్రహ్మను, శివుని దర్శించుట

ఇట్టి ఘోరపాపమున మనస్సున శాంతి లేక పరశు రాముఁడు నర్మదలో స్నానముచేసి సత్యలోకమునకుఁ బోయి బ్రహ్మకు వందనము లాచరించి తాను చేసిన ఘోరకృత్యము లను విన్నవించి పాపవిముక్తి తన కెట్లు కలుగునవఁగా బ్రహ్మ "నీ గురువైన యీశ్వరుని దర్శించి యాయన సెలవు ప్రకారము

చేయుము'' అనెను. అది విని కైలాసమునకుఁ బోయి యుమా మహేశ్వరులను దర్శించి పాపవిముక్తి సాధనమును చెప్పుడని వేడికొనఁగా "కామరూపతీర్థమునకుఁబోయి విధియుక్తముగా స్నానము చేసి కామాఖ్య దేవతను పూజించిన, సమస్త పాపములు నశించు'' నని వారు సెలవీయఁగా నట్లొనరించి తనయాశ్రమమును చేరెను.

పరశురాముని జననము

శౌనకాది మహామునులు పరశురామునిచరిత్రనంతయు విని సనత్కుమారునిజూచి, యిట్లనిరి. "ఋషివర్యా! పరశురాముఁడు బ్రాహ్మణుఁడయ్యును, క్షత్రియులుచేయునట్టి క్రూర కర్మ యయినయుద్ధములుచేయుటకు కారణమేమి? యనియడుగ నాబ్రహ్మపుత్త్రుఁడు వారలతోనిట్లు చెప్పెను. పూర్వముచంద్ర వంశపు చక్రవర్తియయిన కుశనాభునికుమారుఁడైన గాధిమహారాజు రాజ్యముచేయుచుండగా ఋచకుండను బ్రాహ్మణుఁ డాయన యొద్దకుఁబోయి యాశీర్వదించి నీకొమార్తెను నాకిచ్చి వివాహముచేయుమని కోరెను. అతని కిచ్చుటకు, రాజిష్ట పడక మిషపెట్టి పంపదలఁచి నల్లనిచెవులుగల తెల్లని వేయి గుఱ్ఱములను కానుకగా నిచ్చిన తనబిడ్డ నిచ్చెదననెను. ఆ ఋచకుఁడు వరుణుని యడిగి తెచ్చి వేయిగుఱ్ఱముల నిచ్చెను. అందులకు మెచ్చి గాధిరాజు తన కూతు నతనికిచ్చి వివాహము చేసెను. అప్పటికి గాధిరాజునకు పురుషసంతతి లేకుండెను. తరు వాత కొంతకాలమునకు ఋచకుఁడు గొప్ప మంత్రప్రభావము గలవాఁడని తెలిసి, అతనియత్తగారు, నాతని భార్యయైన

సత్యవతియు, కుమారులను ప్రసాదింపుమని యతని నడుగఁగా బ్రహ్మమంత్రములతో నొక పాయసమును, క్షాత్రమంత్రములతో నొక పాయసమును తయారుచేసి యుంచి తానుస్నానముచేయుటకై నదికిపోయెను. అట్టిసమయమున తల్లి పాయసము నడుగఁగా సత్యవతి తననిమిత్తము తయారుచేసిన పాయసము తల్లి కిచ్చి తన తల్లికొఱకు నుంచినది తాను త్రాగెను. అంతటఋచికుఁడిల్లుచేరి పాయసములు వ్యత్యాసమగుట తెలిసి భార్యను జూచి నీకు మంచి వీరుఁడైన క్షత్రియుఁడును, నీతల్లికి బ్రహ్మజ్ఞానముగలవాఁడును పుట్టునని చెప్పెను. అది విని సత్యవతి మిగుల విచారించి పతిని ప్రార్థింపఁగా కనికరించి నీమనుమఁడు వీరుఁడగునని వరమిచ్చెను. పిమ్మట పది మాసములు కాఁగా తల్లికి విశ్వామిత్రుఁడుపుట్టి క్రమముగా బ్రహ్మఋషియయ్యెను. సత్యవతికి జమదగ్ని జన్మించెను. అతనికి రేణుకయందు పరశురాముఁడు పుట్టి వీరుఁడై యిట్టి క్రూరకృత్యములు చేసెను. బ్రాహ్మణుడై పుట్టి క్షత్రియధర్మము నడుపుటకు కారణమిదయే. అతఁడొకప్పుడు తల్లినికూడ చంపెను. అది యెట్లనఁగాఁ జెప్పెదను వినుండు.

పరశురాముఁడు తల్లినిచంపుట

ఒకనాఁడు రేణుక గంగకుఁబోయి యచ్చటతనపత్నులతో జలక్రీడ సల్పుచున్న చిత్రరథుఁడనుగంధర్వరాజును జూచుచు కొంతసేపు నిలిచెను. అందువలన కొంత యాలస్యమయినదని యామెభయపడుచు నింటికిఁబోయి జలఘటమును దించి, భర్త యెదుటనిలిచియుండెను. ఆయన దివ్యదృష్టిచే నామె యాలస్య

ముఁగానవచ్చుటకు కారణమెఱింగి కొడుకులను జూచి యామెను చంపుమని యాజ్ఞాపించెను. కాని కొడుకులట్లు చేయరైరి. కడసారపు వాఁడైన యీ పరశురాముఁడు తండ్రి యాజ్ఞాప్రకారమన్న లను తల్లిని వెంటనే చంపెను. అందుకు జమదగ్ని మిగుల సంతసించి వానిని మెచ్చి వరము వేఁడుమనెను. అప్పుడతఁడు తన తల్లిని యన్నలను బ్రతికింపు మనెను. జమదగ్ని వానినిసజీవుల చేయఁగా వారు దిగ్గున లేచిరి. జమదగ్ని మహాముని కిట్టి సమర్థత గలదని పరశు రాముఁడట్లు సాహసించెను. ఇతనికి ముఖ్యమైన యాయుధము గొడ్డలి. ఇతఁడు విష్ణువుయొక్క యవ తారము. కావున నీయుపాఖ్యానము సమస్త పాపహరము. సర్వశుభప్రదము. శ్రీరాములు సీతను వివాహమైయయోధ్యకు పోవుచు, నీయన విల్లునందుకొనుచు నతని బలమంతయు తీసికొనెను. ఆ విల్లుతో రాజులతలలతో పరశు రాముఁడు స్వారమునకు కట్టినమెట్లు విరుగఁగొట్టెను. నాఁటనుండి బలహీ నుఁడై తల్లి వరమున చిరంజీవియై తపస్సుచేయు చాయన మహేంద్ర పర్వతమునందున్నారు. ఇతఁడు రాజులనందఱిని చంపి గెలిచిన భూమిని బ్రాహ్మణుల కిచ్చెను. కాబట్టి భూమిపై వారైన బెట్టెను." అని చెప్పఁగా ఋషులు విని స్వామీ! అవతారపురుషుఁడైన శ్రీహరి కథ పూర్తిగా సెల విచ్చి మమ్ము కృతార్థుల జేసితిరి. ధన్యులమైతిమి. యిప్పుడు ముక్తి నొందుటకు ముఖ్యాధార మేమో చెప్పుడు. అని సనత్కుమారుని నడుగఁగా నాయన వారలతో నిట్లు చెప్పెను.

ముక్తిసాధనములు

మునులారా! వినుండు. పూర్వమీ ప్రశ్న పార్వతి పరమేశ్వరుని నడిగెను. అందు కామెతో శివుడిట్లు చెప్పెను. "దేవా! ముక్తియెట్లులభించునో వినుము. నైష్ణవభక్తులుముక్తి నొందుదురు. వారభేదబుద్ధితో హరిహరులను ధ్యానించు చుందురు. వారే సర్వజీవులయందు నాత్మ రూపమున నున్నారు. కావున తనను తానెంత ప్రేమించునో సమస్త జీవరాసుల నట్లే ప్రేమింపవలెను. పరోపకారము, ధర్మ కార్యములు, హరినామస్మరణము చేయుచు, తానుచేసిన కర్మ ఫలము తానపేక్షింపక నేకమనస్సుతో ధ్యానము చేయుచు, నింద్రియములను జయించి కామక్రోధ లోభ మోహ మద మాత్సర్యములను నరిషడ్వర్గమును సంహరించి జాగరూక తతో సుఖదుఃఖములందు సమభావము గలిగి సర్వదా సంతో షముతో శ్రీహరిని హృదయ పద్మమందు స్మరించువారు తప్పకముక్తినొందుదురు. అట్లుగాక విషయసుఖముల దగులు వారు చనిపోయిన పిమ్మట నరక బాధలను పొందుదురు. పాపములు పలువిధములై యున్నవి. అట్లే వారనుభవింప వలసిన శిక్షలుకూడా వేరువేరుగా నుండును. ఇరువది యెనిమిది మహానరకము లున్నవి. ప్రాణులందు చాలకాలమపరిమిత యాతనలు పొంది పిమ్మట పశుపక్షి కీటకాదులై జన్మించి, కొనకు మరల మనుష్యులై పుట్టి యందు జ్ఞానశూన్యులై సంచ రించుచు తిరుగ నరకములో పడుదురు. జ్ఞానము కలవారు గూడ నంతనుత్తమ జన్మముల నెత్తి జ్ఞానాభివృద్ధి చేసుకొని తుదకు ముక్తినొందుదురు. మానవజన్మము దుర్లభము.

పిండోత్పత్తి ప్రకారము

జీవుడు పుట్టవలసి వచ్చినపుడోషధుల యందనగా మనుష్యులు భక్షించు పదార్థములు, ఫలములు, మొదలగువాని యందు బీజరూపముననుండి పురుషుని గర్భమున ప్రవేశించి శుక్లరూపమున స్త్రీగర్భమునందున్న పుష్పమునబడి స్త్రీరేతస్సుతో కలిసి పిండరూపమగును. ఆపుష్పము స్త్రీలఋతుకాలమున వికసించి యుండును. దానికే జరాయువనిపేరు. సృష్టికర్తవలన నివ్వబడిన శక్తివలన శుక్లము రేతస్సు కలిసి క్రమక్రమముగా వృద్ధిపొందును. అయిదురోజులలో నీటిబుంగవలె నగును. పదునేను దినములకండాకృతి నొందును. నెలలో లోపడి తెడు పెరుగును. రెండుమాసములకు మనుష్యాకారము పొందును. నాలుగు నెలలలో నంగము లేర్పడును. అయిదాఱు మాసములకు గోళ్లు వగైరాలేర్పడును. ఏడుమాసములకు నెముకలు, తల, చర్మము, రోమములేర్పడును. ఎనిమిదవ మాసమున పూర్ణచైతన్యము కలుగును. బొడ్డుతీగద్వారా యాశిశువునకు కావలసిన యాహారమును పొందుచుండును. తల్లి భుజించు నాహారపదార్థము లుప్పు, పులుసు, కారము, చేదు, వగరు, తీపు మొదలగునారములు శరీరమునకు తగిలి బాధపడుచు పూర్వజన్మల జ్ఞానము కలిగి తాను ముందుచేసిన పాపములను తలంచుచు, ఇంక నిట్టిపాపము చేయననియు, రక్షింపుమనియు శ్రీహరిని ధ్యానింపుచుండును. పాపములఫలము వాని వలన కలుగు బాధలు తెలిసినవనియు నట్టివి మఱిచేయనని యు, క్షమింపుమనియు పలువిధముల శ్రీహరిని వేడుకొనును. అన్ని నరకములకన్న గర్భనరకము హెచ్చు బాధాకరమని,

దానిని, మఱి తనకు కలిగింప వద్దనియు ప్రార్థించుచుండును. ఇట్లు దశమాసములు పూర్తికాఁగా తల్లిని బహుకష్ట పెట్టి జన్మించును. పుట్టిన పిమ్మట దివ్యజ్ఞానము నశించి, మాయ లోఁబడి క్రమక్రమముగా వృద్ధిపొందును. కావున తన కర్మయే తనకిట్టి సంసారదుఃఖమును కలిగించును. దానిని తప్పించు కొనుట యెట్టివారికైన నసాధ్యము. కావున పాప కర్మను విడచి, ధర్మము జేయుచుండవలెను. జన్మాంతమున ధర్మ మొక్కటే జీవునికితోడు. ఆ ధర్మమే జీవులనాపదల నుండి కాపాడుచుండును. బృహస్పతివంటి జ్ఞానులకైనను కర్మ ఫలమనుభవింపక తీరదు. అని చెప్పఁగా బ్రహ్మ కుమారుని జూచి ఋషులు బృహస్పతి యెట్టి కర్మఫల మనుభవించెనో చెప్పఁడనఁగా నాయన వారలతోనిట్లు చెప్పెను.

బృహస్పత్యుపాఖ్యానము

పూర్వమొకప్పుడు దేవగురువైన బృహస్పతి జనులకు బ్రహ్మజ్ఞానముపదేశింపఁదలంచి, భూలోకమునజన్మించి, నర్మదా నదీతీరమున నున్న ఒక గ్రామమున నివసించుచు, ననేక మంది బ్రాహ్మణులను తనయొద్ద శిష్యులుగా చేర్చుకొని,వారి కన్నవస్త్రములుతానే యిచ్చుచు, వారికి విద్యగఱపుచుండెను. ఆ సమయమున సూర్యుని కుమారుఁడైన శనైశ్చరుఁడు విద్య నేర్చుకొనవలెనని తండ్రియొద్దకుబోయి తనకోరిక నాయనతో విన్నవించి తగిన గురువెవరని యడుగఁగా, "నాయనా! బృహ స్పతి యెల్లవిద్యలయందును గొప్పవాఁడు, ఆయన యిప్పుడు వాచస్పతియనుపేరున భూలోకవాసులకు విద్య నేర్పుచున్నాఁడు

వానియొద్దకుబోయి బ్రహ్మజ్ఞానమునుసంపాదించుము. బ్రాహ్మ ణులకు తప్ప నితరులకాయన విద్య నేర్పడు" అనెను. తండ్రి వాక్యములువిని శనైశ్చరుఁడు విప్రకుమారునిరూపమున వాచ స్పతియున్న గ్రామమునకుఁబోయి విద్యార్థులను జూచి, వారి ద్వారా వాచస్పతినిదర్శించెను. వాచస్పతి యాబాలుని జూచి వంశ మేదని యడుగఁగా కపిలుని వంశమున జన్మించితిననెను. ఆయన యా బాలుని విద్యార్థులలో చేర్చుకొని విద్య నేర్పు చుండెను. గొప్ప ప్రతిభ గలవాఁడగుటచే నాతఁడన్ని విద్య లను వినినమాత్రమున పూర్తిగా గ్రహించి త్వరలో వేద వేదాంగాది విద్యలను, శాస్త్రములను, బ్రహ్మజ్ఞానమును నేర్చుకొనెను. వాచస్పతియు వాని తెలివికి మిగుల సంతసించు చుండెను. విద్యలన్నియు పూర్తికాగానే గురువతనిఁ జూచి "అబ్బాయీ! నీకు నేను నేర్పవలసిన విద్యలుపూర్తియయినవి. నీవు తలిదండ్రులయొద్దకు పోయి సుఖముగా నుండుము." అనఁగా శని గురువునకు నమస్కరించి "ఓగురువర్యా! మీకు గురుదక్షిణ యిచ్చి పోవలయును. లేకున్ననాకు శ్రేయస్క రముకాదు. కావున నేమికోరెదరో సెలవిండు" అనఁగా గురువు శిష్యుని జూచి "నాకేమియు నవసరములేదు. నీవెవరో నిజముగా చెప్పిపొమ్ము" అని యడుగ "గురువర్యా ! నాపేరు శనైశ్చరుఁడు. నేను సూర్యపుత్రుఁడను, మాతండ్రి సెలవు ప్రకారము మీయొద్దకువచ్చి విద్యనేర్చుకొంటిని" అనఁగా విని యాశ్చర్యపడి శిష్యునిజూచియిట్లనెను. బాబూ! ఇప్పుడు నిన్ను గురుదక్షిణగా నొకటడిగెదను. నా యీ జన్మమందు నీదృష్టి నాపై పడకుండ వరము ప్రసాదింపుము, గురువర్యా! అది

యసాధ్యముకాదా. ! ఇట్టివిషయమున నన్ను మీరు కోరినను నేనేమిచేయగలను ? అదినాకు సాధ్యముకాదే. గ్రహచారము నెవరు తప్పింపఁగలరు? బ్రహ్మాదులకైన తప్పదే ? కాని మఱి యొకటి చెప్పెదను. నాదృష్టి మీపై బడునపుడు మీకాపద కలుగకుండునట్లు మాత్రము చేయఁగలను" అని శనియనెను, అంతేచాలుననిగురువు చెప్పెను.

పిమ్మట నొకనాఁడు వాచస్పతి పూలసజ్జ చేతఁబట్టు కొని పువ్వులతోటకుఁబోయి పుష్పములు కోసి తానొకచోట నుంచిన సజ్జలో వేయుచుండెను. ఇట్లుండ నీదేశపురాజువేటకుఁ బోయి మృగములను వేఁటాడియలసి యాయుద్యానవనమునకు వచ్చి బడలికదీర్చుకొనుచుండెను. ఆయనతోకూడ భార్యయు పసిపిల్లడునుండెను. ఆ బసిబిడ్డను నొక డోలికలోనుంచి దాస దాసీలు కాపలాయుండిరి. కొంతసేపటికి నకస్మాత్తుగా నాబిడ్డడదృశ్యుడయ్యెను. అప్పుడు పరిజనులవలన నాసంగతి విని రాజు మిగులవిచారించి వెదకితీసికొని రండని భటులకాజ్ఞా పించెను. భటులంతటను వెదకి బిడ్డను గానక తిరిగివచ్చి విచా రించుచు నాతోటలో నొకచోట కూర్చుండిరి. అప్పటికిపూల సజ్జ నిండినందున వాచస్పతిగారు దానిని తీసికొని చుండెను. అందుండి రక్తపు చుక్కలు పడుచుండుట భటులు జూచి, యాయనను ననుమానించుటకు వీలులేని మనిషి యయి నను, సజ్జను వెదుకగా నందు బాలునిమొండెము కనఁబడెను. అదిచూచి వారాయనను రాజు మ్రోలకు తీసికొనిపోయి కనపఱచిరి. ఆరాజు మంత్రులనుజూచి యతనికి శిక్షవిధింపు మనెను. వారు వాచస్పతి నెఱిఁగియుండుటచే నాయనయందు

నేరము స్థాపింపలేక విచారించుచుండిరి. వాచస్పతి బ్రహ్మజ్ఞానవేత్త కావున యిది యంతయు శనిదృష్టివలన కలిగెనని యెంచెంగి తనహృదయమున శనినిస్తోత్రముచేసెను. అప్పుడు శనైశ్చరుడు కరుణించెను. అంతటనాకసమునుండి యీమాటలు వినబడెను. ఓరాజా ! ఈ బ్రాహ్మణుడు నిర్దోషి నీ బాలుడు నేయింట హంసతూలికయందు నిద్రించుచున్నాడు" అని చెప్పగా సేవకులు వెంటనే పోయి బాలుని తీసికొనివచ్చిరి. రాజు మిగులానందించి బ్రాహ్మణునిజూచి బహుమర్యాదచేసి యనేక బహుమానము లొసంగి క్షమింపుమని వేడుకొని యింటికి పంపెను. కావున నెట్టివారికైనను గ్రహచారము తప్పదు. అనిన సత్కుమారుడు చెప్పగా విని శౌనకాదులు సంతసించిరి.

అష్టాదశపురాణసారము

1. శ్రీస్కాంద పురాణము

శివుని మహిమ

పూర్వము నైమిశారణ్యమున శౌనకాది మహా మునీంద్రు లందఱు దీర్ఘసత్రయాగముచేయుచుండఁగా, నచ్చటికి శ్రీ వేదవ్యాసుని శిష్యుఁడైన సూతమహాముని రాఁగా నామునులందఱాయనను జూచి దిగ్గున లేచి వాని కెదురుగాఁ బోయి తోడుకొని వెళ్ళి యుచితాసనమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి యర్ఘ్యపాద్యాది విధులవిధ్యుక్తముగా పూజించి "ఓఋషి పుంగవా! తమకు తెలియని పురాణములు లేవు. మీరు శ్రీ వ్యాస మునీంద్రునివలన నీసమస్త విషయములు గ్రహించితిరి. తమవంటి జ్ఞానులదర్శనము లభించుట కష్టము. తమముఖమునశివధర్మములు సవిస్తరముగా వినితరింపఁగోరుచున్నాము. కావున నాసదాశివుని మహిమమామూలాగ్రముగా మాకు సెలవిచ్చి మమ్ముఁగృతార్థులఁజేయుఁడని మిక్కిలి వినయముతో ప్రార్థింపఁగా నాఋషిపుంగవుడు వారికి ప్రసన్నముఖుఁడై చూచి యిట్లనెను. 'ఓ మహా ఋషులారా! శ్రీ సదాశివుని మహిమపూర్తిగా చెప్పుటకు తగిన సమర్థులు పాండిత్యము గలవారెవరున్నారు? వారిచరిత్రమే యష్టాదశమహాపురాణ

ములు ఘోషించుచున్నవి. అవి యన్నియు శివశివా యని ఘోషించుచున్నవి. శివా యను రెండక్షరములు సదాస్మరించు వానికి స్వర్గము మోక్షము రెండును కరతలామలకములై యుండును. ప్రపంచమందలి సమస్త పదార్థము లాయనవలన మనకొఱకివ్వబడినవే. అందుచేతనే యాయనను పూజింపక విడిచి మోక్షము నపేక్షించు వారు మూఢులు. హాలాహల మును భక్షించి లోకములను సంరక్షించినట్టియు మన్మథుని భస్మము చేసినట్టియు నామహాదేవుని సేవ ప్రతినరునికత్యా వశ్యకము'' అని రోమహర్షణుడను మారుపేరుగల సూతుడు చెప్పగా మునులందఱువిని యిట్లనిరి. ఓసూతమహామునీంద్రా! దక్షప్రజాపతి శివునికి మామగారుకదా ? మామగారు చేయు కార్యమున కల్లుడు విఘ్నముచేయుటకు కారణమేమి? ఇట్టి యనుచితమైన పని శివుడేలచేసెను. ఈ వృత్తాంతము సవిస్తర ముగా నానతిం''డనగ సూతుడు వారలతో నిట్లు నుడువ నారంభించెను.

దక్షునికి శివునిపై కోప కారణము.

ఓ మునివరులారా! వినుండు. పూర్వము దక్షప్రజాపతి బ్రహ్మ చెప్పినమాట ప్రకారము తన కొమార్తె యయిన సతీ దేవిని, నీశ్వరునికిచ్చి వివాహముచేసి తనకు మంచి యల్లుడును, తనకూతునకు తగినభర్తయు లభించెనని మిక్కిలి సంతోషించుచుండెను. తరువాత కొంతకాలము జరిగిన పిమ్మట నొకనాడు నైమిశారణ్యమున సమస్తదేవ బృందములతోను, మహర్షులతోను, బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులు మువ్వురు సభ

చేసి కూర్చుండియుండఁగా దక్షప్రజాపతి యచటికిఁబోగాచూచి యందఱును లేచి యాయన కెదురేగి నమస్కరించి తీసుకొని వెళ్ళి యున్నాసనమునకూర్చుండఁబెట్టి యర్ఘ్య పాద్య విధులఁ బూజించిరి. కాని శివుఁడు మాత్రమాయనను నిరాకరించి కూర్చుండియుండెను. కాని లేచి మర్యాదచేయలేదు. అది చూచి దక్షుఁ డిట్లనెను. చూచితిరా! ఇచ్చటనుండు వారం దఱు లేచినాకు మర్యాదచేసిరి గాని, నాయల్లుఁడు నన్ననా దరణ చేసెను. ఇతఁడు భూతప్రేత పిశాచములకు తానధిపతి నన్నగర్వముచేత నిట్లు నన్ను నవమానించెను. కావున నేఁడు మొదలుకొని యితఁడు యజ్ఞభాగమును పొందుట కర్హతలేని వాఁడగునుగాక యని శాప మొసంగెను. ఆ శాపము విని యచ్చటనున్న నందికేశ్వరుఁడు కోపించి యిట్లు దక్షునితోఁ జెప్పెను. ఎవరినామము నుచ్చరించుటవలన సమస్త యజ్ఞ ములు ఫలించునో, సమస్త దానములు, ధర్మములు, తప ములు, తీర్థయాత్రలు సఫలమగునో యెవని యాజ్ఞవలన సృష్టి ప్రళయములు కలుగుచుండునో యట్టి జగత్కర్తయగు మహే శ్వరుని శపింపకారణమేమి? ఈ దక్షుఁడు మిగుల దుర్బుద్ధి గలవాఁడు, అజ్ఞానుఁడు, బ్రాహ్మణుఁడై చపలబుద్ధి గలవాఁ డగుటచే నిట్టి శాపమొసంగెను. అనఁగా విని దక్షుఁడు మిగుల కోపించి నందిని జూచి యిట్లనెను. ఓపాపీ! శివునితో నీవు కూడ యజ్ఞభాగము పొందుట కర్హత లేనివాఁడ వగుదువు గాక! నాస్తికుఁడ వగుదువుగాక! ఇట్లు శపించుట విని నంది దక్షునిచూచి "ఓ మూర్ఖుఁడా! నేను నిర్దోషుఁడను. శివుని సేవకుఁడను. నిర్మలమైన మనస్సుగలవాఁడను. నన్ను వృథాగా

శపించితివి. బ్రాహ్మణులను, నిన్ను నేను శపించెద వినుమని యిట్లనెను. వేదవాదము చేయుచుందురుగాక! స్వర్గఫలము నిచ్చుయజ్ఞములందే మనభిలాష హెచ్చునుగాక! కాలపరవశుడవై గర్వించుదువుగాక! మీ బ్రాహ్మణులు శూద్రపురోహితులై దానములు పుచ్చుకొందురుగాక! ఎల్లప్పుడును దరిద్ర మనుభవింతురుగాక! మీలో కొందఱు బ్రహ్మరాక్షసులౌదురుగాక! ఇందు మొదటి మూడు శాపములు దక్షునికి తక్కిన మూడు బ్రాహ్మణుల కుద్దేశించినట్లు కానబడుచున్నవి. ఈ శాపము లీశ్వరుడు విని నందినిజూచి బ్రాహ్మణుల నేల శపించెదవు. వేదాధ్యయనపరులైన బ్రాహ్మణులు గురుతుల్యులు. వేదము మంత్రములతోను, సూక్తములతోను, నిండియున్నది. ఆసూక్తములచేతనే ప్రతి దేహమందు నాత్మ ప్రతిష్ఠింపబడినది. ఆత్మజ్ఞానులు నిందనీయులుగారు. ఆత్మయే నేనని వారు తెలిసికొని నిర్మలమయిన మనస్సుకలవారై తత్త్వజ్ఞానమును పొందుదురు. క్రోధమును విడిచి బ్రాహ్మణులను శపించుట మానుము. అని శివుడు చెప్పిన బోధన విని నందీశ్వరుడు శాంతినొంది శివసాయుజ్యమును పొందగోరి మనస్సు దృఢపఱచుకొనెను. పిమ్మట దక్షప్రజాపతి కోపముగలవాడై మునులతో తన నిజనివాసము చేరెను. అదిమొదలు దక్షుడు శివుని, శివగణములను దూషించుచుండెను.

దక్షుడు యజ్ఞమారంభించుట

దక్షప్రజాపతి యజ్ఞమొకటి సేయుట కుద్దేశించి శుభదినము నిర్ణయించుకొని యానాటికి వచ్చునట్లు సమస్త దేవత

లకు, ఋషులకు, మునులకు వర్తమానమంపెను. అది విని వశిష్ఠుడు, కశ్యపుడు, నత్రి, భృగువు, వామదేవుడు, భరద్వాజుడు, దధీచి మొదలగు సమస్తఋషులు, సప్తదిక్పాలకులు నవగ్రహములు, ద్వాదశాదిత్యులు, దేవతలు, గంధర్వులు, కిన్నరులు, కింపురుషులు, నప్సరసలు, విద్యాధరులు, బ్రహ్మ, విష్ణువు మొదలగు వారందఱు నా దినమునకికి విచ్చేసిరి. శచీదేవితో నింద్రుడును, రోహిణితో చంద్రుడును, భార్యతో వరుణదేవుడును, పుష్పకమెక్కి పత్నీసమేతుడై కుబేరుడును, లేడివాహనుడై వాయుదేవుడును, మేకవాహనుడై అగ్నిదేవుడును, ప్రేతవాహనుడై నైఋతియు నందఱును దక్షుని పట్టణమునకు వెళ్ళి యదివఱకే తమకొఱకు యమునిచే నిర్మింపబడిన సువర్ణ రత్నఖచితములైన దివ్య భవనముల యందు దిగిరి. ఇట్లు సమస్త బంధు, మిత్ర, దేవ, ఋషి, గణ పరివృతుడైన దక్షప్రజాపతి పత్నితో కూడ దీక్షావస్త్రములను ధరించి తపస్వి వేషముతో యజ్ఞవాటికను చేరి యుచితాసమునఁ గూర్చుండెను. యాజ్ఞికులు, ఋషులు, మునులు దేవతలు వారివారికి నియమింపబడిన యాసనముల యం దాసీనులైరి, అప్పుడా సభలోనున్న వారందఱిని కలయఁ జూచి శివుడందు లేకుండుట కనిపెట్టి దక్షునివైపు దిరిగి దధీచి మహాముని యిట్లనెను. "ఓ దక్షప్రజాపతీ ! నీ గొప్ప యజ్ఞమునకు దేవఋషులు, బ్రహ్మఋషులు, దేవతలు, బ్రహ్మ, విష్ణువు వచ్చి యున్నారు గాని శ్రీ సదాశివుడిందుఁ గానరాడు. ఆయన యశుభమును శుభముగా మార్చఁగలవాడు ఆతడే పరమ పురుషుడని వేదములు చెప్పుచున్నవి. ఇట్టిమహా

సమయమందట్టి మహాపురుషుని సాన్నిధ్య మవసరము. కావున బ్రహ్మ, విష్ణువులను బంపించి యాయనను వెంటనే పిలిపింపుము. పత్నీ సహితుఁడై యాయన విచ్చేసినగాని నీయజ్ఞము నిర్విఘ్నముగా నెరవేరదు. నేను దివ్యదృష్టిచే చూచితిని" అని చెప్పఁగా విని దక్షుఁడు నవ్వుచునిట్లు బదులుచెప్పెను. "ఓమునివర్యా! అందఱిలో ప్రధానులైన బ్రహ్మ, విష్ణువు లున్నారు గదా? దేవతలకు రాజైన యింద్రుఁడుకూడ పత్నీసహితుఁడై వచ్చియున్నాఁడు. కల్మషరహితులు నతిపవిత్రులు నగు మునిశ్రేష్ఠు లెందఱో యుండఁగా శివుఁడు లేకున్నలోప మేమి? అతఁడిందుండఁ దగినవాఁడుకాడనియే నేనుపిలుచుటమానితిని. అతఁడుభూతప్రేత, పిశాచ గణములతో సదా సంచరించుచుండును. ఇంతేకాక, మూర్ఖుఁడు. కడునహంకారి, కావున పిలుచుట యుక్తముకాదు. ఆయనపేరు! తలంచుటమాని మీరందఱుకలిసి మెలసి నా యజ్ఞము నెరవేర్పుడనఁగా దధీచి మహర్షి కోపించి యీశ్వరుఁడు రాకున్న నీకు నవశ్యమాపద సంభవించునని చెప్పి దిగ్గునలేచి సభ విడచిపోయెను. అట్లు లాయనపోవుటచూచి దక్షుఁడు సభవారిని కలయవీక్షించియిట్లు చెప్పెను. "ఈముని శివప్రియుఁడు. శివుఁడులేని సభనుండఁడు" పోనిండు విఘ్నమునకు భయపడక మీరందఱును కార్యమారంభింప నెరవేర్పుఁడు." అని ప్రార్థింపగా యజ్ఞమారంభించిరి.

సతీదేవి తండ్రియజ్ఞమునకుఁబోవుట

అంతకు పూర్వ మొకరోజున సతీదేవి కొందఱు చెలి కత్తెలతో కూడి గంధమాదన పర్వతముపై కేళికందుకము

లాడుచుండఁగా రోహిణీ సమేతుఁడై చంద్రుఁడు తనవిమాన ముపై పోవుచుండుట చూచి తన ప్రియసఖులలో నొకతైన విజయను జూచి చేరఁబిలిచి "సఖీ! హిమకరుఁడెందుఁ బోవు చున్నాఁడో తెలిసికొని రమ్ము, అనగానామె పోయితిరుగవచ్చి సతీదేవియొద్దకేగి "అమ్మా! దక్షప్రజాపతి" చేయుయజ్ఞము చూచుటకు బోవుచున్నారఁట" అనిచెప్పఁగాసతీదేవి విని యాశ్చర్య విషాదములతో చలితోనిట్లనెను. ఓ సఖీ! దక్ష ప్రజాపతినాకు తండ్రిగారు. ఆయన చేయుచున్న యజ్ఞమునకు మమ్ము పిలువకుండుట కారణమేమి? అట్లు పిలువకుండ నిట్టి గొప్పకార్యము జేయునా? నేనిందుండుటచే నాకు తెలియక పోవచ్చునుగాని నాభర్తయొద్దకు వర్తమానమంపి యుండును. కావున నేనువెంటనే కైలాసమునకుఁ బోవలయును. అచ్చటికి బోవునిమిత్తము నాపతి నారాక కెదురుచూచుచుండును. మన మతిసత్వరముగ నయ్యెడకు బోవుదము రండని విమానముపై కూర్చుండి వెంటనే వారు కైలాసమును జేరి యందు సభా సీతుఁడై యున్న మహేశ్వరుని దర్శింపఁబోయిరి. శివుఁడు పేరోలగముమధ్యముననుండెను. ప్రమథగణములు భూత,ప్రేత, పిశాచగణములు భూతనాథుని బరివేష్టించి యుండెను. వారిలో ముఖ్యులు కాలుఁడు,మహాకాలుఁడు,చండుఁడు,మహాచండుఁడు, నంది, భృంగి, మొదలగువారు. వారందఱును జటాజూటము లను చర్మాంబరములను ధరించి శరీరమంతటను విభూతిపూసి కొని యుండిరి. ఇట్టి సభలోనికివచ్చి యెదుట నిలిచియున్న సతీదేవిని చూచి నివ్వెఱపడి యీశ్వరుఁ డామెతో నిట్లు సంభాషించెను.

శివుఁడు:—దేవీ ! ఇటువచ్చుటకు కారణమేమి ?

సతీ :— స్వామీ ! ఒకవార్త విని యిట్లు దేవరను దర్శింపవచ్చితిని.

శివుఁడు:—ఎవరు చెప్పఁగా వింటివి ?

సతీ:—నే నీ దినంబున గంధమాదనమున సఖులతో కలిసి కేళీకందుకము లాడుచుండఁగ రోహిణీ సహితుఁడై శర్వరీశ్వరుడు విమానమున బోవుట చూచితిని.

శివుఁడు:—అంతమాత్రమున నీవార్తనీ కెట్లు తెలిసెను ?

సతీ:—అప్పుడు విజయను బిలిచి వారెందు బోవుఁచున్నారో తెలిసికొని రమ్మంటిని. ఆమె పోయి తిరుగ నాయొద్దకు వచ్చి యీ వార్త విన్నవించెను. వారు దక్షుని యజ్ఞమును జూడఁబోవుచున్నారఁట.

శివుఁడు:—సరే బాగుగనున్నది. అయిన నీవేమనెదవు?

సతీ:—నాథా ! మనమెప్పుడు పోవుదము ?

శివుఁడు:—మనము బోవుట యెచ్చటికి ?

సతీ:—ఏమట్లు సెలవిచ్చుచున్నారు ? మా తండ్రి గారు చేయు మహోత్కృష్ట కార్యమునకు పోవలదా ?

శివుఁడు:—అవును. మనలను వారు పిలిచినగదా ?

సతీ:—ఏమీ? పిలువనే లేదా?యజ్ఞభోక్తలగుమిమ్ములను విడచిన యజ్ఞ మెట్లగును? పోనిండు, మాతండ్రియింటికిమనము పోవుట తప్పా ? వారు మరచియుందురు.

శివుఁడు:—మరచి మానినను, బుద్ధిపూర్వకముగా మానినను [illegible]వబడక పోవచ్చునా ? లోకములోఁ "పిలువని

పేరంటము, పెట్టని భోజనము" అను సామెత వినలేదా! పిలువకుండపోవుటచాలతప్పు. తమకిష్టమువచ్చినవారిని దక్షుఁడుపిలిచి యుండును. మన మందుబోవుట తగదు. అవమాన మగును. అవమానము మరణముకన్న నీచము. కావున మన మందు లకుఁ బోవద్దు.

సతీ:—పోనిండు. మిమ్ముమ్మను పిలువకున్న మాననీయులు కావున పోవుటయుచితము కాకపోవచ్చును. నేను పుట్టినింటికి బోవుట కూడదా? తమరు సెలవిచ్చిన పోయిచూచి వెంటనే వచ్చెదను.

శివుఁడు:— నేనెంత బోధించినను వినకున్నావు. నీవు పోయిన పరాభవము కాకమానదు. పోవలెనన్నపొమ్ము. నే నభ్యంతరము చెప్పువాఁడనుకాను, ఇట్లుభర్తయొద్ద సెలవుతీసి కొని కతిపయ ప్రమథగణములను వెంటతీసికొనియనేక రత్నా భరణములను పట్టించుకొని, నందివాహనారూఢురాలై సతీ దేవి బయలువెడలెను. అంతట సతీదేవి పరివార సహితముగా తండ్రియిల్లుజేరి తనవెంట వెళ్ళినవారిని తగుస్థలమున విడిచి కొందఱు సఖులతో లోపల ప్రవేశించి యజ్ఞవాటికకు బోగా నచ్చట నున్న దేవతలు, ఋషులు నామెనుజూచి లేచి యెదు రేగి యామెను తీసికొని లోనికిపోయిరి. సతీదేవి తనతండ్రి భవనముయొక్క శృంగారమును సభామండపమును జూచి యాశ్చర్యమును, సంతోషమునుపొందుచు తలిదండ్రులకునమ స్కరించెను. వా రామెరాకకు మనస్సున మాత్రమానం దించిరి. అప్పుడామె తండ్రితో నిట్లనెను.

సతీ:—జనకా! ఈమహాయాగమునకు శివుఁడు రాకుం డుటకు కారణమేమి? ఎందుకాయనను పిలుచుట మానితిరి? ఆయనలేని యజ్ఞము నిష్ఫలముగదా? యీశ్వరబహిష్కృతిగల యజ్ఞమున కెల్ల దేవతలు, ఋషులు ప్రభ్నలేమ లెట్లువచ్చిరి?

దక్షుఁడు:—అమ్మా! నీభర్త యిందుండదగ్గువాఁడు కాఁడు.

సతీ:—నాయనా! ఎందుచేతను.?

దక్షుఁడు:—ఆయనభూతప్రేతపిశాచముల కధిపతిగదా!

సతీ:—భూతప్రేత పిశాచములకే యననేల? చతుర్దశ భువన రక్షణాధ్యక్ష పదవీ దక్షుండయిన యమ్మహోక్ష జూహలారాఁఖం డందటికిని యధిపతియే. ఎల్లరిలోను మిన్నయని వేదంబులు వాక్రువ్వనేటికి.

దక్షుఁడు:—(అసూయతో)శ్మశాన వాటికలయందుండు వారు యజ్ఞవాటికలలో నుండరాదు.

సతీ:—(విషాదముతో)జనకా! ఆయన సర్వవ్యాపికదా?

దక్షుఁడు:—సర్వవ్యాపియే యయిన నిందేలలేడు?

సతీ:—మీరు పిలువకుండుటచే నిందు రాకమాని యుండును.

దక్షుఁడు?—సర్వత్ర యుండువానిని పిలుచుట యేల? క్షుద్రులతో సహవాసము చేయువానిని యిట్టి కార్యములకు నెవరుపిలుతురు?

సతీ:—నాయనా! అంతనీచుఁడని తెలిసి యుండియు నన్నేలయాయనకిచ్చి వివాహమొనరించితిరి?

దక్షుడు:—అమ్మా ! యిట్లని తెలిసియుండిన నిన్ను నీ యిదునా ? యీ చతుర్ముఖుని మాటలువిని యట్లు చేయ వలసివచ్చెను. విధివశమెవరు తప్పింపఁగలరు !

సతీ:—నాయనా ! చేసినపనికి తగవేల ! ప్రాజ్ఞుల లక్షణమట్లుండునా ? బాంధవ్యము మసిచుక్కవంటిది కాదు గదా, తుడిచిన మాత్రమున పోవునా? అల్లునికి మర్యాదచేయ వలయునుగదా !

దక్షుడు:—మర్యాదయేమో తెలియని వారికిమర్యాద చేయుటయేల ?

సతీ:—ఏమీ ? జగదీశ్వరునకు మర్యాద తెలియదా ?

దక్షుడు:—తెలిసియుండిన నాఁడు నైమిశారణ్యమున విష్ణుసభలో నాకు పరాభవము చేయునా ?

సతీ: — ఆయన మిమ్మెట్లుపరాభవించెను. ఇది క్రొత్తగా వినుచున్నానే ?

దక్షుడు:—సమస్త దేవతలతోను, ఋషులతోను, మునులతోను, త్రిమూర్తులు సభయందుండఁగా నేనందులకు పోవునపుడు నీభర్తయొక్కరుడుతప్ప మిగలిన వారందరుఁను లేచినాకునమస్కరించిరి, ఏపాటి మర్యాదస్థుఁడో చూచితివా?

సతీ:—నాన్నగారూ ! ఆయనకు మర్యాద తెలియక యట్లు చేసిరనుకొంటిరా? ఆయన తన శిరస్సునందు ధరించిన చంద్రునికి క్షయరోగము కలుగునట్లు మీరు శపించితిరిగాదా అది మొదలు మీ మీద కోపము... ...

దక్షుడు:—ఏమి నేను చంద్రుని శపించిన నతని కేమి?

సతీ:—ఆయన లోకరక్షణార్థము హాలాహలమును భక్షించుటవలన కలిగినవేడి చల్లార్చుకొనుటకు కదా చంద్రుని, గంగను, శిరస్సున ధరించుట ?

దక్షుఁడు:—బాగుగ చెప్పితివి. నీచులకు గొప్పబుద్ధి యెట్లు కలుగును ?

సతీ:—నాభర్తనీచుఁడా ?

దక్షుఁడు:—కానియెడల బూడిదబూసికొనుట పునుకలను మెడలో మాలికగా వేసికొనుట, పిశాచములతో సహవాసము, శ్మశానములయందు నివాసమ దేమి? నీచుఁడేకాదు. లజ్జామర్యాదలు లేనివాఁడు.

సతీ:—సిగ్గులేని వారనుచున్నారు. అది యెట్లు ?

దక్షుఁడు:—బట్టకట్టుకొనక దిగంబరిగా నుండునుగదా! సిగ్గేయుండిన నట్లు చేయునా ? ఎందుకీ వృథాలాపములు ? మానుము.

సతీ:—ఈ చరాచరములైన సమస్త లోకములను సృజించినట్టి యుఁ దన యవయవములందు సమస్తదేవతలను పుట్టించినట్టియు, సృష్టి, స్థితి, లయములకు కారణభూతుఁడైనట్టియాసర్వేశ్వరుని మీరిట్లు దూషించుట తగదు. వారి మహిమ మీకు దెలియదు.

దక్షుఁడు:—తెలియకపోలేదు. బ్రహ్మయొక్క శిరస్సు తెగకొట్టియు, మన్మథునిభస్మముచేసియు బ్రహ్మహత్యాపాతకి యనియే యిట్టిగొప్ప కార్యమునకు నతనిని పిలుచుట మానితిని. అట్టివానికి నిచ్చుటచేత నేను బుద్ధిహీనుఁడ

వజ్ఞానుడనైతిని. ఆ శివుడు బ్రహ్మహత్యాపాతకి. దుర్మతి, వేద బాహ్యుడు. కాబట్టి ఈ యజ్ఞస్థలమున నుండుట కనర్హుడని పిలుచుటలేదు. అట్టి చండాలుని వివాహమాడుటచే నీవును చెడితివి. కావున నిన్నును పిలువలేదు. అయినను వచ్చితివి కనుక కొన్నాళ్లుండుము. ఇష్టములేకున్న పొమ్ము. హెచ్చు మాటలాడుటవలన లాభములేదు.

అనగా సతీదేవి విని కోపఘూర్ణిత మానసురాలై తనలో తా నిట్లనుకొనెను.

"అయ్యో! ఎంతపాపము! ఈ తెలివిమాలిన నాతండ్రి శివుని నిందించుట నాచెవుల వినవలసి వచ్చెనుగదా! ఏమి చేయుదును?" అని విచారించి ప్రకాశముగా తండ్రితో "తండ్రీ! వినుము. యజ్ఞపురుషుడును, యజ్ఞభోక్తయు, యజ్ఞరూపియునైన శ్రీ సదాశివుని పిలుచుట మానితివి సరేకదా, ఆయనను దూషించితివి. నీవుచేసిన కర్మఫలము నిచ్చువా రెవరు? ఆయన కోపించిన నిన్ను రక్షించువారెవరు? ఇప్పుడిచ్చటనున్న, బ్రహ్మగాని, విష్ణువుగాని, మఱేదేవుడుగాని నిన్నాయన బారినుండి తప్పించి కాపాడజాలరు. శివునినిందించు వారు చంద్రసూర్యులుండునంతకాలము నరక కూపములలో బడి యాతనలు పొందుచుందురు, కావున నీయజ్ఞము విఘ్నమగును. నీవు శివునికోపాగ్ని పాలగుదువు." అని తాను ప్రాణములను విడువ సాహసించి నిమీలితలోచనయై యీశ్వరుని మనసారధ్యానించి పునర్జన్మయందుకూడ తా నాయనకే భార్యకావలెనని ప్రార్థించి నడుముబిగించుకొనిహోమ

గుండమునదుమికి ప్రాణములు విడిచి భస్మమయ్యెను. అచ్చట నుండువారు అందఱు హాహాకారములుచేసి దుఃఖించిరి. ఆవెం వెంట వెళ్ళిన ప్రమథగణము లందఱు కత్తులు చేబూని తమ శిరస్సులను తామే నరుకుకొని సుమారు రెండువేలమంది వెంటనే మరణమొందిరి. ఆ యజ్ఞవాటికంతయు రక్తముతో నిండెను. ఈ ఘోరకృత్యములు చూచి యచ్చటనుండు దేవతలు, ఋషులు, స్తంభీభూతులై నిశ్చేష్టత నొందిరి. వారిలో కొందఱు శ్రీమహావిష్ణువు నొద్దకుఁబోయి "మహాప్రభూ! ఈ ఘోర విపత్తునుండి మమ్ము దప్పించి రక్షింపు" మని ప్రార్థించిరి.

నారదుఁడు శివునితో సమాచారమును చెప్పుట.

దేవఋషియైన నారదుఁడదంతయు జూచి భయమొంది జరిగినదంతయు శివునితో మనవిచేయఁదలఁచి వెంటనే గగనమార్గమున కైలాసమునకుఁబోయి చెప్పఁగా నయ్యీశ్వరుఁడు కోపాటోపసమాటీక సముత్కట రూక్షవీక్షా జాజ్వల్యమాన నిటలలోచనుఁడై పండ్లు పటపట గొరికి తన తలనుండి యొకజట నూడబెరికి కొండపై వేసి కొట్టఁగా పిడుగు పడినట్లు గొప్పధ్వని కలిగెను. ఆ వెంటనే భయంకరాకారము గల వీరభద్రుఁడు పుట్టెను. ఆయన విడిచిన శ్వాసమునుండి మహాకాళి యను శక్తి, కోటానకోట్లు సంఖ్యగల భూతగణములు నూఱు రకముల జ్వరాది భూతములు, పదమూఁడు సన్నిపాతములు పుట్టెను. అప్పుడు ఘోరాకారముగల వీరభద్రుఁ డీశ్వరుని యొద్దకుఁబోయి ప్రదక్షిణ నమస్కారములు చేసి, చేతులు జోడించుకొని యెదుట నిలు[illegible], "ఏమిసెలవు" అని యడు

గఁగా, నాతనితో శివుఁడిట్లనెను. "ఓయీ! నీవు సమస్త పరివారములను వెంటఁగొనిపోయి, యా దక్షునియజ్ఞము ధ్వంసము చేసివచ్చి యాసంగతి నాతో చెప్పుము." నావుడు వీరభద్రుఁడు తదాజ్ఞాప్రకారము రౌద్రాకారము దాల్చి సమస్త భూతగణములను వెంటఁబెట్టుకొని పోవుచుండఁగా ప్రళయమారుతవిసరమోనాగ కరువలి విపరీతముగా వీవ నారంభించెను. మేఘములు దట్టముగా నల్లుకొని ఘూర్ణమానములగుచు రక్తవర్షము కురియుచుండెను. నక్షత్రములు తెగిపడుచుండెను. రోదసీకుహరమంతయు గాఢాంధకారబంధురంబయి కంపించుచుండెను. అది యంతయు జూచి దేవతలు, ఋషులు భయముచే కండ్లు, చెవులు మూసికొనిరి. దక్షుఁడు భయముచే వణఁకుచు శ్రీ మహావిష్ణువునొద్దకు పోయి వాని పాదములపై బడి రక్షింపు రక్షింపుమని శరణుజొచ్చెను. అప్పుడు శ్రీహరి నీకభయమిచ్చితిని, భయపడకుమని యిట్లు చెప్పెను. "దక్షా! ధర్మాధర్మములు తెలియక శివుని నవమానించితివి. అందువలన సమస్త కార్యములు విఫలమగును. పూజనీయులను పూజింపకుండుట, యపూజ్యులను పూజించుట యెచ్చట జరుగునో యచ్చట దుర్భిక్షములు, అకాల మరణములు మొదలగు దుర్భర భయంబులు సంభవించును. ఈశ్వరునికి నీవు చేసిన యవమానమువలననే యీ యాపద సంభవించినది. నీవలన మాకుకూడ విపత్తు కలిగినది. కావున నిప్పుడు నీవు భక్తిపూర్వకముగా నాశివుని మనసార వేడుకొనుము." అనఁగా, విని దక్షుఁడు స్తంభీభూత వచనుఁడై కంపమానస్వేదస్విన్నగాత్రుఁడగుచు స్థాణువోనాగ నిలువబడి నెవ్వెఱ నిరీక్షించు

చుండ నా సమయమున ప్రమథగణసహితుఁడై వీరభద్రుఁడు దక్షుని యజ్ఞవాటిక పటాపంచలు సేయ నుంకించి కాళి, భద్ర కాళి, శిరోమర్దని, త్వరిత; చాముండ, కాత్యాయని, ఈశాని, శాకిని, ఢాకిని యను నవదుర్గలతోను, ప్రమథ గణములతోను ముట్టడించెను. శివుని యనుచరులను వీరు శివునివలె గనఁబడు చుండిరి. ఏలనన, వీరికి పంచముఖములు దశబాహులు శిర స్సున జడలు, దేహమంతటను విభూతి, వృషభవాహనములు, త్రినేత్రములు నొదలలయందు నర్ధచంద్రులు మెడలయందు రుద్రాక్షమాలికలు, కలిగి వ్యాఘ్రచర్మములు ధరించినవారై శూలములు, పాశములు మొదలగు మహాయుధములు పట్టుకొని యుద్ధసన్నద్ధులై భయంకరరూపములు కలిగియుండిరి. వారిలో కొందఱు పలువిధములైన వాయిద్యములను వాయించుచు నాడుచు, పాడుచు నప్పుడప్పుడు భయంకరముగా గర్జించుచు, వచ్చిచేరఁగా ధూళి యెగసెను. నలుదిక్కులచీకటి క్రమ్మెను. వీరిలో కొందఱు భూమిమీఁదుగాను కొందఱు విమానముల పైని, యాకాశమార్గమునకు వచ్చిరి. వారిని జూచి యచ్చట నున్న దేవతలు కలవరమొంది తామేమేమిచేయవలయునో తెలిసికొనలేక కొంతతత్తరపాటుఁగిన పిమ్మట యుద్ధముచేయ నిశ్చయించి వివిధాయుధములను ధరించి తమతమవాహనము లపై నెక్కి పోవుచుండగా దక్షుఁడు దీనుఁడై వారిని వేడు కొనెను.

"ఓ దేవోత్తములారా! మీా బాహుబలమును నమ్ము కొనియే నేను యజ్ఞమునకు పూనుకొంటిని. దీనికి విఘ్నము లేకుండ మీారు కాపాడవలెను. మిమ్ము శరణుజొచ్చు

చున్నాను. ఓ శ్రీహరీ ! నీ పాదలములపై బడుచున్నాను. రక్షింపుము" అనఁగా విని శ్రీమన్నారాయణుఁ డిట్లనెను. "ఓ దక్షుఁడా ! ఆశివుని కోపాగ్నినుండి నిన్ను కాపాడుశక్తియెవరికి గలదు ? అయినను మాచేత నైనంతమట్టుకు ప్రయత్నము చేసెదము. నీకర్మఫలమెట్లున్న నట్లగును. ఇదినీవు కోరి తెచ్చు కొనిన యాపదకదా ? అందఱికిని యన్ని కర్మఫలములనిచ్చు వాఁడాయనేకదా ? ఆయనతప్ప వేరు రక్షకులులేరు. అని యుద్ధమారంభించిరి. ఆ యుద్ధములో దేవతలు భృగుమహా మునియొక్క మంత్రబలమువలన మొదట కొందఱు శత్రువు లను చంపిరి. వీరభద్రుఁడు తనపక్షమువారు చచ్చుటచూచి విక్రమించి తన గణంబులను పురికొల్పి దేవతలతో తలఁపడి వారిలో ననేకులను చంపెను. అందుకు దేవతలు భయపడి బారిపోవుచు, బృహస్పతిని దర్శించి యాయనకు నమస్కరించి చేతులుజోడించుకొని ముందునిలిచి తమకు జయమెట్లు లభించు నని యడిగిరి.

ఇంద్రాది దేవతలకు బృహస్పతి హితోపదేశము.

ఇట్లు జయాపేక్షులై యున్న దేవతలను జూచి బృహ స్పతి కొంతసేపాలోచించి యిట్లనెను. ఓ "శచీపతీ! వినుము, పూర్వము శ్రీమహావిష్ణువు చెప్పినది నిజమయినది. ఈశ్వరుఁడు కర్మఫలము నిచ్చువాఁడు. కావున కర్మచేయువారికే యాయన ఫలమునిచ్చును. తాంత్రికులు, మాంత్రికులు, చికిత్సకులు, వైది కులు నా శివుని తెలిసికొనఁజాలరు. భక్తులు శాంతచిత్తులు, సంతుష్టులు వానిమహిమ తెలిసికొందురు. ఈ సంసారము

సుఖ దుఃఖములతో కలిసినది. దీనికి ప్రభువు మహేశ్వరుఁడు. నీవు దిక్పాలురను తీసికొని యేలవచ్చితివి ? ఆ రుద్రుని ప్రమథ గణముల యెదుట నీవనఁగా నెంత ? మీరేమి చేయఁగలరు ? అనగా దేవతలు మాఱాడలేక యూరకుండిరి. ఆ సమయము నందు వీరభద్రుఁడు తన సైన్యములతో వారియొద్దకు నిర్గమించి యమోఘకనక పుంఖ ప్రేంఖితంబులగు బాణములు ప్రయోగింప దేవతలు తమ లోకమునకు పారిపోయిరి. అదిచూచి వీరభద్రుఁడు యజ్ఞ వాటికకుఁబోయి ఋషులపై బడఁగా వారు శ్రీహరిని జూచి "ఓ ప్రభువా! నీవు యజ్ఞ మూర్తివి కావున యజ్ఞమును రక్షింపుమని శరణు వేడఁగా నా శ్రీహరి యుద్ధమునకు సిద్ధమగుచుండెను. అంతట వీరభద్రుఁ డా హరికి నమస్కరించి యిట్లుచెప్పెను. "శ్రీహరీ ! నీవు దక్షుని పక్షమున మాతో యుద్ధముచేసి గెల్చెదవా ? అట్లైన తిరుగ వైకుంఠమునకు పోగలవా ? పూర్వము దాక్షాయణి యీయజ్ఞస్థానమున నాడిన మాటలు నీవువింటివిగదా ! మీకు నమస్కారము. ఈశ్వరుఁడు నాకెట్లు పూజ్యుఁడో మీరును నాకట్లే. నేనిప్పుడు చేయవలసిన దేమో సెలవిండు. నేను తమ సేవకుఁడను. నాయందు దయయుంచి చెప్పుడు." నావుడు విని శ్రీహరి చిఱునవ్వునవ్వివీరభద్రునితో నిట్లనెను.

"బాబూ! నీవు శివభక్తుఁడవు. నన్ను దక్షుఁడు యజ్ఞ సంరక్షణము కొఱకు పిలిచెను. ఇతడు నాభక్తుఁడు. శివుని వలె నేనును భక్తపరాధీనుడను భక్తుల కోరికలను నెరవేర్తును. నీవు శివుని కోపమువలన పుట్టితివి. నేను యాగ రక్షణార్థము వచ్చితిని. కావున యుద్ధము చేయకపోవుట నీతికాదు. నీవు

నా పై బాణములు వేయుము. నేను వైకుంఠమునకు పోయె దను" అని శ్రీహరి సెలవియ్యఁగా వీరభద్రుఁడు సింహ నాదముచేసి యుద్ధమారంభించెను. శ్రీమన్నారాయణుండును మహాఘోషమను శంఖమును పూరించెను. దాని ధ్వని విని దేవతలు తిరుగవచ్చి యుద్ధము చేయనారంభించిరి. అప్పు డింద్రుఁడు నందికేశ్వరునితోను, మహాకాలుఁడుయమునితోను, మహాబలుఁడు వరుణునితోను, కూష్మాండల రాజుతో కుబే రుఁడును, చంద్రునితో నైఋతియు తలఁబడి ఘోరయుద్ధము చేసిరి. దేవతలు రోగములచే పీడింపఁబడి వ్యాధిగ్రస్తులై విష్ణు మూర్తితో చెప్పుకొనఁగా నాయన యశ్వనీదేవతలను పిలిచి వారిని నిరోగులుగా చేయుఁడని యాజ్ఞాపింపఁగా వారు దేవతల జ్వరముల బాగుచేసిరి. శ్రీహరి వీరభద్రునితో పోరుచు సుద ర్శనమును వానిపై ప్రయోగించెను. కాని యది వృథాయగుట చూచి వైకుంఠమునకుఁ బోయెను. ఇంద్రాదులు స్వర్గము నకు పారిపోయిరి. సూర్యునికి ప్రమథగణములు పండ్లన్నియు నూడఁగొట్టిరి. అది మొదలు సూర్యుఁడుభగ్నదంతుఁ డయ్యెను. అందుచేతనే యతనికి క్షీరాన్నమన ప్రీతి. ఇట్లే మిగిలిన ఋషులు మొదలగువారిని పరాభవించిరి. యజ్ఞకుండలముల యందు మలమూత్రములను విడచిరి. దాని ప్రక్కను డాగి యున్న దక్షునితల వీరభద్రుఁడు శూలముతో నరుకఁగా నది యగ్నిలోపడి భస్మమయ్యెను. అదిచూచి యందఱును పారి పోయిరి. యుద్ధము సాంతమయ్యెను. తన కుమారుడైన దక్షునిచావు చూచి పుత్త్రశోకముచే దుఃఖించుచు బ్రహ్మ సత్యలోకమునకుఁ బోయెను.

దక్షుఁడు పునర్జీవితుఁడగుట

తరువాత నేమి జరిగెనని ఋషులు సూతునడుగఁగా సూతుఁడిట్లువారితో చెప్పెను. ఇట్లు పుత్త్రశోకము నొందిన బ్రహ్మ తనతావునకుఁబోయి యొకచోట కూర్చుండి దక్షుని తలంచుకొని యాతఁడు తన దుర్మార్గమువలననే నశించెనని నిశ్చయించి యపారదుఃఖసాగర తీరంబు చేరఁజాలమినిఁక నీశ్వరుని బ్రార్థించిన, యాయన పరమదయాళుఁడు గావున తప్పక తనయందు కరుణించి దక్షుని బ్రతికించుననియెంచి దేవతలతో కూడ బయలుదేరిహంస వాహనారూఢుఁడై వెంటనే కైలాసమునకుఁబోయెను. అచ్చట సతీదేవి మరణమునకు విచారించుచు నొంటరిగా కూర్చుండియున్న యీశ్వరుని బ్రహ్మ దర్శించి యాయనకు సాష్టాంగ దండప్రణామాదు లొనరించి యిట్లుప్రార్థించెను, "ఓ సర్వేశ్వరా! విశ్వవ్యాపీ! విశ్వాత్మా! మహేశ్వరా! విశ్వరూపా! ఆపద్బాంధవా! జగద్రక్షకా! నీపాద పద్మముల కనంతకోటి నమస్కారములు. అనుగ్రహింపుము. ప్రపంచకమందలి సమస్త ప్రాణులను సృజించుటకు, బోషించుటకు లయింపజేయుటకు నీవేకర్తవు. పుత్త్రశోకపీడితుఁడనై మీ వద్ద శరణుపొందుట కిటువచ్చితిని. నాతప్పులను క్షమించినన్ను రక్షింపప్రార్థించెదను. నావుడా దయామయుఁడుకరుణించియిట్లు సెలవిచ్చెను. "ఓ చతుర్ముఖుఁడా? దక్షునిచావుకు నేనుకర్తను కాను. వానికర్మవలననే యాతఁడు నశించెను. ఇతరులకు హాని చేయ వలయునని తలఁచువాఁడు తానే హానిపొందును." అని వెంటనే వృషభవాహనారూఢుఁడై బయలుదేరి వారితో యజ్ఞస్థానమునకు పోయి తలలేని దక్షుని మొండెమును చూఁచి నీగ

భద్రుని బిలిచి యిట్లనెను. "ఓయీ! వీని శిరస్సు తీసికొని రమ్ము. బ్రహ్మ మెచ్చువిధముగా లను. కావున వీనిని బ్రతికించెదను. అనగా వానిశిర స్సగ్నిగుండములోపడి భస్మమయ్యెను. మేషశీర్షమొకటి యున్నది. మీరు సెలవిచ్చిన తెచ్చెదను." అని దానిని తెచ్చి మొండెమునకు తగిలించెను. ప్రాణప్రతిష్ఠాపనమంత్రముతో శివుడు దానిని వెంటనే బ్రతికించెను. పునర్జీవితుడైన దక్షుడు మిక్కిలి సిగ్గుపడి యీశ్వరుని నిట్లుస్తుతించెను. "ఓసర్వేశ్వరా! దేవాదిదేవా! సనాతనా! సమస్త దేవతలలోను, నీవే శ్రేష్ఠుడవు. ఈవిశ్వమంతటికి నధిపతివి. కావున విశ్వేశ్వరుడను నామము నీకేసార్థకమయ్యెను. అందటిపాపములను పోగొట్టువాడవు నీవే కనుక హరుడను పేరు పొందితివి. చంద్రుని శిరస్సున ధరించుటచే చంద్రశేఖరుడవని నీకు పేరు వచ్చినది. అట్టినీకు కోటినమస్కారములు చేయుచున్నాను. నాదోషములన్నియు క్షమింపుము" అని ప్రార్థింపగా శివుడు మిగులసంతోషించి దక్షునితోనిట్లనెను. "ఓ దక్షప్రజాపతీ! వినుము. లోకములో నాభక్తులు నాలుగు విధములు. వారెవరనగా నార్తులు, జిజ్ఞాసులు, నర్థాతురులు జ్ఞానులు, వీరందఱిలో జ్ఞానులు శ్రేష్ఠులు. జ్ఞానములేకుండనన్ను పూజించుటగాని స్మరించుటగాని చేయువారు మూఢులు. కేవలము కర్మచేసి నీవు సంసారమునుండి తరింపదలంచితివి. మూర్ఖులు కర్మఫలములు కోరువారై యజ్ఞములు, దానములు తపములు చేయుదురు. అంతమాత్రమున వారు నన్ను పొందజాలరు. జ్ఞానముకలిగి కర్మ చేయవలయును. సుఖదుఃఖములు సంభవించునపుడు సమభాగము కలిగియుండవలయును" అని

చెప్పి యీశ్వరుఁడు కైలాసమునకు పోయెను. అచ్చటనుండు భృగుమహాముని మొదలగువారందఱు దక్షునికి శివుఁడు చేసిన యుపదేశము విని జ్ఞానులైరి. బ్రహ్మయు తన కుమారుఁడైన దక్షునికి కొన్ని బుద్ధులు చెప్పి సత్యలోకమునకు వేంచేసెను. పిమ్మట జ్ఞానముకలవాఁడై దక్షుఁడు ప్రాసాద పంచాక్షరీ శివ పంచాక్షరీ మంత్రములను జపించుచుండెను.

ప్రాసాద పంచాక్షరీ మహిమాను వర్ణనము

అఖండ భూమండల మండనాయమానంబైన భరత ఖండంబున మస్కర పురస్కృతంబగు గౌతమ్యంతర్భూత భరద్వాజ నదీతీరంబున వింధ్యారంబను పేర నొప్పారుచు, విద్వత్కుంజర పంజరంబై నృసింహదేవాలయాది దేవతాయతన యుతంబై యష్టాదశ పీఠశక్తులకు మూలభూతంబునాదగు పరి దేశాంబయను పరాంబకు నిలయంబై శ్రౌత స్మార్తనిధులు. షట్కర్మ నిరతులు వరివస్యారహస్యవేదులుకుట్టి మహామంత్ర వేదులు, కాళీరహస్య పారగులు, చతురామ్నాయగేయులు స్నాన సంధ్యానుష్ఠాన నిష్ఠాగరిష్ఠులు, పరస్త్రీ పరాఙ్ముఖులు, నిత్య సత్యనిరతులు, హింసాయాగ నిరాసులు, దేవీయజ్ఞవిజ్ఞులు పరోపకార ధురీణులు, శమదమోపేతులు, జితేంద్రియులు, స్కంధత్రయ పరీత కార్తాంతికులునగు విప్రపుంగవుల కునికి పట్టయి యేకవింశతి వారంబులు ధరణీధరుల శిరంబులు నఱికిన దమవప్రతీకాశ తేజుఁడగు భార్గవరామునినైన పోరాటమునకు భర్గయుంకువకుఁ బిలువ నుంకించు విక్రమచక్రులగు క్షాత్రా న్వయ రత్నములకు నుత్తలంబయి, యలకాధినేతను మించు

భాగ్యంబునకు కొటారులైన వైశ్యోత్తములకు నిలయంబై బలరామ భాగ్యావళులకు జేయూత యొసగజాలు త్రైవర్ణిక జన భక్తియుక్తమగు పాదజ నికురుంబమునకుఁ దావలంబయి మఱియు తంతువాయ, చార్మిక, కార్మిక, తక్షక, సువర్ణకార, రజక, దాస, భృత్య నియతంబయి నిరతిశయసతీవితానపూత భూతంబయి యెల్లరి మన్ననలకు మిన్నయై రాణించుచుండె. అప్పురభేదంబున సముత్కటసదాచారనిరతుండును, షడ్దర్శన పారంగతుడు, నుభయ కవితానికేతనుఁడు, పరదేవతా పాద పద్మ పూజా విభ్రాజితుఁడు, సకల వరారోహామాన సమాదర కారుఁడు, పరస్త్రీపరాఙ్ముఖుడు, సకల మంత్రాగమ సంగతుఁడు నియతగాయత్రీజపనిష్ఠుడు కాత్యాయనీ కమనీయుడు. మిత భాషి - వాఙ్మయభూషి - నిత్యసంతోషి - గతరోషిసత్యభాషి రామలక్ష్మీకాంతాయత్త మహావ్రతుడు - నగు అనర్ఘనారా యణ శర్మనామంబున బరఁగుచు సకలసుగుణ వర్మనాదగు నొండొక భూసురసత్తముండు కలండు. అతడు దైనందినము ప్రాసాదపంచాక్షరీ మంత్రరాజంబు జపించుచు కాలంబు గడపుచుండె - అట్టిడు పేదయు, మిగులభాగ్యశాలియు కాడు. యథాలాభద్రవ్య సంతుష్టుడై సంసరణభరము భరించుచు కాలము గడపుచుండెను. ఇట్లుండ పరేతాలయో న్ముఖులగు కూళలు కొందఱు తదీయ మహోన్నతికి నసూయ జెంది పరాభవింపదలఁచి పలుగాకులమాదిరె పలువొసంగు లెసంగ జలుప నవి గణుతింపక నిజపథంబున నిర్గమించు చున్న యస్సుమహామనీషి పుంగవుని తపోతేజంబు బహిర్వ్యాప్తంబై యత్తులువలనెల్ల సదమద మొనరించె. కావున

మహానుభావులగు తపశ్శాలురనిరాకరింప నిరీక్షించుచో పరా
భూతులై రెంటికిం జెడిన రేవణాలగుటఁ బుదా ! మహాత్ముల
మానసంబులనైనఁ బరాభవింప దలంపవలదు.

శ్రేయస్కామము లెన్నడట్టిలోనరింప బూనరు. పదం
పడి యత్తపోధన సత్తముఁడు స్నానసంధ్యానుష్ఠాన ధ్యాన
ప్రభృతుల నోలలాడుచు పరాస్తదారిద్ర్యుడై యతిథ్యభ్యాగతి
పూజాతత్పరుడై ప్రాసాద పంచాక్షరీ మహామంత్రాది భాగ్య
భాజియై సత్కుటుంబియై ప్రసన్నవదనారవింద మందహాస
చంద్రికల వినతులతాపంబులని స్తరించుచు ప్రణవ – రమా –
మాయా – కామరాజ – శక్తిబీజాది సంపుటితంబైన యమ్మ
హామంత్రంబు జపించుచు నుండ నంతనొకపుణ్య దినంబగు
మహాశివరాత్రాహంబున సాయంతనంబునందు పరదేవతా
స్వరూపాంశకాంతాయుతి భాగ్యభోగావళులు ప్రసంగిసత్సం
తానప్రాప్తినాపాదించివా మదేవస్వామినై జికవందారుమందార
బిరుదంబునన్వర్థభూతంబుసేసె కాఁబట్టి మహేశ్వర పాదార
విందభజనంబు తన్నిష్ఠయుతధ్యానతత్పరతయు నూరకబోవని
యిమ్మహామహుని కథానకంబున తేటతెల్లంబయ్యె. నిత్యము
పూజించుటకు వీలులేనివారు కార్తీక–మార్గశిర, ధనుస్సంక్రమ
ణాది పుణ్యదినములనైన నమ్మహేశ్వరుని యారాధించనొప్పు.
దాన జారచోర బాధలుడిగి పిశాచి, మశూచి, మారి, మహా
మారి, దుర్భిక్ష, క్షామ, డాంబరాది సర్వోపద్రవనిర్ముక్తులై
యిహలోకంబునందణ మాద్యష్టైశ్వర్యంబులప్రాప్తింజెంది
యవసానసమయంబున కైలాసమహాపదవి నందుదురనుటకు
సంశయంబిసుమంతయు జూపట్టదు. ఇట్టులకథకుండు సూత

మహర్షి వక్కాణించిన దంతయు శ్రద్ధాభక్తి పురస్సరంబుగా నాలించి వినయవినమిత గాత్రులై యమ్మహామునులు. మహాభాగా! మహర్షిసత్తమా! ఇంతతోఁదనివిఁజెందనేరము. అదివిరాట్టనదగు త్రిమూర్తులలో లయకారుఁడు ధ్యానమాత్ర మహైశ్వర్యప్రదాతయగునద్దేవుని స్థానభూతమగు శివపంచాక్షరీ మహామంత్ర విధానంబు సవిస్తరంబుగా నానతీయవే యని వేడుటయు

శివాలయ మహత్తు.

నావుడుతరువాత సూతమహామునిఋషులనుజూచియిట్లు జెప్పెను. "ఓ ఋషులారా! ప్రతిదినమును శివాలయముతుడిచి నీళ్ళు చల్లువారు తాము జీవించునంత కాలమందఱి వలన పూజింపఁబడి మరణము నొందిన తరువాత కైలాసమును పొంది సుఖింతురు. శివునికి మంచియద్దము నిచ్చువార లనాయాసముగ శివసామీప్యమును పొందుదురు. వింజామరలతో నీశ్వరునికి విసరువారికి ముల్లోకములవారు వీవనలతో విసురుదురు. ఈశ్వరాలయమున నిత్యము దీపము పెట్టువారు శరీర కాంతి గలవారై నల్లతావుల చీకటిలేక తిరుగుదురు. ధూపదానముచేయు వారు చక్కనివారై యుభయవంశముల వారికి మోక్షసాధనమును కలుగఁజేయుదురు. హరిహరులకు నైవేద్యముచేయు వారు వెంటనే యజ్ఞముచేసిన ఫలమును పొందుదురు. పడిపోయిన శివాలయమును బాగుచేయించు వారు క్రొత్తగా ఆలయము గట్టించు వారికంటె రెండురెట్లు ఫలమును పొందుదురు. శివాలయమును గట్టించువారికి స్వర్గమున యిల్లు

దొరకును. వారికి నిర్మలమైనట్టియు క్షీణింపనట్టియు కీర్తి కలుగును. అందుకు సందేహములేదు. శివునికి భూమినిచ్చు వారికి తప్పక మోక్షము లభించును. తాను కట్టించి నటువంటిగాని యితరులు కట్టించినట్టిగాని దేవాలయమునకు సున్నము వగైరాలు వేయించి యలంకరించువారు కైలాసమును పొంది సుఖముగా సంచరింతురు. ఈశ్వరునికి వాహన మిచ్చువారు కులము నందఱిని నుద్ధరించి యంతమున శివ సాయుజ్యమును పొందుదురు. శివాలయమున మంచిఘంట కట్టువారు ముల్లోకముల కీర్తిపొంది తేజస్సు గలవారగుదురు. ప్రతిదినము నొకమారుగాని రెండుమార్లుగాని ముమ్మారుగాని శివుని దర్శించువారు ధనవంతులైనను, బీదవారైనను క్షుద్బాధ నొందరు. శ్రద్ధాభక్తులతో శివునిధ్యానించువారు కులములోకోటిమందిని తరింపచేసి శివసాయుజ్యమును పొందుదురు. ఇందువిషయమై పురాత నేతిహాస మొకటి యున్నది. వినుండని సూతుఁడు శౌనకాది మహాఋషుల కిట్లువాక్రువ్వంగడంగె!

ఇంద్రసేనమహారాజుకథ.

పూర్వము సత్యయుగమునందు ప్రతిష్ఠాన నగరమునందు నింద్రసేనుఁడను మహారాజుండెను. ఇతఁడు పరమ మూర్ఖుఁడు. వేఁటయందాసక్తిగలవాఁడు. అతడు మిక్కిలి క్రూరుఁడు దురాచారుఁడై తనతృప్తి కొఱకు నితరజీవులను బాధించువాఁడు. పరస్త్రీలను భంగపరచుట, పరధనము నపహరించుట, త్రాగుట, బ్రాహ్మణులను బాధించుట, చోరత్వము చేయుట, మొదలగు దుష్కార్యములుచేయువాఁడు, వాని పరి

చరులుగూడ నట్టి వారేయని చెప్ప నవసరములేదు. ఇట్లుచాల కాలము రాజ్యముపాలించి యతఁడు మరణము నొందెను. యమదూతలు వచ్చి వానిని కట్టికొట్టి బాధించుచు తీసికొని పోయి యమధర్మరాజునెదుట బెట్టిరి. అప్పుడు ధర్ముఁడు వానిని జూచి పాశములను విప్పించి వానితో నెమ్మదిగా నిట్లనెను.

ధర్మ—"ఓ ఇంద్రసేనా! నీవు చిరకాల మార్జించిన పుణ్య ఫలమును పొందుము.

ఇంద్ర—ఓ ధర్మరాజా! నేనేమి పుణ్యమొనర్చితిని. పాపమే గాని పుణ్యముచేసి యెఱుఁగనే!

ధర్మ—నీ వే యే పాపములు చేసితివి ?

ఇంద్రి:—ఒకటి గనుక చెప్పనా ? అన్నియు పాపకార్యములే చేసితిని పుణ్యమనునది యొకటియులేదు.

ధర్మ:—నీవుచేయునవి పాపకార్యములైనను నీవవిచేయు నప్పుడు శివుని తలంచుచుంటివి, ఆహార విహారాదులందు శివుని నామ ముచ్చరించుచుంటివి.

ఇంద్ర:—అదియేమో నాకు తెలియదు. అట్లుచ్చరించినను నది బుద్ధిపూర్వకముగాదు.

ధర్మ:— కాకపోయినను దానిఫల మనుభవింపవలెను.

ఇంద్ర:—అయితే నేనిప్పు డేమిచేయవలయును ?

ధర్మ:—నీవు కైలాసమునకు పోయి యుండవలయును ?

ఇంద్ర:—ఎంతకాలమువఱకు ?

ధర్మ:—సూర్యుఁడు చంద్రుఁడు నెంతకాలము ప్రకాశించు చుందురో యంతకాలముదనుక.

ఇంద్ర:—అబ్బా! ఒకచోటనే యంతకాలముండఁగలనా? నాకాలు నిలువదే?

ధర్మ:—అచ్చట నీకే బాధయునుండదు. అతికుశలివై ప్రమథగణములతో విహరించుచుందువు, అని చెప్పు సమయమున శివదూతలచ్చటికి వచ్చియిట్లనిరి.

శివదూతలు:—ఓ శమనా! ఇంద్రసేనుఁడిట నున్నాఁడా?

ధర్మ:—అయ్యా! మీరెవరు?

శివదూతలు:—ధర్మరాజా! మేము శ్రీసదాశివునిదూతలము.

ధర్మ:—ఆయన యిందు విచ్చేయుటకు కారణమేమి?

శివదూత:—ఇంద్రసేనుఁడు మరణించిన సంగతి మాప్రభువు విని వానిని తోడితెమ్మని యాజ్ఞాపింపఁగా ప్రతిష్ఠాననగరమునకుఁబోయి చూచి యచ్చటలేకుండుటచేనిటువచ్చితిమి.

ధర్మ:—ఇతఁడే యింద్రసేనుఁడు. ఇతని నెట్లు కొనిపోయెదరు?

శివదూత:—ఇదియే విమానము. దీనిపైనుంచి తీసికొనిపోదుము.

ధర్మ:—సరే మంచిది. ఆలాగుననే సేయుఁడు. ఇంద్రసేనా! నీవు వీరితోపోయి సుఖింపుము.

అటుపిమ్మట శివదూతలు వానిని విమానము మీఁద కూర్చుండఁబెట్టి కైలాసమునకు కొనిపోగా, శివుఁడు వానిని యెదుర్కొని కౌఁగిలించుకొని తీసికొనిపోయి నిజాస్థానము ప్రక్కను కూర్చుండ బెట్టుకొని. కుశలములడిగి నీకేమి కావలయునో యడుగుము. అనఁగా నతఁడు గద్గదస్వరముచే మాట్లాడలేకపోయెను. ఈశ్వరుఁడు వానికి శివచండుఁడని పేరు పెట్టి సర్వదా తన సమ్ముఖమున నుంచుకొనెను.

బహుపాపాత్ముఁడైన యింద్రసేనుఁడప్రయత్నపూర్వక మునైన శివనామ ముచ్చరించుటవలన శాశ్వతసుఖమును పొందెను. అని చెప్పి సూతుఁడు ఋషులను జూచియిట్లనియెను. హరిహరుల నామమును స్మరించువారు సమస్తపాపములను నశింపజేసికొని మోక్షమును పొందుదురు.

కావున శివునికన్న హెచ్చుదైవము పదునాలుగు భువనములయందు లేడు. వాని పాదపద్మములందు నిశ్చలమయిన భక్తి యుంచుడు. ఆయనకు పత్రముగాని, పుష్పముగాని, ఫలముగాని, జలముగాని, గన్నేరుపువ్వుగాని సమర్పించి పూజించువారు స్వల్పకాలములో ముక్తినొందుదురు. గన్నేరు పువ్వులకన్న జిల్లేడుపువ్వులవలన పదిరెట్లు ఫలమధికము. శంకరుఁడు విభూతి ప్రియుఁడు గాన వాని భక్తులు భస్మలేపనము చేసికొనుట మంచిది. అట్టివారు సమస్తపాపములచే విముక్తులగుటయేగాక నిత్యము పుణ్యమును సముపార్జింతురు. విభూతి నొసటను శరీరమందును ధరించి శివపంచాక్షరీ మంత్రజపము చేయువారును, రుద్రాక్షమాలలను ధరించువారును కేవలము రుద్రులేయనవలయును. ఉదయమున శివుని దర్శించువారు రాత్రిచేసిన పాపములను నశింపచేసికొందురు. మధ్యాహ్నకాలమందు దర్శించువారికి నేఁడుజన్మములపాపమునశించును. సాయంకాలమున దర్శనముచేయువారు నిష్పాపరులగుదురు. శివాలయమందు భేరీవాయించువారుజీవన్ముక్తులు. దానిశబ్దమువినువారందఱుపాపవిముక్తులగుదురు. ఏజంతువు చర్మభేరికి వేయఁబడియుండునో యాజంతువు సంసారమునుండి తరించును. చామరమును వీచుట, సంగీతము, ఆట, పాట మొదలగువానివలన

మహేశ్వరుఁడు తృప్తినొందును. వీనివలనమహాపాపములు చేసిన వారు కూడ తరింతురు. ఏజాతివారైనను చండాలుఁడైనను శివభక్తుఁడు తప్పక తరించును. వేదములు, శాస్త్రములు, పురాణములు, నుపనిషత్తులు మొదలగు నన్ని గ్రంథములందును శివుఁడే యాది దేవుఁడుగా చెప్పఁబడి యున్నాఁడు. మఱియొక పురాతనే తిహాసమును చెప్పెద వినుఁడని సూతుఁడు నైమిశారణ్యముననున్న మునులతో నిట్లనెను.

కిరాతుఁడు శివభక్తుఁడై తరించుట.

పూర్వ మవంతీపట్టణమున నందియను పేరుగల కోమటి మిక్కిలి శివభక్తి కలవాఁడై యుండి యొక కొలనియొద్దన నున్న దేవాలయమునకు నిత్య ముదయమున పోయి యందలి లింగమును పంచామృతములతోను, పుష్పములతోను, రత్నములతోను పూజించుచు బ్రాహ్మణుల కనేక దానములు, ధర్మములు, చేయుచుండెడివాఁడు. ఇట్లు చాలకాలమునుండి జరుగుచుండఁగా నొకదినమున నొక కిరాతుఁ డడవికిఁబోయి యనేకమృగములను జంపి యలసి . వేసవికాలమగుటచే జల మెందును గానక, యీ కొలనికివచ్చి స్నానముచేసి కావలసి నంత నీరుత్రాగి పైకివచ్చి యచ్చటిదేవళమున విశ్రమింపఁ బోయి యందున్న లింగమును జూచి పూజింపఁదలచి దానిపై నున్న రత్నములను పుష్పములను తీసిపారవైచి, తననోట నున్న నీరు లింగముపై విడచి, మారేడుపత్రి కొంతదెచ్చి, దానిపై వైచి, తనయొద్దనున్న పచ్చిమాంసము నివేదనచేసెను. తరువాత నాలింగమునకు దండముబెట్టెను. వాఁడు ప్రతిరోజు

నట్లుచేయ నిశ్చయించుకొని తన యింటికిబోయెను. మరునాఁడుదయమున కోమటి యెప్పటివలెనే కోవెలకు బోయి తాను తొలిదినమున పూజించిన రత్నములు మున్నగునవి క్రిందఁబడి యుండుటయు, బిల్వపత్రి మహేశ్వరుని శిరస్సునను౦చుటయు చూచి యా స్థలమును పరిశుద్ధిచేసి వెంటనే యింటికిఁబోయి మనస్సుస్థిరపఱుపలేక తన పురోహితుని యింటికిబోయి యాయనతో జరిగినదంతయు చెప్పఁగా విని యా పురోహితుఁడతనితో దేవళమునకుఁబోయి సంప్రోక్షణాదులు చేయించి రుద్రాభిషేకము పంచామృతములతో చేయించి రత్నపుష్పములతో పూజచేయించి నివేదనచేయు సమయమున కిరాతుఁడచ్చటికిబోయి గుడిలో ప్రవేశించి తొలినాఁడు తాను చేసిన ప్రకారమే పూజించెను. పిమ్మట కిరాతుఁడు తన యింటికిఁబోయెను. ఆ కోమటివాఁడు చేసిన దురాచారమంతయు చూచి తనతో యచ్చటనే యున్నపురోహితునితో నాలోచింపఁగా నా బ్రాహ్మణుఁడు వానితో నిట్లనెను: "ఓ వైశ్యోత్తమా! వీఁడుకిరాతుఁడు కావున మూర్ఖుఁడు. మనము వానితో నెంతచెప్పినను వానికి తెలియదు. ఈ దురాచారము వాఁడుమానడు. కావున నీవీలింగమును నీగృహమునకు తీసుకొనిపోయి శుచియైన స్థలముననుంచి యెప్పటివలెనే పూజింపుము." ఆ కోమటి పురోహితుఁడు చెప్పినప్రకారము లింగము నూడఁదీసి యింటికి తెచ్చి యెప్పటివలె పూజించుకొనుచుండెను. ఆ మరుసటి దినమున మధ్యాహ్నకాలమున నా కిరాతుఁడాగుడికిఁబోయి యందు లింగము కనబడనందున మేదురంబుగ రోదించుచు "ఓ శంభూ! దయా

మయా ! ఎందుబోతివి ? నిన్ను పూజించుటకు నేనిందు వచ్చితిని. నీవు నాకు దర్శన మివ్వకున్న నిచ్చట నా శరీర మును విడితును" అని మొఱబెట్టెనను శివుఁడు ప్రత్యక్షము కాకుండుట చూచి నిరాశనొంది తన శిరస్సు కత్తితో నఱకు కొని యా తలను లింగముండుచోట వానికి మారుగా బెట్టెను. అంతలో వానికెప్పటివలె శిరస్సు మొలచెను. పిమ్మట వాఁడు మామూలు ప్రకారము పూజాభిషేకములు నిర్వర్తించి నివేదనముచేసి క్రింద సాష్టాంగపడి ధ్యానము చేయఁగా వానిభక్తికి మెచ్చి ఈశ్వరుఁడు ప్రత్యక్షమై వానిని లేవనెత్తి వానితో నిట్లనెను. "ఓయీ! నీవు నాకు పరమ భక్తుఁడవు. నీవు గొప్ప వీరుఁడవు. నీ ఇష్టానుసారము వరము కోరుము. తప్పకయిచ్చెద ననఁగా కిరాతుఁడు విని సంతోషించి చేతులు జోడించుకొని యిట్లనెను. "ఓ శంభూ ! మహాదేవా! నన్ను నీదాసునిగా నేలుకొనుము. జన్మ జన్మాంతరముల యందును నీపాదపద్మములయందు నాకు భక్తియుండునట్లువర మిమ్ము" అని వేడుకొనఁగా శివుఁడువానిభక్తికిమెచ్చి తన యొద్ద వానినిద్వారపాలకునిగా నుండుమనెను. అప్పుడు ప్రమథ గణము లందఱు నీశ్వరునిదయకు సంతసించి, ఘంటా, కాహళీ భేరీ, మృదంగాదిధ్వనులు చేయుచు, పాడుచు, నాడుచునుండిరి. ఆధ్వనివిని కోమటి యచ్చటికిచేరి యీశ్వరుని, తదీయపార్శ్వ-భాగములనుండి స్తుతిచేయుచున్న కిరాతుని చూచి తాను కూడ కిరాతుని ప్రక్కజేరి స్తోత్రముచేయఁ నారంభించెను. పిమ్మట నంది యను కోమటి కిరాతుని జూచి "ఓయీ ! నీవు ధన్యుఁడవు. నీమూలముగ నన్ను తరింపనిమ్ము. ఆ శంభునకు

నన్నుజూపి నాయం దనుగ్రహించునట్లు చేయుమనఁగా నా కిరాతుఁడతనిచేయి పట్టుకొని శివునిసన్నిధిని జేర్చి యిటు విన్న వించెను. "ఓశంభో! ఉమానాయకా! ఇతఁడు మీభక్తులలో శ్రేష్ఠుఁడు. త్రికాలములయందును తమ పూజ షోడశోపచార ములతోను ప్రతిదినము చేయుచున్నాఁడు, ఇతనిని గటాక్షించి తమ సన్నిధిని దాస్యమొసంగుడు" అనఁగా కరుణించి దయా మయుఁడగు మహేశ్వరుఁడంగీకరించి వారిద్దఱిని తోడుకొని తన నిజపరివారముతో కైలాసమునకు వేంచేసెను. అచ్చట వారిద్దఱిని శివుఁడు ద్వారపాలకులుగ నుంచుకొనెను. అనిచెప్పి సూతమహాఋషి మునులను జూచి వింటిరా శివుని మహాత్మ్య మెవ్వారుగాని భక్తిశ్రద్ధలతో నీ మహాదేవుని పూజించినను లేక స్మరించినను తదీయదయవలన సమస్తపాపములచే విడువఁ బడి దేహాంతమున కైలాసమునకుఁబోయి శివసాయుజ్యము పొందుదురు. పార్థివలింగముచేసి యందుశివుని యావాహనము చేసి షోడశోపచారములను పూజించుట శ్రేష్ఠమని సూతుఁడు వారి కుపదేశించెను.

లింగము నేందుకు పూజించవలెను

పిమ్మట శౌనకాదిమహామునులు సూతుని జూచి శివుని పూజించుటకు మారుగా ఆయన లింగమును పూజించుట కారణమేమని యడుగఁగా రోమహర్షణుఁడు వారితో నిట్లు చెప్ప నారంభించెను. ఒకదినమున నీశ్వరుఁడు దిగంబరుఁడై జుట్టువిప్పి దిగజారవిడిచి, శరీరమంతటను భస్మము పూసికొని, దారుకావనమున ప్రవేశించి యందున్న ఋషిపల్లెకు, భోయి

భిక్షాటనము చేయుచుండెను. ఆ సమయమున ఋషులు తమ గృహమునందు లేకుండిరి. ఆ దినమున గొప్ప పర్వమైనందున సమీపముననున్న తీర్థమున స్నానము చేయఁబోయిరి. అప్పుడు ఋషిపత్ను లతనిని చూచి వారిలో వారిట్లు సంభాషించిరి.

కామాంబ:—ఓ అక్కా! ఆ వచ్చుచున్న పురుషుని చూచితివా?

సుబ్బాంబ:—ఓ చెలీ! ఏమీ? దిగంబరుఁడై మన ఋషిపల్లెలో చొరఁబడుచున్నాఁడు? వెఱ్ఱివాఁడా ఏమి?

విశాలాక్షి:—వెఱ్ఱివాఁడు కాడమ్మా! వెఱ్ఱివాని లక్షణములు కానరావే?

కామాంబ:—ఆహా! అంత చక్కనివానికి వెఱ్ఱి యేలయుండును? జుట్టు విప్పుకొన్నంత మాత్రమున వెఱ్ఱివాఁడన వచ్చునా? వాని శరీరచ్ఛాయ చూచితిరా? పదియాఱువన్నె బంగారువలె జిగి కలిగి మెఱమెఱ మెఱయుచున్నది.

సుబ్బాంబ:—అంతే కాదమ్మ? తిరిగియున్న వాని నల్లనిమీసములు చూచితిరా? వాని నేత్రములు విశాలమై కళలు కలిగియున్నవి. మంచి యౌవనవంతుఁడై యున్నాఁడు. ఇతఁడు దిగంబరియై వచ్చుటకు గతమేమి?

విశాలాక్షి:—అతఁడు ఇటేవచ్చుచున్నాఁడు. రానీయండి. అడిగి తెలిసికొందము. అంత చక్కని పురుషుని ఇది వఱకు చూచి ఎఱుఁగమే?

శివుఁడు:—(కామాంబఇంటికివచ్చి) భవతిభిక్షాందేహి! అనఁగా ఆమె తన దోసిలినిండ బియ్యము వేసెను.

కామాంబ:—అయ్యా ! మీ రెవరు ? భిక్షుని వేష ముతో నిటు వచ్చితిరి.

శివుఁడు:—ఓ సులక్షణీ ! నేను త్రిలోచనుఁడను.

సుబ్బాంబ:—ఔను. మీకుమూఁడు నేత్రములున్నవి. ఒక్క శివునికే మూఁడు నేత్రములున్నవని విందుమే ? మీ కెట్లు కలిగెను.

శివుఁడు:—ఔను నేనే శివుఁడను.

సుబ్బాంబ:—అట్లయిన కైలాసముననుండక భిక్షాటనమేమి ?

శివుఁడు:—సనాతన ధర్మవృత్తి ఇదే గదా ?

విశాలాక్షి:—మీరే శివుఁడైన మీభార్యయైనదాక్షాయణి ఏదీ ?

శివుఁడు:—ఆమె దక్షుని యజ్ఞ గుండమునబడి భస్మమయ్యెను. ఆ విరక్తిచేతనే ఇట్లు తిరుగుచున్నాను.

విశాలాక్షి:—ఔను, ఆమె మరణించిన సంగతి విని యుంటిమి. అంతమాత్రమున విరక్తి పొందనేల ? మీవంటి సుందరాంగులకు స్త్రీలుకఱువైరా !

శివుఁడు:—లేరు. ఆమెవంటివారు మఱిదొరకరు. కావుననే తిరిగి వివాహము మానితిని.

కామాంబ:—స్త్రీలు, పురుషులకు, సంతోషమునిచ్చువారు కదా ? వివాహము మానిన ఎట్లు ? మీవంటి యుక్తవయస్సు కలవారు తప్పక తిరిగి వివాహము చేసికొన వలెను.

సుబ్బాంబ:—మాది ఋషిపల్లె. ఇందుకొంతకాలము విశ్రాంతి పొందరాదా !

శివుఁడు—"నేనొకచోట నుండువాఁడను కాను". ఇట్లనుచు స్త్రీలు ఇష్టానుసారము భిక్షము పెట్టఁగా పాత్ర నిండినందున శివుఁడు కైలాసము వైపు తిరిగిపోయెను. ఆయన వెంటనే స్త్రీలందఱు పోయిరి. అంతటఋషులందఱు తమపల్లెకు వచ్చి, తమ స్త్రీ లిండ్లయందు లేకుండుటచూచి యెందుబోయిరో యని నలుదిక్కుల వెదకుచుఁబోయి శివుని వెంటఁబోవువారలను జూచి యతఁడు వారిని మరులుగొల్పితీసికొని పోవుచున్నాఁడని యెంచి వారిని బోధించి మరల్చి శివుని నపుంసకుఁడగునట్లు శపింపఁగా వెంటనే శివుని లింగము తెగి క్రిందఁబడెను. అది క్రమక్రమముగా పెరిగి యూర్ధ్వలోకములు నేడు, నధోలోకములేడింటిని వ్యాపించెను.

బ్రహ్మవిష్ణువులు లింగమును శోధించుట

ఇట్లు పదునాల్గు భువనములందును వ్యాపించిన లింగమును బ్రహ్మ, విష్ణువు, అష్టదిక్పాలకులు, దేవతలు, ఋషులు, చూచియద్భుతాశ్చర్యనిమగ్నులై ఒకరిముఖములొకరుచూచుకొనుచు నాలింగముయొక్క మొదలుగాని కొసగాని కనిపెట్టలేకపోయిరి. పిమ్మట వారు బ్రహ్మ విష్ణువుల యొద్దకు నాలింగముయొక్క యాద్యంతములెందున్నవో చెప్పుఁడని ప్రార్థింపఁగా వారు తమకు తెలియదనిరి. సృష్టి, స్థితులకు కర్తలైన మీరే యిట్లనిన మఱి యీవింతను కనిపెట్టువారెవరని చెప్పి మీరీవిషయము బాగుగ పరిశోధింపవలయునని

దేవతలనఁగా, విష్ణువు క్రిందుగాను, బ్రహ్మమీదుగాను పోయి దానిమొదలు, కొస కనిపెట్టఁదలంచిరి. తరువాత వెంటనే వారు బయలుదేరి వెయ్యి సంవత్సరముల వఱకు పోయిరి గాని, బ్రహ్మకు కొసగాని విష్ణువుకు మొదలుగాని కనఁ బడక బ్రహ్మ మిక్కిలివిచారించుచు పోయినత్రోవనే తిరిగి వచ్చుచు, మేరువు పర్వతమునొద్దనున్న కేతకీవృక్షమును, దాని నీడను పరుండి విశ్రమించుచున్న కామధేనువును చూచెను. ఆ సురభి బ్రహ్మను చూచి యచ్చటికి విచ్చేసిన కారణమడుగఁగా "లింగముయొక్క కొసను చూచివచ్చుటకు నన్ను దేవతలు పంపిరి. నేను దాని యంతము చూడలేనందున వారితో నేమి చెప్పుదునని విచారించుచున్నాను. కొసను చూచినట్లు చెప్పిన వారు నన్ను నమ్మకపోవచ్చును. అప్పుడు మిమ్మను సాక్షులుగా నెంచుకొందును. అప్పుడు మీరు నాపక్షమున సాక్ష్యమియ్యవలయును" అనఁగా "మేమట్లు చెప్పుదుము" అనిరి. పిమ్మట బ్రహ్మ దేవతలతో, నూర్ధ్వ లోకము లేడును చూచి వచ్చితిని. లింగముయొక్క శిరస్సు అత్యద్భుతముగా నున్నదనియు, కేతకిపువ్వులతో పూజించితి ననియు వారితో చెప్పెను. దేవతలాశ్చర్యపడి యూరకుండిరి. ఈ సమయములో పాతాళమునుండి విష్ణువు వచ్చి దేవతల యెదుట కనఁబడెను. తానెంత ప్రయత్నించినను లింగము యొక్క మొదలు కానరాలేదని చెప్పెను. ఏడు పాతాళలోక ములును చూచితిని. ఇంకనెంతదూరమున్నదో నాకు తెలి యదు" అని శ్రీహరియనెను. ఆ లింగము సర్వేశ్వరునిరూపమే యని నాకు తోచుచున్నది. అనఁగా దేవతలు, ఋషులు సంత

సించిరి. తదనంతరము విష్ణువు బ్రహ్మనుజూచి లింగముశిరస్సు నీవుచూచినట్లు సాక్షులెవరనఁగా, కేతకి, సురభి నాకు సాక్షులనెను. వారిని పిలిపించి యడుగఁగా బ్రహ్మ లింగముశిరస్సుపైని కేతకీపుష్పములు పూజచేసెను, 'మేము చూచితిమి' అని అవిచెప్పెను. అప్పుడాకాశవాణి ఇట్లనెను. "బ్రహ్మ లింగముయొక్క శిరస్సును చూడలేదు. కేతకీ సురభు లబద్ధ సాక్ష్యమిచ్చిరి" ఆ మాటలు విని దేవతలు క్రోధము కలవారై సురభిని చూచి నీవబద్ధమును చెప్పితివి కావున నీముఖమపవిత్రమగుగాక'! కేతకిని చూచి 'నీవు శివుని పూజకు పనికిరాకపోదువు గాక' అని శపించిరి. అప్పుడాకాశవాణి బ్రహ్మను జూచి నీవసత్యమాడితివి కావున, నీకు పూజలేకపోవునుగాక' అని శపించెను. అది విని భయపడి యందఱు నా లింగమునకు శరణుజొచ్చిరి.

శ్రీమహావిష్ణువు లింగముయొక్క విశ్వరూపమును సంహరింపఁజేయుట

తరువాతికథ నానతీయరే ? అని మునులు సూతు నడుగఁగా నాయన యిట్లు చెప్పెను. పిమ్మట బ్రహ్మాది దేవతలు నాలింగము నెదుట నిలబడి బహు స్తుతులొనరించి శరణువేడి క్షమింప వేడుకొనఁగా శివుఁడు వారిపై కరుణించి యిట్లు చెప్పెను. "ఓ దేవతలారా! మీరు శ్రీహరిని ధ్యానింపుడు. ఆయన కరుణించి మీ యాపదనుండి కాపాడును. అనఁగా బ్రహ్మాది దేవతలాయన యొద్దకుఁబోయి ప్రదక్షిణ నమస్కారములు చేసి చేతులు జోడించుకొని నిలుచుండి, ఓ దేవాది దేవా! దీనరక్షకా! మా మొఱవిని మమ్ములను కృపఁజూడుము.

మీరలితఃపూర్వమనేకసార్లు రాక్షసుల బాధనుండి మమ్మును కాపాడి రక్షించిరి. ఇప్పుడు మీబల మెందుఁబోయెను? ఈ విశ్వమంతయు వ్యాపించిన లింగమువలనకలిగిన భయము పోగొట్టి మమ్ము రక్షింపవలె ననఁగా నాచేతకాదని శ్రీహరి సెలవిచ్చెను. ఆ మాటవిని దేవతలు విచారించుచుండిరి. అంతట గగనమునుండి యిట్లు శబ్దము వినవచ్చెను. "ఓవిష్ణూ! నీవు శక్తిరూపమును పొంది యాలింగమును ధరింపుము.అనఁగా పానువట్ట మగును. అప్పుడాలింగమును దేవతలందఱును పూజించి ధ్యానించిన దానిబాధ యెవరికిని గలుగదు. అది శివునియొక్క రూపమే యనఁగా విని శ్రీహరి యాప్రకారము చేసెను. తరువాత బ్రహ్మాదిదేవతలు ఋషులు దానిని భక్తియుక్తులై షోడశోపచారములచే పూజించి యనేకస్తోత్రములు చేయఁగా నాలింగమనేక లింగములుగా నేర్పడి సత్యలోకమున బ్రహ్మేశ్వరుఁడనియు, వైకుంఠమున సదాశివుఁడనియు, నమరావతియందు నమరేశ్వరుఁడనియు, యమునిపట్టణము నందు కాళేశ్వరుఁడనియు, వరుణునిపట్టణమున వరుణేశ్వరుఁడనియు నైఋతిపురమున నైఋతేశ్వరుఁడనియు. వాయులోకమున పవనేశ్వరుఁడనియు, నర్మదాతీర్థమున కేదారేశ్వరుఁడనియు, ప్రయాగయందు లలితేశ్వరుఁడనియు, కాశీలో విశ్వేశ్వరుఁడనియు, బ్రహ్మాచలమందు త్ర్యంబకేశ్వరుఁడనియు, గంగా సాగర సంగమమున ద్రాక్షా రామేశ్వరుఁడనియు, సౌరాష్ట్రదేశమున సోమేశ్వరుఁడనియు, వింధ్యాచలమున పర్వేశ్వరుఁడనియు, శ్రీశైలమున శిఖరేశ్వరుఁడనియు, పాతాళమున హాటకేశ్వరుఁడనియు, ఇట్లు లోకములో ననేక

స్థలములయందు పలువిధములగు నామములతో జనులను తరింపఁజేయుటకా శివలింగము వెలసెను. ఈ లింగముయొక్క మహాత్మ్యము బాగుగా తెలిసినవారు నందీశ్వరుఁడు, కుమారస్వామి. కుమారస్వామిని సేవించి యగస్త్యమహాముని శివపంచాక్షరీ మంత్ర ముపదేశము నొందెను. ఆయన ద్వారమున ననేకులామంత్రమును పొంది జపించి ముక్తులైరి. శివునికి మారుగా లింగమును పూజించుటకు కారణ మిది యని సూతుఁడు మునులకు చెప్పెను. ఇంద్రాది దేవతలును, రాక్షసులును, శ్రీమహావిష్ణువును, ఋషులును, మునులును, యావన్మందియు లింగ రూపులై యున్న హరిహరులను పూజింతురు. పూర్వము రావణాసురుడాలింగమును పూజించుటచేతనే ముల్లోకములను జయించి దేవతలకే కాక త్రిమూర్తులకున జేయుఁడయ్యెను. కావున లింగపూజవలన గలుగుమహత్త్వ నెంతో యూహింపవచ్చును. కాని చెప్పుటకు వీలులేదని సూతుఁడు శౌనకాది మహామునులకు చెప్పఁగా విని పరమానందమునుపొందిరి.

ఇంద్రునికి బ్రహ్మహత్యా దోషము

పిమ్మట ఋషులు సూతునిజూచి యింద్రుఁడు బ్రహ్మహత్యాదోషమువలన చాలబాధలుపొందెనని చెప్పగావింటిమి. అతనికా మహాపాతక మెట్లు కలిగెనో యందువలన నాతడెట్టి యిక్కట్లుపడెనో యాపాపపరిహార మెట్లుకలిగెనో వినవలయును. మీరు శ్రీ వేదవ్యాసునివలన సమస్త పురాణములను విని సమస్త విషయములు గ్రహించినవారు కావున మాయందు

దయయుంచి యా సంగతి సవిస్తరముగా చెప్పవలెనని ప్రార్థింపఁగా నాయన వారిని శ్రద్ధతో వినుడని యిట్లు చెప్పనారంభించెను. పూర్వమొకనాఁడింద్రుఁడు సభచేసి యప్సరసలైన రంభ, ఊర్వశి నాట్యము చేయుట చూచుచుండఁగా దేవగురువైన బృహస్పతి యాసభకు వెళ్లెను. అప్పుడు ఇంద్రుఁడు తప్ప మిగిలిన సభలోనున్న వారందఱులేచి యాయనకు ప్రత్యుత్థానము చేసిరి. ఇంద్రుఁడు వారు చేయుచుండు నాట్యమునందేదృష్టిగలవాఁడై యాబృహస్పతికి మర్యాదచేయకుండెను. అదిచూచి కినుకచెంది బృహస్పతి వెంటనే సభ విడచిపోయి మర్యాదలేని రాజు పట్టణములో నుండకూడదని యమరావతి పట్టణమును విడచిపోయెను. నాట్యము ముగిసిన పిమ్మట యింద్రుఁడు సభవారిని కలయజూచి "మాగురువులైనబృహస్పతులవారు వచ్చియుండిరి. వారిప్పుడెందేగిరి." అని యడుగఁగా సభలో కొందఱిట్లు మనవిచేసిరి. "ఓరాజా! నేఁడు నీవుచేసిన యవమానము సహింపలేక క్రోధబుద్ధితో తమ పట్టణమును విడిచి పోవలెనని చెప్పి యిటనుండి లేచిపోయిరి. మీరు వెంటనేవెళ్ళి క్షమాపణ వేడుకొనుడు. లేకున్న నశుభములు కలుగఁగలవు" అని చెప్పఁగా నింద్రుఁడు వెంటనే సింహాసనమునుండి లేచి కొంద అనుచరులతో గురుగృహమునకుబోయి చూడఁగా బృహస్పతి యింటనున్న భార్యనుచూచి నమస్కరించి మా గురువులైన బృహస్పతుల వారెక్కడ ? అని యడుగఁగా తనకు తెలియదని యామె చెప్పెను. ఆమాట విని దుఃఖితుఁడై యింటికిఁబోయెను. అటుపిమ్మట ననేకములయిన యశుభములు, కష్టములు, నింద్రునికి తటస్థించెను. అది

చూచి గురువులేకుండ రాజ్యము చేయుట మంచిదికాదని విశ్వకర్మ కుమారుడైన విశ్వరూపుడు బృహస్పతితరువాత గొప్ప పండితుడని యెంచి యాయనను పిలిపించి తనకు పురోహితునిగా నియమించుకొనెను. ఈ విశ్వరూపునికి త్రిశిరుడని నామాంతరముకలదు. ఇతడు రాక్షసులయందు హెచ్చు ప్రేమగలవాడగుటచే యజ్ఞములయందు హవిర్భాగమిచ్చునపుడా పక్షపాతబుద్ధి యింద్రుడుకనిపెట్టి తనకు పురోహితుడైయుండియు రాక్షసులయందు నధిక ప్రీతికలవాడని కోపించి తన జేతనున్న వజ్రాయుధముతో వాని శిరస్సులు నరికెను. అందువలన నింద్రునికి బ్రహ్మహత్యాదోషము సంభవించెను.

నహుషుడు దేవేంద్రుడగుట

ఆ బ్రహ్మహత్య భయంకరాకార మగు రూపమును దాల్చి యింద్రునికి ప్రత్యక్షముకాగా దానినిచూచి యాయన భయపడి పరుగెత్తసాగెను. ఆ బ్రహ్మహత్యయు వానివెంట నతని చాయవలె పరుగెత్తి యొకచోట నిలిచిన పట్టుకొనుటకు కాలోచించెను. అందుచే నింద్రుడు లోతుగలజలములో ప్రవేశించి మూడువందల సంవత్సరములందుండెను. స్వర్గమునందింద్రుడు లేనందున యరాజకమై దేవలోక మల్లకల్లోల మగుట చూచి దేవతలు విచారగ్రస్తులైరి. బ్రహ్మహత్యాపాతకి యొకడు రాజ్యములో నున్న ప్రజల కనేక బాధలు సంభవించును. అవి యేవంటేని అకాల మరణములు, దుర్భిక్షము, అతివృష్టి, అనావృష్టిదోషములు, మారి, మహామ్మారి, విషూచి, మసూచి, సన్నిపాత - విషము, విషజ్వరాది మహా

వ్యాధులు, మొదలగు ఉపద్రవములు యెన్నో కలుగును. కావున రాజు ధర్మపరిపాలన పరుడై యుండుటయే కాక రాజ్యమునందలి ప్రజలుకూడా పాపకార్యములు చేయకుండ చూచుచుండవలయును. ఇంద్రుడు చేసిన బ్రహ్మహత్యావలన ముల్లోకములవారు బాధలను పొందుచుండిరి. అదిచూచి మిగి లిన వారష్ట దిక్పతులు బృహస్పతిని వెదకుచుంబోయి యాయ నను జూచి సాష్టాంగ నమస్కారములుచేసి యింద్రుడు, తాము, దేవతలు, ఋషులు పడుచున్న బాధలాయనతో మనవిచేయగా విని కర్మఫలము ననుభవింపక తప్పదు గదా అని యాయన యనెను. అంతట వారందఱు లేచి యాయన నిట్లు ప్రార్థించిరి. 'ఓ దేవగురూ! నాడు సభ యందు దేవేంద్రుడు మిమ్ము నవమానించిన కారణము వలననే యిట్టి యిక్కట్టులపడి మూల్గుచున్నాడు. అతనితో మేమును మాతోబాటు మూడు లోకములవారును బాధలు పొందుచున్నారు. ఇకనైన తమరు మాయందు కరుణించి మాతో కూడ దయచేసి కొంచెము సాధన మాలోచించి మా బాధలను బోగొట్టవలె ననగా విని బృహస్పతి వారితో బయలుదేరి, యింద్రుడు జలములో దాగియున్న ప్రాదము నొద్దకుబోయి యింద్రుని పిలువగా నతడు జలములోనుండి లేచి కొంతమేరదరి జేరి బృహస్పతికినమస్కరించి గురువర్యా నేచేసిన కర్మఫలమునుభవించు చున్నాను. ఈ మహాపాపము నుండి నన్ను రక్షించుటకు మీరు తప్ప వేరు గతిలేదు. కరు-ణింపుడు" అనగా "ఓ దేవరాజా! కర్మఫల మెవరికైనను తప్పింప వశమగునా అనుభవించి తీరవలయును. అజ్ఞానము

వల్ల చేసినపాపమునకు ప్రాయశ్చిత్తమున్నదిగాని తెలిసి చేసిన దానికి లేదు.

నీవు విశ్వరూపుని పురోహితునిగా వరించి బ్రాహ్మణుండని కూడ ఆలోచింపక నతనిని చంపితివి. బ్రహ్మహత్యవలన సంభవించిన పాపమును నీవామరణాంతము జలముననుండి యనుభవింపవలెను. దీనికి ప్రాయశ్చిత్తము లేదు. ఈ ఘోర పాపమువలన నీవుచేసిన నూరశ్వమేధయాగముల ఫలము పోయినది. రంధ్రముగల కుండలోని నీళ్లు కారిపోయినట్లుపాపాత్ముల పుణ్యములు క్షీణించును. కావున నీకు ప్రతికారములేదు." అనిబృహస్పతి చెప్పఁగావిని దుఃఖించి యింద్రుఁడు గురువుతో నిట్లు చెప్పెను. "ఓగురువర్యా! నే నొనర్చిన పాపఫలము నేను పొందుచున్నాను. రాజ్యమరాజకముగానున్నది. దేవతలు, సాధువులు బాధపడుచున్నారు. కావునమీరు వీరందఱితో నమరావతికి బోయి మీయిష్టానుసారమొకరిని యింద్రునిగా ప్రతిష్ఠచేయుఁడు." అనఁగా బృహస్పతి దేవతలతోను, ఋషులతోను కలిసిపోయి శచీదేవితో నింద్రునివృత్తాంత మంతయుచెప్పి రాజ్యమెట్లుజరుగునని యాలోచించు సమయమున దేవర్షియైన నారదమహాముని యచ్చటికి విచ్చేసెను. ఆయన కందఱుకలిసియర్ఘ్యపాద్యాదిసత్కారములుచేయఁగాసంతసించి యాఋషి దేవతలనుజూచి ఇట్లనెను. "మీరందఱొక-చోట కూడుటకు కారణమేమి?" అని యడుగఁగా వారాయనతో దేవేంద్రుని వృత్తాంతమువిస్తరముగాజెప్పి క్రొత్తయింద్రుని నెంచుకొనుట కాలోచించుచున్నామనిరి. అదివిని నహుషుని యభిషేకింపుఁడని యాయనచెప్పెను. అప్పుడు దేవతలు వెంటనే

భూలోకమునకు వెళ్ళి నహుషుని యమరావతికి తీసికొనిపోయి యింద్రుని సింహాసనమున ప్రతిష్ఠించి గొప్పయుత్సవము చేసిరి. ఋషులు, దేవతలు, నందఋాయనకు మర్యాదచేయుచుండిరి. ఇట్లుండ పరమ సంతోషముతో నున్న నహుషుఁ డొక రోజున బృహస్పతిని జూచి శచీదేవి తన యొద్దకురాకుండు టకు కారణమేమి ? అమెను వెంటనేతీసికొనిరమ్మని చెప్పఁగా నాదేవగురువు తత్ క్షణమే యామెయొద్దకుబోయి చెప్పెను. ఆ మాటలువిని శచీదేవి యిట్లనెను. "ఓ గురువర్యా ఈ క్రొత్త యింద్రుఁడు తొంబదితొమ్మిది యశ్వమేధములనే జేసెను. నూఱుచేసినగదా శతక్రతుఁడగును. అప్పుడుగదా నేనాయనకు పత్నియగుదును. ఇట్టియనుచితపుమాట తమముఖమునుండి యెట్లువచ్చినది? నహుషుఁడు నన్నుపొందుట కర్హుఁడు కాఁడు. అయిన నింకొకమాట చెప్పెదను. ఆయన జ్ఞానహీనుఁడై పరస్త్రీ నయిన నన్ను 'పొందవలెనన్న యనుచితమైన వాహనముపైని వారు నాయొద్దకు వచ్చినయెడల నాకభ్యంతర ముండదని వారితో చెప్పుఁడు" అనఁగా విని బృహస్పతి నహుషుని యొద్దకుఁబోయి యామె చెప్పిన సంగతులు చెప్పెను. ఆ మాటలు విని సంతసించి తగిన విమానమేదగునో యని యాలోచించి సప్త మహర్షులను తన సవారి మోయుటకు నిశ్చయించెను. వారెవరనఁగా కశ్యపుఁడు, అత్రి, భరద్వా జుఁడు, విశ్వామిత్రుఁడు, గౌతముఁడు, వసిష్ఠుఁడు అగస్త్యుఁడను వారిని పిలిపించి తానుసవారిలో కూర్చొని మోయుటకు విని యోగించెను. వారుమోసికొని పోవుచుండగా "సర్పసర్ప"అని తొందరపెట్టినందున వారిలో నొకఁడైన యగస్త్యుఁడు నహు

షుని జూచి యిట్లనెను. "ఓ మదోన్మత్తుఁడవైన నహుషా! కొండచిలువ వవుదువుగాక!" అని శపింపఁగానే పెద్ద కొండ చిలువయై భూమిపైపడెను. ఇంద్రుడు లేనందున తిరిగి అరాజక బాధలు కలిగెను. చూచితిరా! నహుషునికి ఇంద్రపదవి రాఁగానే గర్వించి మహాత్ములైన సప్తఋషులను అవమానించి తన పూర్వపుణ్యము లన్నియు నశింపఁజేసికొని కొండ చిలువయై మహారణ్యమునఁ బడెను.

నీచులకు ఉన్నతపదవిలభించిన గర్వించిదానిని నిలుపుకొనలేరు.

యయాతి యింద్రుఁడగుట

పిమ్మట దేవతలు, బృహస్పతి, నారదుఁడు ఆలోచించి యయాతిని బిలిచి తీసికొనివెళ్ళి ఇంద్రపదవి యొసంగిరి. అందుకు యయాతి మిక్కిలి సంతోషించెను. అప్పుడు మునులతనిని జూచి తమరే మహాపుణ్యములు చేసిరో యీ మహదైశ్వర్య మనుభవించుచున్నారు. అనఁగా విని తాను చేసిన పుణ్యకర్మములనేకములు కలవని యన్నియు వారితో చెప్పెను. తానుచేసిన పుణ్యకార్యములు తానే చెప్పుకొనుటవలన వాని ఫలమువెంటనే నశించి యయాతి స్వర్గమునుండి దేవతలు చూచుచుండఁగా క్రింద భూలోకమున పడెను.

నీతి:—తనకు తానే పొగడుకొనఁ గూడదు.

ఇంద్రుఁడు బ్రహ్మహత్యచే విడువఁబడుట

తరువాత స్వర్గలోకమెప్పటివలె నరాజకమగుట చూచి దేవతలు బృహస్పతి శచీదేవియుకలిసి యాలోచించుచుండఁగా శచి వారిని చూచి మీరు బాగుగ విచారింపుఁడు. నాభర్త

మీయందశక్తికొఱకు తన పురోహితుడైన విశ్వరూపుని చంపి బ్రహ్మహత్యాపాపము నొంది యింతకాలము దనుక దుఃఖమనుభవించెను. ఈ బృహస్పతిని నాయింద్రుడవమానించుటయే యిందులకు కారణము. కావున మీరలింద్రునియెడల నభిముఖులైన నాతనిపాపమును పరిహరింపగలరు. అనిబృహస్పతిని చూచి "ఓ గురువర్యా ! మీరు మాదంపతులయందు కోపము చాలింపుడు. మీకు మంచి పుత్త్రుడుకలిగియతడు మీకంటె గొప్పపండితుడై మీరు చేయుచున్న కార్యములన్ని యు మీరు జీవించియుండగానే తాను సహాయము చేయుటకు సమర్థుడగునట్లు వరమిచ్చుచున్నాను. కావున మీరీదేవతలను తోడుకొనివెళ్ళి యింద్రుని పాతకమును పరిహరించియాయనను తెచ్చి యెప్పటివలె నింద్రపదవి యొసగుడు. మీకనేకనమస్కారములు చేయుచున్నాను,"అనిచెప్పగానే బృహస్పతి దేవతలతో బయలుదేరి యింద్రుడున్నహ్రదమునొద్దకుబోయివారులింద్రుని బిలువగా నతడు జలమధ్యమునుండిలేచి వారితో నిట్లనియె. "ఓగురువర్యా! దేవతలారా!ఏలమీరిటువచ్చితిరి. నేనుజలములో నుండి తపస్సుచేసికొనుచున్నాను."అనగా బృహస్పతిమెల్లగా నతనితోనిట్లు చెప్పెను. "దేవరాజా ! నీవు పరోపకారము నిమిత్తము విశ్వరూపుని చంపితివి. అతడు యజ్ఞమునందు దేవతలకు ఋషులకు ,కీడుచేసెను. వాని చంపుటవలన నీవువారికి మేలు చేసితివి. అందువలన కొంతపుణ్యము కలిగినది. అందువలన నీపట్టణమునకు నిన్ను తీసికొనిపోవుటకై మేమిచ్చుటికి వచ్చితిమి" అనగా విని బ్రహ్మహత్య మూర్తీభవించి (అనగా భయంకరమగు మనుష్యాకారమును పొంది నిలిచి,

యిట్లనెను. "నేనింద్రుని యాక్రమించుకొని యున్నాను. ఆయనను మీరు తీసికొనిపోయిన నేనెట్లుందును." అనఁగావిని బృహస్పతి దానితో "నీవుండుటకు తావు నేను చూపుదును." అని దానిని నాలుగు భాగములుచేసి యొకభాగము భూమి యందు రజోరూపముననుᐟ, రెండవది జలమందు ఫేన రూపముననుᐟ, మూఁడవది వృక్షములందు జిగురురూపముననుᐟ, నాలుగవది స్త్రీలయందు రజోరూపముననుండునట్లు పంచెను. అప్పుడు భూమి, జలము, వృక్షములు, స్త్రీలు, ఆ పాపము భరింపలేమని మొఱ్ఱపెట్టగా, ద్వాపరమున శ్రీహరి కృష్ణావ తారమున నవతరించి తన పాపమును హరింపఁజేయుననియు భూదేవితోను, నన్నిటిని పవిత్రముచేయు శక్తి కలుగునని జలముతోను, నరకబడినను ననేకశాఖలుగలగి వృద్ధినొందు శక్తి కలుగునని వృక్షములతోను, రజోదర్శనము వలన వ్యభి చారదోషము పోవునని స్త్రీలతోను బృహస్పతి సెలవిచ్చెను. ఇట్లు ఇంద్రుని బ్రహ్మహత్యాపాపము పంచిపెట్టి యమరావతికి తీసికొనిపోయి యెప్పటివలె సింహాసనముపై ప్రతిష్ఠించెను. దేవర్షి యింద్రుని నతనిభార్యయైన శచీదేవితో కూడ సుధర్మాసనమున నభిషిక్తుని చేసెను. పిమ్మట దిక్పాలకులు. గ్రహములు, నక్షత్రములు, మునులు క్రమప్రకారము వారి విధులను వారు సరిగా చేసికొనుచుండిరి. అరాజకమునందుండు బాధలు మొదలు ముట్ట నశించెను.

వృత్రాసురుని జన్మము

ఇట్లు తిరిగి పట్టాభిషిక్తుఁడై రాజ్యవిభవము లనుభవించుచున్న యింద్రునిజూచి విశ్వకర్మ తనకుమారుఁడైన విశ్వరూపుని మరణమునకు మిగుల దుఃఖించుచు చేయునది లేక బ్రహ్మను గుఱించి తపస్సుచేయుటకై మందరపర్వతమునకు పోయి చాలకాల మందు ఘోరమయిన తపముచేయఁగా నందుకు తృప్తినొంది బ్రహ్మ యతనికి ప్రత్యక్షమయ్యెను. అప్పు డాచతుర్ముఖుని చూచి విశ్వకర్మ దిగ్గునలేచి ప్రదక్షిణ నమస్కారములు చేసి మిగుల ప్రార్థింపఁగా పితామహుఁ డతనితో నిట్లనెను. "ఓవత్సా ! నీభక్తికి మెచ్చితిని. కోరిన వరమిచ్చెదను వేఁడు" మనఁగా "తాము ! దేవతలకు శత్రువు కాదగిన కుమారుని ప్రసాదింపుము" "తథాస్తు" అని బ్రహ్మ యంతర్ధానమయ్యెను. తరువాత కొద్దికాలములో విశ్వకర్మకు పుత్రుఁడుద్భవించెను. వానికి వృత్రాసురుఁడని నామకరణము చేసెను. ఆపిల్లవాఁడు దినమునకు నూఱుబాణముల యెత్తు పెరుగుచుండెను.

వృత్రాసురుఁడు విజృంభించుట

పూర్వము జగన్మోహినీ రూపమున శ్రీహరియమృతము పంచిన పిమ్మట దేవాసురయుద్ధమున దైత్యులు చాలమంది నశించిరి. వారిలో కొందఱుమాత్రము శుక్రాచార్యుని మృత సంజీవనీ విద్యాప్రభావమున బ్రతికిరి. మరికొందఱు వారివలన పుట్టిరి. వీరందఱును పాతాళమున దాఁగియుండిరి. ఇదివఱకు వారికి తగిన మొనగాడు లేకుండెను. కావున వారొక మూల

నణఁగియుండిరి. ఇప్పుడువారు వృత్రునితో చేరిరి. వారి సహాయమున నితఁడు విజృంభించి దేవతలను, ఋషులను, మునులను, బాధించుట కారంభించెను.

అంతకంతకు వారి బాధలధికమగుటచే దేవతలు, భరింపఁజాలక నింద్రునితో కలిసి బ్రహ్మయొద్దకుఁ బోయిఁ చెప్పుకొనఁగా నాపితామహుఁడు వారిని చూచి యిట్లనెను. "ఓ యింద్రాది దేవతలారా! వినుండు. వృత్రాసురుఁడు సామాన్యమాత్రుఁడు కాఁడు. వానిని చంపుట కష్టసాధ్యము గాని సులభము కాదు. కావున నేనొకయుపాయము చెప్పెదను. మీరు దధీచిమహామునియొద్దకు బోయి యాయనను ప్రార్థించి యతని యస్థికలను సంపాదింపుడు. దానితో చేయఁబడిన యాయుధములచేకాని వాఁడు మృతినొందఁడు" అనఁగా వినియింద్రుఁడు భయపడెను. "ఓపితామహా! ఆయన యెముకలు మాకెట్లు లభించును? వారు ప్రాణత్యాగము చేయక దొరకవుగదా! ఆయన ప్రాణమునే త్యజించునట్లు చేసిన యెముకలతో పాటు బ్రహ్మహత్యాపాతకముకూడ నాకు లభించును. దాని బాధలు మొన్న మొన్నటివఱకనుభవించుచునుంటినిగాదా! కావున నాకు భయమగుచున్నది. నామేను వణఁకుచున్నది. అబ్బా! ఆ పాపము మఱిచేయఁజాలను" అనఁగా విని బ్రహ్మ వాని భయమును పోగొట్టెను. "ఓయింద్రా వినుము. నీవు భయపడకుము. ఆ మహాఋషి చాల గొప్పవాఁడు. పరమశాంతుఁడు. నీవాయనయొద్దకుఁబోయి వృత్రుని వలన కలుగు బాధలుచెప్పి వానిని వధించుటకు నేను చెప్పిన యుపాయముచెప్పి వినయముతో ప్రార్థింపుము.

ఆయన తనయస్థులు తప్పక నిచ్చును. అందువలననీకుపాపము కలుగదు."

దధీచి మహాముని యొక్క దాతృత్వము

అని బ్రహ్మ చెప్పఁగా విని, యింద్రాది దేవతలు దధీచి మహాముని యాశ్రమమునకుఁబోయిరి. అది మిగుల విశాలమై యనేకవిధములగు ఫలపుష్పములతో నిండియుండెను. అందున్న పలువిధములగు మృగములు పరస్పరమైత్రితో కలిసి మెలసి యుండెను. అది ఎట్లనఁగా పరస్పర విరోధముగలపిల్లులు, యెలుకలు, ముంగిసలు, పాములు, పులులు, మేకలు, ఏనుఁగులు, సింహములు, కలిసి స్వేచ్ఛగా నాడుకొనుచుండెను. ఆముని యెంతగొప్పవాఁడో యిందువలనస్పష్టమగుచున్నదీ. తపస్సేయన్నిటి కన్నమిన్న- యేలనంటేని నిర్గమింపజాలని దుర్గములనైన సమ్మార్గింపనోపును. తరింపరాని పారావారమునైన దాటవచ్చును. పొందరాని యెట్టి ఫలప్రాప్తులనైన నందుకొనవచ్చును. కావున తపోధనమునకు సమానమగునది వేరొండు లేదు. ప్రతివ్యక్తియు సమున్నతపదవి నందవలెనంటేస్త్రీపురుషులెల్లరునట్లుకర్తవ్యమునకుగడంగవలయును. విపులతపోనిష్ఠాత్ముడగు తన్మునిపుంగవవల్లజని తపోమహిమదెలిసి తన్నికటంబున కరుదెంచి దేవళ్ళపిండు కన్నారనిరీక్షించి యాశ్చర్యపడుచుపోయి నిజాశ్రమమున కూర్చుండి తపస్సుచేసికొనుచు సూర్యునివలె ప్రకాశించుచున్న యాదధీచి మహామునినిజూచి ప్రదక్షిణపూర్వకముగా సాష్టాంగనమస్కారములు చేసిరి.

దేవతలు:—"ఓ మునిసార్వభౌమా! మీరు ముల్లోక

ములలోను ప్రసిద్ధినొందిన దాతలని మీదర్శనార్థము దేవతల మందఱమిటువచ్చితిమి.”

దధీచి:—మీకు కుశలమా? మీరు వచ్చినపనియేమి? సంశయింపక చెప్పుడు. నేను దానిని తప్పక చేయుదును. ఆలస్యము చేయక చెప్పుడు.”

దేవతలు:—“ఓ స్వామీ! శత్రుభయముచే మేమిటకు మిమ్ములను దర్శింపవచ్చితిమి. మీరు మమ్ము రక్షింపవలెను. బ్రహ్మపంపున వచ్చితిమి. మేమడుగునది యిచ్చి మమ్ము కాపాడవలెను.

దధీచి:—మీకేమి కావలయునో త్వరగా చెప్పుడు.

దేవతలు:—వృత్రాసురుని గుఱించి తమరు వినియేయుందురు.

దధీచి:—ఔను వినియున్నాను. వాఁడుమహాక్రూరుఁడు. బలవంతుఁడు.

దేవతలు:— వాని బాధలవలన మేము స్వర్గమున నుండఁజాలక బ్రహ్మయొద్దకుఁబోయి చెప్పుకొనఁగా నాశతధృతి మీయొద్దకు మమ్ము నంపెను.

దధీచి:—సరే! మీకు కావలసినదేమో చెప్పుడు.

దేవతలు:—అయ్యా! ఆ తులువ రక్కసుఁడు మీ యెముకలతో చేయఁబడిన యాయుధములచేగాని చావడఁట. కావున మీ సన్నిధికి వచ్చితిమి.

దధీచి:—సరే! కొంచెముసేపు తాళుఁడు. మీరు కోరినవి లభించును. అనివారితో చెప్పి తన ప్రియపత్నిని జూచి,

యామెత్తో మహాముని యిట్లు చెప్పెను. సువర్చలా ! దేవతలు వృత్రునివలన చాలబాధలుపడి నాయొద్దకు వచ్చిరి. వానిని చంపుటకు నాయెముకలు వారికి కావలెనఁట. కావున నేను దేహము చాలించుచున్నాను. సమాధియోగమువలన బ్రహ్మ లోకమునకు పోవుచున్నాను. నేను పోయిన పిమ్మట నచ్చట నీవు నన్ను చేరగలవు వృథాగా విచారింపక యాశ్రమము లోనికిపోయి యందుండుము, అని చెప్పి దధీచిమహాముని సమాధిలో ప్రవేశించి కళేబరమును విడచి బ్రహ్మలోకమును పొందెను. ఈయన మునులలో శ్రేష్ఠుఁడు. శివునికి ప్రియ భక్తుఁడు. శివమంత్రోపాసకుఁడు. కావున శివమయుఁడు పరోప కారులలో శ్రేష్ఠుఁడు. ముల్లోకములలో నెల్ల నుపకృతికి నీ మహా భాగుడే.

నీతి:—పరోపకారబుద్ధి దీనివలన మనము నేర్చుకొన వలెను.

ఇంద్రుఁడు వృత్రునితో యుద్ధము చేయుట

దధీచిమహాముని దేహమును విడచిన పిమ్మట ఇంద్రుఁడు సురభిని స్మరింపఁగా అది వెంటనే అచ్చటసిద్ధమయ్యెను. దానిని జూచి ఇంద్రుఁడు ఆముని దేహమును నాకి ఎముకలు మాత్రము మిగిలియుండునట్లు చేయుమనెను. అది అట్లుచేసెను. అప్పుడు అతనియొక్క వెన్నెముకలతో వజ్రాయుధమును, శిరస్సునందలి యెముకతో బ్రహ్మశిరోనామకమును తక్కిన ఎముకలతో ఇతరాయుధములను తయారుచేయించెను. ఆమహా ముని భార్యయగు సువర్చల తనకు వైధవ్యదుఃఖమును కలి

గించినందుకు కోపించి దేవతలకు సంతానము లేకుండునట్లు శపించెను. తరువాత నామె యశ్వత్థ వృక్షము మొదటికిబోయి తానదివఱకే గర్భము ధరించియుండెను. గాన నవమాసములు నిండినందున నొక కుమారుని గనెను. ఆ పిల్లవాఁడు శివునివలె తేజశ్శాలియై యుండెను. వానినిజూచి నాయనా! నీవిచ్చటనే యుండి సుఖముగా జీవించు చునందరికి మేలుచేయుచు వారికోర్కెలు సఫలము చేయుచుండుమని చెప్పి వానికి పిప్పలాదుఁడని పేరు పెట్టితాను పతియొద్దకు బోయెను. ఇటు లాయుధములు సిద్ధపఱచుకొన్న యింద్రాది దేవతలుయుద్ధసన్నద్ధులై వృత్రాసురునిపైకి పోయిరి. వారితో ముందుగా బృహస్పతి కూడ పోయెను. అప్పుడు దేవతలకు రాక్షసులకు ఘోరమయినయుద్ధమయ్యెను. అనేక రాక్షసులు చనిపోయిరి. వృత్రుని మంత్రియైన నముచిపై యింద్రుఁడు వజ్రము, శూలము మొదలగు వివిధాయుధములు ప్రయోగించినను నవి వృధాయగుటచూచి, విచారించుచుండెను. అంతట నాకాశవాణి యింద్రునితోనిట్లు చెప్పెను. "ఓ ఇంద్రా! వీఁడు ఆయుధములచే చావడు. సముద్రపుతీరముననున్న నురుగుతో కొట్టినవెంటనే మృతినొందును. నావుడువిని నురుగుతెచ్చి కొట్టగా వెంటనే వాఁడు చచ్చెను. అందుకు సంతసించి యింద్రుఁడు వృత్రుని జూచి వానిపై బడి యుద్ధముచేయ నారభించెను. కాని వాఁడుసులభసాధ్యుఁడుకాకుండెను. వానినిజూచి దేవతలుభయపడుచుండిరి. ఇంద్రాది యష్టదిక్పాలకులు వానితో ఘోరయుద్ధము చేయగా రాక్షసులు వెనుదిరిగి పారఁజొచ్చిరి. వారిని పురికొల్పి మరలించి వృత్రుఁడు విక్రమించి యుద్ధము చేయుచుండెను.

దానిని చూచిభయపడి యింద్రుడు తన గురువైన బృహస్పతిని చూచి వీనిబలము హెచ్చుగా నున్నది. సంహరించుట యెట్టులనియడుగగా "ఓ దేవరాజా! భయపడకుము. నేనొక వ్రతము నుపదేశించెదను. దానిని భక్తి శ్రద్ధలతో చేసిన వీనిని వధించుట సులభమగును. అది సర్వకామ్య ప్రదంబు" అనగా విని సహస్రాక్షుడు గురునితో నిట్లనెను, "ఓ గురువర్యా! ఆ వ్రతమును దాని జేయు క్రమమును సవిస్తరముగా చెప్పుడు. దానిని తప్పక నాచరించెదను." అనిమిగుల ప్రార్థింపగా బృహస్పతి యిట్లు చెప్ప నారంభించెదను.

ప్రదోషవ్రత విధానము

ఓస్వర్గరాజా! శ్రద్ధతో వినుము. కార్తికమాసమున శుక్ల పక్షమున త్రయోదశి శనివారమగునపుడు మధ్యాహ్న కాలమందుశివునిపూజించువారికి శివుడు ప్రసన్నుడై యెల్లకోరికలు నెరవేర్చును. అందుకు ఎంతమాత్రము సందేహము లేదు. ఆ పూజ దేవాలయమునగాని, తపోవనమందునగాని, నిర్జన ప్రదేశమునగాని వనమందుగాని చేయవలెను. లింగమును నిశ్చలమైన భక్తితో పూజింపవలెను. గ్రామములోనున్న దేవాలయమందలి లింగమును పూజించుటకంటె నన్యగ్రామములలోని లింగమును పూజించుటవలన నూఱురెట్లు ఫలముకలుగును. అరణ్యములో లింగమైన దానికి నూఱురెట్లును పర్వతముపైనున్న లింగమయిన దానికి నూఱురెట్లును తపోవనమందలి లింగమయిన పదివేలరెట్లును ఫలమధికము. ఆ దినమున ప్రాతస్స్నానము చేయవలయును. నూతియొద్ద స్నానముకంటె చెఱువులోను

నదులలోను మహానదులలోను గంగయందును స్నానము చేయుట యొకదానికంటె నొకటి నూఱేసిరెట్లు హెచ్చు ఫలము నిచ్చును. ఆ ప్రకారము స్నానముచేసి నిత్యకర్మ చేసి కొని మధ్యాహ్నమున లింగమునొద్దజేరి షోడశోపచారము లతో పూజింపవలయును. స్నానము చేయించునప్పుడు పంచా మృతములచేత నారికేళములచేతను నమక చమకములతో నభిషేకము చేయ వలయును. వస్త్రయుగ్మము యజ్ఞోపవీతము మంచి సువాసనగల చందనము సర్పించి, గన్నేరు, జిల్లేడు, తుమ్మి, మొదలగు పుష్పములచేత మారేడు, తులసి, మున్నగు దళములచేతను పూజించి గోఘృతము నిండుగపోసిన దీపములు సమర్పించి నైవేద్యము, తాంబూలము, నీరాజనము మంత్రపుష్పముసమర్పించిన పైనినూట ఎనిమిదిప్రదక్షిణములు జేసి యష్టోత్తర శతనామము గాని సహస్రనామముగాని పారా యణ చేయవలయును. ఇట్లు నీవు వ్రతమాచరించిన నీశ్వరుఁడు సంతసించి ఎల్లకోరికలు నెరవేర్చును. అప్పుడు నీవు శత్రువును తప్పక జయింపఁగలవు. లేకున్న వీనిని జంపుట యసాధ్యము.

వృత్రాసురుని పూర్వజన్మ వృత్తాంతము

ఆ మాటలు విని ఇంద్రుఁడు గురువును చూచియిట్లడి గెను. "ఓస్వామీ! వీఁడు రాక్షసుఁడై యుండియు నిట్టిబలపరాక్ర మములు గలవాఁడగుటకు కారణమేమి?" అనఁగా బృహస్పతి యిట్లు చెప్పెను. "ఓ దేవరాజా! వీఁడు పూర్వము చిత్ర రథుఁడు అను గంధర్వుఁడు. గంధమాదన పర్వతమునందుండెను. వాఁడు మిక్కిలి భక్తుఁడగుటవలన శివుఁడు వీనికి స్వేచ్ఛగా

మనగల మనోహరమగు విమానమును ఇచ్చెను. దానినెక్కి ఇష్టానుసారముగ ముల్లోకములయందు సంచరించుచుండెను. వాఁడు ఒకదినము తిరిగి తిరిగి కైలాసమునకు పోయి సభలో కూర్చుండియున్న ఈశ్వరుని దర్శింపఁబోయెను. అప్పుడు శ్రీ సదాశివుఁడు ప్రమథ గణసహితుండై తన నిజాంకమున పార్వతినికూర్చుండ బెట్టుకొని యుండెను. అదిచూచి వాఁడు ఈశ్వరునితో ఇట్లనెను, "ఓ సర్వేశ్వరా! మేము పామరులము విషయాసక్తులము. అయినను మంత్రులతో కార్యాలోచనము జేయువేళ స్త్రీలను చేరరానియ్యము. మీ రన్ననో సర్వజ్ఞులు. తమకు తెలియని ధర్మములు లేవుగదా! ఇంత స్త్రీలోలతఏమి? అనఁగా విని ఈశ్వరుఁడు చిఱునవ్వు నవ్వి యూరకుండెను. కానిపార్వతి కోపించి వానివైపు చురచురఁజూచి, ఓమూర్ఖుఁడా! నీవు మమ్ము పరిహసించుచున్నావు. సాధువులను వృథాగా అపహసించువారు తప్పక దానిఫలము పొందుదురు. ఈసభ యందున్న మహామునులకన్న నీవు గొప్పవాఁడవా? ఈసంసా రములో నీవుమాత్రమే జ్ఞానివా? నిన్ను శపించుచున్నాను. నీవు రాక్షసుఁడవై దేవతలతోగాని, జ్ఞానులతోగానికలిసియుం డక పోదువుగాక! ఆ మాటలు చెవినిఁపడఁగానే, వాఁడు తల క్రిందుగా భూలోకమునఁబడి యింద్రునిపై కోపముచే బ్రహ్మ కొఱకు తపస్సుచేసి వరముపొందిన విశ్వకర్మకు కుమారుఁడై పుట్టెను. ఆ చిత్రరథుఁడే యీ వృత్రుఁడై జన్మించెను. ఇట్లు పుట్టి విశేష తపస్సుచేసి తిరిగి యీశ్వరునివలన వరమును పొందెను. కావున వీఁడు సామాన్యుఁడుకాఁడు. వానికంటె హెచ్చు భక్తుఁడవు. నీవయితేనే తప్ప నీవు వానిని చంపలేవు-

కాఁబట్టి ప్రదోషవ్రతము యథావిధిగాఁ జేయుము. ఆ లింగ పూజన వ్రత ముద్యాపనచేయువిధము వినుము.

ప్రదోషవ్రతోద్యాపన క్రమము

వెండితోయెద్దును, సువర్ణముతోఁగాని, తామ్రముతోఁగాని శివుని గిరిజను చేయించవలయును. ఆ శివుని విగ్రహముకు మూఁడు నేత్రములు, నయిదుముఖములు, పదిభుజములు నుండవలయును. ఆయెద్దుమీఁదను తగిన యాసనమువేసి యుమామహేశ్వరుల విగ్రహముల నందు గూర్చుండఁబెట్టి పురుష సూక్త విధానమున పూజించి యర్ఘ్యమిచ్చి యారాత్రి నృత్యగీతాదులతో జాగరణము చేసి మరునాఁడు తిరుగ పూజించిభక్ష్య,భోజ్య లేహ్యాపానీయములతో మహానివేదనము చేసి యావిగ్రహమును వాహనముతో కూడ బ్రాహ్మణునకు దాన మియ్య వలయును. మంటపముపైని ప్రథమ గణములను ముందుగా నావాహనముచేసి, పిమ్మట పైప్రకారము శివుని గిరిజను వృషభముపైనుంచి పూజింపవలెను. మంటపదానము చేసి బంధువులు, స్నేహితులు, బ్రాహ్మణులు, వీరందఱితో-భుజింపవలయును. అనఁగా విని యింద్రుఁడా వ్రతము చేయుటకు నిజలోకమునకు పోవుచున్నందున, వృత్రుఁడు మహేంద్రుఁడు వీగి పారిపోయెనని తలంచి సంతోషించెను.

ఇంద్రుఁడు వృత్రుని సంహరించుట

బృహస్పతి చెప్పిన ప్రకారము ప్రదోషవ్రతము చేసి తృప్తిపొంది, దేవసైన్యమును వెంటతీసికొని యింద్రుఁడు వృత్రునిపై యుద్ధసన్నాహముతో వెళ్లెను. వృత్రుఁడును తన బల

ములను చేరఁబిలిచి సంగ్రామమునకు బయలువెడలెను. అప్పుడు వారికి ఘోరయుద్ధమయ్యెను. రాత్రికాలమున నీ సంగ్రామము జరిగినందున రాక్షసుల బలము హెచ్చుగానుండెను. వృత్రుఁడు గొప్ప గర్జనచేసి సురపతి కెదురేగి నోరుతెరచి యిందుని మ్రింగివేసెను. అదిచూచి దేవతలు మొఱలిడుచు పోయి బ్రహ్మతో చెప్పఁగా బ్రహ్మ యీశ్వరుని మిక్కిలి స్తుతించెను. అందుకు శివుఁడు సంతసించెను. పిమ్మట కొద్దికాలములో వృత్రుని కడపు చీల్చుకొని యింద్రుఁడు పైకివచ్చెను. అప్పుడు దేవతలందఱుకోలాహలములను చేయుచు దుందుభులు మ్రోగించి జయ జయ ధ్వనులుచేసి నిజలోకమునకు పోయి సుఖముగా ఉండిరి. ఈతి బాధలన్నియు నివర్తింప దేశము సుఖముగా నుండెను. వృత్రుని మృతశరీరము పడినచోటు పాపభూమి యగుటఁచేత దానికి మాల్వాదేశమని పేరు.

రాక్షసులు బలితో స్వర్గమాక్రమించుట

వృత్రుఁడు చనిపోయిన పిమ్మట రాక్షసులు బలిచక్రవర్తితో కలిసి దేవలోకముపై బడఁగా దేవత లాకస్మికముగ వచ్చిన రాక్షసులను జూచి భయపడి యేమిచేయుటకు తోచక బృహస్పతి యొద్దకుఁబోయి యుపాయము చెప్పుఁడని యడుగఁగా వాచస్పతి బాగుగ నాలోచించి "ఈ అమరావతీపురము విడిచి పారిపోదము రండు" అని చెప్పెను. అప్పుడింద్రుఁడు మొదలగు దేవతలు తమ కుటుంబములతో పారిపోయిరి. ఇంద్రుఁడు నెమిలి, యముఁడు కాకి, యగ్నిదేవుఁడు కపోతము నిట్లందఱు నన్నిరూపములుదాల్చి కశ్యపుని యాశ్ర

మమును చేరి తమతల్లియైన యదితిని దర్శించి యిట్లనిరి. "అమ్మా! రాక్షసులబాధ పడలేక మాలోకమును విడచి యిట వచ్చితిమి." అనఁగా విని యామె మిగుల దుఃఖించి తన భర్తయైన కశ్యపబ్రహ్మ యొద్దకుబోయి తనకొమాళ్ళు పడుచున్న కష్టముల జెప్పఁగా విని యిట్లనెను. "ప్రాణనాయకీ! రాక్షసులు తమ తపోబలముచేత నంత పరాక్రమవంతులైరి. దేవతలుకూడ తపస్సు చేసిన వారిని యోడింపఁ గలుగుదురు. ఇంతేకాక వారికి సహాయముగా భృగుమహాముని వారి పక్షమున నున్నాఁడు. నేనుపదేశించు ప్రకారము నీవొక వ్రతమనుష్ఠించిన నీకొమరులుయెప్పటియట్లు తమ లోకమున నిశ్చింతగా నుందురు. అది యేమనఁగా భాద్రపదశుద్ధదశమినాఁడు చప్పిడి యన్నము (అనఁగా నుప్పువెయ్యని పదార్థములతో) నొకసారి భోజనముచేసి యేకాదశి దినమున నిరాహారివై యుండి ద్వాదశినాఁడు బంధుమిత్రులతో ద్వాదశి యుండగా భుజింపవలయును. ఇట్లు ప్రతిమాసమున శుక్లపక్షమున నొకసంవత్సరము చేసిన శ్రీమహావిష్ణువు నీయందు కరుణించి దర్శన మొసంగును. అప్పుడు నీకోరిక లన్నియును నెరవేరును" అని కశ్యపుఁడు చెప్పఁగా నదితి యట్లుచేసెను. సంవత్సరము పూర్తికాఁగా శ్రీహరి యామెకు ప్రత్యక్షమయ్యెను. అప్పు డదితికశ్యపు లిద్దఱును శ్రీహరిని బహుస్తోత్రములుచేసి తమపుత్త్రులగు దేవతలు స్వర్గమున స్థిరముగా నుండునట్లు చేయుమని మిక్కిలి ప్రార్థింపఁగా శ్రీహరి తన గదను బిలిచి "ఓగదా! నీవుత్వరగాబోయి బలిని నశింపఁజేసిరమ్ము" అనఁగా తనకంతశక్తిలేదని గద చెప్పెను. పిమ్మట చక్రమును

బిలిచి యామాటలే చెప్పఁగా నదియు నట్లే యనెను. అదివిని యాశ్చర్యపడి కొంత సేపాలోచించుచుండఁగా నదితి శ్రీహరితో నిట్లనెను. "ఓజగదీశ్వరా! ఆపని మఱియెవరును చేయఁజాలరు. నీవే నాగర్భమున నవతరించి దేవతలకు రాక్షసులబాధ లేకుండచేయుము" అని వేడుకొనెను. "సరే" యని శ్రీహరి యంతర్ధాన మొంది పిమ్మట వామనావతారము నొంది బలి యజ్ఞముకుఁబోయి మూఁడడుగుల. దాన మడిగిపుచ్చుకొని ముల్లోకముల నాక్రమించి యింద్రునికిచ్చి, బలిని పాతాళమున కణగ ద్రొక్కెను.

బలిచక్రవర్తియొక్క పూర్వజన్మ చరిత్ర

దేవతలిట్లు కశ్యపుని యింటికి బోఁగా అమరావతిలో జొచ్చిన దేవత లేమిచేసిరని శౌనకాది మునులడుగఁగా వారికి సూతుఁడిట్లు చెప్పెను. "ఓ ఋషులారా! వినుండు. అట్టు లింద్రాదులు పక్షిరూపులై పారిపోగా వారికొఱకు రాక్షసులు వెదకి, కానరావందున పట్టణమాక్రమించుకొనిరి. బలియింద్రుని సింహాసనమున నభిషిక్తుఁడై దాన ధర్మములు చేయుచుండెను. అనఁగా విని ఋషు లిట్లనిరి. "ఓపౌరాణికోత్తమా! ఇదివఱ కింద్రుఁడెప్పుడును దానధర్మములు చేయుట వినలేదే! బలి యింద్రపదవినొంది దానములేల చేయుచుండెను?" అని యడుగఁగా సూతుఁడిట్లనెను. "అదివాని పూర్వజన్మవాసనవలన కలిగినది. అదియెట్లనఁగా పూర్వమొకమహాపాపి యుండెను. వాఁడు చేయని పాపములు లేవు. దేవ బ్రాహ్మణనింద, పర దార పరత, పరద్రవ్యాపహారణము మొదలగుదుష్కార్యములు

చేయుచుండువాఁడు, వాఁడొక రోజున చోరత్వము వలన కొంత ధనము సంపాదించి కొన్ని సుగంధ ద్రవ్యములు, పుష్పములు, తాంబూలము, కొని చేతులో నుంచుకొనిరాత్రి వేశ్యయింటికి పోవుచు చీఁకటిచే మార్గమున కాలికి రాయితగిలి పడిమూర్ఛనొంది కొంత సేపటికి తెలివొంది లేచి బ్రతికినందుకు సంతసించి దేవుని ధ్యానించుచు దరినున్న లింగముపై యా తాంబూలాదులు పడవేసి నమస్కరించెను. తరువాత కొద్ది కాలములో నతఁడు చనిపోగా యమదూత లతనిని తీసికొని పోయి ధర్మరాజు సభలో నిలువఁబెట్టిరి. అప్పుడు యముఁడు చిత్రగుప్తులనుజూచివాని పాపపుణ్యములు చెప్పమనఁగా వారి ట్లనిరి. "అయ్యా! ఇతడనేకపాపములు చేసెనుగాని, గొప్ప పుణ్యమొకటి చేసెను. అదియేమనఁగా సుగంధ ద్రవ్యములు, పుష్పములు, తాంబూలము శివునికర్పించెను." అనిచెప్పఁగా యముఁడు "ఇది గొప్పపుణ్యకార్యము. ఇందుకితఁడు మూఁడు ఘడియలు ఇంద్రుని సింహాసనముపై కూర్చుండి స్వర్గలోకము నందధికారి యగుట హక్కు కలిగినది." అని చెప్పి అతనిని విమానముపై నింద్రలోకమునకు తీసికొనిపోయి యింద్రాధి పత్యమునిప్పించెను. ఆకాలములో నైరావతము నుచ్చైశ్శ్రవమును, కామధేనువును, కల్పవృక్షమును, మఱికొన్ని విలువగల పదార్థములునచ్చటనున్న యగస్త్యాది మహాఋషులకు దానమిచ్చెను. ఆమూఁడుఘడియలు పూర్తికాగానే సింహాసనము విడిచి తాను యముని లోకమునకు బోయెను. ఇంద్రుడైరావతము మొదలగు వానిని గానక యముని యొద్దకుబోయి చెప్పఁగాయముఁడువానినిబిలిచి ఘోరనరకము

లనుభవింపుమని చెప్పెను. అదివిని యాతఁడిట్లనెను 'అయ్యా! నేనేమి నేరముచేసితిని మీరు నాకింద్రాధిపత్యమిచ్చితిరి. ఆకాలములో నాపదార్థములు నేను నాయిష్టప్రకారము దానమిచ్చితిని. ఇందు తప్పేమి యనెను. అదివిని యముఁడింద్రునిఁ జూచి దేవరాజా ఆపదార్థములు నీయొద్దనున్న ఋషులకేగదా యిచ్చెను. వారినడిగితీసికొనుము. అనఁగా నింద్రుఁడట్లుచేసెను. ఆపురుషుఁడు మఱియొకజన్మమున ప్రహ్లాదుని కుమారుడైన విరోచనునికి భార్య యయిన సురుచియందు కుమారుఁడై పుట్టెను. అప్పుడతనికి బలియనిపేరుంచిరి. ఈబలితల్లి గర్భమున నుండఁగా నిందుృఁడు విప్రవేషమున విరోచనుని యొద్దకుబోయి యాచింపఁగా "ఏమికావలెను" అనివిరోచనుఁ డడిగెను. కిరీటముతో నీశిరస్సు కావలెనని విప్రుఁడు చెప్పెను. అది వినిన వెంటనేతనతల తానేనరుకుకొని బ్రాహ్మణునికిచ్చెను. పిమ్మట కొద్దికాలములో బలిని ప్రసవించి తల్లి దేహత్యాగము చేసి భర్తను చేరెను. పెద్దవాఁడయిన తరువాత బలి రాక్షసరాజ్యముకు చక్రవర్తి యయ్యెను. కావున పూర్వజన్మ వాసనవలన దానపరుఁడయ్యెను.

తారకాసురుని కథ

వృత్రాసురునియొద్ద నముచి, విప్రజిత్తు మొదలగు మంత్రులుండిరి. వారిలో నముచి కుమారుఁడు తారకాసురుఁడు. వృత్రాసురునితో యుద్ధముచేయునపుడు నముచిని యింద్రుఁడు చంపెను. ఆ కారణముచే తారకుడింద్రాది దేవతలను సాధింపవలయునని గొప్ప తపస్సుచేసి బ్రహ్మను

మెప్పించెను. బ్రహ్మ ప్రత్యక్ష మయ్యెను. అప్పుడితఁడాయ
నను చూచి నమస్కరించి పలువిధముల స్తోత్రములుచేసి తనకు
మరణము లేకుండవరమిమ్మని వేడెను. అందుకుచతుర్ముఖుఁడిట్లు
చెప్పెను. "ఓతారకా! అది యసాధ్యము. పుట్టిన ప్రతిజంతువు
నకును చావు నిశ్చయము. కావున నదివిడచి మఱియొక వర
మడుగుము." అదివిని యింద్రుని సాధించునట్లు వరము
పొందెను. పిమ్మట యితఁడు దేవతలను బాధించి వారి
రాజ్యము తీసికొనెను. దేవతలు బ్రహ్మయొద్దకుఁబోయి తమ
బాధలను చెప్పుకొనఁగా తాను వారికి సహాయము చేయలేక
వారిని తోడుకొని క్షీరసాగరమందున్న విష్ణువునొద్దకుబోయి
వారి యవస్థ చెప్పుకొనఁగా నాయన యేమిచేయవలెనో తెలి
యక విచారించు సమయమున నాకాశవాణి యిట్లనెను.
"తారకుఁడీశ్వర పుత్రునివలన గాని చావఁడు" అదివిని "మీ
రీశ్వరుని ప్రార్థించి యాయన తపము చాలించునట్లును వివాహ
మాడునట్లును, చేయవలయును." అటు లానతిచ్చెవారై దేవ
తలు మన్మథుని యతని పరివారముతో నీశ్వరసన్నిధి కంపిరి.
మన్మథుఁడు బాణములు వేసెను. వానివలన నీశ్వరుని చిత్తము
చలించి మన్మథుని భస్మము చేసెను.

కుమారస్వామి జననము

దక్షునియజ్ఞగుండమున బడి భస్మమైన సతీ దేవి
హిమవంతునికి కొమార్తెయై పుట్టెను. కొన్నాళ్ళు పెరిగి
పెద్దదయిన తరువాత వివాహమునకు తగిన వయస్సు రాగానే
యామె తల్లి దండ్రులామెకు పెండ్లి చేయుటకాలోచింపఁగా

నామె శివుని తప్ప యితరులను వివాహముచేసికొనుట కంగీక రింపలేదు. ఈమె హిమవంతుని కొమార్తె కావున పార్వతి, గిరిజ యను నామములను పొందెను. ఆమె యడవికి పోయి శివుని నిమిత్తము ఘోరమయిన తపస్సు చేయుచుండెను. అంతుల కీశ్వరుడు నంతసించి బ్రహ్మచారి వేషమున నామె యెదుటికి పోయి యామెమనస్సు పరిశోధింపవలెనని యీశ్వ రుని నిందించుచు ననేక సంగతులు చెప్పెను. ఆమె వాని మాటలు వినక తిరస్కరించి పొమ్మనెను. పిమ్మట కొన్నా ళ్ళకే ఈశ్వరుడు తన నిజరూపముతో నామె సన్నిధికి నేగి పెండ్లాడెదనని చెప్పెను. అప్పుడు కొందఱు మహా ఋషులను హిమవంతుని యొద్దకు పంపి ప్రసంగించు మనఁగా వారిరువురకు వివాహము నిశ్చయమయ్యెను. అప్పుడు శివునితో బ్రహ్మ, విష్ణువు, నింద్రాది ముప్పదిమూఁడుకోట్ల దేవతలు హిమవంతునియింటికిపోయి శివునికి పార్వతిని వివా హము చేయించిరి. పిమ్మట పార్వతితో శివుఁడు కైలాసము నకుఁబోయి చిరకాలము సురతసుఖము లనుభవింపుచుండఁగా కొన్నాళ్ళకు కుమారస్వామి జన్మించెను.

తారాకాసురునివధ

కుమారస్వామి క్రమక్రమముగా పెరిగి యుక్తవయ స్సును పొందఁగా నింద్రాది దేవతలు శివునియొద్దకు బోయి ప్రార్థించి తారకుని చంపుటకు సెలవడిగి, కుమారుని తమతో పంపుమని ప్రార్థించిరి. సరే యని యుమామహేశ్వరులతనిని దీవించి పంపిరి. అతనిని తమ సైన్యమునకధిపతిగా చేసికొని

దేవత లందఱును, భూలోకమునకు వచ్చి గంగా యమునా నదుల మధ్యనున్న బయలున విడసిరి. పాతాలము నుండి రాక్షసులందఱు నచ్చటకే వెళ్ళి యుద్ధ మారంభించిరి. ఆ రెండు సైన్యము లందలి వీరులు బహుపౌరుషముతో పోరిరి. వీరభద్రుని త్రిశూలముతో తారకాసురుఁడు మూర్ఛనొందెను. కొంచెము సేపులో లేచి వీరభద్రునిపై శక్తి ప్రయోగించెను. దానినతఁడు సంహరించి శూలమును ప్రయోగింపబోఁగా నారదుఁడు వీరభద్రునికడ్డముపోయి "నీవలన వీఁడు చావఁడు" అనెను. తరువాత నింద్రుఁడు తారకునితో తలపడెను. అప్పుడు తారకుఁడు సింహముపై నెక్కి యుద్ధమారంభించెను. వారిరువురు మహాఘోరయుద్ధము చేయుచుండ శ్రీహరి వలన ప్రేరేపింపఁబడి కుమారస్వామి వానివైపు పోయి యింద్రుని తప్పించి తాను తారకునితో యుద్ధముచేసిచేసి శక్తి ప్రయోగించి వాని శిరస్సు నరికెను. అప్పుడు యుద్ధభూమి యందు వాని తలయు, మొండెమును కొంతసేపు నాట్యమాడె నఁట. పిమ్మట దేవతలు కుమార విజయోత్సవము చేసిరి. ఈ గొప్ప యుత్సవము ముగిసినపిమ్మట త్రిమూర్తులు, దేవతలును తమతమ నివాసమునకు పోయిరి. ఇంద్రుఁ డెప్పటి వలె తన రాజ్యమును సుఖముగా పాలించుచుండెను.

ఉమామహేశ్వరులు కలహించుట

తరువాత నొకరోజున పార్వతీ పరమేశ్వరులు కైలాసమున కులాసాగాకూర్చునియున్న సమయమందు వారిని దర్శించుటకు దేవర్షి యయిన నారదుఁ డందుఁ బోయెను. అతనికి

తగిన మర్యాదజేసి వచ్చినపని యేమని యడిగిరి. అప్పుడాయన వారిని మిగుల ప్రశంసించి, మీరుభయులు నాడుట చూడ వలెనని వచ్చితిననెను. ఏమియాటచూడ మీకిష్టమనిపార్వతి యనెను. ఆటలలో చూడదగినది జూదము గదా! అని యాత డనెను. అది విని వారలాయనను సంతోషపెట్టుటకు పందె ములువేసి పాగటాలాడుటకారంభించిరి. ఆయాటలలో మొదట శివుఁడుగెల్చి పార్వతిని హేళనచేసెను. రెండవసారి పార్వతి గెలిచినది. కాని యదిసరికాదని శివుఁడనెను. మూఁడవసారి పార్వతి శివునిగెల్చెను. ఆయన పందెముగాయొడ్డిన నాగాభర ణములను, గజచర్మాంబరమును వ్యాఘ్రచర్మమును తీసి కొనెను. అప్పుడీశ్వరుఁడు దిగంబరికాగా ప్రమథగణము లతనినిచూచి నవ్విరి. అందుకాయన సిగ్గుపడి పార్వతిని చూచి యన్నియు తీసికొంటివి. నాకౌపీనము మాత్రము నా కిమ్మని యడుగఁగా నామె శివునిజూచి "ఏమీ! దిగంబరియై ఉండుటమీకు సహజధర్మమేగదా? మీరు నాఁడు దారుకా వనమునకున్న ఋషిపత్నులకు దిగంబరియై పోయి ఋషులస్త్రీలను మోహింపలేదా? కౌపీనమెందుకు?"అనెను శివుఁడు మిగుల కోపించి కైలాసమున నుండుట తగదని యడవికిబోయి తపస్సు చేసుకొను చుండెను. అప్పుడు గిరిజ మిక్కిలి ఖిన్నురాలై తనలో తానిట్లు తలపోయుటకు మొదలు పెట్టెను. "ఏమి! నాతలవ్రాత! ఆ కలహప్రియుఁడగు నారదుని మాటలకులోనై నాభర్తను చేజేతులను విడచితినే! ఎంతబేలను! ఆయన కొఱకే గదా చిన్ననాఁడు కఠోరమయిన తపస్సు చేసితిని. అయ్యో! నిద్రాహారములను విడిచి శీతోష్ణములకు సహించి యెంత

కాలమెా ప్రయాసపడితిని. ఇప్పుడు నిష్కారణము నిమిషములో నా ప్రాణప్రియుని యెడఁబాసితినే! అని, విచారించుటవలన ప్రయోజనములేదని నిశ్చయించి యెట్లయినను మాయోపాయములచే తనవిభుని మరలింపఁ దలఁచి చెంచుదానివలె వేషమును ధరించి శివుఁడు తపముచేయుచోటికిఁబోయి యావనమున పుష్పములు కోయుచు పాటలు పాడుచు నా శివుని దృష్టిని యాకర్షించుటకు తగినట్లు నటింపఁగా నాయన తపస్సుచాలించి లేచి యామె దరిఁబోయి తన్నువరింపుమని మిక్కిలి ప్రార్థింపఁగా, నామెశివునితో నిట్లనెను. "స్వామీ మీరుపరమశివులు చపలచిత్తులు. నాఁడు మీభార్యఅయిన సతీదేవిని తల్లిగా భావించి ఉపేక్షించిరి. అందువలననే కదా ఆమె విముఖత నొంది దక్షుని యజ్ఞకుండమున బడిమడిసెను. ఇంతేకాక మీరు శీఘ్రకోపులు. మన్మథుని నిమిషములో భస్మము చేసితిరి గదా! అట్టి మీతో కాపురమెట్లు చేయఁగలను" అనెను. అదివిని శివుఁడు ఆమెకు కొన్ని సమాధానములు చెప్పి ఆమె మనస్సు కఱగింపఁగా ఆమె ఇట్లనెను. "అట్లయిన నేను కన్యకను, తలిదండ్రుల చాటుదానను, స్వతంత్రురాలను కాను, మీరు మా జననీజనకుల యనుమతిని నన్ను వివాహమాడవచ్చును." అనఁగా "మీ గృహమెక్కడ ? నాకు కనపరచుము" అనెను. నావెంట రమ్మని యామె కైలాసమునకుఁబోయి తన నిజరూపమునుపొందెను. శివుఁడది చూచి మోసపోతినని తెలిసికొని, సిగ్గుపడి తన భార్యతోకూడి కైలాసాగా నుండెను. శ్రీ పార్వతియు తన భర్తను మోసపుచ్చి, నిజనివాసమునకు దీసికొని రాఁగలిగినందుకు సంతోషించెను.

శివుని పట్టాభిషేకము.

ఈ వింతవృత్తాంత మంతయు నారదునివలన విని బ్రహ్మ, విష్ణువు, అష్టదిక్పాలురు దేవతలు, సప్త మహాఋషులు, నవగ్రహములు, నందయును కైలాసమునకుఁబోయి యుమా మహేశ్వరులను దర్శించి శివునికి పట్టాభిషేక మహోత్సవము జరిగించిరి. దేవతల దుందుభినాదంబులు దిక్కులు పిక్కటిల్లు నట్లు మ్రోగెను. శ్రీ పార్వతీ పరమేశ్వరులు సింహాసనమున కూర్చొని యుండఁగా ప్రమథగణంబులు వారివారి విధులయందు నియుక్తులై యుండిరి. బ్రహ్మాదిదేవతలు పరివేష్టించి యుండిరి. అభిషేకోత్సవానంతరము శివుఁడు వారికి తగిన సత్కారములు చేసి పంపఁగా వారు తమ నిజనివాసములకు వేంచేసిరి.

అని సూతుండు చెప్పఁగా శౌనకాదిమహామునులు సంతసించిరి.

అష్టాదశపురాణసారము

శ్రీ పద్మపురాణము.

ఈ పద్మపురాణమును శ్రీ పార్వతీదేవికి శ్రీ పరమేశ్వరుఁడు చెప్పినట్లు శ్రీ వేదవ్యాసులవారు వ్రాసియున్నారు.

పూర్వకాలమున నొకదినమందు శ్రీ సదాశివుఁడు పార్వతితోఁ గూడి కైలాసమునందున్న యుద్యానవనమున నుండఁగా పార్వతి శివునిజూచి కర్మయోగము తనకు బోధింపుమని ప్రార్థింపఁగా శ్రీ పరమేశ్వరుఁ డామెతోఁ నిట్లని చెప్ప నారంభించెను. ఓ ప్రేయసీ! వినుము. దేనిని వినుటవలన సంసారమందు పుట్టుక చావు లేక సమస్తప్రాణులు తరింతురో యట్టి పరమ పవిత్రమైన విష్ణుకథను చెప్పుచున్నాను. శ్రద్ధతో విని సమస్త పాపములను నశింపఁజేసికొని ముక్తిని పొందుము. ప్రళయాంతమందు ప్రపంచకమంతయు నీటిలో మునిగియుండఁగా శ్రీ పరబ్రహ్మ యా జలమునందు శయనించియుండఁగా వారి నాభీకమలమునుండి చతుర్ముఖబ్రహ్మ పుట్టెను.

మధుకైటభుల వధ.

తరువాత నా పరబ్రహ్మయొక్క చెవి గూబలోనుండి మధుకైటభులను నిద్దఱు రాక్షసులు పుట్టిరి. వారు బ్రహ్మను

జూచి యతనిని కొట్టఁబోగా నాయన తన తండ్రిని స్తోత్రము చేయఁగా నతఁడు ప్రసన్నుఁడై, వారు బ్రహ్మను చంపుదురని తెలిసికొని వారితో యుద్ధముచేయ నారంభించెను. అంతరాళ మునవారయిదు వేల సంవత్సరములవఱకు ఘోరముగా పోరిరి గాని వారిని శ్రీహరి జయింపలేక పోయెను. వారు శ్రీహరి యుద్ధనిపుణతజూచి సంతోషించి యాయనతో నిట్లనిరి. "స్వామి మీయుద్ధమునకు మెచ్చితిమి. మీరు కోరిన వరమిచ్చెదము. అడుగుమనఁగా విని వారిని తన మాయచే మోహింపఁజేసి యిట్లనెను. "ఓరాక్షసులారా! మీరునాకువరమిచ్చెదమంటిరి. అదే నిశ్చయమైన మీరుభయులు నాచే చచ్చునట్లు వరము దయసేయుఁడు. ఆ మాట విని వారు భీతినొంది కొంతసేపాలో చించి యాడినమాట తప్పలేక శ్రీహరితో నిట్లనిరి. "స్వామీ! మేమాడినమాట తప్పువారము కాము. నీరులేని చోటమీరు మమ్ముచంపినమీచే తప్పక చచ్చెదము." అనఁగా విని శ్రీహరి యెల్లెడజలముండుటచూచి యుపాయమాలోచించి తన తొడ లను పెంచి వారిని వానిపైనుంచి తనచక్రముచే వారికంఠము లను నరికెను. అప్పుడు బ్రహ్మ తన భయము విడచి శ్రీహరి నిట్లు స్తుతించెను. "ఓ పరమేశ్వరా! భయమును పోగొట్టిన వాఁడా! త్రిగుణోపేతా! అపారపరాక్రమా! సంసారదుఃఖ మును నశింపఁజేయువాఁడా! శ్రీలక్ష్మీముఖమనెడుపద్మము నందలి మకరందపానము చేయువాఁడా! నీపాదపద్మములను సేవించువారిని రక్షించు స్వామి! ఈమహాభయమునుండినన్ను కాపాడితివి. దేవా! నీ దాసుఁడను రక్షింపుమని ప్రార్థించి యా శ్రీహరి యాజ్ఞను పొంది సృష్టిచేయ నారంభించెను.

దేవ, రాక్షస, మానవాదుల పుట్టుక.

అప్పుడా చతుర్ముఖబ్రహ్మ 1 భూలోకము 2 భువర్లోకము 3 సువర్లోకము 4 మహర్లోకము 5 జనోలోకము 6 తపోలోకము 7 సత్యలోకమను నేడు లోకములున్న (వీనినే యూర్ధ్వలోకములందురు.) 1 అతలము 2 వితలము 3 సుతలము 4 తలాతలము 5 మహాతలము 6 రసాతలము 7 పాతాలము అనుసప్తపాతాళములను (వీనినే యధోలోకములందురు) సృజించెను. వీనికే చతుర్దశ భువనములని పేరు. పిమ్మట సప్త కులపర్వతములను పుట్టించెను. అవి యేవనఁగా 1 ఉదయాచలము 2 అస్తాచలము 3 హిమాచలము 4 వింధ్యాచలము 5 మేరువు 6 త్రికూటాచలము 7 లోకాలోక పర్వతము. తరువాత బ్రహ్మసప్త ద్వీపములు అనఁగా 1 జంబూద్వీపము 2 ప్లక్షద్వీపము 3 శాల్మలీ ద్వీపము 4 కుశద్వీపము 5 క్రౌంచ ద్వీపము 6 శాకద్వీపము 7 పుష్కర ద్వీపము లను ఒక దానికంటె రెండవది రెండింత లుండునట్లు చేసెను. తరువాత ప్రజాపతి సప్త మహాసముద్రములను కల్పించెను. అవి యెవ్వి యనఁగా 1 ఉప్పుసముద్రము 2 చెఱకుపానకసముద్రము 3 కల్లుసముద్రము 4 నేతిసముద్రము 5 పెరుగుసముద్రము 6 పాలసముద్రము 7 మంచినీటి సముద్రము. పిమ్మట నా చతుర్ముఖుఁడు తొమ్మండుగురు బ్రహ్మలను (1 భృగు 2 అత్రి 3 దక్షుఁడు 4 క్రతువు 5 కర్దముఁడు 6 పులస్త్యుఁడు 7 మరీచి 8 పులహుఁడు 9 ఆంగీరసుఁడు) అను వారిని సృజించెను. బ్రహ్మకుమారుఁడు కశ్యపుఁడు. ఇతనికి నలుగురు భార్యలు. వారిలో 1 అదితి. ఈమెకు పుట్టినవారే దేవతలు. 2 దితి..

ఈమెకు పుట్టినవారే రాక్షసులు. 3 వినత. యీమె కొమాళ్ళు గరుత్మంతుడు. అనూరుఁడు. 4 కద్రువ. ఈమెకు వాసుకి మొదలగు సర్పములు జన్మించెను. పిమ్మట వర్ణసంకరముచేత బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రులను నాలుగు జాతు లేర్పడెను. హిమాచలపర్వతమునకు దక్షిణమున యుప్పునీటి సముద్రమున కుత్తరముననున్న భూమికి భరతఖండమని పేరు. దీనికే పుణ్యభూమియని పేరు. కావున దేవతలు తామిందు పుట్టవలెనని కోరుచుందురఁట. ఇది కర్మభూమి యగుటచే పుణ్యమును చేసి సులభముగా మోక్షమును సాధింపవచ్చునని చెప్పుదురు. పాపమును చేసినవా రధోలోకములను పొందుదురని వేరుగ చెప్పవలసిన యవసరము లేదు. సమస్తజనులును పైని చెప్పఁబడిన ప్రజాపతుల సంతతి వారగుట స్ఫురించుచున్నను వారి వారి వృత్తులవలనను తినుపదార్థముల వలనను, అభ్యాసముల వలనను, వివాహాదులవలనను, జనులు పలు తెగలుగ క్రమక్రమముగా యేర్పడినట్లు కనఁబడుచున్నది. తరువాత నా చతుర్ముఖుఁడు పశు, పక్షి, కీటకాదులను స్థావరములైన వృక్షలతా గుల్మాదులను సృజించెను.

విష్ణుభక్తుల లక్షణము

ఒక దినమున శ్రీహరితో సంభాషించుచుండఁగా బ్రహ్మ విష్ణుభక్తులను పోల్చుట యెట్లని యడుగఁగా నాయన చెప్పినది వినుమని పార్వతితో నీశ్వరుఁ డిట్లు చెప్ప నారంభించెను. కలియుగమునందు సమస్తజనులు పాపము హెచ్చుగాఁ జేయుదురు. వేదమునందు చెప్పిన కర్మలు చేయుట మానుదురు. దేవ

తలను పూజించుట, స్తుతించుట, వేదములను పఠించుట మొదలగు సర్వకర్మలనువిడచి డంబాచారము చేయుదురు. అందువలన కొందఱు దరిద్రులగుదురు. మఱికొందఱు స్వల్పకాలమే జీవింతురు. మిగిలినవారు పలువిధములగు పాపములు చేయుటంజేసి దుఃఖములను పొంది నశింతురు. దుఃఖపరంపరలచేత పుణ్యముచేయుటకు వారి కవకాశముండదు. పాపమునందు బుద్ధి వ్యాపించుటచే నదివఱకు చేసిన పుణ్యము నశించును. హరికథ వేదకర్మములను పరిహసింతురు. బ్రాహ్మణులు వేద నిందచేసి, నాస్తికులగుదురు. బుద్ధిమంతులు మాత్రము జ్ఞాన లాభమును పొంది మోక్షము నొందుదురు. దేనిని స్మరించుట వలనగాని, వినుటవలనగాని సమస్తపాపములు నశించునో యట్టి శ్రీహరినామమును సర్వదా మనస్సున ధ్యానించుచుండువారే విష్ణుభక్తులు. వారేవైష్ణవు లనిపించుకొందురు. వారు శ్రీహరి గుణానుభవము చేయుచుందురు. అనగా వారు, కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మదమాత్సర్యములు లేనివారై యసత్యమును విడచి సత్యమునే పలుకుచు మాతాపితృలయందు, భక్తికలిగి, బంధువులను, ఆశ్రితులను పోషింతురు. హరిహర బ్రహ్మలయందు సమభావముకలిగి, యతిథులను, బ్రాహ్మణులను, పూజించువారును, సమస్త జీవులయందు దయగల వారును పరస్త్రీలను తల్లివలె చూచువారును తులసి పూసలు గాని, రుద్రాక్షలుగాని కంఠమున ధరించువారును, దేవాలయములు మంటపములు కట్టించియందు భోగరాగాదులుచేయించు వారును, అనాథలైన అనగా దిక్కులేని రోగులను నౌషధము లిప్పించిబాగుచేయించువారును నూతులు చెఱువులు త్రవ్వించు

వారును, తమకంటె పెద్దలను మన్నించువారును, బీదలను సంరక్షించువారును, ప్రాణహాని చేయనివారును, విష్ణుభక్తులని తెలిసికొనుము. వారిని కలియుగము బాధించదు. వారిని పాపములంటవని బ్రహ్మతో శ్రీహరిచెప్పెనని శివుఁడుపార్వతితో చెప్పఁగా విని పార్వతి శివుని జూచి,

గంగామాహాత్మ్యము.

గంగ పరమపావన మైనదని వినుచున్నాను. దాని మహిమ సెలవిండని యడుగఁగా నీశ్వరుఁడిట్లు చెప్పుచున్నాఁడు. గంగ యనిపేరు ముమ్మారు స్మరించినమాత్రముననే సమస్త పాపములను నశింపఁజేసికొని జనులు స్వర్గమును పొందుదురు. ఆ గంగ మహిమ చెప్ప నెవరితరము. అయినను నేను కష్టముగా చెప్పెదను. అంత్యకాలమున (అనఁగా ప్రాణము పోవు నప్పుడైనను) గంగను శ్రీహరిని స్మరించువారు వైకుంఠమును పొందుదురు. అది పఱకు అభ్యాసమున్న వారికి గాని యానావుములా సమయమునకు మనస్సునందు స్ఫురించుట దుర్లభము. గయ, ప్రయాగ గొప్ప పుణ్యతీర్థములు, ప్రమాదము చేతనైనను మానవులుగాని యితర జీవులుగాని గంగలోఁబడిచచ్చిన తప్పక స్వర్గమును బొంది యందలి భోగము లనుభవింతురు. ఇందుకు దృష్టాంతముగా ననేక కథలున్నవి వినుము.

వీరభద్ర సోమభద్రుల చరిత్రము.

పూర్వము జంబూద్వీపమున మనోభద్రుఁడను నొక చక్రవర్తి పాలించుచుండెను. అతఁడు దిగ్విజయముచేసి శత్రు

వుల సందటిని జయించి తన మంత్రులనుజూచి తనకొమాళ్ళ యిన వీరభద్ర, సోమభద్రులకు రాజ్యము భాగించియిచ్చెద నని చెప్పఁగా వారందుల కంగీకరించినందున మంచిరోజున పట్టాభిషేకము చేయ నిశ్చయించెను. జంబూద్వీపమును రెండు భాగములుగాచేసి వారికి పట్టముగట్టెను. ఆ రోజున సభలో తండ్రి కొమరులు తమ మంత్రివర్గము మొదలగు పరి వారముతో కూర్చునియుండఁగా రెండు రాబందులచ్చటికి యెందుండియో హఠాత్తుగా వచ్చి వ్రాలెను. వానిలోనొకటి పురుషపక్షి, రెండవది స్త్రీ పక్షి. అవి సభలోనికివచ్చికూర్చుం డుటకు అందఱును ఆశ్చర్యము పొందిరి. మనోభద్రుఁడు వానిని జూచి యిట్లనెను. "మీరు యెందుండి వచ్చి తిరి ? ఏ కారణముచేత వచ్చితిరి ? పక్షులు భయము గల జంతువులుగదా ? సభలో కూర్చుండుటకు మీ రెట్లు సాహసించితిరి ? "అని అడుగఁగా ఆ పక్షులిట్లు చెప్ప నారంభించెను."ఓరాజేంద్రా ! మేము నీకొమరులజూడ వచ్చితిమి. పూర్వము మేమందరము నొక్క నరక కూప ములో బాధలు పడుచుండువారము. ఆ పరిచయముచే నిప్పుడు వీరిని జూడవచ్చితిమి. మీరు బహుపుణ్యము చేయుట వలన వారిపాపము నశింపజేసికొని యీ గొప్పజన్మమును పొందితిరి. పూర్వజన్మమందు వీరు సత్యకేతుఁడను రాజకుమా రులు. పరసగరులని వీరికిపేరు. వీరు బహుపాపములు చేసి యుండిరి. అందులో ముఖ్యమైనది బ్రాహ్మణుల సొమ్ము నపహరించుట. అందువలన వారు నరకకూపములో వేయఁ బడి యందు ఘోరమైన బాధలుపొందుచుండిరి. ఆ మాటలు

విని చక్రవర్తి వారితో "మీరెవరు ? పూర్వజన్మమున మీరేమిచేసి నరకమునఁబడి"రని యడుగఁగావారిట్లు చెప్పిరి.

ప్రమాదముననైన గంగలో పడి చచ్చుటవలన కలుగు ఫలము.

సర్వేశ్వరశర్మ- మంజుకళా చరిత్రములు.

పూర్వజన్మమున నేను సౌరాష్ట్రదేశమున సర్వేశ్వరశర్మయను బ్రాహ్మణుఁడను. నేను వేదములు, శాస్త్రములు చదివి యుంటిని. ఈమె నాభార్యగాయుండెను. అప్పు డీమె పేరు మంజుకళ. మేము విద్యచేతను ధనముచేతను మదించి యుండుటచే నాతల్లిదండ్రులను సేవింపలేదు. ఏలననఁగా మాతండ్రి మిక్కిలిమూర్ఖుఁడై యుండి దొంగతనముచేసిజీవించు చుండెను. ఆ పని చేయవద్దని యెన్నివిధముల బోధించినను విననందున వానిని మేము సేవించలేదు. తల్లికూడ ఆయనతో నుండుటచే ఆమెనుకూడ మేము సేవించలేదు. ఇట్లుకొంత కాలమైన పిమ్మట మేమిరువురము నేక సమయమందే మృతి నొందితిమి. అప్పుడు యముని దూతలువచ్చి మమ్ము యమపాశములచే బంధించి యనేక విధముల త్రోవలో బాధింపుచు యమునియెదుట బెట్టఁగా నా యముఁడు మాపాపపుణ్యముల చిఠా చూడుమని చిత్రగుప్తునితో చెప్పెను. అప్పు డతఁడు తల్లిదండ్రుల సేవచేయక బహుపాపులైరని మనవిచేయఁగా పరసగరులతో మమ్మును నరక కూపమున వేసి బాధింపుఁడని యమధర్మరాజాజ్ఞ యొసంగెను. మేము నలువురమం దనేక వేల సంవత్సరములు మిగుల బాధల నొందితిమి. తరువాత మేము దంపతుల మిద్దఱము రాబందులమై జన్మించి కుళ్ళిన శవములను దిని బ్రదుకుచున్నాము. ఈ పరసగరులు

మిడుతలై జన్మించిరి. ఒకరోజునవీరు గంగానదీతీరమున నెగురు చుండఁగా గొప్ప వాయువు వీచినందున గంగలో పడి మృతినొందిరి. అప్పుడు వారిజీవులను విమానముపై కూర్చుండఁ జేసి వైకుంఠమునకు తీసికొని పోయిరి. అందు వీరు చాల కాలము సుఖమనుభవించి శ్రీమహావిష్ణువునాజ్ఞ వలననీకు కుమారులై జన్మించిరి. ఇందుకొంతకాలము సుఖముగారాజ్యసుఖము లనుభవించి తిరిగి వైకుంఠమునకు పోదురు. ఈ సంగతి విని రాజు నమ్మకటకు వీలులేదనఁగా ఆకాశమునుండి "నిజమే నిజమే" అని శబ్దము వినఁబడెను. అప్పటి వారందఱును నమ్మిరి. గంగనుస్మరించుటవలన స్త్రీహత్య, శిశుహత్య, బ్రహ్మ హత్యాది పాపములు, నశించుటకు సందేహము లేదు. తల్లి దండ్రులను సేవింపకపోవుటచే మాకీపాప మెంతకును విముక్తి కాకున్నది. తల్లిదండ్రులకన్న వేరుదైవము లేదు. అని చెప్పు చుండఁగా నాపక్షులు మృతినొందెను. విష్ణుదూతలు విమానము పై వానిని కూర్చుండఁబెట్టుకొని వైకుంఠమునకు దీసికొని పోయిరి.

మరణకాలమున గంగాపాన ఫలము
కాలకల్పుఁడు తరించిన కథ

పూర్వము త్రేతాయుగమునందు మధురాపట్టణములో ఒక బ్రాహ్మణుఁడుండెను. అతని పేరు సోమశేఖరశర్మ. అతఁడు వేదవేదాంగాది విద్యలు నేర్చి సత్యశీలుఁడు. దయామయుఁడు నక్రోధనుఁడునై యుండెను. అతనికి సత్యశీలయు, పతివ్రతయు సత్కులమునందు జన్మించినదియునైన విశాలాక్షి యను పేరు

గల భార్యయుండెను. ఆ దంపతులు మిగుల ప్రశంసనీయమైన ప్రవర్తన గలవారై విష్ణుభక్తులై అతిథి, అభ్యాగతులనుపూజించుచు చక్కఁగా కాలము గడపుచుండిరి. వారు మోక్షమును పొందఁగోరి గంగాయాత్రకు పోయి గంగలో స్నానముచేసి గంగను శ్రీహరిని పూజించి గంగను కలశములలో పట్టుకొని మార్గమున తిరిగి బోవుచుండిరి.

అప్పుడు పశ్చిమదేశస్థుఁడైన రత్నాకరుఁడను కోమటి వ్యాపారము నిమిత్తము కొన్ని దినుసులను పోసిన గోనెసంచులను యెడ్లపైని వేసికొని పోవుచుండఁగ అందులో నొక యెద్దుభారముచే నడువలేక వెనుకయుండుట చూచెను. వానిని నౌకర్లలో నొకడైన కాలకల్పుఁడనువాఁడా యెద్దునుజూచి కోపించి తనచేతనున్న కఱ్ఱతో గట్టిగా కొట్టెను. అందువలన నావృషభము క్రిందపడి గింజుకొనగా దానివీపున నున్న బరువు క్రిందఁబడెను. అంతట ఆయెద్దులేచి కోపముచే వానిని పొడువఁగా దానికొమ్ము వానిహృదయమున గుచ్చుకొని కాలకల్పుడు క్రిందపడి మూర్ఛనొంది రోజుచుండెను. అట్టి యవస్థలో త్రోవను బోవుచున్న సోమశేఖరశర్మ వానిని జూచి కనికరము కలిగి, వానిచెంతకు పోయి తన యొద్దనున్న గంగలో కొంచెము వాని ముఖముపై జల్లి, మఱికొంత గంగ వాని నోటిలో పోసెను. తా నదివఱకు శ్రీవిష్ణువును పూజించి చెవియందు ధరించియున్న తులసిదళమును, వానిపై వేసి బ్రాహ్మణుఁడు తన త్రోవను బోయెను. అంతట కాలకల్పుఁడు మరణించెను. ఇట్లు బ్రాహ్మణుఁడు పత్నీసహితుఁడై కొంత దూరముపోగా మార్గములో కొందఱు భయంకరాకారము

గల భటులను జూచెను. వారిలో కొందఱు కాళ్లు విరిగి చేతులు తెగి ముక్కులు చీల్చబడి రక్తము కారుచు జుట్టులు విరియ బోసికొని వికలాంగులై చేతులయందు చర్మముతో చేయఁబడిన త్రాళ్ళు పలువిధములగు ఆయుధములు పట్టుకొని కొట్టుచుండుట జూచి భయపడి మీ రెవరని వారి నడుగఁగా వానితో వారిట్లు చెప్పిరి. "అయ్యా! మేము యముని దూతలము. ఘోరపాపములు చేసి తుదకు నెద్దును కొట్ట, దాని కొమ్ము హృదయమున తగులుటచే చచ్చిన కాలకల్పుని దెమ్మని యముని యాజ్ఞపొంది వానిని యీ పాశములతో బంధించి తీసికొనిపోవు సమయమున విష్ణుదూతలు మా కడ్డముగా వచ్చి వానిని విడువుమని మమ్మునడిగిరి. అందుకు మేము వారితో నిట్లంటిమి. "అయ్యా! వీఁడు మహాపాపి. వీనిని దెమ్మని మా ప్రభువైన ధర్ముని యాజ్ఞవలన మేము వచ్చి వీనిని గట్టి తీసికొనిపోవుచున్నాము.

విష్ణుదూతలు:—వీఁడేమి పాపము లొనర్చెను ?

యమదూతలు:—అయ్యా! వీఁడనేక పాపములు చేసెను. వానిని మేమెంత చెప్పఁగలము.

విష్ణుదూతలు:—చెప్ప లేకున్న వీని నెట్లు తీసికొనిపోఁగలరు ? మేము విడువమే !

యమదూ:—విడువరా ! అయిన వినుండు. వీఁడనేక జీవహింసలు చేసెను.

వి_దూ:—ఏమీ ! అది పాపమా ? బ్రహ్మ సమస్త పశులను మనుష్యుల యుపయోగముకొఱకేగదా పుట్టించెను.

య-దూ:—ఔను. వానివల్లను మనకు లభించు పదార్థముల నుపయోగించుకొనవచ్చును. కాని, వానిని బలవంతముగా జంపి తినవచ్చునా ? బ్రహ్మయొక్క యభిప్రాయమది కాదు. మనకు మనప్రాణమునం దెంత ప్రీతియో చీమకుకూడ నట్లేకదా ?

య-దూ:—ఔను, సరిగా చెప్పితిరి. వీఁడు మఱి యేమిచేసెను ?

య-దూ:—పరధనమును, పరస్త్రీల నపహరించెను.

వి-దూ:—ఏమీ! లోకమున జనులందఱును చేయు పనులే అవి. అందు తప్పేమి ?

య-దూ:—జనులు తాము కష్టపడి పనిచేసి ధనమును సంపాదింపవలెను. కాని దొంగతనముచేసి కాదుగదా! వీఁడు సంపాదించినది చోరవృత్తిచేతనే. లోకమున స్త్రీలను వారి తలిదండ్రులు తగిన వరునికిచ్చి వివాహము చేయఁగా వారి భర్తలు వారిని తీసికొని పోవుచున్నారు. కాని వీఁడు బలవంతముగా ననేక స్త్రీలను భంగపఱచెను. అది పాపముకాదా ?

వి-దూ:—సరే. ఇంతేనా మఱియేమైనా చేసెనా !

య-దూ:—ఇంతేకాదు, అనేక పాపములు చేసెను. స్త్రీలను చంపుట, పిల్లలను, బ్రాహ్మణులను చంపుట, ఇండ్లు కాల్చుట మొదలగు క్రూరకృత్యములు మెన్నోచేసెను.

వి-దూ:—పుణ్యకార్యము లేమైన చేసెనా ?

య-దూ:— యేమియు చేయలేదు. పుణ్యమన్న మాటయే వాఁడు చెవిని విని యెఱుగఁడు.

వి_దూ :—— బాగుగ నాలోచింపుడు. వీడు చనిపోవు చుండఁగా నొక బ్రాహ్మణుఁడు వీనినోట గంగపోసి, శరీరమున తులసితో గంగచల్లి తులసి వానిపైనవేసి నారాయణుని పేరు వాఁడు వినునట్లు పలుకలేదా ? అదే వాఁడుచేసిన పుణ్యము. అందుకు మాప్రభువైన విష్ణువు సంతసించి విమానముపై వీనిని తీసికొని వైకుంఠమునకు తెమ్మనెను. వీనిని విడువుఁడు.

య-దూ :——మే మెట్లు విడుతుము? మా ప్రభువైన ధర్ముఁడు వీనిని కట్టి కొట్టి బాధింపుచు తన యెదుట బెట్టు మనెను. వారి సెలవు నతిక్రమింపఁగలమా ? మీ ప్రభువు మీ కెంతో, మా ప్రభువు మా కంతకాదా ?

వి_దూ :——మీరు విడువనియెడల మేము మిమ్ములను కొట్టి వానిని విడిపించి తీసికొని పోయెదము.

అని వారు మాపైబడి మాతో యుద్ధము చేయఁగా మాలో కొందఱు చచ్చిరి. మిగిలినవారము వారిచే దెబ్బలు తిని చాలలేక యిట్లు పారిపోవుచున్నామని సోమశేఖరశర్మతో చెప్పి పోయిరి. వారి మాటలువిని సోమశేఖరశర్మ గంగయొక్క మాహాత్మ్యము ప్రత్యక్షముగా చూచినవాఁడై మోక్షమును పొందదలఁచి గంగాతీరమున స్థిరముగా వసింపగోరి తన స్వదేశ మును, గృహమును విడిచి కుటుంబముతో గంగాతీరమున జన్మాంతమువఱకు నివసించి నిత్యము గంగలో స్నానము చేయుచు ప్రార్థించుచుండి మోక్షము నొందెనఁట. వింటివా పార్వతీ ! గంగ మహిమ.

పద్మగంధి చరిత్రము

ఎముకలు గంగలో పడుటవలన కలుగు ఫలము.

ఆ కథవిని పార్వతి మిగుల సంతోషించి, స్వామీ! గంగాదేవి మహిమ విన్నకొలందియు వినుటకే మనస్సునం దుత్సాహము కలుగుచున్నది. దాని విశేషము మఱి యేమైనను వినఁగోరెదను. సెలవిచ్చి నా జన్మ పావనము చేయుడనఁగా నీశ్వరుఁ డిట్లనెను. గౌరీ! వినుము. ఆ గంగయొక్క మహిమ అత్యద్భుతము. గంగతో విష్ణుపూజ చేయువారు సమస్త పాపములను పోఁగొట్టుకొని విష్ణువుతో సమాను లగుదురు. గంగలో స్నానముచేసి గంగాజలము పట్టుకొనివచ్చు యాత్రికు లను సత్కరించువారు యజ్ఞఫలమును పొందుదురు. గంగా యాత్రకు పోవువారిని నదనువారు నూఱు జన్మములవఱకు నరక మనుభవింతురు. మరణకాలమున గంగామాహాత్మ్యము విన్నను సమస్తపాపములు నశించి వైకుంఠమును పొందుదురు. ఏ మనుజుని గోళ్లుగాని, చర్మముగాని వెంట్రుకలు గాని గంగలో పడునో వాని సమస్తపాపములు నశించి, వాఁడు విష్ణులోకమును పొందును. ఎముకల్లు గంగలో పడుటవల్ల కలుగు ఫలము చెప్పెద వినుము. అవి గంగలో నున్నంత కాలమామనిషిగాని, జంతువుగాని స్వర్గాదిభోగము లనుభ వించుచుండును. ఇందుకు తార్కాణముగా నొక కథ చెప్పెద వినుమని శివుఁడు పార్వతితో నిట్లనెను. "పూర్వము గంగా తీరమున గొప్ప విశాలమైన వటవృక్షముండెను. అందొక బొఱ్ఱెలో నొక కొంగ వాసము చేయుచుండెను. కొంతకాల

మట్లు జరుగఁగా నొకరాత్రి నాగసర్పమొకటి యాకోటరమున ప్రవేశించి యాబకమునుజంపి మాంసమంతయుదిని యెముకలను మాత్రము విడిచి పోయెను. పిమ్మట మఱికొంత కాలమునకు పెద్దగాలి వీచుటవలన నావృక్షము గంగలో పడెను. అప్పుడు దాని బొఱ్ఱెలోనున్న కొంగయొక్క అస్థిపంజరము గంగలో పడెను. అందువలననే యాకొంగయొక్క సమస్త పాపములు నశించి యప్సరసయై యింద్రలోకమునుపొందెను. ఆమెమిక్కిలి చక్కనిదై త్రిభువనములను మోహించుసంత లావణ్యము గలదై యుండెను. ఆమె శరీరము పద్మవర్ణము, పద్మవాసన కలిగియున్నందున నింద్రుఁడు దానికి పద్మగంధియని నామధేయ మొనర్చి, సర్వకాల సర్వావస్థలయందును నామె నెడబాయక సరససల్లాపములొనర్చుచునుండి రంభ, యూర్వశి, మేనక, తిలో త్తమ ఆదిగాగల యప్సరసలను, తన పట్టపురాణియైన శచీదేవిని మరచియుండెను. ఆ కొంగయొక్క అస్థులు గంగలోఁబడి యుండుటవలన దానికెంత స్వర్గసుఖము లభించెనో చూచితివా" అని శివుఁడు చెప్పగా విని పార్వతి యత్యాశ్చర్యము నొందెను.

గంగయొక్క పుట్టుక

మఱియొక రోజున పార్వతి యీశ్వరునిఁజూచి, నాథా! మీ రిదివఱకు చెప్పిన కథలవల్ల గంగ పరమపావనియనియు, మహాఘోర పాతకములను పోగొట్టి మానవులకే గాక యితర హీన జంతువులకు సైతము తాము పూర్వజన్మములయందు చేసిన సమస్త పాపములు నశింపఁజేసి పుణ్యలోకము లిచ్చు ననియు స్పష్టమగుచున్నది. అట్టి పవిత్రమైన గంగయొక్క

జన్మవృత్తాంతము వినవలెనని యున్నది. సెలవిచ్చి నన్ను కృతార్థురాలను జేయఁ బ్రార్థించుచున్నాను. అట్టి మహాత్మ్యమది కెట్లు కలిగెను. అని యడుగఁగా శ్రీ సదాశివుఁడామెతో యిట్లు చెప్ప దొడంగెను. "ఓ సఖీ! వినుము. పూర్వము కృతయుగము నందీ గంగ శ్రీ మహావిష్ణువు యొక్క పాదకమలములనుండి పుట్టి నాగలోకమున ప్రవహించుచుండెను. ఇందుండు దేవతలా తీర్థమున స్నానపానాదులు చేయుచు ముసలి తనము, చావు లేక యారోగ్యభాగ్యము లనుభవించు చుండువారు. శ్రీ విష్ణుపాదమున బుట్టుట చేతనే దానికట్టి మహత్తు కలిగినది" అని చెప్పఁగా స్వర్గమున ప్రవహించుచుండు గంగ భూలోకమున కెట్లు వచ్చినదని పార్వతి ప్రశ్న వేయఁగా నీశ్వరుఁడిట్లు చెప్పుచున్నాఁడు.

సగరుని యశ్వమేధము.

త్రేతాయుగమున నీ భరతవర్షమును పాలించు చక్రవర్తులలో నార్వురుబహుప్రసిద్ధినొందిరి. వారిలో మొదటివాఁడు శ్రీ సత్యహరిశ్చంద్రుఁడు 2. శ్రీ నలమహారాజు. 3. పురుకుత్సుఁడు 4. పురూరవుఁడు 5. సగరుఁడు 6. కార్తవీర్యార్జునుఁడు. వీరందఱు నీ దేశమంతయు నేకచ్ఛత్రాధిపత్యముగాఁ బాలించిరి. వారు బహుధర్మముగా ప్రజలను పాలించుచుండుటచే ధర్మము నాలుగుపాదములను క్రమముగా నడచుచుండెను. పంచభూతములు (అనఁగా భూమి, ఆకాశము, అగ్ని, జలము, వాయువు) ఉత్పాతములను కలిగించకుండ క్రమప్రకారము సంచరించుచుండెను. వర్షము యుక్తకాలమున కురియుచుండెను. భూమి

యందు పాడిపంటలు సమృద్ధిగా నుండుటచే జనులితర జంతువులుశరీరబలాయు రారోగ్యములు కలిగిరోగములు లేక చిరకాలము జీవించుచుండిరి. కావుననే వారి సేవలిప్పటికిని జనులు జ్ఞాపకముంచుకొని పొగడుచున్నారు. వారిలోనొకడైన సగరమహాచక్రవర్తి యశ్వమేధయాగముచేయసమకట్టి తాను యజ్ఞములందు విడిపింపవలసి పసువుగావేయ దలంచి గుఱ్ఱము తన బిరుదాంకములతో విడచి దానివెంట కొందఱు భటులను పంపెను. ఇట్లు యజ్ఞముచేయునప్పుడు ముందుగా నశ్వమును విడుచువాడుక యేమనఁగా గుఱ్ఱమును స్వేచ్ఛగా విడిచి పెట్టఁగానే యే రాజ్యములలో తిరుగునో నారాజులలో నెవరైనను గుఱ్ఱమును విడిచిన రాజుకు లోబడియుండుట కిష్టములేని యెడల దానినిపట్టి కట్టవలెను. అపుడు వారిరువురకుయుద్ధమగును. యందుగెలిచి అశ్వమును విడిపించుకొనిననే తప్ప యజ్ఞము చేయకూడదు. అందునిమిత్తమే సగరచక్రవర్తి యశ్వమునువిడచెను, గుఱ్ఱము హఠాత్తుగా నదృశ్యమయ్యెను. దానివెంటఁబోయిన భటులువచ్చి యీ సంగతి తెలియఁజేయ చక్రవర్తి తనకొమాళ్ళ నఱువదివేలమందిని పిలిపించి వారితో నిట్లనెను. "కుమారులారా! గుఱ్ఱము కానరాకుంట, యజ్ఞము విఘ్నమగును కావున మీరంఱునుపోయి వెదకి స్వర్గ, మర్త్య పాతాళములలో నెందున్నను దానిని తీసుకొని రావలెను. అనఁగా విని వారు బయలుదేరి భూలోకమంతటను వెదకి యశ్వము కానరానందున స్వర్గమునకుఁబోయి యందును లేనందున పాతాళమున జూడనెంచి భూమిని త్రవ్వి తోవఁజేసికొని పోయి యచ్చట తపస్సుచేసుకొనుచున్నయొకఋషిని, వానిదరిని

మేయుచున్నయశ్వమునుజూచిరి. ఆఋషిపేరు కపిలమహాముని. ఆయన గుఱ్ఱమును దొంగిలించెననియు, ఆయనను నడిగి దానిని తీసుకొని పోవలెనని యెంచి, ఆయనను అడుగగా సమాధిలో నుండుటచే మాటాడడయ్యె! అది జూచి చప్పట్లు చరిచి, కేకలు వేయఁగా నాఋషి సమాధిచాలించి కండ్లు తెఱచి కోపముతో చూడఁగా, వాని కోపాగ్నివల్ల వారందఱును నేకకాలమున భస్మమైరి. గుఱ్ఱమును వెదుకఁబోయిన తన కుమారులెంత కాలమైనను తిరిగిరాకుండుటకు నాశ్చర్యమునొంది వారేమైరో యను విచారముతో తన మనుమఁడైన, యంశుమంతుని రావించి సగరుఁడిట్లుచెప్పెను. "బాబు! నీ పినతండ్రులు లశ్వమును వెదకఁబోయి చాలకాలమయ్యెను. ఇంకనురాలేదు. ఏమయిరో తెలియదు. కావున నీవు బోయి మీా పినతండ్రు లను గుఱ్ఱమును వెదకి తోడుకొనిరమ్మనఁగా, నా యువకుఁడు తగిన సన్నాహముతో బయలుదేరి వెళ్ళి ముల్లోకములను వెదకగా, పాతాళమున, ఋషిని, వానిప్రక్కనున్న యశ్వమును జూచి సంతసించి, యామునిని ప్రార్థించి, వాని యనుగ్రహమును బొంది గుఱ్ఱము నిమ్మని యడుగఁగా, ప్రసన్నుఁడైన యా ఋషియాతనితో నిట్లనియె. "ఓవత్సా! నీవు బాలుఁడ వయ్యును, బుద్ధిమంతుఁడవు. నీ శాంతమునకు వినయమునకు మెచ్చితిని. ఈ గుఱ్ఱము నాదికాదు. ఇచ్చోటికెట్లు వచ్చి నదో నాకు తెలియదు. నీవైన దానిని తీసికొని పోవచ్చును. నీపినతండ్రులైన వీరు బహు ధూర్తులు. నా తపోభంగము కావించి నాకోపాగ్నిచేత భస్మమైరి. వీరికి పుణ్యగతులు లేవు. అనవినియంశుమంతుఁడు, మిక్కిలిఖిన్నుఁడై మునిని స్తోత్రములు

చేసి, యిట్లు మనవిచేసెను. "స్వామీ ! వారు చేసిన తప్పు క్షమించి వారికి, ఉత్తమలోకములు కలుగునటు లనుగ్రహింపుడు. అని ప్రార్థించఁగా" మందాకినీ జలంబుల వారి భస్మరాసులను దడిపిన, వారు స్వర్గస్థు లగుదురనెను. ఆ మాటలకు నతఁడుసంతోషించి,యాఋషియొద్ద సెలవుదీసికొని గుఱ్ఱము నుదోడుకొని యింటికిఁబోయి, తాతకొప్పగించి జరిగిన వృత్తాంతమంతయు మనవిచేసెను. అది విని సగరుఁడు చింతాక్రాంతుఁడై తనయులకొఱకు మిగుల దుఃఖించి చేయునది లేక వారి యవివేకతయే వారి నట్లు చేసెనని యూరడిల్లెను. పిమ్మట నశ్వమేధ యాగమును చేసి విశేష దానములు, ధర్మములు చేసి, దానిని సమాప్తి నొందించెను. ఆ వెనుక మందాకినీ జలంబును దెచ్చి, కొమరులకు పుణ్యలోకము కలిగింపవలెనని యెంచి, మనుమనికి రాజ్యమిచ్చి బ్రహ్మను ప్రార్థించుటకై తపస్సుచేయఁబోయెను. కాని యాపని నెరవేర్చలేకమరణించెను. పిమ్మట నంశుమంతుఁడును, నతని కుమారుఁడగు దిలీపుఁడును తమజీవితకాలమంతయు నందుకొఱకే తపస్సు చేసిరి. కాని వారికోరిక నెరవేరదయ్యెను.

గంగ భూలోకమునకు దిగుట

దిలీపుని కుమారుఁడైన భగీరథుఁడుకూడ తండ్రిమరణించిన పిమ్మట గంగను తెచ్చుటకై గొప్పతపస్సు చేసెను. అందుకు బ్రహ్మ తృప్తి పొంది వానికి ప్రత్యక్షమై వరమడుగుమనఁగా నతఁడాయనకు ప్రదక్షిణ నమస్కారములు చేసి బహుస్తోత్రములు చేసియిట్లు ప్రార్థించెను. "ఓచతుర్ముఖుఁడా

మా ముత్తాతలు కపిల మహర్షి శాపమువల్ల భస్మమైరి. వారి భస్మరాసులు మందాకినీ జలంబుల దడిపినగాని వారికి పుణ్య లోకములు కలుగవట. కావున యానదినినను గ్రహింపవలయు ననఁగా బ్రహ్మ సంతసించి యిట్లు చెప్పెను. ఓ భగీరథా! నీ తపంబునకు మెచ్చితిని. ఆనదిని నీ వెంట బంపెదను. కాని స్వర్గమునుండి భూమిపై పడునప్పుడు భూమిచిల్లులుపడును. అందువల్ల న నేకులు నశింతురు. జంతువృక్ష సముదాయమునకు కూడ బాధ కలుగును. కావున దానిని తనశిరస్సున పొందునట్లు శ్రీసదాశివుని ప్రార్థింపుము. ఆ య న త ప్ప మఱివేరు సమర్థులు లేరు. పొమ్ము. అ న ఁ గా విని భగీరథుఁ డీశ్వరునిగూర్చి చాల కాలము తపముచేయఁగా నాయనకరుణించి భగీరథునికి ప్రత్యక్షమై గంగను తన జడల యందు ధరించుట కంగీకరించెను. అంతట మందాకినీ జలము కైలాసముపై నున్న ఈశ్వరుని తలయందు పడుట కారంభించెను. అందుండే యాయనవిడువఁగా భూమియందు బడి భగీరథుఁడు ముందు నడువఁగా నతనివెనుక పోవుచుం డెను. అట్లు పోవుచున్న గంగను జహ్నుమహాముని పానము చేయుచుండెను. అందువల్ల దాని ప్రవాహము తనవెనుక రాకుం డుటచే వెనుకకు బోయిచూచి యామునిని స్తోత్రముచేసి ప్రస న్నునిచేసి కోరఁగా నాతడు దానిని విడచెను. ఇంత ప్రయాసపడి భగీరథుఁడా నదీజలముతో పాతాళముననున్న భస్మరాసు లను తడుపఁగా వానిపితృలు స్వర్గమును బొందిరి. ఇటులా నది స్వర్గమున మందాకినీ యనుపేరున, భూలోకమున గంగ యనియు పాతాళమున భోగవతియనియు నామములతో ప్రవ

హించుచున్నది. భగీరథునివల్ల తేబడ్డది గనుక భాగీరథియనియు జహ్నునివల్ల విడువబడ్డది కావున జాహ్నవి యనియు దానికి పేర్లు గలవు. మఱియొక నది యిట్టిది లేదు. ఇదియు సముద్రమున బడుచున్నది. సగరుని కొమాళ్ళచే త్రవ్వబడ్డది కాబట్టి సాగర మని సముద్రమునకు పేరు కలిగినది. ముల్లోకముల పారు చుండుటచే గంగకు "త్రిపథగ" అని పేరు.

నీతి:—చూచితివా యెంత అసాధ్యమైన పని సాధింప బడినదో! పూనికతో విడువక ప్రయత్నించినచో, సన్ని కార్యములిట్లే నెరవేరును. కొన్ని పనులు నెరవేరుటకితరుల సహాయమావశ్యకము.

గంగా యాత్రకు పోయెదనన్న కలుగుఫలము

పూర్వము త్రేతాయుగాంతమున సత్యధర్ముడను చక్రవర్తియుండెను. ఆయన రాజ్యమును అందలి ప్రజలను బహు న్యాయముగా పాలించుచుండెను. ఆయన భార్యపేరు విజయ. ఆమె మిక్కిలి పతివ్రత. వారు అన్యోన్యప్రీతి కలిగి చాల కాలము రాజ్యముచేసి, ఉభయులు ఒక్కదినముననే మనిపోగా యమదూతలు వచ్చి, వారిని కట్టి యమునియెదుటకు తీసికొని పోగా, ఆయన వారిని జూచి, చిత్రగుప్తుని బిలిచి వారి పాప పుణ్యములను చెప్పుమనెను. అప్పుడు వారు చిఠాలు తీసి చూచి, ధర్మరాజునితో నిట్లు విన్నవించిరి. "ఓ ధర్మరాజా! వీరు బహు పుణ్యములుచేసిరి. అవి యేమనగా, యజ్ఞములు, యాగములు అనేకము చేయుటయేగాక, అన్నసత్రములు వేసియు విష్ణు పూజించియు, బీదలను సంరక్షించియు విశేషపుణ్యము

సంపాదించిరి. కాని ఒక్క పాపకార్యమువల్లనే అవి యన్నియు వృథా యయ్యెను. అది యేదన, అడవిలో పులిభయమువల్ల నొక లేడి యితని సభ జొచ్చి శరణుపొందగా దానిని చంపెను. ఇంతే ఈయన చేసినపాపము మఱి యేమియు లేదు. అది విని యముఁడు ఇట్లనెను. సరే, మృగము పులికి భయపడి తన ప్రాణరక్షణ నిమిత్తము తన పట్టణమునకువచ్చి శరణుచొరఁగా దానిని అజ్ఞానముచేత రాజు చంపెను. ఇది అన్ని పాపముల కన్నను అధికము. ఆ మృగము దేహముమీఁద నెన్ని రోమము లుండెనో అన్ని వేల యుగములు, ఇతఁడు నరకబాధ లనుభవించుచుండవలెను. శరణుజొచ్చినవానిని రక్షించువారు ప్రాణదానము చేసినట్లగును. కాఁబట్టి వాఁడు బ్రహ్మహత్యాది పాపములు చేసినను, వానిని నశింపఁజేసికొని దేహాంతమందు విష్ణులోకమును పొందును. కావున వీరిని అసిపత్రనరకములో వేయుఁడని యముఁడు దూతల కాజ్ఞయిచ్చెను. దూత లా ప్రకారమే చేసిరి. అచ్చట వారు నూరుకోట్ల యుగములు బాధలుపడుచుండిరి. పిమ్మట వారిని పెద్దపులి చంపి తినెను. తరువాత వారు మగకప్ప ఆడుకప్పలై పుట్టి పురుగులను తినుచుండిరి. వారికి పూర్వజన్మజ్ఞానముండెను. అవియున్నత్రోవను కొందఱు గంగయాత్రకుఁ బోవుచు గంగను స్మరించుట విని మగకప్ప ఆడుకప్పతో యిట్లనెను. ఓ సఖి ! నేను పూర్వజన్మమందు రాజునై యుండి శరణుజొచ్చిన లేడిని జంపి నరకములోబడి ననేక బాధలుపొంది పెద్దపులిచే మ్రింగబడి తుదకు మన కీ జన్మ లభించెను. ఈ బాధలు మఱి పడలేము. మనము గంగకు బోయి అందులో మునిఁగి ప్రాణములు

విడుచుట మంచిదని తోచుచున్నది. అట్లయిన నైకుంఠమును పొందుదుము. అనఁగా ఆడుకప్ప విని ఆలాగే చేయుదము పదండి అనెను. ఇట్లు ఆలోచించి కప్పలు రెండును బయలుదేరి పోవుచు గంగను శ్రీమన్నారాయణుని స్మరించుచుండిరి. వానిని మ్రింగుటకు వాని వెనుక నొక నాగుపాము పోవుచుండెను. అప్పుడాపాము కప్పలను చూచి యిట్లనెను. "ఓ భేకములారా! నిలువుడు ? నిలువుడు ! నేను చాలకాలమునుండి ఆకలిచే బాధపడుచుండుటచే నడువఁజాలను. కావున మిమ్ములను పట్టుకొనఁజాలకున్నాను. దయచేసి నిలువుడు. మిమ్ములను దిని నాయాకలిఁదీర్చుకొందును. అనఁగావిని కప్పలు భయపడి మఱి నడువఁజాలక నిలిచిపాముతో తమ పూర్వజన్మవృత్తాంత మంతయు చెప్పి, తాము గంగలోఁబడి ప్రాణత్యాగము చేయబోవు చున్నామనియు, పుట్టుకతోనే చావు ఉన్నది, తప్పదనియు చెప్పెను. జ్ఞానులు జీవులను హింససేయవు. అజ్ఞానులు జీవులనుహింసించివిష్ణుద్రోహులగుదురు. ఓసర్పరాజా! వినుము. ఈ సంసారము విష్ణుమయము. ఆయన అందఱిహృదయము లందు నివసించు చున్నాఁడు. జ్ఞానముగలవారు శత్రుమిత్రు లను భేదము పాటింపరు. అందఱిని సమానముగాఁజూతురు. ఆయనే మూఁడుగుణములచేతను, బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరు లను, నామములతో పుట్టించుట, పెంచుట నశింపఁజేయుటయను మూఁడు పనులను చేయుచుండును. జంగమ స్థావరాత్మకమైన ప్రపంచమునందు అంతటను ఆయనే అన్నిరూపములతో వ్యాపించియున్నారు. ధర్మాత్ములైనపండితులు పరులను హింసిం పరు. నరకబాధలను పొందరు. నీవుమమ్ములను భక్షించినంత

మాత్రమున నీయాఁకలితీరునా? మేము గంగకుపోయి అందు మునిగి ప్రాణములను విడచి వైకుంఠమును బొందఁగోరు చున్నాము. కావున కరుణించి మమ్ము్మను పోనిమ్ము్మ. అనఁగా విని సర్పము వారితో నిట్లనెను. "ఓ భేకములారా! మీరు చెప్పినవన్నియు వేదాంతవాక్యములు. అవి వినుటవల్ల నాయాఁకలి దీరునా? మీరు చెప్పిన ఆ సృష్టికర్తయే అందఱిని పుట్టించెను గదా? ఆయన కొన్ని జంతువులను మఱికొన్నిటికి ఆహారముగా యేల నియమించెను? మీయందు దయదలఁచి విడిచిపెట్టిన, నాకడుపెట్లు నిండును? ఆకలిబాధచే నే నిప్పుడే చనిపోవుదును. కావున విడువనని చెప్పి ఆ కప్పలను బట్టి మ్రింగెను. అప్పుడవి గంగను, శ్రీమన్నారాయణుని స్మరించుచు ప్రాణములను విడచెను. ఆ తత్క్షణమే ఇంద్రుఁడు వానినితన విమానమున కూర్చుండఁబెట్టుకొని, తన స్వర్గమునకు తీసికొనిపోయి తగిన మరియాదలు చేయుచు కొంతకాలమందుంచి పిమ్మట విమానములపై వారిని వైకుంఠమునకు పంపెనఁట. అచ్చట వారు సుఖము లనుభవించుచు కల్పాంతమువఱకు ఉండిరఁట. అని శివుఁడు చెప్పెను.

నీతి_గంగలోఁబడి ప్రాణములను విడువఁదలఁచి పోవుచు తోవలోఁబలనస్మరణము నొందినను వానికి యెంతమంచి గతి లభించినదోఁ చూచితిరా ?

గంగయొక్క మహిమ

గంగాతీరమున తపస్సుచేయువారు మోక్షము నొందుదురు. ఈశ్వరుఁడు పార్వతిని జూచి వింటివా! భవాని! గంగ

యొక్క మహిమ. ఎంతచెప్పినను తరుగదు. ఈ మహానది భరతవర్షమున నుండుటచేతనే దేవతలు, ఋషులు, మునులు, సైతము ఈ దేశమునందు జన్మింపవలె నని కోరుచుందురు. ఇది అంత పవిత్రమయినది. పూర్వము జంబూద్వీపమునందు తాళధ్వజ మను పట్టణమున విక్రముఁడను చక్రవర్తియుండెను. అతఁడు గొప్పవివేకమును కలిగి పండితుఁడై యుండెను. అతనికి పతివ్రతయు మిక్కిలి సౌందర్యము గలదియునై నహీరావతి యను భార్య యుండెను. ఆ దంపతులు మిగుల అనురాగము కలవారై దానధర్మములు చేయుచుండఁగా కొన్నాళ్ళకు వారి కొక్క కుమారుఁడు గలిగెను. వానికి మాధవుఁడని పేరు పెట్టిరి. ఆ పిల్లవాఁడు శుక్ల పక్షపు చంద్రునివలె క్రమ క్రమముగ వృద్ధినొంది, వేద వేదాంగ విద్యలును శాస్త్రము లును అభ్యసించి ధనుర్విద్యాపారంగుఁడై యుండెను. ఒక నాఁడు ఆ విక్రమ మహారాజు మంత్రులను జూచి వారితో నాలోచించి కుమారునికి మంచి సుముహూర్త మందు పట్టాభిషేక మొనర్చెను. ఆ బాలుఁడును రాజ్యమును చక్కఁగ పాలించు చుండెను. ఆ మాధవ చక్రవర్తి ఒకరోజున ఉదయ మునలేచి వేఁటకుఁబోయి అడవియందు అనేకక్రూరమృగము లను వేటాడి రెండుజాముల వేళ తన పట్టణమున జేరఁబోవుచో తనపురమందున్న సరోవరములో స్నానముచేసినీళ్ళబిందె పట్టుకు పోవుచున్న ఒక చక్కని స్త్రీని జూచిఆమెయొద్ద జేరి ఇట్లనెను. "ఓ నారీరత్నమా ! నీ వెవరవు ? ఇంతసుందర మయిన నిన్ను పుత్రికగాఁబడసిన భాగ్యవంతులెవరు ? ఇట్టి జగన్మోహినివైన నిన్నుభార్యగ పొందు భాగ్యముఎవరికిలభిం

చెను. లావణ్యవతివైన నీ వింత భారముగల నీళ్ళబిందె మోయుటయేమి ? కోమలమయిన నీ శరీరము నెండపాలు చేయుచున్నావేమి ? ఇట్టి సుకుమార శరీరముగల నిన్నుఁగష్ట పడి పనిచేయునట్లు లా విధి యేలచేసెను ? నీవు నన్నువరించిన నీ పరిచర్యచేయుట కనేక దాస దాసీజనములుందురే ? నేను నీ జంబూద్వీపము నేలు చక్రవర్తిని. జగత్ప్రసిద్ధుఁడైన శ్రీ విక్రమమహారాజుగారి కుమారుఁడను. నా పేరు మాధవసింహుఁడు. నీవు నన్ను చెట్టబట్టుము. నీ రూపురేఖావిలాసములను చూచి నీయందు మరులుగొంటిని. అన్యకాంతలనొల్లను. అనఁగా నా కాంతాతిలకమిట్లు తనలో నాలోచించెను. ఇతఁడు రాచబిడ్డఁడు. పౌరుషముగలవాఁడు, నేఁడు విధివశమున నితని యెదుటబడితిని. తప్పించుకొను వెరవు కానరాకున్నది. ఇతఁ డిప్పుడు మోహపరవశుఁడై యున్నాఁడు. ఏమి ప్రమాదము రానున్నదో ! కాని దైవమే గలఁడు. అని బహిరంగముగా యిట్లు చెప్ప నారంభించెను. “ఓ రాజశిఖామణీ ! వినుము. నామాట లిదివఱకు నా భర్త వినియెఱుఁగఁడు. నేను సత్కులమందుఁ బుట్టితిని. పతివ్రతను. నాతండ్రి క్షత్రియ వంశజుఁడైన వీరబాహుఁడు. నాతల్లి పేరు సులక్షణి. నాభర్తపేరు సుబాహువు. నాపేరు చంద్రకళయందురు. నే నింతవఱకు నా భర్తను తప్ప నితరపురుషుల ముఖమును చూచియెఱుఁగను. ఈ రోజున నేను కులదేవతను పూజించు నిమిత్తము జలము తీసికొని పోవుటకీ సరోవరమున స్నానము చేయవచ్చితిని. పాపపుణ్యములు చేసినవారే యనుభవింపవలెను. కాని యితరులు కాదు గదా ! మీరు రాజులుకావున పితృసమానులు. ప్రజలమయిన

మేము మీకు బిడ్డలతో సమానము. మీవంశజులయిన రాజు లందఱును పరస్త్రీలను తల్లివలె పాలించుచుండిరి. కనుక వారు కీర్తిప్రతిష్ఠలు సంపాదించిరి. వారికులమున బుట్టిన మీరు కులమునకు మచ్చ తేగూడదు గదా? పరస్త్రీనిచూచి నపుంస కునివలె నుండువాఁడు ఇహలోకమున కీర్తియు పరలోకమున వైకుంఠమును పొందును.

పరస్త్రీని యపేక్షించువారు స్వల్ప సుఖముకొఱకు నాసించి సర్వధర్మములను నశింపజేసికొని నరకకూపమునబడు దురు. కావున బుద్ధిమంతులైన మీరు పరస్త్రీల నపేక్షింపఁ గూడదు. ఇంతేకాక నేనొంటరిని. ఈ నిర్జనమైన ప్రదేశమున మీయెదుట బడితిని. మీరు మహావీరులు. మీరు నన్ను సాధింపవలెనన్న నేమిచేయఁగలను. ఈశరీరమురక్తము. మాం సము, చర్మము, ఎముకలతోనిర్మింపబడి మలమూత్రములతో నిండియున్నది. ఇందేమియున్నది. ఇదియు స్థిరమైనదికాదు. క్షణ భంగురము. ఇట్టి శరీరమునుజూచి అజ్ఞానులుమోహించి భ్రమ లోఁబడి శాశ్వతమైన పరలోకసుఖమును గోలుపోయి చిరకా లమునరకబాధలను బొందుచుందురు. మీరు జ్ఞానులు గొప్ప బుద్ధికలవారు, కావున నే మనవిచేసిన సంగతులు హృదయ మున నిల్పి పరస్త్రీవాంఛ విడువుడు,"అనిచెప్పఁగా మాధవ సింహుఁడు కామజ్వర పీడితుండగుటచే ఆమెమాటలుచెవికెక్క నందున తిరిగి ఆ కోమలాంగితో ఇట్లు చెప్పెను. "ఓ సుందరీ మణీ! నిన్ను చూచిన నిమిషము మొదలు మన్మథుఁడు నన్ను పీడించుచున్నాఁడు. వాని బాధనుండి నన్ను రక్షిం పుము. నిన్ను శరణుజొచ్చి నీపాదములపైఁ బడుచున్నాను.

నీవు నన్ను నిరాశనొందించిన విషము మ్రింగి ప్రాణపరిత్యా గము జేసెదను. ఆపాపము నిన్ను చుట్టుకొనును. యౌవనము స్థిరమైనది కాదుగదా? వృద్ధావస్థలో నిన్ను చూచువా రెవరు? మంచుపడి పద్మములు నశించు కాలములో సదా వాని మధుపానముచేయు తుమ్మెదకూడవానివై పునపోవునా? నీ నిష్ఠురవాక్యములవలన నాతాపము హెచ్చుచున్నది? నన్ను కరుణతో మోహసముద్రమునుండి దరిజేర్చుము'' అని వేడుకొనగా ఆచంద్రకళ ఆ రాచకొమారుని మనోవైకల్య మును చూచి విచారించి సులోచన సంగతి మనస్సున స్ఫురింపగా ధైర్య మవలంబించి యామెను గుఱించి రాజుతో ''ఓ రాజశేఖరా! వినుము. నీ విచారమును విడువుము. నీరూపలావణ్య విలాసములకుc దగినచిన్నది యొకతెయున్నది. నే ననగా నెంత? ముల్లోకములయందును అట్టిసుందరి లేదు. ఆమె తనకుతగిన వరుని గానక వివాహములేక యున్నది. మీకొఱకు ఈమధ్యనే యొకదూతికను పంపినది. ఆ దూతి కీ పట్టణమునకు వచ్చి మిమ్ములను చూచి మీ గుణాతి శయములను విని నాతో చెప్పిపోయినది. అనగా విని రా జామెతో నిట్లు ప్రసంగించెను.

రాజు:—ఏమి చెప్పినది?

చంద్రకళ:—ఆమెనుగుఱించిమీతో మనవిచేయుమని.

రాజు:—ఆమె యెచ్చట నున్నది?

చంద్రకళ:—ఆమె ప్లక్ష ద్వీపమున నున్నది.

రాజు:—ఎవరి కొమార్తె.

చంద్ర:—ఆ ద్వీపపు చక్రవర్తి కొమార్తె.

రాజు:—ఆమె పేరేమి ? తల్లిదండ్రులు లెవరు ?

చంద్ర:—ఆమె పేరు సులోచన, తండ్రి గుణాకరుఁడు తల్లి పేరు సుశీల.

రాజు:—వారుండు పట్టణమేది ?

చంద్ర:—దీప్తిపురము, సముద్రపు మధ్య నున్న ప్లక్ష ద్వీపమునడుమ నున్నది.

రాజు:—అయిన చాల అసాధ్యమే? అచటికిఁ బోవుట యెట్లు :

చంద్ర:—అసాధ్యమేమియు లేదు. మీ గుఱ్ఱపుసాల యందు భద్రాశ్వమున్నది. అదిఉచ్చైశ్శ్రవమునంశ చేజన్మించి నది. అది ఒక్క నిమిషములో పదునాల్గు భువనములను తిరిగి రాఁగలదు. దానిమహిమ మీ కిదివఱకు తెలియక యనాదరణ చేయుచున్నారు. దానిపై నెక్కిపోనలె నన్నచోటికి నిమిషములో బోఁగలరు.

రాజు:—ఈ కార్యమునకు నాకచట సహాయముచేయు వారెవరు ? నే నెట్లు ఆ చిన్నదానిని చూడఁగలను !

చంద్ర:—ఆ పురమున పుష్పము లమ్మునది యొకతె యున్నది. దానిపేరు గంధిని. దాని యింటికిబోయిన నామె ద్వారా మీకార్యము చక్కఁగా నెరవేరును. ఆమె మిగుల చతురత గలది, నిమిషములో మీకు సంధానము కాగలదు. సందేహింపకుఁడు,

రాజు:—ఆ రాచకన్య అంతచక్కనిదా ?

చంద్ర:—సంశయమేమి ? ఆమెవంటి సుందరి ముల్లోకములయందునులేదు, చక్కదనమునందేకాదు, విద్యాబుద్ధుల

యందును, సంగీత,సాహిత్యములయందును నామెతో సరియైన వారు లేరు. ఆమె పద్మినీజాతి స్త్రీ, ఆమెకు యెడమ తొడ యందు నాగింజవలె పుట్టుమచ్చయున్నది. ఆమెను జూచిన మీకే తెలియును. ఆమెకు వివాహము కాలేదు. మీ రామెను పెండ్లియాడి మిక్కిలి సుఖింతురు. ఆలస్యముచేయక పొండు. ఈమాటలు విని మిగుల సంతోషించి రాజు తన నగరునకు వెళ్ళెను. చంద్రకళయు ఆతని బారినుండి తప్పించు కొని తన నిజ గృహమును చేరెను.

మాధవవర్మ భద్రాశ్వముతో మాట్లాడుట

పిమ్మట పార్వతి శివునిజూచి, స్వామీ! ఆ చంద్రకళ ఎంత నేర్పరి. మాధవసింహుని బారినుండి బాగుగ తప్పించు కొన్నదే! ఏమి ఆశ్చర్యము! తరువాత నా రా జేమిచేసెనో యనఁగా శ్రీసదాశివుఁడు చెప్పెదను వినుమని యిట్లనెను. "తన నగరు చేరినవెంటనే రా జశ్వశాలకుఁబోయి గుఱ్ఱము లన్ని టిని చూచి, యశ్వరత్నములారా! నాకొకగొప్పపని తటస్థించి నది. నేను ప్లక్షుద్వీపమునకుఁ బోవలసి వచ్చినది. మీరు సము ద్రము దాటి నన్నచ్చటికి తీసికొనిపోవలెను. ఆ పనిచేయు సమ ర్థతగలవా రెవరని యడుగఁగా, నాగుఱ్ఱములన్నియు నొకదాని ముఖము మఱియొకటి చూచుకొనుచు నూరకుండెను. వానిలో నొక్కటి రాజుతో నిట్లు చెప్పెను. "రాజా! నేను మీ పని చేయఁగలను. నన్ను మీరింతవఱ కనాదరణచేయుచున్నారు. లాతి గుఱ్ఱములు తిని విడిచిన గడ్డి నాకు వేయుచున్నారు. ఉల వలు గాని, మినుములుగాని నే నిదివరకు రుచిచూచి యెఱుఁ

గను. నా శరీరము మువ్వటలేదు. నన్నిట్టు లనాదరణచేయ చున్నారు. ప్రభు వాదరణ లేకున్న నెవరును పెద్దవ రనిపించుకొనరుగదా? నాయదృష్ట మిట్లున్నది. నేనేమి చేయ గలను. అనఁగా విని ఓ అశ్వేరత్నమా క్షమింపుము. అది న అజ్ఞానమువలన కలగిన దోషము. జ్ఞానులు, బుద్ధిమంతుల నిగురుకప్పిన నిప్పునలె నుందురు. వారిని పోల్చుట కష్టము నేటినుండి నీవె నా పట్టపుగుఱ్ఱ మగుము. అని చెప్పి దాని ముఖమున మకుటము కట్టెను.

మాధవవర్మ ప్లక్షద్వీపము చేరుట

తరువాత మాధవవర్మ మంచిరోజున బయలుదేరి ప్రచేష్టుఁడను పేరుగల సేవకుని, కావలసినంత ధనమును వెంట దీసికొని భద్రాశ్వము నెక్కఁగా నాగుఱ్ఱము మిగుల సంతోష ముతో నాకాశమార్గమునసముద్రముదాటి ప్లక్షద్వీపముననున్న దీప్తిపురమును జేరెను. గంధిని వాకిటదిగి యామెనుఁజూచి తనతో చంద్రకళ చెప్పిన వృత్తాంతమంతయు చెప్పఁగా నామె విని తనలో తా నిట్లనుకొనెను. "బ్రహ్మ యెంతనేర్పరి! వీరిద్దరిని యొకలాగున సృష్టించెను. ఆసులోచనకు తగినవరుఁడితడే. ఇత నికి తగిన భార్య ఆమెయే. ఆమె పూర్వజన్మమునందు మంచి తపస్సు చేసియుండిన నీ సుందరాంగుఁ డామెకు లభించి యుండును. మించిన దాని కేమి చేయవచ్చును? అయినను చూతము అని రాజకుమారునిజూచి "రాజశేఖరా! దురదృష్ట వంతుఁడవు. నీవు వృథాగా రాజ్యము, కోట, పేట, తలిదండ్రు లను విడచి వచ్చితివి. ఈ రాక అయిదారు దినములకిందట

తటస్థించిన నీ కోరిక తప్పక నెరవేరియుండును. ఇప్పుడు మించి నది. ఆ సులోచనకు నిన్ననే వివాహము నిశ్చయమైనది. కుశ ద్వీపపు చక్రవర్తి కుమారుడైన విద్యాధరునకు నామె నివ్వ నిశ్చయించిరి. ఆమెయు అతనిని వరించెను. 'రేపే వివాహము' అని చెప్పగా విని మాధవవర్మ నిజాశాభంగమైనందుకు మూర్ఛ నొంది కొంతసేపటికి తెలివొంది లేచి యిట్లు విచారించెను. "ఓ పాపపుదైవమా! ఏల యిట్లుచేసితివి? నే నేమి పాపము చేసితిని? ఎవరి యాశ పడగొట్టితిని? నే నెవరికొఱకు నింత ప్రయాసపడి సముద్రముదాటివచ్చితినో యామెనుమఱియొకడు తీసుకొనిపోవుచున్నాడు. అది చూచుటకావచ్చితిని. అయ్యో విధి! ఎంతపాపము! ఏమిచేయుదును!" అని దుఃఖించి గంధిని చేతులు పట్టుకొని కొంత ధనము కొన్ని రత్నము లామె చేతులనిండ పోసి సంతోషము కలిగించి నన్ను రక్షింపుమని దీనతతో ప్రార్థించి యిట్లనెను. "ఓ మాలినీ! ఇచ్చట నీకంటె నాకు వేరు దిక్కు లేరు. నీవే నన్నుద్ధరింపవలెను. కావున నాయందు దయయుంచి దూతికవై పోయి నే నిచ్చు చీటి యెవరికి కనపర్చకుండ తీసికొనివెళ్ళి యామెకు రహస్యముగా నిచ్చి యామె నన్నువరించునట్లుచేయుము. నీమేలు మరువను." అని బ్రతిమాలెను.

గంధిని చీటి సులోచన కిచ్చుట.

ఆ మాటలు విని మనస్సు కరిగి గంధిని తనచేత నైనంతమట్టుకు ప్రయత్నింపవలెనని యెంచి తాను తయారు చేసిన పువ్వుల బంతులతో మాధవవర్మ యిచ్చిన చీటి

సులోచన కివ్వగా నామె పువ్వులు శిరస్సున ముడుచుకొని చీటి రహస్యముగా చదువుకొని తన ప్రియసఖిని పిలిచి రహస్యముగా నామెతో నిట్లనెను. "సఖీ ! నీవు నాడు జంబూద్వీపమునకుబోయి చూచివచ్చిన మాధవవర్మ యిచ్చటికివచ్చి గంధిని యింట నున్నాడు. చంద్రకళతో నీవు చెప్పిన నా వృత్తాంతమంతయు నామెవలన తాను విని తల్లిదండ్రులను రాజ్యమును విడిచి, సముద్రము దాటి, చాల కష్టపడి నా యందలి మోహముచే వచ్చినాడు. ఇప్పుడేమి చేయుదుము. అని చెలికత్తెతో నాలోచించి చీటివెనుక జవాబువ్రాసి గంధిని చేతికి రహస్యముగా యిచ్చి పంపెను. దానిని చదివి రాకుమారుడు సంతోషముగా నుండెను. అందు వ్రాయఁబడిన సంగతులేమనగా "రాజశిఖామణీ! మీరు నాయందలి ప్రేమచే చాల శ్రమపడి విచ్చేసితిరి. మీవంటి సుందరాకారులకు స్త్రీరత్నములు దొరకుట యసాధ్యమా ? మీ రాక యాలస్యమగుటచే మా తండ్రిగారు నన్నిదివరకే కుశద్వీపచక్రవర్తి కుమారుడైన విద్యాధరునకిచ్చి వివాహము రేపే చేయ నిశ్చయించిరి. తరుణము మించినది. నేనేమి చేయగలను. తండ్రిగారి మాట వినకున్న నపకీర్తిపాలగుదును. ఇంత శ్రమపడి వచ్చిన మిమ్ము విడిచిన ద్రోహము చేసినదాన నగుదును. ఇందుకు నేనొక్క వెరవాలోచించితిని. అది యేమనగా రేపు రాత్రి నన్ను వివాహవేదికయొద్దకు తీసుకొనివచ్చునప్పుడు నా చేతులు మీదికియెత్తి నిలుచుందును. అప్పుడు మీరు నన్ను తీసుకొని వెళ్ళగలిగిన మీ పత్నినగుదును. ఇది నిశ్చయము. అట్లయిన నాకు నిందయుండదు. మన కోరిక నెరవేరును."

సులోచన మాధవవర్మను జూడఁబోవుట.

ఇట్లు చీటీ వ్రాసి పంపిన ప్రియసఖిని పిలచి యామెతో నిట్లనెను. "ఓసఖీమణీ! నేను సంకేతమిచ్చి చీటి వ్రాసి పంపితిని కాని నామన సూఁరడిల్లుట లేదు. ఏమిచేయుదును? ఆయన దూరముననుండిన లేకపోవునుగాని సమీపముననున్నారు. కావున జూడకుండ ఇంతసాహసము చేసి, నాతండ్రిగారు కోరి తెచ్చిన వానిని విడిచి, యితనిని వరించిన తుదకు మోసపోదు నేమో? ఇతఁడు సముద్రముదాటిగదా యిచ్చటికి రావలెను. ఎట్లు రాగలిగెను, ఓడలు లేవుగదా? ఆకాశమార్గమునగదా రావలెను. మనుజుఁడెట్లు రాఁగలఁడు? గంధర్వుఁడో యక్షుఁడో మారు పేరుతో వచ్చి యుండును. మనము పరిశోధించి చూడకుండ వివాహము చేసికొని మోసపోవుట మంచిది కాదనినాకు తోచుచున్నది. ఇందు కుపాయ మాలోచింపుము" అని చెప్పఁగా నామెతో చెలికత్తె యిట్లనెను, "ఓ చెలీ! బాగుగ ఆలోచించితివి. ముందుగాఁ జూచుట మంచిదే. సముఖమున నున్న వారితో రాయబారమేమి! నేఁటిరాత్రి వేకువజామున మనము కొలనికి స్నానము చేయఁబోవు మిషచే బోయి చూచివత్తము" అనఁగా సులోచన సరేయని బాగుగ నలంకరించుకొని పరుండెను. కాని నిదుర బట్టక విరహవేదన బడుచు నాఁటిరాత్రి గడపి వేకువనే కొందఱు దాసీజనంబులతో బయలుదేరి వారిని వలయాకృతిగ తనచుట్టు నుంచుకొని తాను వారి మధ్యమున నడచుచు గంధిని యింటికిబోయి తన రాకను రాజు కెఱిఁగింపు మనఁగా నామె యటులచేసెను. అప్పుడు వధూవరులు పరస్పరమును జూచుకొని కామశరీరపీడి

తులై హృదయానందము నొందిరి. ఆసమయమున వారి సంతో షమును, అన్యోన్యానురాగములును, ఊహింపవలసినదే కాని చెప్పనలవికాదు, సిగ్గుచే వారొకరితో నొకరు మాట్లాడ లేకున్నను, చూపులవలన వారి మనోభావములు తేటబడుచుండెను. మన్మథుఁడేమో యని యామె భ్రమ చెందెను. రతిదేవియని యాతఁడనుకొనెను. మాచెలి వ్రాసిన సాంకేతమును మీరుమరువకుడని సఖిచే చెప్పించి యామెకను సంజ్ఞచే సెలవుతీసికొని చెలికత్తెలతో గలిసి యామె యంతఃపుర మునకుఁబోయెను.

సులోచన మాధవవర్మ నౌకరు తీసుకొనిపోవుట.

ఆ మరునాఁడు విద్యాధరుఁడు చాలపరివారముతో వివా హమునకు వచ్చెను. అనేక సామంతరాజులు, బంధువులు, స్నేహితులు కూడవివాహమును చూడవచ్చిరి. గొప్ప యుత్స వముజరుగుచుండెను. రాత్రి యెనిమిదిగంటలకు సుముహూర్త మగుటచే పెండ్లికుమారుఁడు వివాహవేదికపై నుండెను. బ్రాహ్మణులు పుణ్యాహవాచనములు చేయుచుండిరి. ఆ సమ యమునకు మాధవవర్మ విశేష నిద్రలోనుండెను. ఆ దినమున తానురాత్రి తెలివిగా నుండవలెనని మధ్యాహ్నమున కొంత సేపువిశ్రమింతమని పరుండెను. కాని యెంతకును తెలివిరాకుం డుట చూచి సులోచన చెప్పిన సాంకేతమునువినియున్న యతని నౌకరువానిని నెంతలేపినను లేవనందున మిగుల యాలోచించి తానే గుఱ్ఱముపై యాకసమునకెగసి పైనుండిక్రిందికిచూచి వేదిక యున్నస్థలమును కనిపెట్టి, అచ్చట నిలుచుండి దేవుని ప్రారిం

చుదానివలె చేతులు మీదికెత్తి ధ్యానించుచున్న సులోచన చేతులు పట్టి మీదికి లాగుకొని తన ముందు గుఱ్ఱముపై కూర్చుండబెట్టుకొని రెప్పపాటు కాలమున గగనమునకెగసి, యదృశ్యుడయ్యెను. మొదట తానుబయలుదేరునపుడుసాంకేత సమయముమించిన కార్యముచెడుననియు, తనయజమానుడు నిద్రమత్తుచే లేవకుండినను, తరువాత దుఃఖసాగరములో మునుగుననియు, తానైనను సమయముమించకుండపోయి యా స్త్రీని తీసికొనివచ్చి, తనయజమానుని కొప్పగించిన యాతడు సంతోషించి తన్నుమెచ్చుననియు నాపనికిపూనుకొన్న,పిమ్మట ద్రోహబుద్ధిగలవాడై యాస్త్రీనితానేయపహరింపవలెననియెంచి సముద్రమును దాటించి తీసికొని పొమ్మని యాభద్రాశ్వమున కాజ్ఞాపింపఁగా నది యట్లు చేసెను. పోగా పోగా వారారాత్రి తెల్లవారుజాము సరికి సముద్రముదాఁటి కొంతదూరమేగి యొక నిర్జన ప్రదేశముననున్న తోటలోదిగిరి. అచ్చట ప్రచేష్టుఁడు సులోచననుచూచికామోద్రేకముగలవాఁడై యిట్లనెను! "ఓసఖి నిన్ను ప్రేమించిన మాధవవర్మ నీవు చెప్పిన సాంకేత సమయమునకుకాలనిద్రచేపరవశుఁడయి నీయొద్దకురాలేకపోయెను. నేను వాని నౌకరును. నాపేరు ప్రచేష్టుఁడు. నిన్ను చాఁ శ్రమపడితీసికొని వచ్చితిని. నీకుప్రాప్తమున్నట్లు జరిగినది. బ్రహ్మలలాటమునందు వ్రాసినవ్రాత తప్పింపవలెనన్న నెవరివశము! ఇప్పుడందు విషయమై విచారింప లాభములేదుగదా! నే నిప్పుడు మన్మథునిచే పడింపఁబడుచున్నాను. నన్ను నీవాదరింపవలెను. ఈ సమీపముననే కాంచన నగరమున్నది. దానిచుట్టు సముద్రమున్నది. అందు మనము నిర్విచారముగాను, నిర్భ

యముగా నుండవచ్చును. నా యీకామాగ్ని నీయధరామృత మను వర్షముచే చల్లార్పుము. లేకున్న యీయగ్ని నా దేహ మును దహించును. నా ప్రాణమును రక్షించి పుణ్యమును బొందుము. లేకున్న నా ప్రాణహత్యచేసిన పాతకము నిన్ను పొందును. ఇచ్చట నెవరును లేరు; మన మిద్దఱము యౌవన వంతులము, సమవస్కులము, కావున యాలస్యముచేయక రమ్మని పట్టుకొనఁబోగా, నామె కొంచెము తప్పించుకొని తనలో తా నిట్లు వితర్కించెను. "హా దైవమా ! ఏమి యిట్లు విధించితివి ! తండ్రిమాట జవదాటినందుకు ఫలమా ఇది ! ఏమి చేయుదును ! నాప్రాణము లైనను పోవామెనుగదా ! నాతలవ్రాత ఇట్లున్నదా ! రాజపుత్రికనై యున్నను నొకరు పాలయితిని చక్రవర్తులచే కామింపబడిన నన్ను చాకలవాఁడు కామించుచున్నాఁడు. విధివశము నెవరు తప్పింపఁగలరు ! తలిదండ్రు లెక్కడ ! అన్నదమ్ము లెక్కడ ! ఎక్కడిభార్య ! ఎక్కడభర్త ! అన్నియు అదైవమే, అసన సంసారమందు గర్వించువారి గర్వమను వృక్షమును ఆ బ్రహ్మ తనకోపమను గొడ్డలితో ఛేదించును గదా ! ఓ దైవమా ! ఇప్పుడు వీని బారినుండి తప్పించుకొనుట యెట్లు! అని శ్రీహరిని మనస్సా ప్రార్థించి ఈ విచారముతో పనిలేదు. ధైర్యమవలంబించ వలెను." అని ప్రచేష్టునిజూచి మృదుమధుర వాక్యములతో నిట్లనెను, "ఓప్రచేష్టా! నీకంటె వేరుదిక్కెవరు ! రాజ్యము, తల్లి, దండ్రి, పెనిమిటి యందఱిని విడచి నీతో నింతదూరము వచ్చితిని యిచ్చట నీవే నాకు నందజీవంతును కనబడు చున్నావు. కావున నే చెప్పునది వినుము. ఈ సంసారము

ధర్మము వలన నడచుచున్నది. ధర్మమును విడచిన నరకము ప్రాప్తించును. నేను రాజపుత్రికను, కన్యకను, కావున నీవు నన్ను విధి యుక్తముగ పెండ్లియాడి నాతో సుఖ మనుభ వింపుము. నేను కాదనను. అట్లుగాక నన్ను బలాత్కారముగ పట్టిన నేను నశింతును, నీవు నరకమున బడుదువు. కాంబట్టి నీ వీ రత్నకంకణము తీసికొని యీదరినున్న పట్టణమునకుం బోయి దానిని విక్రయించి వివాహమునకు కావలసిన సామగ్రి తీసికొని త్వరగా రమ్ము. నేను నీరాక ప్రతీక్షించుచుందును," అని చెప్పంగా వాం డామెమాటలు నమ్మి త్వరలో వచ్చెద నని చెప్పి పోయెను. వాండటు పోగా నామె యిట్లనుకొనెను. "వీండు మూర్ఖుండు. సులభముగా నన్ను నమ్మెను. నేను వీనిని మోసగించి గంగాతీరమున కీ గుఱ్ఱముపైని బోయి తపస్సు చేసి కొద్ది కాలములో నామనోహరుండు నాకు లభింపకున్న గంగలోంబడి ప్రాణత్యాగము జేసికొని ముందు జన్మమందై నను వానినిపొందుదును"అనుకొని గుఱ్ఱము నెక్కి ప్రయాగకు పోవ జెనను.

సులోచన అప్సరసలయొద్ద యింద్రజాలము నేర్చుకొనుట.

అది విని ఆ గుఱ్ఱము గగనమార్గమున పోవుచుండంగ సులోచన కొందఱుగంధర్వస్త్రీలు విమానమున బోవుచుండుట చూచెను. వా రామెను తన వృత్తాంత మడుగ నంతయు వారితో చెప్పంగా విని యామెతో వా రిట్లుచెప్పిరి. "ఓ నారీ రత్నమా! నీకు భయములేదు. విచారింపకుము. నీకు మే మింద్రజాలమంత్రమును చెప్పెదము. దానిని జపించిన నీ కసా

ర్యము లన్నియు సాధ్యమగును" అని మంత్ర ముపదేశించి వారు తమ లోకమునకుఁ బోయిరి.

పిమ్మట నామె ప్రయాగకుఁబోయి, గంగలోస్నానము చేసి, గంగాదేవిని పూజించి, స్త్రీరూపమున నుండుట కష్టమని యెంచి పురుషవేషము దాల్చి వీరవరుఁడను పేరుతో ప్రయాగదేశమునకు రాజైన సుషేణుని యొద్దకుఁబోయి తగిన మర్యాదతో నాయనను దర్శించి తనకు సమస్తశాస్త్రములు నస్త్రవిద్యలు తెలియుననియు నితరులకు నసాధ్యమైన పనులు తాను చేయుదుననియు చెప్పి యాయనయొద్ద కొలువుండెను. ఆరాజు న్యాయాధికారిగానుండి దోషులను శిక్షింపుమని గంగా తీరముననున్న యొక మేడలోనతనికి బసయిచ్చెను. ఆపనిచేయుచు నతఁడుండెను. ఇట్లుండఁగా నాదేశములోనికిగండామృగము వచ్చి మనుష్యులను, పశువులను చంపుచు ననేకోపద్రవములు చేయుచుండెను. దానిని నెవరును చంపలేకయుండిరి. దానిని రాజుకూడ చంపలేక యుండెను. అప్పుడు రాజు దానిని చంపిన వానికి తన కొమార్తె నిచ్చి వివాహము చేయుదునని చాటించెను. వీరవరుఁడు దానిని వధించుటకు చేత కత్తిపట్టు కొని తన భద్రాశ్వమునెక్కి గగనమున కెగసియొక్కవేటున దానిని నరకెను. అది చచ్చి క్రిందపడఁగా నందుండి ఒకదివ్య పురుషుఁడు బయలుదేరి వీరవరునితో నిట్లనెను. "ఓయీ! నీచరిత్ర యంతయు నాకు తెలియును. నీవు పురుషవేషమున నున్న స్త్రీవి. నీవృత్తాంత మంతయు నాకు తెలియును. చెప్పెదను. వినుమని యంతయు సవిస్తరముగ చెప్పెను." అదివినివీర వరుఁ డాశ్చర్యపడి నీవెవరవు? నీచరిత్రము చెప్పుము, అనఁగా

అతఁ డిట్లు చెప్పెను. "ఓ సులోచనా! వినుము. నేను ముందు భరతవర్షమునందు సూర్యవంశపురాజును. అప్పుడు నాపేరు ధర్మమూర్తి. నేను సర్వశాస్త్రములు, విలువిద్యనేర్చి ప్రజలను న్యాయముతో పాలించుచుండువాఁడను. అనేకధర్మ కార్యములు, యజ్ఞములు, యాగములు చేసి గోదానములు, భూదానములు, హిరణ్యదానములు చేసితిని. కాని తుదకు దుర్జన సహవాసము చేసి పాషండులతో గలిసి నాస్తికుఁడనై నే నిచ్చిన దానభూములు నేనే దీసికొని బ్రాహ్మణులను బాధించితిని. అందువలన బహు పాపుఁడనని పేరు పొందితిని. కొంతకాలమునకు నేను మరణించఁగా యమదూతలు వచ్చి నన్ను కట్టి కొట్టి బాధించుచు బహు బాధకరమైన త్రోవను తీసికొనిపోయి యమునియెదుట నిలువబెట్టఁగా నాయన నన్నుఁ జూచి కోపించి నా పాపపుణ్యములెక్క చిత్రగుప్తుల నడుగఁగా, వారు నాచిట్టాలు తీసి ఇట్లుచెప్పిరి. అది విని వీఁడు బహుపాపి. బ్రహ్మస్వము హరించెను. వీనిని పూతిగంధనరక కూపములో కోటియుగములవఱకు వేయుఁడని తన దూతల కాజ్ఞాపించెను. వారట్లుచేసిరి. అచ్చట నిలుచుటకు వీలు లేనంత కంపుబాధలు పడితిని. వానినితలఁచినంత మాత్రమున నాదేహ మిప్పుడు వణఁకుచున్నది. ఆ ఘోరకాలమును గడిపి గండామృగముఁనై పుట్టి అనేకజంతువులను మనుష్యులను జంపి తుదకు నీచేగంగాతీరమున చంపఁబడితిని. కావున నా పాపములు కడతేరెను. ఈదివ్యరూపముతో విమానముపై వైకుంఠమునకుఁ బోయెదను. నీవు బహు పుణ్యాత్మురాలవు,

గంగను సేవించుటచే సమస్తపాపములును నశించెను. నన్ను చంపినందు కీ రాజు తన కొమార్తెను నీకు వివాహము చేయును. నీవు నీభర్తయైన మాధవవర్మను త్వరలోనే కలిసికొందువు. మీరుభయులు గంగను సేవించుచు నిచ్చటనే చిరకాలముండి పుత్రపుత్రీ సంతానము గలవారగుదురు. మీవంశము చాల వర్ధిల్లును. ఈగంగను నిత్యము సేవించుచుండుటచే మీ రీ జన్మాంతమున వైకుంఠధామమును చేరుదురు, అనిచెప్పి విమానముపై బోయెను. ఆ దివ్యపురుషుని మాటలకు వీరవరుఁడు మిగుల నాశ్చర్యమునొంది తన యజమానియైన సుషేణుని యొద్దకుఁబోయి గండామృగమును చంపితినని చెప్పఁగా నతఁడు సంతోషించి, మంచిముహూర్తమున తన కొమార్తెయైన జయంతి నిచ్చి వివాహము చేసెను. వీరవరుఁడా కన్యను తనభవనమునకు తీసికొనివెళ్ళి యామెతో నిట్లనెను. "ఓ సఖీ ! నే నొక కార్యార్థినై నియమముపూని బ్రహ్మచర్యములో నున్నాను. కావున నీవు కొంతకాల మోర్చియుండవలెను. తరువాత మనము సుఖింపవచ్చును. అనఁగా నామె సరేయనెను.

ప్రచేష్టుఁడు, విద్యాధరుఁడు మాధవవర్మ ప్రయాగకు పోవుట.

ఇట్లు వీరుండఁగా వివాహసామగ్రి తెచ్చుటకుఁబోయిన నౌకరు, వానిని గొనితెచ్చి, ఆ తోటయందు సులోచన గుఱ్ఱము లేకుండుటచే మిక్కిలి విషాదమునొంది చేయునది లేక నిరాశనొంది, ప్రాణములపై యాశవిడచి ప్రయాగకుపోయి గంగలోబడి ప్రాణములు విడచిన జన్మాంతమందైనను సులో

చన తనకు లభించుననియెంచి ప్రయాగకుఁబోయి గంగలో స్నానముచేసి, ధ్యానించి యాత్మహత్య చేయఁబోఁగా, నచ్చట వీరవరునివలన కావలి యుంచబడిన భటులు వానిని పట్టుకొని తమ యధికారియొద్దకు తీసికొనిపోయి అయ్యా! ఇతఁ డాత్మహత్యచేయ ప్రయత్నించెనని చెప్పఁగా వానిని పోల్చి కారాగృహమున నుంచుమని చెప్పెను. పిమ్మట మఱికొద్దికాలములో విద్యాధరుఁ డట్టి యుద్దేశముతోనే ప్రయాగకుఁబోయి బందీగృహ ములో వేయఁబడెను. ఇతఁడు నాఁడు వివాహమునాఁటి రాత్రి తానుబొందిన యవమాన మును సహింపలేక తనరాజ్యమునకుఁ బోవ లజ్జించి యిట్లు వచ్చెను. తరువాత కాలనిద్రచే విడువఁబడిన మాధవవర్మ సులోచన చెప్పిన సంకేత సమయమునెంచెననివిచారించిలేచి తననౌకను, గుఱ్ఱము లేకుండుట చూచి సులోచన యదృశ్యమైన సంగతివిని తన నౌకరే యిట్టి ద్రోహము చేసెనని యెంచి చేయునదిలేక యాశాభంగమునొంది, యట్టిసుందరి తనకులభింపనప్పుడు మఱి తన జీవనముతో కార్యములేదని ప్రయాగయొద్ద గంగలోఁబడి మరణించిన వారికిమఱియొక జన్మలోనైన కోరిక నెరవేరునను మాట లోకప్రసిద్ధముగాన యాప్రకారము చేయ నిశ్చయించి యచ్చటికిఁబోయి గంగలో స్నానముచేసిసూర్యున కర్ఘ్యమిచ్చి,యీశ్వరునిధ్యానించియందుఁబడిప్రాణములువిడువ బోఁగా భటులు పట్టుకొని వీరవరుని యెదుటపెట్టిరి. అతనిని చూచి పోల్చి వీరవరుఁడు తగినమర్యాదచేసి కూర్చుండబెట్టి వాని వృత్తాంత మడుగఁగా నతడుజరిగిన దంతయు చెప్పెను. ఆయన యచ్చట నుండగనే ప్రచేష్టుని రప్పించి నీవేల యాత్మ

హత్య చేసికొన ప్రయత్నించితి వనఁగా వాఁడు తన వృత్తాంత మంతయు విన్నవించెను. అది విని వానికి తగిన శిక్షవిధించెను. పిమ్మటవిద్యాధరుఁడేపిలిపించివాఁడేలయాత్మహత్య చేయఁబోయె నని యడుగఁగా వారిచరిత్ర యంతయు నతఁడు సవిస్తరముగా చెప్పెను. అప్పు డతఁడు వానికి వైరాగ్యము బోధించిసన్యాసి వేషముతో గంగాతీరమున తపస్సు చేసికొనుచుండునట్లు చేసెను. పిమ్మట వీరవరుఁడు మాధవవర్మను తీసుకొని సుషేణుని యొద్దకుబోయి యతని వృత్తాంతము తనవృత్తాంతము సవిస్తర ముగా చెప్పి తనను జయంతిని మాధవవర్మకిచ్చి యథావిధిగా వివాహముచేయుమని ప్రార్థింపఁగా నారాజట్లు చేసి కొమా ర్తెలకు నల్లునికి తగిన మర్యాదలు కట్నములు కానుకలు నిచ్చెను. వారు మిగుల సంతోషమును పొంది కేళీవినోదములు సల్పుచు నచ్చటనేయుండిరి. సుషేణునికొక్కతె కొమార్తె కావున తనరాజ్యము మాధవవర్మకు పట్టాభిషేక మొనర్చెను. సులోచనకు పన్నిద్దఱు జయంతికి పదిమందికుమారులుకలిగిరి. వారు నిత్యము గంగలో స్నానముచేయుచు పూజించుచు శ్రీమన్నారాయణుని ధ్యానించుచుండిరి. ఇట్లుండఁ శ్రీహరి కరుణించిమాధవవర్మకు దర్శనమిచ్చెను. అప్పుడతఁడాయనకు ప్రదక్షిణ నమస్కారములుచేసి, అనేకవిధముల స్తోత్రములు చేయఁగా, శ్రీహరి యాతని భక్తికిమెచ్చి, దేహాంతమునవాదంప తులకు ముక్తిని ప్రసాదించెను. అని శివుఁడుపార్వతితో చెప్పెను. గంగాతీరముననుండి గంగాదేవిని శ్రీహరినిధ్యానించుచు పూజిం చుచు ఉండుటవలన వారికష్టములు పోయి కోరికలు నెరవేరి జీవించునంత కాలముసుఖించి సిరిసంపదలతో దులదూఁగి, యింత

మందు నైకుంఠమును పొందిరి. గంగామాహాత్మ్య మిట్టిది.

వాంఛావట మాహాత్మ్యము, పద్మావతి చరిత్రము

పూర్వము ప్రయాగయందు ప్రణిధి యను పేరుగల ధనికుడైన కోమటియుండెను. అతడు దేవబ్రాహ్మణ భక్తి కలిగి దానధర్మములు చేయుచు శ్రీహరియందు చాల భక్తి కలిగి ధ్యానించి పూజించుచుండువాడు. అతని భార్య పేరు పద్మావతి. ఆమె మిక్కిలి సౌందర్యము గల స్త్రీలలో నొకతె. ఆమె పద్మినీజాతి స్త్రీ యగుటచే గొప్ప పతివ్రత. ఆ దంపతులు మిగుల యన్యోన్యానురాగము గలవారై సుఖముగా నుండిరి. అట్లుండగా నా వణిజుడొకనాడు భార్యనుజూచి యిట్లనెను. ఓసఖీ! వ్యాపారమునకుబోయి ధనమార్జించి తేవలెను. అందుకు పై దేశమునకుబోయెద ననగా నామె భర్తను జూచి యిట్లు చెప్పెను. "స్వామీ, మనకు కావలసినంతధనమున్నది. అదియే చాలును. మఱి మీ రన్యదేశములకుబోయి శ్రమ పడవలసిన యావశ్యకము లేదు" అనెను. అదివిని ప్రణిధిభార్యతో నిట్లు చెప్పెను. "ఓసఖీ! ధనమువలననే యన్నియు కలుగును. ధనమువలననే ధర్మము వృద్ధియగును. దానివలననే కీర్తి కలుగును. దానివలన వంశమువృద్ధిపొందును. అది లేనన్న యన్ని కర్మలు క్షీణించును. ధనహీనుని స్నేహితులు, బంధువులు విడుతురు. ధనము గలవారికి పరులు బంధువు లగుదురు. అది లేనివానిని భార్యా పుత్రులు సహితము విడతురు. ధనహీనుని కిహమందుగాని, పరమందుగాని సుఖములేదు. కావున నన్ని విధములను ధనము ప్రధానము. నీవు నాకు

సెలవిచ్చి పంపిననే బోయి ధన మార్జించి కొద్దికాలములో వత్తును. "అనఁగా నామె యనుమతించెను. కొన్ని దినుసుల సామానులు బళ్ళపైని వేసికొని,యతఁడు వ్యాపారమునకుఁబోయెను. తరువాత కొన్నాళ్లకు పద్మావతి తనదాసిని తీసికొని గంగానదిలో స్నానము చేయఁబోయెను. అచ్చట నామె స్నానము చేయుచుండగా నొకమాలవాఁడామె చక్కదనమును చూచి మోహించి దగ్గరకుఁబోయియామెను కామించెను. ఆమె మహాపతివ్రత కనుక దానిని నిరాకరించెను. అట్టి స్త్రీ తనకు లభింపనందుకు మిగుల దుఃఖించి తనజన్మమును వృథా యని యెంచి గంగలోఁబడి ప్రాణములు విడచి యైనను తిరిగి మఱియొకజన్మమందైనను, నామెను పెండ్లాడవలెనని తలంచి, యచ్చటనే యున్న వాంఛావటముపై నెక్కి యీ కోర్కె నెరవేర్పవలెనని శ్రీహరినిధ్యానించి గంగలోదుమికెను. వెంటనే వాఁడు చావక యామె భర్తయైన ప్రణిధిరూపమును బొంది యప్పుడేపద్మావతి యింటికిఁబోయెను. ఆసమయముననే యామె భర్తయైన ప్రణిధికూడ వ్యాపారమునుండి తిరుగ నింటికి వచ్చెను. వారిద్దఱు నొకటే రూపమును నున్నందున, ఆమె యాశ్చర్యపడి వారిలో తనభర్త యెవరో తెలిసికొనలేక తన యిష్టదేవతయైన శ్రీమన్నారాయణుని బహుభక్తితో ప్రార్థింపఁగా నాయన ప్రసన్నుఁడై యిట్లనెను. "ఓ పద్మావతీ! నీవును నీభర్తయు నాకు ప్రియభక్తులు. నాఁడు నిన్ను గంగాతీరమున కామించిన మాలవాఁడును నన్ను మిక్కిలి ధ్యానించి గంగలో బడి సమస్తపాపములను పోగొట్టుకొని పవిత్రుడయి నావరమున నీభర్త రూపమును పొందెను. కావున వారిద్ద

త్తిని నీవు భర్తలుగా నంగీకరింపుము.” అనఁగా నిట్టి వింత యెందు గలదు? ఒకపురుషునికిద్దఱుగాని హెచ్చుగానిభార్య లుండుట లోకములో నగుచుచున్నాము. కాని ఒకస్త్రీకియిరువురు భర్తలనుట వినలేదు. ఇది నిందాస్పదముకదా ? పల యిట్లు సెలవిచ్చితిరి. అనఁగా భూలోకమున నిది తప్పుగా తలంతురు గాని వైకుంఠమున దోసము లేదు. నీకు విమానము వచ్చును. అందు మీయుభ్వురును కూర్చుండి నాలోకము చేరుడు. అందు సుఖముగా నుండగలరని వారటులచేసి ముక్తి నొందిరి.

గయాశ్రాద్ధఫలము

ఆ పద్మావతి చరిత్రను విని పార్వతి మిగుల యాశ్చర్యమునొంది యీశ్వరుని జూచి స్వామీ ! గంగాస్నానమువలెనే, గయా శ్రాద్ధము కూడ గొప్పఫలము నిచ్చునని చెప్పుదురు. కావున గయామాహాత్మ్యము విన గోరుచున్నాను. సెలవిచ్చి నన్ను కృతార్థురాలను చేయవలెనని ప్రార్థింపఁగా దేవీ ! వినుమని యా పరమేశ్వ[illegible]డిట్లు చెప్పనారంభించెను. పూర్వపుణ్యము గలవారు గయకుఁబోయి శ్రాద్ధము చేయుదురు. వారికి కోటిపుణ్యములు కలుగును. దాని ఫలమింత, యంత యని చెప్పుటకు వీలులేదు. గయాశ్రాద్ధము యథావిధిగా చేసిన వాని పితరులు వైకుంఠమును పొందుదురు. గయలో నెవరి పేర పిండ ప్రదానము జరుగునో వారందఱు మోక్షమును పొందుదురనుటకు సందేహము లేదు. ఇందుకు దృష్టాంతముగా నొక పురాతనేతిహాసమున్నది. దానిని చెప్పెద

వినుము. పూర్వము కన్యాకుబ్జదేశమున చిత్రధనుండను బీద బ్రాహ్మణుడుండెను. అతని భార్య పేరు చిత్రసేన. వారిరువురు బహుపాపులు, వారి పాపములెంతని చెప్పినను తరుగవు. వారిలో భర్త గొప్పవ్యాధులచే పీడింపఁబడి ముందుగా చని పోయెను. అంతట యమ దూతలు వాని యొద్దకు వచ్చి పాశములతో కట్టి కొట్టి బహుబాధలు పెట్టుచు తీసికొనిపోయి యమునియెదుటఁ బెట్టఁగా నాయన చిత్రగుప్తులను జూచి వీని పాపములను చెప్పుడనఁగా 'అయ్యా ! ఇతఁడు పాపమేగాని పుణ్యము చేసి యెరుఁగడు అనిరి. అది విని వానిని కుంభీ పాకమున వేయుమని యముఁడాజ్ఞ ఇచ్చెను. ఆపాపి యామాట విని వణఁకుచు నేడువసాగెను. అదిచూచి చిత్రగుప్తులు కనిక రించి వాని కిట్లనిరి. "ఓయీ ! నీవు భయపడకుము. నీవు బహు కాల మిందుండవు. త్వరలోనే ముక్తినొందెదవు. నీకొమాళ్ళలో నొకఁడు కొద్దికాలములోనే గయలో శ్రాద్ధము చేయును," అనఁగా విని వాఁడు మిగుల సంతోషించెను. తరువాత కొంతకాలములో వాని కుమారులలో నొకఁడు పదిరెండు సంవత్సరములు ప్రాయములో నుండి యాటపాటల యందు శ్రద్ధగలవాఁడై తనప్రాయపు బాలురతో కలసి భోజనమువఱకైన నింటికి రాకుండుట జూచి వాని తల్లి వానిని పలువిధముల చీవాట్లు పెట్టినందున వాఁడు ప్రాణము విసిగి వైరాగ్యముపొంది యిల్లు, గ్రామము, దేశమువిడిచి తీర్థయాత్ర లకుఁబోయెను. అనేక క్షేత్రములు, తీర్థములు, సేవించి ప్రయాగకు వెళ్ళి గంగా సాగరసంగమమున స్నానముచేసి శ్రీమాధవమూర్తిని దర్శించి పిమ్మట గయకుఁబోయి తన పితృ

లకు యథావిధిగా శ్రాద్ధముచేసెను. అందువలన వారందఱు సకలలోకబాధలను తప్పించుకొని వైకుంఠమునకుఁ బోయి ముక్తి నొందిరి.

అశ్వత్థమాహాత్మ్యము

పార్వతి గయాశ్రాద్ధఫలమును విని సంతసించి యీశ్వరుని చూచి నాథా! వృక్షములన్నిటిలో యశ్వత్థము మిగుల శ్రేష్ఠమైన దని చెప్పుదురు. అందుకు కారణ మేమని యడుగఁగా శివుఁడిట్లనెను. ఓ పార్వతీ! జనుల పాపములను నశింపఁజేసి వారిని యుద్ధరించుటకు శ్రీ మహావిష్ణువు వైకుంఠమునుండి వచ్చి యీ భూలోకమున వృక్షరూపమును పొందెను. కావున దానిని దర్శించినను, పూజించి ప్రదక్షిణముచేసి నీరుపోసినను, శ్రీ విష్ణువును ప్రత్యక్షముగా పూజించిన ఫలమును జనులు పొందుదురు. వారు చేసిన సమస్త పాపములు నశించును. నిత్యము రావిచెట్లకు నీళ్లుపోసి పూజించి దర్శించువారు చతుర్వర్గఫల మనఁగా ధర్మ, అర్థ, కామ, మోక్షములు తప్పక పొందుదురు. ఆ చెట్టుమొదట వేదికట్టించినవారికిని, నన్నిపాపములు నశించును. ఆ చెట్టునందు శ్రీహరి సదా వాసము చేయుచుండును. ఇందుకు దృష్టాంతముగా పురాత నేతిహాస మొకటి యున్నది. దానిని చెప్పెదను శ్రద్ధతో వినుము. పూర్వము త్రేతాయుగమున సౌరాష్ట్ర దేశమందు ధనంజయుఁడను పేరుగల బ్రాహ్మణుఁడుండెను. అతనికి సుశీల యను పేరుగల భార్యయుండెను. ఆ దంపతు లిద్దఱును, బహు పుణ్యాత్ములు. దైవభక్తులు. సదా శ్రీహరినే ధ్యానిం

చుచు, వారు బహుబీదవారై నప్పటికిని యతిథి, యభ్యాగతు లను పూజించుచుండువారు. ఆ బ్రాహ్మణుడు భిక్షాటనము జేసి కాలమును గడుపుచుండెను. ఏ కారణమువలననో యొక దినమున నతడు భిక్షకు పోనియెడల, నా రోజున పస్తుపడి యుండేవారు. కాని వేరు జీవనోపాధి లేకుండెను. చలికాల ములో వారికి బట్టలు లేనందున ఆ బ్రాహ్మణుడడవికిం బోయి కట్టెలు తెచ్చుకొని రాత్రి నెగడి పెట్టుకొని యాదరిని కూర్చుని చలిబాధను నివృత్తిచేసికొనుచుండువాడు. ఒకరోజున భిక్షమెత్తుకొనివచ్చుటయాలస్యమగుటచే ఆదినమునడవికిబోవు టకు సమయము చిక్కకుండెను. చలిబాధ హెచ్చుగా నుండెను. కట్టెలు లేకుండుటచేతను పెరటిలోనున్న రావిచెట్టునొద్దకుబోయి దానినున్న యెండుకొమ్మనొకదానిని గొడ్డలితో కొట్టెను. అది క్రిందపడెను. కొమ్మ క్రిందపడిన వెంటనే యందుండి శ్రీమన్నారా యణుడు బయలువెడలి శంఖ చక్ర గదాపద్మములనునాలుగు చేతులందుధరించి, యతనికి ప్రత్యక్షమయ్యెను. అతని శరీరము నుండి రక్తము కారుచుండెను. వానిని జూచి బ్రాహ్మణు డత్యద్భుతాత్మమగున్నడై, గొడ్డలి క్రిందకు జారవిడచియాయన పాదములపై బడి యిట్లు ప్రార్థించెను. ఓ మహాదేవా! శ్రీహరీ! జనార్దనా! వాసుదేవా! జగదీశ్వరా! అనాదిపురుషా! మీకు శత్రుమిత్ర భేదములు లేవు. మీరేగదా బ్రహ్మ విష్ణు, శివుడను మూడుమూర్తులై, సృష్టిస్థితి లయములను జేయువారు, మీ రెవరితో యుద్ధముచేయుచు నిటునచ్చితిరి. మీకు నెవరి యాయుధములును నాటవుగదా! మీకంటె బల వంతులెవరు! మీశరీరమునుండి యిట్లురక్తము ప్రవహించుటకు

కారణ మేమని యడుగఁగా శ్రీహరియిట్లుచెప్పెను. ఓభ క్తశిఖా మణీ! ఓ ధనంజయా ! నన్నుకొట్టినవారెవరు ? ఘోరరాక్షసు లుండిరి. కాని వారిని నిమిషములో నేను సంహరించితిని. నా భక్తులు తప్ప నన్ను నెవ్వరును శిక్షింపలేదు. నాభక్తులునన్ను నెన్నిబాధలు పెట్టినను నేను సహింతును. అశ్వత్థ వృక్షమును నీవుకొట్టిన దెబ్బవలన నీరక్తము కారుచున్నది. ఆచెట్టే నేను, అనిచెప్పగావిని ఆవిప్రుఁడునిశ్చేష్టుఁడై నేలపడెను. అదిచూచి శ్రీహరి వానిని తన చేతులతో లేవనెత్తి యందునుగుఱించి విచారింపవద్దనియు నాదెబ్బ తనకు లక్ష్యములేదనియు చెప్పి బోధపఱచి వాని భక్తికి మెచ్చి వరమిచ్చెద నడుగుమనఁగా నీ పాదపద్మములయందు సర్వదా నాకు భక్తియుండునట్లు వరమిమ్మనెను. శ్రీహరి యట్లే యగునని వరము ప్రసాదించి విశ్వకర్మను పిలిపించి యతనికొఱకుకొక దివ్యభవనము కట్టించి యందులోనుండి సిరిసంపద లనుభవించి దేహాంతమున వైకుంఠమును పొందునట్లు వరమిచ్చి శ్రీహరి యంతర్ధాన మయ్యెను. తరువాత నా బ్రాహ్మణుఁ డతి సుఖముగా బ్రతికెను. అంతకుముందు దరిద్రావస్థ భరింపలేక పుట్టిన యింటికి బోయిన యాతని భార్య తిరుగవచ్చెను. తరువాత కొందఱు కొమాళ్ళు, కొమార్తెలు కలిగిరి. విశేష ధనము ధాన్యము పాడి గలిగి చాలకాల మశ్వత్థ వృక్షమును పూజించుచు సుఖముగా జీవించి తుదకు వైకుంఠమునకుబోయి ముక్తి నొందెను.

సీ తి:—

అశ్వత్థము వృక్షములలో శ్రేష్ఠము, దానిని పూజించుట శ్రీ మహావిష్ణువును ప్రత్యక్షముగా పూజించుటయనియు అందువలన ఇహము, పరము కలుగుననియు మనము తెలిసికొనవలెను. "మూలతో బ్రహ్మరూపాయ మధ్యతో విష్ణురూపిణే అగ్రత శ్శివరూపాయ వృక్షరాజాయతేనమః" అని ధ్యానించి ప్రదక్షిణములు చేయవలెను.

శ్రీ రామ నామమహిమ

ఇట్లు శివుఁడు చెప్పఁగా పార్వతియశ్వత్థమాహాత్మ్యమును విని చాల సంతోషించి భర్తనుజూచి స్వామీ! శ్రీరామనామ ప్రభావము మీవలన సావకాశముగా వినవలెను. మీరు సర్వదా యీతారకమంత్రమునే జపించుదురుగదా! నాయందు దయయుంచి శ్రీరామనామమహిమ సవిస్తరముగా సెలవియ్యవలె ననఁగా నీశ్వరుఁడు చాల సంతోషించి యిట్లు చెప్పనారంభించెను. ఓ ప్రాణనాయకీ! శ్రీ తారకమంత్రమహిమ గాని శ్రీరాముని మహిమగాని చెప్పుటకు నాతరముకాదు! నాకే యననేల వేయినోళ్ళుగల యనంతునకే యసాధ్యము! అయినను నీవు భక్తిపూర్వకముగా నడిగితివి కావున నాకు తెలిసినంతవఱకు చెప్పెదను. శ్రీరామనామము సమస్తపాపములనునశింపఁజేసి మోక్షమునిచ్చును. భక్తిశ్రద్ధలతో "శ్రీరామ" యను మూఁడక్షరములు నొక్కసారి యుచ్చరించుమాత్రమున పోవునంత పాపము యెవరును చేసియుండరని నాకు నమ్మకము, శ్రీరామనామము సదా జపించువారు భక్తులలో

శ్రేష్ఠులు. పాపాత్ములకా నామముసాధారణముగా స్మరించుట లభింపదు. స్మరించువారు తప్పక ముక్తినొందుదురు. చిలుకలు శారికలు మొదలగు పక్షులను పెంచి వానికి మాటలు నేర్పు మిషచేతనైనను తన్నామము నుచ్చరించువారికి సైతము మోక్షముగలదు. అట్టి స్థితిలో ప్రయత్నపూర్వకముగా నా శ్రీ రామనామస్మరణ చేయువారికి కలుగు ఫలము వేరుగాఁ జెప్పనేల? పూర్వము సత్యయుగమునందు కురుక్షేత్రమున నొక వైశ్యుడుండెను. అతని పేరు సత్యవసుఁడు. అతఁడు న్యాయముగా వ్యాపారముచేయుచు ధర్మపరుఁడై యుండెను. అతని భార్యపేరు జయంతి. ఆమెయు మంచి వంశమున బుట్టి యుండుటచే భర్తను ననుగమించుచుండెను. ఆదంపతు లిరువురు నన్యోన్యానురాగముగలవారై యుండిరి. కాని వారి దాంపత్యము హెచ్చుకాలము దైవము కొనసాగింపలేదు. వారికి సంతానము కలుగకముందే సత్యవసుఁడకాల మరణము నొందెను. పిమ్మట జయంతి వైధవ్యదుఃఖమును సహింపలేక తల్లిదండ్రులయొద్ద జేరెను. ఆమె మంచి యౌవనములో నుండుటచేతను, సంతానము లేకుండుటచేతను, కామసుఖముల యందు తృప్తిపొందక యుండుటచేతను తన యీడు మగవారితో కలిసిమెలిసి తిరుగుచుండెను. అదిచూచి యామె తండ్రి సహింపలేక తన వంశమున కపకీర్తి తెచ్చినదని యెంచి యిల్లు వెడలఁగొట్టెను. పిమ్మట యామె స్వైరిణీవృత్తి నవలంబించి కాలనియమముగాని, జాతివిచక్షణగాని పాటింపక తన యిచ్చ వచ్చినట్లు విటులతో సంచరించుచుండెను. ఇట్లున్నను సంతతి లేకుండెను. స్త్రీలకు పిల్లలుకలుగవలెనన్న యాశ మెండు కనుక

యందు కామెమిగుల విచారించుచుండెను. ఇట్లుండగా నొకనాడు కిరాతుండొకడు చిలుక పిల్లల నమ్ముటకు తేగా, ఆమె యొకదానిని గొని, పంజరమున నుంచి ముచ్చటతో దానిని పెంచుచుండెను. కొన్నాళ్ళకు నది పెద్దది కాంగా దానికి మాటలు నేర్పునదై రామ, కృష్ణ అని నేర్పుచు ప్రతిదినమును తనకు తీరుబడి యగునప్పుడెల్ల నా మాటలే చెప్పుచు తనకు పిల్లలులేని లోపమును తీర్చుకొనుచుండెను. ఇట్లు కొంత కాలము జరిగినపిమ్మట యామె కాలముచేసెను. యమదూతలు వెంటనే వచ్చి, కాలపాశములచే నామెను కట్టి తీసికొని పోవు చుండగా, విమానముతీసికొని విష్ణుదూతలువచ్చి యమదూత లతో నిట్లనిరి. మీ రెందు కీమెను కొనిపోవుచున్నారు? ఈమె చిలుకనుపెంచి దానికి మాటలు నేర్పుటకై రామ, కృష్ణఅని యెన్నిసారులో ప్రతిదినము పలుకుచుండెను. అందుచే శ్రీ మహావిష్ణువు సంతసించెను. ఈమెకొఱకు విమానమంపెను. ఈమెను వైకుంఠమునకు తీసుకొని పోయెదము. మీరు విడువుం డనగా యమదూతలు విడువనందున వారలకు ఘోర యుద్ధ మయ్యెను. అందు విష్ణుదూతలు గెలిచి యామెను విమానముపై నుంచి వైకుంఠమునకు తీసికొనిపోయిరి. ఆమె యందు సుఖించు చుండెను. యమదూత లోడిపోయి తాము పొందిన పరా భవము యమునితో చెప్పుకొని మొఱపెట్టగా నాయన విని వారితో నిట్లనెను. ఓ దూతలారా? వినుండు. రామ, కృష్ణ, గోవింద మొదలగు నామముల నుచ్చరించువారు శ్రీహరి భక్తులు. వారిని మనము దండింపఁగూడదు. కావున మీరు వారి కడకు బోకుడు. ఇంతేగాక శ్రీహరిని పూజించు

వారిని, ఏకాదశీ వ్రతము చేయువారిని, శ్రీవిష్ణుపాదోదకమును శిరస్సున ధరించువారిని, ఆయన నైవేద్యమును తినువారిని తులసి ధరించువారిని, మాతా పితృలను గురువులను సేవించు వారిని, ఇతరుల దుఃఖముల చూచి విచారించువారిని, సత్య వాదులను, పరద్రవ్యమునందు లోభము లేనివారిని, అన్నము, జలము, దానము చేయువారిని, దరిద్రుని పోషించువారిని మీరు ముట్టఁబోకుడు. వారు వైకుంఠమునకుఁబోవు వారు కావున వారిపై మనకు నధికారము లేదు. అని యముఁడు తన దూతలకు బోధించిపంపెను. కావున వింటివా పార్వతీ శ్రీరామనామ మాహాత్మ్యము ? అని ఈశ్వరుఁడు చెప్పెను.

శ్రీజగన్నాథ మాహాత్మ్యము

పిమ్మట ఒక నాఁడు పార్వతి శివునిజూచి "ఓ ప్రాణేశ్వరా ! శ్రీహరిమహిమ అను నమృతము నెంత త్రాగినను దాహము శాంతించుట లేదు. ఇంకను వినవలె ననియే యుండును. మీరు పరమ వైష్ణవులు, శ్రీహరిలీల లన్నియు మీకు పూర్తిగా తెలియును. వానిని వినుటవలన సమస్త పాపములు దహించునుగదా ! చెప్పువారును వినువారును ముక్తినొందుదురు. కావున సెలవియ్యవలెను." అని అడుగఁగా శివుఁడది విని "ఓ సఖి! నీవు ధన్యురాలవు. నీకు శ్రీహరి యందు భక్తిస్థిరముగా నిలిచినది. సావధానమైన మనస్సుతో వినుము. ధర్మ, అర్థ, కామ, మోక్షములిచ్చు శ్రీపురుషోత్తమ మాహాత్మ్యము చెప్పుచున్నాను. పూర్వము శ్రీమన్నారాయణుండు బుద్ధావతారమును ధరించి, యుప్పుసముద్రమున కుత్త

రమున నీలాద్రిపర్వతమున స్థిరముగా నివాసమేర్పఱచుకొనెను. కాఁబట్టి దానికి రెండవ వైకుంఠమని పేరు. అదియన్ని తీర్థముల లోను క్షేత్రములలోను ముఖ్యమైనది. దానిమహిమ వర్ణించు టకునాలుగు ముఖములుగల బ్రహ్మకైనను తరముగాదు. గాని శ్రీహరియనుగ్రహమువలన నాకు తెలిసినంతచెప్పెదను. పురుషు లందఱిలోను శ్రీహరియుత్తముఁడుకావున, ఆయనయచ్చటనుం డుటచే దానికి పురుషోత్తమ క్షేత్రమని పేరు. అచ్చట హరి కొఱకు శ్రీలక్ష్మీదేవిచేవంటచేయఁబడియాయనకర్పింపఁగా మిగిలిన శేషము ప్రసాద మనఁబడును. దానిని జాతి మత భేద ములు, మైల, మడి, విచక్షణ లేకుండనందఱును, భుజింతురు. అట్లు చేయుట దూష్యముగా నెవరును నెంచరు. ఈయాచార మా క్షేత్రమునతప్ప హిందూదేశమున మఱియొకచోట లేదు. అచ్చటిదేవాలయము విశ్వకర్మచే నిర్మింపఁబడినది. అందుబల భద్రసుభద్రా సహితుఁడై శ్రీబుద్ధదేవుఁడు శ్రీజగన్నాథుఁ డను పేరిట వేంచేసి యున్నాఁడు. అచ్చట తీర్థములలో మార్కండేయము, ఇంద్రద్యుమ్నము, రోహిణీ గుండము, సముద్రము, శ్వేతగుండము అనునయిదుతీర్థములు ముఖ్యములు. వీనియందు స్నానముచేసి పైనచెప్పిన శ్రీమూర్తులను పూజించి

క్షేత్రమాహాత్మ్యమును తెలుపుకథ.

పిమ్మట లక్ష్మిని, విమలాదేవిని దర్శించి, వటవృక్షమును మార్కండేయుని, మాధవుని, యముని, హనుమంతుని, పాతా ళేశ్వరుని, వినాయకుని దేవళములకుఁబోయి దర్శింపవలెను. సముద్రతీరమున తీర్థశ్రాద్ధము చేయవలెను. ఇట్లు యాత్ర

చేయువారు ఈ సంసారములో తిరుగ జన్మనొందకనై కుంఠము జేరి మోక్షమునొందుదురు. బ్రహ్మాది దేవతలు కూడ శ్రీ జగన్నాథుని దర్శించుటకు బోదురు. ఇచ్చట నిత్యకల్యాణము పచ్చలతోరణము లెల్లప్పుడు జరుగుచుండును. ఎందుచేత ననఁగా పండ్రెండు మాసములలోను పదమూఁడుయాత్రలు జరుగుచుండును. చైత్రమాసమున వారుణీయాత్ర, వైశాఖమున చందనయాత్ర, జ్యేష్ఠమాసమున నభిషేకము, ఆషాఢమున రథయాత్ర, కార్తీకమున దామోదరయాత్ర మాఘమాసమున మకరయాత్ర ముఖ్యమైన రథయాత్రలలో రథముపైనున్న బలభద్రస్వామిని జూచు గొడ్రాలికి తప్పక సంతానముకలుగును. పుష్యమాసములో అభిషేకము, మార్గశిరములో ఒఢణషష్ఠి యాత్రలగును. అన్నిటిలో రథయాత్ర గొప్పది. ఫాల్గునమాసమున డోలోత్సవముజరుగును. ఈ క్షేత్ర మహిమ యెంతచెప్పినను. తరుగదు. ఆస్థలమునందు చేయఁబడిన దానము, ధర్మము మొదలగునవి కోటిగుణితములై ఫలమిచ్చును. దీనినే శ్రీజగన్నాథ క్షేత్రమందురు. ఈదేవాలయముపైనున్న చక్ర మహిమ నారదపురాణమున వ్రాయఁబడినది.

ఈ క్షేత్రమందు పూర్వమొక ధర్మతత్త్వుఁడను పేరుగల శూద్రుడుండెను. అతఁడు చాల మంచి ప్రవర్తనగలవాఁడై యుండెను. వానికొక కుమారుఁడుండెను. వానిపే రుద్విజ్ఞుఁడు. వాఁడు నాస్తికుఁడై దేవబ్రాహ్మణులనిందించుట, పరస్త్రీ, పరధనములను హరించుట, కల్లుత్రాగుట, గోమాంసముభక్షించుట, యిండ్లలోఁజొరఁబడియు త్రోవలుకాచియుదొంగతనము

జేయుటయు, స్త్రీహత్య, శిశుహత్య నరహత్య చేయుచుండువాఁడు. వానితల్లి దండ్రులు, స్నేహితులు బంధువులు మొదలగువారెన్నివిధముల బోధించినను మానకుండెను. ఒకరోజున వీనిని రాజునెదుట బెట్టఁగా నాయన వీనిని బహువిధముల శిక్షించి దేశమునుండి వెడలఁగొట్టెను. అదిమొదలు వాఁడు పట్టణములో నుండక, యడవిమార్గములను కాచియుండి మార్గమున బోవువారిని బాధించుచు చంపుచు దోచుకొనుచు నుండువాఁడు. ఇట్లు జీవనముచేయుచు, నొకరోజున గొప్పపర్వకాలమునం దనేకమంది జనులు సముద్రమున స్నానము చేయఁబోఁగా వీఁడును సముద్రతీరమును జేరెను. అందు స్నానముచేయు జనులు పలువిధములగు పదార్థములను దానము చేయుచుండుటచూచెను. తినుబడి పదార్థమేదైన నొకటి దానముచేసి, ఆపదార్థము మఱివారు జీవించుకాలములో తినకవిడుచుట వాడుకగానున్నది. అచ్చటికి పోయినవారిలో నొకడు, మామిడిపండు శ్రీహరికి ప్రీతిగా బ్రాహ్మణునికిచ్చితిని దానిని నేనుమఱి యీజన్మలో తిననని యు, మఱి యొకడు నే నరటిపండు విడచితిని. ఇంకొకఁడు పనసపండు విడచితిననియు ననుకొనుచుండుటవినెను. ఈ చోరుఁడు కూడ సముద్రమున స్నానముచేసి తన కెప్పుడునుదొరకనివస్తువునుతానువిడువదలఁచి యోజింపఁగా బెల్లము తనకు లభింపదని యెంచి, యొకప్పుడు లభించినను దానినివిడచి పంచదారయే తాను తినవచ్చు ననియు ఆలోచించి బెల్లము దానమిచ్చెదననియు నా బెల్లము తాను తన జీవితకాలమున తిననని యు నిశ్చయించుకొని యడవికిబోయి మార్గము కాచియుండెను. తరువాత కొంతకాలమునకు బండితో బెల్లముతీసి

కొని యొక కాఁపు సంతలో నమ్ముటకు బోవుచుండెను. ఆ చోరుఁడా బండివానిని జంపి బండిని బెల్లముతోకూడ తీసికొని యొక బ్రాహ్మణుని పిలిచివానికిదానమిచ్చెను. మఱికొంత కాలమునకు వాఁడొకధనికుని యింటకన్నము వేయఁగా వారతనిని పట్టుకొని చంపిరి. ఇట్లు మృతినొందిన చోరుని తీసికొని పోవుటకు యమదూతలు వెళ్ళి పాశములతో వానిని బాధించుచుండఁగా విష్ణుదూతలందు బోయివానిని విడిపించి విమానముపై కూర్చుండబెట్టి వైకుంఠమున శ్రీహరి సన్నిధానమున బెట్టిరి. కరుణాంతరంగుఁడైన శ్రీమన్నారాయణుండు వానిని సత్కరించి తనయొద్ద నుంచుకొనెను. వింటివా భవానీ, వాఁడు పరమ దుర్మార్గుఁడైనను నా పుణ్యక్షేత్రమున మనస్ఫూర్తిగా శ్రీహరికి ప్రీతిగా వాఁడు చేసిన దానమువలన వాని సమస్త పాపములు నశించి వానికి మంచిగతి గలిగినది. ఇట్టిధర్మసూక్ష్మములెన్నోగలవు. అని శివుఁడు చెప్పెను.

హరిశర్మయను బ్రాహ్మణుఁడు, ఆర్తత్రాణపరాయణి యను వేశ్య, విశాలాక్షియను బ్రాహ్మణ స్త్రీల చరిత్రములు.

పిమ్మట పార్వతి శివుని జూచి బెల్లము దానముచేయుటచే బ్రహ్మహత్యాది మహాపాతకములు చేసిన చోరునికి కైవల్యము లభించెనని చెప్పితిరి. మిగుల నాశ్చర్యముగా నున్నది. దానములు చేయువారికి కలుగు పుణ్యఫలములు చేయనివారికి కలుగు కష్టములు సెలవియ్యవలెననఁగా శ్రీపరమేశ్వరుఁ డిట్లు చెప్పెను. ఓపార్వతీ వినుము. ధనముండియు దానధర్మంబులు చేయనివాఁడు పరజన్మయందు మిగులదరిద్రుఁడగును. దాచ

కుండ కావలసినది తానుతిని, యితరులకు దానముచేయువాఁడు తిరిగి ధనవంతుఁడై పుట్టును. ధనమార్జించి తానుతినక యొకరి కియ్యక యుండువాఁ డిహపరలోకములందు నానాదుఃఖము లను పొందును. వాఁ డిహమందు పెరిదుఃఖమనుభవించుకొని పరమందు నరక బాధలు పొందును. వాఁడు తేనెటీఁగవలె కూడ బెట్టినధనము నితరు లనుభవింతురుగాని తనకు ప్రాప్త ముండదు. మిగిలినదానిలో కొంతసొమ్ము నిలువలో చేర్చి కొంతదానము చేయువా రిహమందును బరమందును సుఖ మనుభవింతురు. అట్లుచేయక తాను తినక యింటనుండు తన వారికైనను బెట్టక పరమలోభులై నిలువ చేయువారు వంగ పెరటికి కాఁపుంచబడిన దిష్టి బొమ్మవంటివారు. ఇందుకు తార్కాణముగా నొక యితిహాసము చెప్పెదను వినుము. పూర్వము సత్యయుగమున హస్తినాపురమందు నొక బ్రాహ్మ ణుఁడుండెను. అతనిపేరు హరిశర్మ. అతఁడు గొప్పభాగ్యవం తుఁడై యుండియు తాను తినక భార్యపిల్లలకైనను కడుపు నిండపెట్టక జీమ, యెలుక మొదలగు గృహజంతువులకైనను నొకగింజ దొరకనియ్యక జాగ్రత్తగా కాపాడుచుండెను. అనా థలకు ముష్టికూడ వేయువాఁడుకాఁడు. ఇతఁడును గొప్ప విష్ణు భక్తుఁడు కావున శ్రీహరివిగ్రహమును భక్తితో పూజించుచు, పలువిధములగు నలంకారములు చేయించి యలంకరించెను. కాని మహా నైవేద్యము భక్ష్యభోజ్యలేహ్య పానీయములతో చేరిన యన్నముఁ నివేదనచేసి యెఱుఁగడు. ఎప్పుడును ఒకనికి నన్నము పెట్టనేలేదు. ఆకాలముననే యీ పట్టణములో నొక వేశ్యయుండెను. ఆమె మిగుల చక్కనిది. ఆటపాటల

యందు బహునేర్పరి. ఆమె విటులతో గూడి యహోరాత్రులు కామసుఖము లనుభవించుచు బహుధనము సంపాది వృద్ధు రాలయి వైరాగ్యము నవలంబించి తానదినంతకు నిలువచేసిన ధనమంతయు, బీదల కన్యాదానము చేయుటయందు కర్చు పెట్టి, బహు ధర్మాత్మురాలై యాత్రతాళిన పరాయణియని పేరుపొందెను.

ఆ పట్టణమున నొక బ్రాహ్మణస్త్రీ విధవయైయుండెను. ఆమె భర్త చిన్నతనముననేచనిపోయినందున యీమెకు ప్రపంచ సుఖములందు మనసుతీరక జారపురుషులతో జేరివిషయసుఖము లనుభవించుచు, సందు మూలముగా దినచర్యలు జరుపు కొనుచుండెను. ఆమె పేరు విశాలాక్షి. ఆమె మంచి వేసవి కాలమున నిర్మలమైన జలము తృషాతురులకు దాహమిచ్చు చుండెను. ఈపైని చెప్పఁబడినముగ్గురునుచనిపోయిన తరువాత యమదూతలు వారిని తీసికొనిపోయి, యమునియెదుట బెట్టగా నాధర్ముఁడు చిత్రగుప్తులను జూచి వీరి పాపపుణ్యములు చెప్ప డనఁగా వారు చిఠాలు చూచియిట్లనిరి. అయ్యా వీరు పుణ్యా త్ములు. వీరిని తగినమర్యాదచేసి వైకుంఠమున విడువవలెను. అదివిని యముఁడు వారిని సత్కరించి తన విమానమున గూర్చుండఁబెట్టి వైకుంఠమునకు తీసికొనిపోగా, శ్రీహరి వారి కెదురేగి తోడుకొనిపోయి యా స్త్రీలను తనకు దాసులై పరిచర్య సేయుచుండుడని నియమించెను. హరిశర్మకు హెచ్చు మర్యాదచేసి తనతో సమానముగా నన్నిభోగము లనుభ వించు చుండుమనెను. కాని దూతలతో "వీని కాహార మివ్వనల దనెను" అట్లురెండుకోజులు బ్రాహ్మణుఁడు నిరా

హారుడై సమస్తభోగములనుభవించుచుండె నాకలిబాధకోర్వ లేక శ్రీహరినిజూచి యిట్లుమనవి చేసికొనెను. "మహాప్రభూ ! వైకుంఠనాథా ! నాకిచ్చట నన్నిసుఖములు కలవుగాని భోజనము లేదు. అది దొరకునట్లులాజ్ఞాపింపుడు, అనగా శ్రీహరి వినియు విననట్లూరకుండెను. ఆ బ్రాహ్మణుడు తిరిగి యడుగగా నీసంగతి మీరు చతుర్ముఖుని నడిగి తెలిసికొనుడు, అని చెప్పి, విమానము తెప్పించి సారథితో నతనిని సత్యలోకమునకు దీసికొనిపొమ్ము "అనెను సారథి యట్లుచేసెను. అచ్చటికి పోగా బ్రహ్మ యెదుర్కొని తోడుకొనిపోయి విష్ణువునకు మర్యాద చేయునటులర్ఘ్యపాద్యములిచ్చి కూర్చుండజేసి. ఇట వచ్చుటకు కారణమేమని యడుగగా, నతడుతనయాకలిబాధ చెప్పుకొనెను. అదివిని బ్రహ్మ యిట్లనెను. "అయ్యా! మీరు విష్ణుభక్తులలో శ్రేష్ఠులు. పూర్వజన్మమున పెట్టనిది యిప్పుడెట్లు కలుగును ? మీరు శ్రీహరిని షోడశోపచారములచేతను పూజించితిరి. కాని పిడికెడన్నమైనను యెన్నడును నివేదన చేసినవారుకారు. ఇతరులకుదానధర్మములు మొదలేచేయలేదు, కావున మీశరీరమును మీరే కోసికొని తినుడు" అనెను. ఆమాటలువిని బ్రాహ్మణుడు వణకుచు "ఓ చతుర్ముఖుడా! యెంత యాశ్చర్యమైనమాట సెలవిచ్చితిరి! ఇది యసాధ్యము కాదా ! ఎవరి శరీరము వారు కోసుకొని తినుట యెట్లు ? నోవ్వదా ! అట్లు తిన్న నెన్నిదినములకు సరిపడును. "అనగా బ్రహ్మవిని "ఓ బ్రాహ్మణుడా ! నేడు నీవు కోసికొనునది రేపటికి తిరుగ పెరుగునట్లు వరమిచ్చెదను. అది విని బహుదీనుడై ప్రార్థించి తన యాకలిబాధ తీర్చుమని వేడు

కొనఁగా బ్రహ్మయిట్లు చెప్పెను. నీవు నిలువజేసిన ధనము నీ యింటివద్ద నిలువయున్నది. నేఁటిరాత్రి నీవు నీకుమారునికి స్వప్నమందు కనబడి దానధర్మములు చేయుమని చెప్పుము. ఆధనము దినమునకు నొక బ్రాహ్మణునికైనను తృప్తిగా నన్నదానము చేయనియెడల, వాని తల వేలిచచ్చునని చెప్పుము. ఆమరణమునకు భయపడియైనను వాఁడట్లుచేయును. అదినీకిచ్చుట లభించును. ఇంతకుతప్ప నీకు మఱివేరు సాధనములేదు.'' అనెను. ఆ బ్రాహ్మణుఁడు బ్రహ్మచెప్పి నట్లు చేయఁగా కుమారుఁడట్లు తండ్రిపేర ప్రతిదినమన్న దానముచేయుచుండెను. అది వైకుంఠముననున్న తండ్రికి జీవనాధారమయ్యెను. అన్నదానము, ఉదకదానము శ్రేష్ఠములు. మొదటిదానముకన్న రెండవది మఱియు నుత్తమము. అని శివుఁడు పార్వతితో చెప్పెను.

బ్రాహ్మణ మహిమ.

పిమ్మట పైకథలో చెప్పఁబడిన హరిశర్మబ్రహ్మనుజూచి దానమెవరి కివ్వవలెను? అనియడుగఁగా నాయన వారితో నిట్లుచెప్పెను. ఓప్రియభక్తుఁడా! బ్రాహ్మణులకు దానమియ్య వలెను. నాలుగు జాతులవారిలో బ్రాహ్మణులు శ్రేష్ఠులు. కాఁబట్టి వారుసంసారములో జనులందఱినితరింపఁజేయఁగలరు. భూలోకములో వారు శ్రీమన్నారాయణునితో సమానులు. చదువుకున్న పండితుఁడు, చదువురాని మూర్ఖుఁడు నితరులకు సమానులే. వారినివిష్ణుస్వరూపులనిపూజింపవచ్చును. బ్రాహ్మణుఁడశుచిగానున్నను, నితరులకు దానితో పనిలేదు. శుచి

గానుండిన దోషములనిదేగాని ఇతరులను బాధింపదు. బ్రాహ్మణుడనాచారియైనను నాచారములేని వాడైనను నితరజాతివారు సుందరాంగులాచారవంతులైనను గా బ్రాహ్మణుని ముట్టుకొనగూడదు. గోవులు, బ్రాహ్మణులు, దేవతలు తినగూడని పదార్థములు తిన్నను పాలే త్రాగుచు జీవించు శూద్రుడు వారినిముట్టుకొనుటకుతగినవాడుకాడు. బ్రాహ్మణులలో నొకరికిమఱియొకరు గురువులుగా నుండదగును. వారి శరీరము శ్రీహరి శరీరముతో సమానము. భక్తితో బ్రాహ్మణునికి నమస్కరించువారు ధర్మ, అర్థ, కామ, మోక్షములను చతుర్విధ పురుషార్థములును పొందుదురు. కాని యాయనసమయముచూచి నమస్కరింపవలెను. ఆయన దేవపూజచేయునప్పుడును, జలములోస్నానము చేయునప్పుడును, నూనెరాచుకొనునప్పుడును, మలమూత్రములువిడుచునప్పుడును వేదాధ్యయనము చేయునప్పుడును, దంతధావనము భోజనము చేయునపుడును నమస్కారము చేయగూడదు. ఆ సమయములలో నున్నట్లు తెలిసి నమస్కరించువారికి పూర్వపుణ్యములు నశించును. సమూహములో నున్నప్పుడు నందులోనొకరికినమస్కరించినను అట్లు నమస్కరించు వారిపూర్వపుణ్యములునశించును. శూద్రుడు నమస్కారమని బ్రాహ్మణునికి చెప్పగూడదు దండమనవలెను. బ్రాహ్మణుడు బ్రాహ్మణునికి నమస్కారము చేయనియెడల వానిపుణ్యములు నశించి చండాలుడై పుట్టును. బ్రాహ్మణుడైననుగురువునెడల ద్వేషబుద్ధిగలవాడు శ్రీహరికిశత్రువగును. యాచించు బ్రాహ్మణుని బాధించువాని కండ్లు యముడు దూడబెరుకునట. కోపముచేత బ్రాహ్మణుని

త్రిప్పి వారి నోటిలో యముడు కాల్చిన రోకలి పెట్టును. బ్రాహ్మణులు భుజించగా దేవతలకు తృప్తి కలుగును. ప్రభాతకాలమున లేచి నిత్యము బ్రాహ్మణదర్శనము చేయువారికి వైకుంఠము ప్రాప్తించును. విప్రునిపాదధూళి తలయందు ధరించువారి కప మృత్యువునశించి సమస్తతీర్థస్నానఫలము లభించును. బ్రాహ్మణుల పాదతీర్థము శిరస్సున ధరించు వారికి బ్రహ్మహత్యాపాపములునశించును. ప్రపంచమందలి సమస్తతీర్థములువిప్రునిపాదమునందుండును. కావున దానిని శిరస్సునధరించుటవలనసమస్త తీర్థములలో స్నానముచేసిన ఫలమువారికిలభించును. అందువలన సమస్తవ్యాధులు నశించును. ఆ జలములతో తర్పణము చేసిన పితృదేవతలుతృప్తిపొందుదురు. బ్రాహ్మణునిపాదములు కడిగి గంధపుష్పాదులతో పూజించి యాప్రసాదము శిరస్సున ధరించిన వాని పాపములన్నియు నశించును. బ్రాహ్మణుని పాదములు కడిగి పూజించి ప్రదక్షిణముచేసి నమస్కరించి చక్రవర్తియైపుట్టును. ఆ పాదోదకమును పూజించిన వారికి ధనము, పుత్రులు, విద్య, కీర్తి గలిగి యంతమున వైకుంఠమును చేరి ముక్తినొందుదురు. గొడ్రాలు సంతానమును పొందును. అని బ్రహ్మహరిశర్మతో చెప్పెనని యీశ్వరుడు పార్వతితో చెప్పెను.

విప్రపాదోదక మాహాత్మ్యము, భద్రాత్ముడను బ్రాహ్మణుని చరిత్రము.

కురుక్షేత్రమందుపూర్వముభద్రాత్ముడనుబ్రాహ్మణుండుండెను. అతడుసమస్తవేదములు, వేదాంగములు, శాస్త్రములు చదివి కర్మలు విధ్యుక్తముగా చేయుచుండువాడు, అతడు

ఒకానొకనాఁడు నదిలో స్నానముచేసి యింటికిఁబోయి కాళ్లు కడుగుకొని యింటిలో ప్రవేశించి జపము చేసికొనుచుండెను. అప్పుడు గ్రీష్మకాలమై యెంతో వేడిగా నున్నందున యొక కుక్క యెండవేడి భరింపలేక చల్లని స్థలముకొఱకు వెదకుచు వచ్చి కాళ్లుకడుగుకొన్న స్థలమున నీరుండుటచే నచట పరుండెను. ఆ నీటితో దాని శరీరము తడిసి చల్లగా నుండెను. వారింటి నౌకరు దానినిజూచి గుమ్మముముందు పడియున్నందున దానిని వెడలగొట్టకున్న తన యజమానుడు కోపించుననని దానిపై నొక ఱాయి రువ్వెను. ఆ ఱాయి దానికి ప్రమాదస్థలమున తగిలి నందున నాకుక్క వెంటనే యఱచిచచ్చెను. దాని యఱుపువిని లోన జపముజేసికొనుచున్న బ్రాహ్మణుఁడు పైకివచ్చి చూచు సరికి నొక దివ్యపురుషుఁడా కుక్క పడియున్నచోట నిలిచి యుండెను. అతనినిజూచి "అయ్యా, మీరెవరు ? ఎందుండి వచ్చితిరి ? మీవృత్తాంతమంతయు సవిస్తరముగా చెప్పుడు" అనఁగా, ఆ దివ్యపురుషుఁడిట్లు చెప్పనారంభించెను. "ఓ విప్రో త్తమా వినుము. నేను పూర్వజన్మమున జంబూద్వీపచక్రవర్తిగా నుండిన సత్యకేతుఁడనువాఁడను. నేనుసోమవంశమునబుట్టినాలుగు వేల సంవత్సరములు రాజ్యపాలనము జేసియుంటిని. అనేక దాన ములు, ధర్మములు, యజ్ఞములు, యాగములు చేసియుంటిని. అనేకదేవాలయములుకట్టించి యగ్రహారములు దానమిచ్చితిని. ప్రజలను బిడ్డలవలె పాలించితిని. ఇట్లుండ నొకదినము రాత్రి ప్రజలేమనుచుండిరో కనిపెట్టుటకు పట్టణములో తిరుగుచుండఁగా నొక సందు వీథిలో మంచి వయస్సులోనున్న చక్కని స్త్రీ యొకతె కంటబడియెను. ఆమెనుజూచి కామమోహితుఁడనై

ఆమెనుపట్టి సుఖించితిని. పిమ్మట నా కోటకు పోతిని. ధర్మా ధర్మములు విచారింపక చేసిన పనికి విచారించి పశ్చాత్తాపము నొందితిని. కాని యీ పాపము నన్ను విడువలేదు. తరువాత నా సంపద నశించెను. శత్రువులు నా కోటపై బడి, దానిని తీసికొని నన్ను తరిమివైచిరి. నే నరణ్యమునకుపోయి యందు దాఁగి యుండఁగా కొన్నాళ్లకు మరణించితిని. యముని దూతలు నన్ను కట్టి, కొట్టుచు తీసికొనిపోయి యమునియెదుట బెట్టఁగా నా పాపపుణ్యములు విచారించి వారిట్లు చెప్పిరి. "ధర్మరాజా! ఈయన జంబూద్వీప చక్రవర్తియైన సత్యకేతు మహారాజు. మనుజుఁడు చేయవలసిన పుణ్యకార్యములన్నియు చేసెనుగాని పరస్త్రీని బలిమిని చెఱబట్టెను, అనిరి. అదివిని ధర్ముఁడు దానికి తగిన నరకబాధ లనుభవింప శిక్ష విధించెను. యమదూతలు నన్ను వెంటనే తీసికొనిపోయి యెఱ్ఱగా కాలియున్న పరుపుగల యినుపమంచమున పరుండఁబెట్టి రాగితో చేయబడి యెఱ్ఱఁగా కాల్చిన స్త్రీని నా ప్రక్క పరుండఁబెట్టిరి. అప్పుడు నేను పడిన బాధ తలఁచుకొన్న నిప్పుడు భయముచే శరీరము కంపించు చున్నది. ఇట్లు కొంతకాలము గడచిన పిమ్మట మఱికొంత కాలమువఱకు నితర నరకబాధ లనుభవించి పిమ్మట చాతక పక్షినై జన్మించితిని. తరువాత నీ కుక్కనై పుట్టి యనేక జంతువులను హింసించి చంపుటవలన బహుపాపము చేసితిని. ఈ మండు వేసవి బాధపడలేక మీపాదోదకము పడియున్న యీచల్లని తావున పరుండితిని. అది నా శరీరమున సోకుటచే సమస్తపాపములు నశించినవి. మీనొకరు ఱాతితో కొట్టుటచే ప్రాణములను విడచి దివ్యశరీరమును పొందితిని. తమసెలవైన

యీ విమానమును వైకుంఠమునకు పోయెను. అని బ్రాహ్మ ణునితోఁ జెప్పి యతఁడు ముక్తినొందెను.

ఆహా! విప్రపాదోదక మహిమ యెంత గొప్పది!

ఏకాదశీ మాహాత్మ్యము

అని చెప్పఁగా విని పార్వతి సంతోషించి యీశ్వరుని జూచి దేవా! ఏకాదశీ వ్రతమహిమ విననలెనని యున్నది. ఆ వ్రత మెట్లు పుట్టినదో దానికి విధానమెట్లో దానివలన ఫలమేమో దానివలన యేదేవతకు ప్రీతియో దానినిచేయకున్న పాపమేమో సెలవిచ్చి నన్ను గృతార్థురాలను చేయవలయు ననఁగా విని శివుఁడు చెప్ప నారంభించెను. ఓ కాత్యాయనీ, చెప్పెద వినుము. ఆయేకాదశీ మహిమ శ్రీమన్నారాయణునికి తప్ప యితరులకు పూర్తిగా తెలియదు. ఆయన తప్ప మఱి యెవరును బాగుగ చెప్పజాలరు. ఐనను నాకు తెలిసినంత వఱకు నీతో చెప్పెదను. సంసారములోని జనుల నుద్ధరించు టకు శ్రీహరి యేకాదశిని పుట్టించెను. ఆ వ్రతముచేయువారు సమస్తపాపములను నశింపఁజేసికొని స్వర్గమును పొందుదురు. ముందుగా పాపపురుషుని యాహరి పుట్టించెను. ఆ పాపపురుషు నికి శిరస్సు బ్రహ్మహత్య, కల్లుత్రాగుట నేత్రములు, బంగా రము దొంగిలించుట వానిముఖము, గురుపత్నీ హరణమువాని చెవులు, స్త్రీహత్య వాని ముక్కు, గోహత్య వానిచేతులు, గోబ్రాహ్మణ ద్వేషము వానిపెదవులు, పరస్త్రీ హరణము వానికంఠము, శిశుహత్య వాని హృదయము, సమస్తపాప ములు వాని మధ్యభాగము, గురునింద వానిగుండె, కన్యా

విక్రయమువాని స్తనద్వయము, అసత్యమువానికాళ్ళు, ఇట్లు సమస్తపాపములతోను వానినిపుట్టించి పాపము చేయువారిని శిక్షించుటకు యముని పుట్టించెను. ఆ యముఁడు జనుల పాప పుణ్యములను విచారించి వారికి తగినశిక్ష విధించును. పిమ్మట సమస్తరోగములను పలువిధములగు నరకములను కల్పించెను. ఎవరేపాపములు చేయుదురో వారికిదగిన నరక బాధలు విధించును. ఇవి యన్నియు శ్రీహరియొక్క సృష్టియే కాని వేరు కాదు. ఇట్లు సృష్టిచేసి కొంతకాల మయిన పిమ్మట శ్రీమహావిష్ణువు తాను సృజించిన లోకమును యముఁ డెట్లు పాలించు చున్నాఁడో చూడవలెనని తలఁచి గరుడ వాహనారూఢుండై యమలోకమునకు వేంచేయఁగా ధర్మరాజు డాయనకు యెదురేగి తనసదనమునకు తోడ్కొని పోయి రత్నసింహాసనముపై కూర్చుండఁజేసి షోడశోపచారములచే పూజించెను. షోడశోపచారములేవనఁగా 1. అర్ఘ్యము, 2. పాద్యము, 3. ఆచమనము, 4. పంచామృత స్నానము, శుద్ధోదక స్నానము. 5. వస్త్రద్వయము, 6. యజ్ఞోపవీతము, 7. గంధము, 8. అక్షతలు, 9. ఆభరణము, 10. పుష్పములు, 11. ధూపము, 12. దీపములు, 13. నివేదనము, 14. తాంబూలము, 15. నీరాజనము, 16. మంత్రపుష్పము, సమర్పించుచు పూజించి ప్రదక్షిణపూర్వక సాష్టాంగ నమస్కారములు చేసి చేతులు జోడించుకొని యెదుట నిలిచి తమ రాకకు కారణమేమనియడుగఁగానీలోకము చూడవచ్చితిమని విష్ణువు సెలవిచ్చెను. అంతట గొప్ప వ్యాకులమైన పెద్దధ్వనులు వినఁబడఁగా శ్రీహరి యముని జూచి యదియేమని యడిగెను.

అందుకు యముఁడిట్లు మనవి చేసెను. స్వామీ ! ఈ దక్షిణపువైపున నరకకూపము లన్నియు నున్నవి. అం దనేక మంది పాపులు గుంపులు గుంపులుగా నున్నారు. వారు పూర్వ మనేక పాపములుచేసి మదోన్మత్తులై యిప్పుడు వానికి శిక్షలనుభవించుచు మొఱపెట్టుచున్నారు. దూతలు చేయు శిక్షలుభరింపలేక వారు కేకలువేయుచు రోదనము చేయు ధ్వనులే యవి. అనఁగా విని, కరుణార్ద్రహృదయుఁడైన శ్రీహరి వారినిచూచి వారి బాధలు నివారింపఁజేయ దలంచి పాపులను జూడఁబోయి వారు పడుశ్రమ, యమదూతలు వారికి చేయు శిక్షలు, కనిపెట్టి వారియెడల కనికరము కలిగి, తనచే సృజింపఁబడియున్న ప్రజ లింతబాధ పడుచున్నారని వారికి తరణోపాయము కలిగింపవలెనని తానొక వ్రతము కల్పించి, యావ్రతము చేయువారు సమస్త పాపములను నశింపఁజేసికొని స్వర్గమును పొందుదురని వారందఱితో చెప్పి వారిచే నా వ్రతము చేయించి వారి నందఱిని తరింపఁజేసి స్వర్గమునకు పంపెను. శ్రీహరి స్వయముగ నావ్రతము కల్పించిన దినము, ఆపక్షములో పదునొకండవ దినమగుటచే దాని కేకాదశి యని పేరు. ఆదినమున చేయఁబడు వ్రతముకావునను దాని కేకాదశీ వ్రతమని పేరుపెట్టెను. ఆవ్రతవిధానమేమనఁగా, యా నాఁ డుద యము సూర్యుఁడుదయించకముందు లేచి కాలోచితకృత్యములు దీర్చుకొని స్నానసంధ్యాది నిత్యకర్మలు చేసికొని విష్ణుమందిర మునకు పోయి శ్రీహరిని విధ్యుక్తముగా షోడశోపచారముల పూజించి ప్రదక్షిణ నమస్కారములచేసి తా నాదినమున నేకా దశీ వ్రతము చేయనిశ్చయించు కొంటిననియు దానిని నిర్విఘ్న

ముగా కొనసాగింపుమనియు ప్రార్థింపవలెను. పిమ్మట శ్రీమన్నారాయణుని ధ్యానించుచు నా దినమున కాలము గడపవలెను. మధ్యాహ్నమందును, సాయంసంధ్యాసమయమునను తిరుగ నట్లే పూజింపవలెను. సంతానము గలవారేమియు తినకుండ నుండకూడదు. సన్న్యాసులు, సంతానహీనలైన విధవలు తప్ప తక్కిన వారందఱును పాలు, పండ్లు, మొదలైనవి ఫలహారము చేయకుండ శుష్కోపవాసము చేయకూడదు. శరీరదార్ఢ్యముగల యెడల సన్న్యాసులు, గొడ్డువిధవలు ఏమియు తినకున్నను దోషములేదు. ఆదినము రాత్రిపగలు పురాణపఠనముగాని, వినుటగాని యాటపాటలతోగాని శ్రీహరి నామమంత్రజపము చేయుచుగాని జాగరణము చేయుట శ్రేష్ఠము. మరునాడుదయమున లేచి మామూలుగా నిత్యకర్మలు చేసుకుని ద్వాదశి గడియలుండగా శ్రీహరిని పూజించి నివేదన చేసిన ప్రసాదము నతిథి, యభ్యాగతులతోను, బంధుమిత్రాదులతోను భోజనము చేయవలెను. తమ శక్తి ననుసరించి యన్నదానము చేయుటమంచిది. త్రయోదశి గడియలు ప్రవేశించిన పిమ్మట భుజించిన వ్రతము నిష్ఫలమగును. ఈవ్రతము శ్రీవిష్ణు ప్రీతియైన వ్రతములన్నిటిలో మిక్కిలి శ్రేష్ఠమయినది. కావున నియమముగా చేయువారికి తప్పక పాపములన్నియు నశించి వైకుంఠ ప్రాప్తి కలుగును. భార్యాభర్తలు కలిసి యీవ్రతముచేయుట శ్రేష్ఠము. అన్ని యేకాదశులు పాలించలేనిచో యాషాఢశుద్ధమున వచ్చు తొలి యేకాదశి, భాద్రపద శుద్ధమున వచ్చు పరివర్తనైకాదశి, కార్తిక శుద్ధమున వచ్చు బోధనైకాదశి,

మాఘ శుద్ధమున వచ్చు భీష్మైకాదశి, యీనాలుగు ముఖ్యముగా చేయవలసినది. రోగులు బలహీనులు, బాలురు, గర్భిణీస్త్రీలు వీరికి కఠినమైన నియమములనుసరణము లేదు. కాని యీ దినమునందన్నము తినకూడదు. అన్నముచేత ననగా నాదినమున పైనిచెప్పబడిన పాప పురుషుడన్నమున నుండును. అని శ్రీహరి చెప్పెను. ఈ యేకాదశీ వ్రత ప్రభావమునుచూచి భయము పొంది పాపపురుషుడు శ్రీహరి పాదములపై బడి నాకేమి దిక్కు? నేనెందు బోదును. ఏకాదశి నన్ను బాధించుచున్నది. ఎందును నిలువ నెయ్యదని ప్రార్థింపగా వానితో శ్రీహరి యిట్లులానతిచ్చెను. "నీ వేకాదశీదినమున నన్నమునందు దాగియుండుము. అక్కడ నీకు ప్రమాదముండదు. దానిని భుజించువారు నీబారినిపడుదురు" అనిచెప్పి శ్రీహరి వైకుంఠమునకు వేంచేసెను. అనిశివుడు పార్వతితో చెప్పగా విని సంతసించెను.

పూజావిధానము

ఏ దేవతనుగాని షోడశోపచారములచే పూజించునపుడు వారిభార్యను కూడ కలిపి పూజింపవలెను. అది యెట్లంటేని శ్రీమన్నారాయణుని పూజించునపుడు లక్ష్మిని కూడ చేర్చి శ్రీలక్ష్మీనారాయణాయని పూజింపవలెను. ప్రతి దేవునికిని యాగమ మంత్రములున్నవి. వానినే మూల మంత్రములందురు. ఆమంత్రములనుతగినగురువువలన నుపదేశమును పొంది నిత్యము జపించుచుండువారు, ఆ మూల మంత్రముచేత పదియారుపచారములు సమర్పింపవలెను.

ఇదియే శ్రేష్ఠము. అట్టి యుపదేశము లేనివారు పురుష సూక్త శ్రీసూక్త మంత్రములసంపుటీకరణముతో పూజించవలెను. కేవలము పురుషదేవతనే పూజించువారు పురుషసూక్తము చేతను, స్త్రీదేవతనేపూజించువారు శ్రీసూక్తముచేతనుపూజింపవచ్చును. పుష్పములను సమర్పించునప్పుడు, ముందుగాగణేశ ద్వాదశనామములుచెప్పి, తరువాత కేశవాదినామము లిరువదినాల్గునుచెప్పి, తరువాత తాను పూజించు దేవతాసంబంధమైన 108 నామములుగాని సహస్రనామములుగాని చెప్పుచు పుష్పములు దేవునిపై వేయుచుండవలెను. ఏదేవుని బూజించినను ముందు వినాయకుని పూజించుట అవసరము. కావున నాతని పండ్రెండు నామములైనను చెప్పవలెను. ఏ దేవుఁడైనను, శ్రీ మహావిష్ణువుయొక్క రూపాంతరమే. కావున కేశవాది నామములు చెప్పవలెను. ఇది శాస్త్రసమ్మతము. పూజారంభమున చేయు ధ్యానము దేవతా రూపమున మనస్సున నిలుపుకొనుటకును పూజాంతమందుచేయు ధ్యానము ప్రార్థనయనియు తెలియవలెను. పురుష దేవతలను పూజించునపుడు నామముల యంతమందు "ఓం, చేర్చియు స్త్రీ దేవతను పూజించునపుడు నామాంతమందు "శ్రీం" చేర్చియు చెప్పవలెను. వేదోక్తముగా పూజచేయుటకు వీలులేనివారు పురాణోక్తముగా పూజింపవలెను. ఇట్టి విషయములో వృద్ధాచారము ప్రకారముచేయుట యావశ్యకము. పైనిచెప్పఁబడిన సంగతులు ప్రత్యక్షముగాచేయు పూజలకేగాక . మానసికముగాఁ జేయు పూజలకును చెందును. ఇట్టి పూజలు చేయునపుడు మనస్సును చెదరనీయక యారాధించు దేవతనే ధ్యానిం

చుచు భక్తిశ్రద్ధలతో చేసిన, కోరిన ఫలమును పొందుటకు సందేహముండదు.

అతిథి పూజాఫలము.

పిమ్మట పార్వతి యీశ్వరునిజూచి స్వామీ! మీవలన యనేక పుణ్యకథలు వింటిని. ఎంత విన్నను మనస్సు తృప్తి నొందుటలేదు. ఇంకిను మఱియొక్క సంగతి దయచేసి సెల విచ్చిన నిప్పటికి తృప్తి నొందెదను. అది యెద్దియనిన నాలు గాశ్రమములలోను గృహస్థాశ్రమము శ్రేష్ఠమని చెప్పుదురు. అందుకు కారణమేమో వినఁగోరెదను. అనఁగా విని శివుఁడు మిక్కిలి సంతోషించి దేవీ! నీవడిగిన యీ ప్రశ్న చాల గొప్పదియు లోకోపకారమునునై యున్నది. సారమైన ప్రశ్న వేసితివి. కావున సంతోషముతో చెప్పెదను. శ్రద్ధతో వినుము. నాలుగాశ్రమములలోను గృహస్థు శ్రేష్ఠుఁడు, ఎందుచేత ననఁగా నాతఁడితరాశ్రమములవారికి సాపాధి కలుగఁజేయ గలఁడు. బ్రహ్మచారి, వానప్రస్థు, యతియనువారితరులను సత్కరింప లేరు సరేగదా తమమట్టుకు తామైనను పోషించు కొనలేరు. అది యెట్లనఁగా బ్రహ్మచారి గృహస్థులయిండ్ల మధూకరముచేసికొని జీవించుట ధర్మము. వానప్రస్థు లరణ్యముననుండి కాయలు, పండ్లుతిని జీవింతురు, వారును తమక్షుత్తును నివారింపఁజేసికొనుటకు గృహస్థులనే చేరుదురు. వీరేకాక గృహస్థులలో కొందఱు దరిద్రావస్థచేత తినుటకు లేక గృహస్థులనే యాశ్రయింతురు. కావుననెల్లయాశ్రమముల వారికి నాధారమైనది గృహస్థాశ్రమమేకదా! కావుననే దాన

శ్రేష్ఠత్వము కలిగినది. అట్టి గృహస్థులను తరింపఁజేయునది యతిథిపూజ. దానిని చేయువారు గొప్పపుణ్యాత్ములు. వారితో సరియైన పుణ్యవంతులు లోకములో లేరు. దానిని చేయని గృహస్థులు నరక మనుభవింతురు. వారికి ముఖ్యమైన ధర్మ మతిథిపూజయే. అది చేయనివారికి యితర ధర్మము లన్నియునశించును. నిత్యమతిథిపూజ చేయువారితో సమాన మైన పుణ్యాత్ములు ముల్లోకములలోను శ్రేష్ఠులు. ఇందుకు దృష్టాంతము వినుము. పూర్వము భరతవర్షమున యార్యావర్త పుణ్యభూమియందు నొక బ్రాహ్మణుఁడుండెను. అతఁడు సత్య వ్రతుఁడు. ధార్మికుఁడు, పండితుఁడునై యుండుటచే నతని పేరు వినినంత మాత్రముననే సమస్త పాతకములు నశించును. ఆయన యొకరోజున రోమహర్షణ మహామునిని దర్శించి, గృహస్థు తరించుటకు తగిన ముఖ్యధర్మ మేమని యడుగఁగా నామహాముని యాయనతో నిట్లనెను. ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా! గృహస్థులు ముక్తినొందుటకతిథిపూజకంటె హెచ్చుధర్మము లేదు. అదే స్వర్గధర్మములలో సారమైనది. అతిథి యెవరనఁగా మనయింటికి వేళకు భోజనమునకు వచ్చినవాఁడే. అతఁడే జాతివాఁడైననుసరే. బ్రాహ్మణుఁడు మొదలు చండాలునివఱకు గల జాతులలో నే జాతివాఁడైనను నింటికి వచ్చినప్పుడు వానిని కూర్చుండఁబెట్టి కుశలమడిగి వానికి భోజనముపెట్టి యాదరింప వలెను. రాత్రికాలమునందైనను పరుండుటకు తగినస్థల మియ్య వలెను. భోజనము పెట్టుటకు శక్తి లేనియెడల తనకుఁగల శక్త్యనుసారము ఫలహారము పెట్టవలెను. అందుకును శక్తి లేని యెడల తనదరిద్రావస్థ యతనితో చెప్పుకొని యేడ్చి క్షమింపు

మని ప్రార్థింపవలెను. ఈ పై మూఁడువిధములలో నేదియు చెయ్యనియెడల యా గృహస్థుఁడు చేసిన పుణ్యఫలమతఁడు తీసికొని వాని పాపమాగృహస్థులకు విడిచి పోవును. అతిథిని పూజించుటవలన శ్రీహరిని పూజించిన ఫలము లభించును. శక్తి కలిగియుండియు నతిథిని పూజింపనివారికి సమస్తము నశించును. అని రోమశ మహాముని యా బ్రాహ్మణునితో చెప్పి పోయెనని యీశ్వరుఁడుపార్వతితో చెప్పెను. ఈపద్మపురాణము నందు చెప్పఁబడిన మఱికొన్ని విషయము లితర పురాణము లందు చెప్పఁబడినవి. విపులముగా చెప్పబడి యున్నందున వానిని యందు వ్రాయదలఁచి యీ పురాణము నింతటితో ముగించడమైనది. ఈ పురాణము పార్వతికో నీశ్వరుఁడు చెప్పినప్రకారము శ్రీ వేదవ్యాస మహర్షివలన వ్రాయఁబడి యున్నది.

అష్టాదశపురాణసారము

శ్రీ మ హా లిం గ పు రా ణ ము.

ఈ మహాపురాణము జైమినికి వ్యాసమహర్షి చెప్పినది.

పార్వతి శ్రీరాముని పరీక్షించుట

పూర్వకాలమున త్రేతాయుగమునం దొకనాఁడు సతీపరమేశ్వరు లుద్యానవనమునందుండి వినోదించుచుండఁగా, సీతను వెదకుటకై సుగ్రీవునిచే దక్షిణదిక్కునకు పంపఁబడిన హనుమంతుఁడు మొదలగు వానరులు వారి యొద్దకుఁబోయి వారిని దర్శించిరి. వారుహనుమంతుని సమాచారమునడుగఁగా సీతను రావణుఁడెత్తుకొని పోయెననియు, నందుకు విచారించుచు, శ్రీరామ లక్ష్మణులు మాల్యవంత పర్వతమున నున్నారనియుచెప్పెను. అదివిని శివుఁడుతాను వెళ్ళివారిని చూచివచ్చెదనని పార్వతితో చెప్పిబయలుదేరెను. ఈశ్వరుఁడుమాల్యవంతమునకుఁబోయి యొక శమీవృక్షముక్రిందనున్న రామలక్ష్మణుల యెదుటనిలిచెను. కాని వారు దుఃఖముతోనున్నందున మాటాడరైరి. అది చూచి శివుఁడు తిరుగనింటికివచ్చి సతితో జరిగిన దంతయుచెప్పెను. ఆమాటవిని యామె శ్రీరాముఁడునారాయణాంశజుఁడు కాఁడనెను. ఎందుచేతననగా నతఁడే జగదీశుడైనచో భార్యకొఱకు నంతగా నేలవిచారించును? వాని భార్యను రాక్షసుఁడేల యెత్తుకొనిపోవును? ఇట్లు కొంత వాదించి

తానుపోయిన రాముని పరీక్షించి వచ్చెదననెను. అది విని శివుఁడు రాముఁడు విచారముతో నున్నాఁడు నను నీవెళ్ళ వద్దనియు వెళ్ళిన తప్పక పరాభవము కలుగుననియుఁ జెప్పెను. ఆ మాటలకు లక్ష్యపెట్టక "మీరు సెలవిచ్చిన పోయివచ్చెద" నని సెలవుతీసికొని పోవుచు త్రోవలో యోజించి సీతరూప మున వారి సన్నిధి కేగఁగా రాముఁడామెను జూచి యిట్లనెను. "ఏమమ్మా దాక్షాయణీ! వచ్చి కూర్చుండుము. శివుని భార్య వయ్యును సీతవేష మేల దాల్చితివి" ఆ మాటకు సిగ్గుపడి యామె వెంటనే తొందరగా నింటికి చేరెను. ఆమెనుచూచి యేమిజరిగినదని శివుఁ డడుగఁగా, "ఏమియు లేదు. వారు మాటాడనందున నేను తిరుగవచ్చితిని," అని చెప్పెను. ఆ మాటలువిని సంశయించి యోగధ్యానమున చూడఁగా సర్వ మాయనకు తెలిసెను. అంతట శివుఁడు పార్వతితో నిట్లనెను. "నీవు పోవుచు మార్గమున నాలోచనమార్చి సీత రూపముతో పోయితివి. అది తెలిసికొని యేమమ్మా దాక్షా యణీ కూర్చుండుము. నీవు శివుని భార్యవయ్యును సీత రూపు నెందుకు దాల్చితివి?" అనెను. నేను చెప్పెదను వినుము, "మేమనఁగా బ్రహ్మ, విష్ణువు, నేను, ముగ్గురము నన్నఁ దమ్ములము. రాముఁడే విష్ణువు, అతఁడు నిన్ను తల్లి యనెను. కావున నేఁటినుండి నాకును తల్లివే యని, తపస్సు నారంభిం చెను. అది చూచి సతి మిక్కిలి దీనురాలై యుండెను.

దక్షుని యజ్ఞమున సతి దగ్ధమగుట

ఇట్లు మహేశ్వరుఁడు తనయందు విముఖుఁడై చలింపని చిత్తముతో తపస్సు చేయుచుండుట చూచి తాను తెలియక చేసిన తప్పు భర్త క్షమించకపోవునా ? యని భ్రమపడు చుండెను. క్షమించకపోయిన నేమిచేయుదునని భయపడు చుండెను. ఏమిచేయుదును ? ఏమితోచకున్నది. నాకు సహాయము చేయువారు లేరుగదా ! అని విచారించుచుండెను. ఇట్లుండఁగా నాకాశవాణి యిట్లనెను. "ఓసతీ వినుము. నీవు కపటమున నీభర్తతో మాట్లాడితివి ! రాముని యెదుట మాయవేషమును వేసితివి. జగత్తులకు కర్తయైన రాముఁడు నిన్ను తల్లీయని పిలిచెను. ఈశ్వరుఁడు మహాయోగి. ఆయన నిన్ను విడిచినాఁడు. మఱియేలుకొనఁడు. ఈ దేహముతో మరల నీశ్వరుని పొందలేవు." ఈ మాటలు విని యామె మూర్ఛిల్లి నేలబడి కొంతసేపటికి తెలివొంది లేచి విధివశమె ట్లున్న నట్లగును. తప్పింప నెవరివశము ; అని విముఖురాలై యుండెను.

అంతట తనతండ్రియైన దక్షుని యజ్ఞమునకు చంద్రుఁడు విమానముపై పోవుచుండుటచూచి, నీవెందుఁబోవుచున్నావని యడిగి తెలిసికొని తండ్రి, తన్ను తనభర్తను పిలువకుండు టకు కారణము తెలియక, విచారించి తనభర్తయొద్దకుఁబోయి యెదుట నిలిచెను. ఆమెనుచూచి శివుఁడు తన కుడితొడచూపి కూర్చుండుమనెను. అది పార్వతిగ్రహించి యాయన నన్ను తల్లిగా భావించెను. భార్యకు నెడమవైపుగదా కూర్చుండనర్హత

గలదు. నేను మఱీక్కడ నుండెను. తండ్రియింటికిపోయె దను. అని మనస్సులో భావించి, కళ్ళనీరు గారుచుండఁగా, చెప్పుటకు నోరాడక శివునితో నిట్లనెను. "ఓ త్రిలోచనా! మాతండ్రిగొప్ప యజ్ఞముచేయుచున్నారఁట. అందుకుఁబోవల ననిమనస్సుపుట్టినది. సెలవిచ్చినపోయివచ్చెదను" ఆ మాటలు విని శివుఁడు పిలువకుండ నెవరియింటికిని బోరాదు. తండ్రి యింటికి పోయెదవా? "ఓ తల్లీ! నీ కవమానము తప్పక జరుగును. వెళ్ళవలెనన్న వెళ్ళుము" అనెను. పార్వతి కోప ముతో బయలుదేరి తండ్రియింటికి పోగా కొందఱు సఖు లామెను చూచి నిన్నెవరు పిలిచినారమ్మా? అనిరి. అది విని లజ్జితురాలై యజ్ఞము జరుగుచున్న స్థలమునకుఁబోగా తండ్రి యామెనుచూచి "ఓసి దౌర్భాగ్యురాలా! నిన్నెవరు తీసికొని వచ్చినారు. నీపెనిమిటి మతిభ్రష్టుఁడై శ్మశానములో తిరు గుచు, బూడిదెపూసికొని యుండును. ఛీ! యిక్కడ నుండి పొమ్ము, నీముఖము చూడకూడదు. ఆ మాటలు విని శివుని నిందించుట తన చెవుల వింటినిగదా యని కోప ముచే మండిపడి, యగ్ని కుండములో పడి భస్మ మయ్యెను. ఇదిచూచి యచ్చటి వారందఱు హాహా కారంబులు చేసి యిట్లనుకొనిరి. "ఈ సమాచారము శివుఁడు విని యుద్ధమునకు వచ్చును, ఘోరయుద్ధమగును. యజ్ఞము విఘ్నమగును."

అంతట అచ్చటనున్న దేవర్షియైన నారదుఁడు తనలో నిట్లు భావించెను. "ఇది గొప్పయజ్ఞము. దీనిని చూచుట కీ దక్షప్రజాపతి ముప్పదిమూఁడుకోట్ల దేవతలను పిలిచి, తన కల్లుఁడైన సదాశివుని పిలువకుండుటకు కారణమేమి? అతఁడు

శ్మశాన వాసియనియు, బ్రహ్మహత్య చేసెననియు, విష్ణుని సభయందు నాడు తనకు నమస్కారము చేయలేదనియు, కోపించి పిలుచుటకు మానియుండును. పోనీపిలువకున్నను తన కొమార్తె తనయింటికి వచ్చినపుడిట్టి కఠినపుమాట లాడ వచ్చునా? శివునియందుకోపముండవచ్చునుగాని యీ మెయేమి చేసినది? బాగులేదు. కావున నే నిప్పుడే కైలాసమునకుపోయి యీశ్వరునితో జరిగినదంతయు చెప్పి యుద్ధమునకు తీసికొని వచ్చెదను.''అని ఆకాశమార్గమునపోయి శివునితో చెప్పెను. ఆయన విని వెంటనే మూర్ఛనొంది తెలివిరాగానే తనఢమరు వాయింపఁగా ప్రమథగణంబులేదో యుపద్రవ మున్నదని యెఱింగి యుద్ధసన్నాహముతో వచ్చి వారియెదుట నిలిచిరి. ఈసంగతి వారితో చెప్పి యుద్ధమునకు బయలుదేరి వెళ్ళి దక్షునిపైబడి ఘోరయుద్ధము చేయుచుండఁగా శివుఁడు తన శూలముతో దక్షునితలనరికెను. అప్పుడు విష్ణువు శివునియొద్దకుబోయి యిట్లుబోధించెను. ''ఓ జగదీశ్వరా! కోపము చల్లార్పుము గతించిన పనికి విచారించినఫలములేదుగదా. సతినినీవు విసర్జించితివి గదా? ఆమె యీ దేహముతో నీకు బనికిరాదు గదా? తిరుగ ఆమె నీకు త్వరలో లభింపఁగలదు. ఇప్పుడు మీరు దక్షుని కటాక్షించి వానిని బ్రతికించవలెను. లేని యెడల జగత్తునకు చాల నష్టమగును. అని చెప్పఁగా వాని శిరస్సు తెమ్మని శివుఁడనెను. దానిని యెంత వెదకినను కానరానందున మేకతలను తెప్పించి దక్షుని మొండెమున కతికి ప్రాణప్రతిష్ఠచేసిరి. దక్షుఁడు శివుని పాదములకు నమస్కరించి తన యపరాధమును క్షమింపుమని వేడుకొనెను. ఈశ్వరుఁడు

సంతసించెను. అందఱును నిజ నివాసములకుఁ బోవుచు నీశ్వరుని పిలువకుండ యజ్ఞముచేయుట గొప్ప తప్పు. అందువల్లనే విఘ్నమైనది యనియనుకొనిరి. శివుఁడు తన యుద్యానవనమున ప్రమథగణములతో చేరి, చాల విచారించి చేయునదిలేక యోగధ్యానమున తపస్సు చేయుచుండెను.

సతి తిరుగ జన్మించుట

శ్రీ సదాశివుని భార్యయైన సతీదేవి యట్లు దక్షుని యజ్ఞకుండమున భస్మమై తిరుగ వేరు దేహమును ధరించి శివునికి భార్యకావలెనని యెంచి హిమవంతుని భార్యయైన మేనకాదేవి గర్భమున ప్రవేశించెను. కొంతకాలమునకు జనన మై మిక్కిలి ముద్దుగా పెరుగుచుండెను. ఇట్లు క్రమముగా పెరిగి పెద్దదికాఁగా నామె నెవరికిచ్చి పెండ్లి చేయుదుమని తగిన వరుని తెలిసికొనలేక తలిదండ్రులు విచారించు చుండఁగా నొక దినమున రోమహర్షణ మహర్షి హిమవంతునియింటికి వెళ్ళఁగా హిమవంతుఁడా, ఋషి కర్ఘ్యపాద్యములిచ్చి, విధ్యుక్తముగా పూజించి, యాయనకు పరిచర్య చేయుటకు పార్వతిని నియమించెను. ఆ చేయుసేవకు సంతోషించి యాఋషి, యేమి కావలెననఁగా, స్వామీ ! కైలాసవాసియగు మహేశ్వరుఁడు నాకుభర్తకావలెననిచెప్పెను. ఆ ఋషి యామెకు నొకమంత్రముపదేశించి దానిని జపించుచు హిమవత్పర్వతమున కుత్తరముననున్న గుహలోనుండి తపస్సుచేయుమని చెప్పిపోయెను, పార్వతి యేకాగ్రచిత్తముతో నుండి-నిశ్చలమైన, మనస్సుతో నాయడవియందు దొరకు పండ్లు దుంపలు తినుచు తపస్సు చేయుచుండెను.

శివుని తపోభంగము.

ఆ సమయమందు తారకాసురుఁడను రాక్షసునిచే బాధలు పడుచున్న దేవతలు బ్రహ్మయొద్దకుబోయి మొర పెట్టఁగా బ్రహ్మ యాలోచించి యీశ్వరునికి పుట్టిన కుమారుని వలన గాని వాఁడు చావడని తెలిసికొని, ఈశ్వరునికి భార్య లేక యాయనవిరక్తి చెంది తపము చేయుచున్నాఁడు. ఆయన కుమారుని కనుటయెట్లు? అని విచారించి తనకు మదినాలో చన తోచనందున శ్రీమహా విష్ణువు నొద్దకు పోదము రండని దేవతలను తోడుకొని వైకుంఠమునకు పోయి యాయనతో చెప్పఁగా విని శ్రీహరి యిట్లనెను. "ఓ సురశ్రేష్ఠా!" ఈశ్వరుఁడు తపస్సు చేయుచున్నాఁడు. ఆయన మహాకోపి. ఆయనను మాట్లాడించుట యెట్లు? సమాధి చాలించినగాని యాయనకు శరీరమందుస్పృహకలుగదు. అది కలిగినగానికామ మోహితుఁడు కాఁడు. మోహితుఁడుకాకున్న వివాహ ప్రయత్నము జరుగదు. వివాహమైనగాని కుమారుఁడు పుట్టడు. ఆ కుమారునివలనగాని తారకాసురుఁడు చావడుగదా? ఇది యంతయు యసాధ్యముగాకనఁబడుచున్నది. అయినను నేనొక్క యుపాయము చెప్పెదను. అట్లు మీరు జరిగించిన, కార్యము సాధ్యమగు"నని చెప్పెను. అది యేమనఁగా లోకమునందలి సమస్త జీవరాసులకు కామావేశము కలిగించువాఁడు కాముఁడు; నా కుమారుఁడైన మన్మథుఁడు. వానిని బ్రతిమాలిపంపి యీశ్వరునిపై పుష్పబాణములను ప్రయోగించిన వానికి తపోవిఘ్నమగును. ఆవెనుక వివాహప్రయత్నము చేయనచ్చును. కాని మఱియొకటి చెప్పెదను. ఆ శివుఁడు

మహాకోపి. అతని కగ్నియే మూడవ కన్నుగా నిటలమున నున్నది. కావున మన్మథునికపాయము రావచ్చును. అందుకు తా నెదురుగా నుండక మాటుననుండి పుష్పబాణములను ప్రయోగింపవలెను. అతనితో సహాయముగా వసంతు, జయంతులను, మలయమారుతుని పంపుడు. అట్లే చేయుదుమని సెలవుతీసికొని బ్రహ్మాది దేవతలు తమ నివాసములకుపోయిరి. పిమ్మట యింద్రుడు సభచేసి శ్రీహరి చెప్పిన సంగతుల నందఱకు తెలియజేసి అందున్న మన్మథ, జయంత, వసంతులను శివుని తపోవనమునకు పోయి యాయన కామమోహితుడై తపస్సుచాలించునట్లు చేయుడని ప్రార్థింపగా వారంగీకరించిరి.

కామదహనము

పిమ్మట వారు నలువురుకలిసి శివుడున్నచోటికి బోయిరి. ఆ వనమున వసంతఋతువునందలి లక్షణములు కనబడెను. చెట్లు చిగిరించి పువ్వులుపూచెను. కోయిలలు కూయుచుండెను. చిలుకలు, శారికలు కలకలధ్వనులు చేయుచుండెను. చల్లని నీలమేఘము క్రమ్మెను. అదిచూచి నెమిళ్లు క్రేంకారములు చేయుచుండెను. మలయమారుతమువీచెను. అట్టి సమయములో మన్మథుడు పుష్పబాణములను శివునియురమున నాటనేసెను. అవి తగులగానే శివుడు తపముచాలించి తేరిచూడగా నెదుట నున్న మన్మథుడు భస్మమయ్యెను. అదివఱకే తన పెనిమిటి కేమి యాపద వచ్చునోయని వెంటనే పోయియుండిన రతీదేవి మిగుల దుఃఖించి శివుని బహువిధముల ప్రార్థింపగా నాశివుడామెపై కరుణించి తనకుమాత్రము తన భర్త దేహముతో

కనఁబడు నట్లును, ఇతరులకు కానరాకుండ బాధ కలిగించు నట్లును నరమిచ్చెను. మన్మథుని శరీరము భస్మమైనను నత నికి నాశనము లేనందుననే జగత్తునందలి సమస్త జీవకోటులును పిపీలికాది బ్రహ్మపర్యంతము వానివల్ల మోహపరవశు లగు చున్నారు.

శివుఁడు పార్వతిని పెండ్లియాడుట

ఇట్లు శివుఁడు తాలిపొంది మోహోన్మత్తుఁడై సతీ వియోగమునకు చింతాక్రాంతుడై యుండగా శ్రీమహావిష్ణువు నారదుని పిలిచి, నీవు వెంటనే వెళ్ళి సతి హిమవంతుని కూతురై పుట్టి మిమ్మును వివాహమాడుటకై తపస్సు చేయుచున్నదని శివునితో చెప్పి రమ్మని పంపెను. నారదుఁ డాలాగుననే చేసెను. ఆ మాటవిని శివుఁడు సంతసించి సంధాన మెట్లగునని విచారించు సమయమున నగస్త్యుఁడు, విశ్వామిత్రుఁడు, వసిష్ఠుఁడు మొదలగు మహర్షు లాయనను దర్శింపఁబోయిరి. వారిని గౌరవించి శివుఁడు తనకు గలిగిన సతీవియోగ దుఃఖమునుతలంచి మాటాడుచు "నామె హిమవంతునికి కొమార్తెయై పుట్టెనని యిప్పుడే నారదుఁడు చెప్పి పోయెను." అని చెప్పెను. ఆ ఋషులు విని యట్లయిన మీ రామెను వివాహమాడుడు. మేమిప్పుడే హిమవంతునియొద్దకుపోయి నిశ్చయించుకొని వచ్చెదము. ఈ వివాహము జరిగినకాని మీకు సంతాపశమనము కాదు. అని చెప్పగా నీశ్వరుఁ డంగీకార మొనర్చినందున వారు వెంటనే హిమవంతునియొద్దకుఁబోయి శ్రీ సదాశివుని మహిమ, మైశ్వర్యములు నభివర్ణించి చెప్పగా విని యాయన

సంతోషముతో కొమార్తె నిచ్చుటకు నిశ్చయించి వెంటనే బృహస్పతిచే వివాహ ముహూర్తము నిహితము చేయించి యా నాటికి శ్రీ మహాదేవుని తరలి రావలెనని ప్రార్థించుటకు తగిన సంధానకర్తలను పంపి, తాను వివాహ ప్రయత్నము చేయించుచుండెను. ఆ వార్తవిని శివుఁడు మిగుల సంతోషించి బ్రహ్మ, విష్ణువు, మహేంద్రుఁడు మొదలగు ముప్పదిమూఁడు కోట్ల దేవతలతోను హిమవంతు నింటికి పోయి పార్వతిని వివాహమై మామగారిచ్చిన రత్నములు, కానుకలు, దాసదాసీ జనములను తీసికొని గొప్ప యుత్సవముతో కైలాసమున పార్వతీ సహితుఁడై ప్రవేశించి, సమస్త దేవతలకు తగిన మర్యాదలు చేసి వారివారి నెలవులకు పంపెను, పిమ్మట పార్వతీ, పరమేశ్వరులు వినోదముతో నుండిరి. ఒక దినమున నందవనమున వారుండఁగా నచ్చట గంజా మృగముపిల్ల యొకటి కంటఁబడెను. నది మిగుల కోమలముగాను నందముగాను కనఁబడినందున పార్వతిదానిని పెంచవలెనని పరమేశ్వరునితో ననఁగా నతడు సరే ననెను. అప్పుడామె దానిని పట్టి తెప్పించి పెంచుచుండెను. దానిని కాచి సంరక్షణ చేయుటకు నాగార్జునుఁడను బాలునికి నప్పగించెను. ఈనాగార్జునుఁ డెవరని జైమిని యడుగఁగా వ్యాసుఁడిట్లనెను.

నాగార్జున చరిత్రము

పూర్వము పాండవులలో నొకఁడైన యర్జునుఁడు తీర్థ యాత్రలకుబోయి యొకపుణ్యనదిలో స్నానము చేయుచుండఁగా నచ్చటికి నదివలకే వచ్చియున్న యులూచియను నాగకన్యక

యాతని రూపరేఖా విలాసములనుచూచి మోహించియాయర్జు
నుని తన నిజనివాసమైన నాగలోకమునకు తీసికొనిపోయి
గాంధర్వవిధిచే వివాహమై కొంతకాలము వినోదింపుచుండెను.
అంతటయామెగర్భముసుధరించి యుక్తకాలములో నొకకుమా
రుని కనెను. ఆశిశువునకు పితృమాతృవంశ బోధకముగా
నాగార్జునుఁడని పేరుపెట్టెను, అంతట నర్జునుఁ డామెను విడిచి
పోయెను. (ఈకథ విజయవిలాసమను గ్రంథములో పూర్తిగా
కానఁబడును) ఈ నాగార్జునుఁడే పార్వతి పెంచిన గండామృగ
మును కాయుచుండెను. ఒకరోజున నితఁడు కైలాసముననుండి
పోవుచున్న నారద మహామునిని చూచి, యాయన గడ్డము,
మీసము, జడలు కలిగి యున్నందున వెఱ్ఱివాఁడని యెంచి పరి
హాసముచేసెను. అందుకాముని కినుకనొంది, వానిపై కసిదీర్చు
కొనువెరవు నాలోచించుచు ద్వారకకుపోయి శ్రీకృష్ణునిదర్శించి
యాయనతో, ఈ నాగార్జునుఁడు తన్ను పరిహసించిన సంగతి
చెప్పెను. అదివిని కృష్ణుఁ డర్జునుని పరాభవము చేయుటకు
మంచిసమయము దొరికినదని యెంచి, మునినిజూచియిట్లనెను.
“మీరు ధర్మరాజునొద్దకువెళ్ళి గండామృగపు మాంసముతో
పితృశ్రాద్ధముచేయుమని చెప్పుడు.” అప్పుడా దేవర్షి హస్తి
నాపురమునకు బోయి ధర్మరాజును చూచెను. ధర్మరాజాయ
నను పూజించికూర్చుండబెట్టెను. అప్పుడు వారిట్లుసంభాషించిరి.

ధర్మరాజు:—స్వామీ! యెందుండి తమరాక ?

నారదుఁడు:—రాజా! ఈ దినమున కైలాసమునుండి
ద్వారకకుఁబోయి శ్రీకృష్ణుని దర్శించి పిమ్మట కొందఱు ఋషు
లతో యముని సభకు వెళ్ళి యిటు వచ్చితిని.

ధర్మ:—యముని సభయందేమి చూచితిరి ?

నార:— సభలో యముఁడు కాలదండము చేతఁబట్టి కూర్చుండియుండఁగా చిత్రగుప్తులు జీవుల పాపపుణ్యముల లెక్క చెప్పుచున్నారు.

ధర్మ:—స్వామీ ! మాతండ్రిగారైన పాండు మహా రాజుగా రందున్నారు గదా ? నారేమి చేయుచున్నారో చూచితిరా ?

నారదుఁడు:—చూడ కేమి సభ యెుమ్మటి పావంచా మీఁదనున్నారు.

ధర్మ:—ఏమీ! పావంచామీఁద నున్నారంటిరి. నిలుచున్నారా యేమి, కూర్చుండుట కాసనము లేదా ?

నార:—ఆసనము లేకపోవుట లేదు. దానిపై కూర్చుండుటకు నర్హత లేదు.

ధర్మ:—ఏమీ, నాఁడు మీరు సెలవిచ్చిన ప్రకారము రాజసూయయాగము, బహుప్రయాసపడి చేసితి నే.

నార:—ఔను. చేయుటచేత నే రెండు మెట్లెక్కి మొదటి పావంచామీఁదికి వచ్చినాఁడు.

ధర్మ:—ఏమీ, మాతండ్రికి సభలో కూర్చుండుటకు నర్హత లేదా? నే నేమిపాపముచేసితిని? తులసిచెట్టు పాతి నీరుపోయ లేదా? పార్వతీపరమేశ్వరులను సేవింప లేదా? గంగా స్నానముచేయనైతినా ? ఎవరి యిల్లైనను కాల్చితినా? బంగారము దొంగిలించితినా? పురాణములు విన లేదా ? సభలో పెద్దలకు వెనుక త్రిప్పి కూర్చుంటినా? అమావాస్యదినమునం

దావుపాలు పితికించితినా? కల్లు ద్రాగితినా? పరస్త్రీని బలిమిని పట్టితినా ? పండితులను దూషించితినా ? వాగ్దానముచేసి తప్పిపోతినా? గ్రామస్థులతో కక్షపట్టితినా ? ఆఁబోతులచే దున్నించితినా? నరిదుగ్రనియాశపడగొట్టితినా? చీఁకటియుండఁగా దీపమార్పితినా? లేనియెడల మాతండ్రికీ శిక్ష యేమి ?

నార:—రాజా! వినుము, నీవు భూలోకవాసులకును పాతాళమునందున్న వారికిని తృప్తికలుగఁజేసితివి. కాని స్వర్గలోకనివాసులకు తృప్తికలిగింపలేదు.

ధర్మ:—అయ్యా వారెట్లు తృప్తినొందుదురు ?

నార:—గండామృగముయొక్క మాంసముతో పితరులకు శ్రాద్ధము యథావిధిగా జరిగించిన వారు తృప్తినొందుదురు.

ఇట్లు చెప్పి నారదుఁడు గగనమార్గమున పోయెను.

పిమ్మట ధర్మరాజు భీముని పిలిచి గండామృగమును చంపి తెమ్మనెను. భీముఁడామృగమును పోల్చలేనని చెప్పఁగా నర్జునితో చెప్పెను. అదివిని యర్జునుఁడు వేట కుచితమైన వేషమును ధరించి బాణతూణీరములతో బయలుదేరి వెళ్ళి బహుప్రదేశములను నడవులను కొండలను వెతకి యామృగము కనఁబడనందున విచారించుచు నలసి యొకచోట కూర్చుండి యుండఁగా నారదుఁడు కనఁబడి యేమియిట్లు చింతిల్లుచున్నావని యడిగెను. అర్జునుఁడు లేచి నమస్కరించి యయ్యా ! మాయన్నగారు గండామృగమును చంపి తెమ్మనిరి. నేటికి పదిరోజులనుండి వెదకుచున్నను నది కనఁబడ

లేదు." అదివిని నారదుఁడు "కైలాసముపరినున్న రుద్రవన మునకు దక్షిణమున గంధనది పారుచున్నది. అందులో నిరు తాగుట కనేకజంతువులు పోవుచుండును. అచ్చటికిపోయిన ఏకమృగము లభించును." అనెను. మునిమాటల ప్రకార మర్జునుఁ డక్కడకు పోయి పొదలచాటున నిలుచుండి యనేక జాతుల మృగములు గుంపులు గుంపులుగా వచ్చు చుండుట చూచెను. కొంతసేపటికి గండామృగ మొక్కటే వచ్చెను. దానిని నర్జునుఁ డొక్క భాణముతో కొట్టెను. కాని దాని శరీరమున పెక్కువిలువగల యలంకారములు రత్న హారములుండుటచే నది పెంపుడుమృగమని యెంచి చాలవిచా రించెను. అచ్చట నెవరును లేరు. మృగమును తీసికొని పోవు టకు వీలులేదు. ఏలయనఁగా నలంకారములున్నవి. పరద్రవ్య హరణమువలన పాపము సంభవించును; వస్తువులను తీసి యచ్చటవిడచి పోయిన, యెవరు తీసికొందురో ? కావున దానిని పెంచువారు వచ్చునవఱకు నచ్చటనే యుండ నిశ్చ యించి యర్జునుఁడు పొదల నీడను కూర్చుండెను.

నాగార్జునుఁ డర్జునుని చంపుట

ఆ మృగరక్షకుఁడైన నాగార్జునున కా దినము పుట్టిన దినమగుటచే నతఁడు దానిని యడవిలో మేయవిడచి, పాతాళ లోకమందున్న తనయింటికిబోయెను. వానితల్లి వాని కభ్యం జనస్నానము చేయించునదై, శిరస్సున తైలమంటుచుండఁగా యశుభశకునముల చూచి, భయపడి తల్లితో "అమ్మా! త్వరగా కానిమ్ము నేను పోవలెను, మృగమును

ఒంటరిగా విడిచి వచ్చితిని. దానికేమి యపాయము సంభవించునో," అనెను. అంతలోతల్లిత్వరగాస్నానము, భోజనము చేయుచుండగా, కుమారుడు బయలుదేరి అమ్మ! నేపోయివచ్చెద నని, కైలాస కందరమునకుపోయి యందుమృగము కనబడనందున, రుద్రవనమున జూచి, యందును లేనందున, గంధనదికి నీరు త్రాగబోయి యుండునని యెంచి యచ్చటికిపోయి, చచ్చి పడియున్న మృగమును గని, హా యెవ్వడింత భయము లేక నామృగమును చంపెను? ఆ చంపినవాఁ డెవఁడైననుసరే నాయెదుటపడిన వదలుదునా?వానినొక్కబాణమున గొట్టి పడవైతుననెను. ఆమాటలువిని పొదలోనున్న యర్జునుఁడు సింహానాదముచేసి పైకివచ్చి "అయ్యా! నే నీమృగమును చంపితినిగాని దాని శరీరమున పెక్కునగలుండుటచే వానితో తీసికొనిపోయిన పరవిత్తాపహరణ దోషము కలుగునని యిందు కాచియుంటిని. ఆ యలంకారములను తీసికొని నీవు పొమ్ము" అనఁగా నాగార్జునుఁడు కోపముతో మండిపడి పండ్లు పటపట కొరికి, నీవేనా, పార్వతి పెంచిన గండామృగమును చంపితివి. నీ కాయువు నిండినది. ఇదిగో చూడుము. నిమిషములోనిన్ను యమునియింటికి పంపెదననెను. అది విని యర్జునుఁడు వానితో నిట్లనెను. "నేను పితృకార్యార్థ మీ మృగమును చంపితిని. నీవు బాలుఁడవు. నిష్కారణముచావకుము. నాప్రతాపమునీకు తెలియక మాటాడుచున్నావు." అనఁగావినక కోపావేశుఁడై బాలుఁ డర్జునునిపై బాణములు వేసెను. అప్పుడు వారికిఘోర యుద్ధమయ్యెను. మానవులపై ప్రయోగించు బాణములు నిష్ప్రయోజనమగుట చూచి దేవతలయస్త్రములను బాలుఁడు

వేయఁగా వానిని ప్రత్యస్త్రములతో నర్జునుఁడు మాన్పెను. అప్పు డాబాలుఁడు మహాకాలానల మను బాణమును స్మరింపఁగా నది కైలాసమునుండి గొప్ప ధ్వనిచేయుచు వచ్చి బాలునిచేత బడెను. దానినిజూచి పైనుండి చూచుచున్న దేవతలు భయ పడి పారిపోయిరి. ఆబాలుఁడు దానిని సంప్రోక్షించి యర్జునునిపై ప్రయోగింపఁగా వెళ్ళి యతనితో బాణ మిట్లనెను. "అర్జునా! నీవుమహావీరుఁడవు.నీకుప్రతివీరుఁడుముల్లోకములను లేడు. నిన్ను నేను చంపిన దేవతలుకూడ నన్ను నిందింతురు. మీరు తండ్రి కొడుకులు. ఎందుకు యుద్ధము చేయుచున్నారు? నాగార్జునుఁ డులూచి యందు నీకు గలిగిన కుమారుఁడు గదా? వాసుకి కొమార్తెను నీవు పాతాళమున వరింపలేదా! ఆమెకు నీవలనబుట్టినవాఁడే వీఁడు. నేను నిన్ను చంపనొల్లను. నాపై నేదైనయొక బాణమువేయుము. నేఁబోయెదను. లేదా నిన్నుచంపకపోను. అనవుఁడర్జునుఁ డామాటలన్నియువిని "ఏమి చేయుదును! నాయొద్ద నొక్క బాణమైనను లేదు. తూణీరము వట్టిదైనది. ఒకరి బాణమును నేను ముట్టను" అనెను. అప్పుడా బాణము తనవలన నేరము లేదని దిక్పాలురను సాక్ష్యముంచి కోపముతో నర్జునునిపై బడినదుమునొద్దకు రెండు ముక్కలుగా చేసి, కైలాసమునకు పోయెను. నాగార్జునుఁడు తండ్రిపడియున్న స్థలమునకుపోయియతనిప్రతాపమునకుసంతోషము,నాశ్చర్యము కలవాఁడై వానిరక్తము బొట్టుబెట్టుకొని పాతాళముననున్న తనతల్లియొద్దకు పోయెను. గగనమునుండి యుద్ధము చూచు చుండిన చిత్రసేనుఁడను గంధర్వుఁ డర్జునునిపై పుష్పవర్ష మును కురిపించి నందమున యతని శరీరము కుళ్ళి, చెడకుండ

నుండెను. అప్పుడు డిల్లు చనిపోయిన వార్త చిత్రసేనుఁ డింద్రునితోను, నారదుఁడు శ్రీకృష్ణ బలరాములతోను బలరామస్వామి దుర్యోధనునితోను, శ్రీకృష్ణుఁడు ధర్మరాజు తోను చెప్పఁగా నీ ఘోరవిపత్తునకు వారు చాల విచారించి దేవ, యదు, కురుపాండవ సైన్యములు యుద్ధసన్నద్ధులై యర్జునుఁడు పడియున్నచోటికి పోయిరి.

ఉలూచీ విలాపము

నాగార్జునుఁ డర్జునుని జంపి తన ప్రతాపమును తల్లితో చెప్పుటకింటికి పోయి "అమ్మా ! మిక్కిలి చక్కని యొక్క కిరాతుఁడు నేను వెళ్ళుసరికి పార్వతిచే పెంచబడి నా సంరక్షణలో నున్న గండామృగమును చంపెను. అతనిని నేను చూడకముందే వెళ్ళిపోయి యుండును కాని శరీర మనేకాభరణములతో నిండి యున్నందున దాని యధికారి వచ్చినవానికావస్తువులిచ్చి పోవలెనని యచ్చట నున్న మాధవీలతపొదలో దాగియుండెను. అప్పుడు నాతో ఘోరముగా యుద్ధము చేసెను. నేను మానవులపై ప్రయోగించు శరము లెన్నో వేసితినిగాని యతఁడు వానిని లక్ష్యపెట్టనందున దేవాస్త్రములు వేసితిని. వానిని సయితమతఁడు నిమిషములో సంహరించెను. అదిచూచి మహాకాలాస్త్రమును ప్రయోగించితిని. అదివెళ్లి వానిని రెండు ముక్కలు చేసెను. ఉలూచ చదివజ కర్జునుఁడు గండా మృగము కొఱకు బయలు దేరినసంగతి వినియుండెను. కాన నాచని పోయినవాఁ డర్జునుఁడేయని మూర్ఛిల్లి క్రిందఁబడెను. కొంత

సేపటికి తెలివొంది లేచి యిట్లువిలపించెను. 'హా నాథా! నన్ను విడచిపోతిరా! మీరు లేని యీ జీవనము నాకేల! మిమ్ము నేను మఱి యెట్లు చూడఁగలను! మీ సుందర కోమల శరీరము నే నెందు గందును! మహావీరులయిన మీరీ బాలుని చేఁబడితిరే! మీ సాహసము, బలము, పౌరుషము, శౌర్యత్వము, యుద్ధనిపుణత యెందుబోయెను! కాలకేయులను సంహరించి యింద్రునికిస్వర్గమును మీరేగదా యిచ్చితిరి. కిరాతవేషములోనున్న యీశ్వరునివంటి సర్వశక్తుని మెప్పించలేదా? ఒక్కబాణముతో నేడుద్వీపములను జయింపలేదా? హనుమంతునితో పందెమువేసి వారధి కట్టినవారు మీరేగదా? అట్టి బాహుశక్తియు బలపరాక్రమము లెటుపోయెను. అయ్యో! నేడీ కొఱడవిపాలైతివా?' అని దుఃఖించుచు కుమారునిపై పుత్రిరిగి 'నాయనా కుమారా! మేము నిన్నెందుకా గంటిమి? పితృవధ పాపమని యెఱుఁగవా? ఎంతపని చేసితివితండ్రీ!' నా విని 'అమ్మా నన్నెందుకు నిందించెదవు. ఆయన నా తండ్రియని నాకెట్లు తెలియును? తెలిసి జేసినగదా పాపముసిద్ధించును" అనెను. ఇమ్మాట వారిరువురుకలిసి భూలోకమున నర్జునుఁడు పడియున్నచోటికి బోయిరి. అచ్చట తన భర్త శరీరము రెండుముక్కలై పడియుండుటచూచి వెంటనే మూర్ఛపడిలేచి "నాథా! మీతో నేనుసుఖించినది స్వల్పకాలమైనను నీ వైధవ్యదుఃఖము చిరకాల మనుభవింపవలెనుగదా!" అనుచుండఁగా నచ్చటికి గొప్ప సైన్యములు రణభేరులతో వచ్చుటచూచి "నాయనా! కుమారా! నీవు నీ తండ్రియైనయర్జునునిచంపితివి. నిన్ను చంపుటకే మహా సైన్యములు వచ్చుచున్నవి. నిన్ను వీరు బ్రతుక

నియ్యెదు. కావున పారిపోయి వారి బారినుండి తప్పించుకొని బ్రతుకుము. లేదా చావు నిశ్చయము తంగ్రడీయని యేడ్చుచు పతి శరీరముపై బడెను. తల్లిమాటలువిని నాగార్జునుఁడు కైలాసమునకు పరుగెత్తి యీశ్వరుని పాదములపైఁబడి శరణనగా నతఁడు భయకారణమేమని యడిగెను. అర్జునుఁడు గండామృగమును చంపుటయు, తా నతనిని చంపుటయు దేవ, యదు, కురు, పాండవులు తమతమ సైన్యములతో నచ్చటికి వచ్చుటయు నాయనతో మనవిచేసెను. అదివిని మేముండఁగా నీకేమి భయమని యాతఁ డభయ మిచ్చెను.

హరిహరుల యుద్ధము

అంతట నారదమహాముని తొందరగా శివునియొద్దకు వచ్చి గొప్ప సేనలువచ్చి కైలాసముపై బడుచున్నవి. కాచుకొనుడని చెప్పఁగా శివుఁడు కోపావేశుఁడై పినాకమును, విల్లును, త్రిశూలమును చేతఁబట్టి వృషభవాహనుఁడై ఢమరు వాయించుచుపోగా వెనుకయాయన బలములు యుద్ధసన్నద్ధులై పోయెను. ఇట్లు పోవుచున్న యీశ్వరునికి శ్రీకృష్ణుఁ డెదురుగా పోయి నమస్కరింపఁగా శివుఁడు నిరాకరించి యిట్లనెను.

శివుఁడు:—కృష్ణా! గొల్లనికి ఇంత పరాక్రమమా స్త్రీహత్యచేసిన వానికి పాపభీతి యుండునా?

కృష్ణుఁడు:—మహేశ్వరా! ఎందుకు ఇట్లు ఆక్షేపించుట. నీవలె బ్రహ్మహత్యచేసిన వాఁడగాను గదా! నన్ను చంపుటకు వచ్చిన పూతనను చంపితిని. అందు తప్పేమి?

శివుఁడు:—ఓ గోపాలుఁడా ! నేను బ్రహ్మహత్య చేసితి నంటివి. నేను ప్రాణహాని చేయలేదు. బ్రహ్మయొక్క అయిదు ముఖములలో నొక దానిని ఛేదించితిని. నీవే బ్రహ్మహత్య చేసితివి. గతకాల మాలోచింపుము.

కృష్ణు:—ఔను. నేను రావణుని చంపిన దనుజనే. నీవు తెలివిమాలి ముందు వెనుక లాలోచింపక యిచ్చిన వరముల వలన వాఁడు ముల్లోకముల వారిని హింసించుచుండుట చూచి వారిని రక్షించుటకు రామావతారమెత్తి వానిని జంపి, వానికి కైవల్యమిచ్చితిని. కాని నీవలె చంపిన స్త్రీపురుషుల పుర్రెలను మెడలో వేసికొనలేదు.

శివు:—ఓగొల్లా ! స్త్రీహత్యా పాతకము నాయం దారోపించుచున్నావు. నే నే స్త్రీని చంపితిని ?

కృష్ణు:—ఓ శంకరా ! మరచితివి కాఁబోలు. నీభార్యనే నీవు చంపితివిగదా !

శివు:—ఏమిరా! నేను చంపితినా? అదియెట్లు !

కృష్ణు:—ఓ మహాదేవా! నీవు నిరాకరించి యుపేక్షించుటచేతనే గదా సతి దక్షుని యజ్ఞకుండమున బడి మడిసెను. మాతృద్రోహులకు ఇది దోషముగా తోచకపోవచ్చును.

శివు:—ఓరి గోహత్యాపాతకీ ! మాతృద్రోహి యనుచున్నావు. అది యెట్లు ?

కృష్ణు:—ఓ త్రిలోచనా! బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులకు తల్లి ప్రకృతికదా ? ఆమెయేగదా సతి. నేను గోహత్యా పాతకి నంటివి. రాక్షసుఁడు మాయావృషభమై నన్ను చంపుటకు రాఁగా వానిని జంపితిని. నీవలె కపిల గోవును చంపలేదే ?

ఇట్లు సంభాషించుచుండఁగా శివుఁడు కోపావేశుఁడై కృష్ణునిపై బాణవర్షము కురిపింపఁగా నాయన వానిని నివారించి తాను సుదర్శనమును బ్రయోగింపఁగా శివుఁడు త్రిశూలముతో దానిని నివారించెను. వీరిటు పోరుచుండఁగా కృష్ణుని వెనుక బెట్టి, బలరామస్వామి యీశ్వరునితోను, కుమారస్వామి యింద్రునితోను, నందికేశ్వరుఁడు దుర్యోధనునితోను, మహాకాలుఁడు భీమునితోను, వినాయకుఁడు దుశ్శాసనునితోను, యుద్ధము చేయుచుండిరి. మహాకాలుఁడు గొడ్డలితో భీముని కొట్టఁగా నాగొడ్డలియతఁడుతీసికొనివానిని వెంటబెట్టుచుండఁగా నాగార్జునుఁడడ్డముగావచ్చి గొప్ప యుద్ధముచేసెను.

బ్రహ్మ హరిహరులకు సమాధానము చేయుట.

ఇట్లు ఘోరయుద్ధము జరుగుచుండఁగా నాకసమునుండి చూచుచున్న నారదుఁడు ప్రళయము సంభవించునని భయపడి యోగమార్గమున సత్యలోకమునకు పోయి జరుగుచున్న యుద్ధము సంగతి బ్రహ్మతో చెప్పి మీరువచ్చి సంధిచేయవలయు ననఁగా వెంటనే యతఁడు హంసవాహనారూఢుఁడై బయలుదేరి యుద్ధరంగమునకు విచ్చేసివాహనము దిగి మహాదేవుని యొద్దకుబోయి నమస్కరించి బహుస్తోత్రము చేసి వానికోపమును చల్లార్చి, బలరామ కృష్ణుల యొద్దకుబోయి, స్తుతులొనర్చి కోపమువిడువుమని ప్రార్థింపఁగా వా రర్జునుని బ్రతికించినగాని యుద్ధము మానమనిరి. అదివిని బ్రహ్మ యముని స్మరింపఁగా, నతఁడు మహిషముపై నెక్కి కాలదండము చేఁబూని యచ్చటికి విచ్చేసెను. అప్పు డాయనతో

బ్రహ్మ యిట్లుచెప్పెను. "ఓ శనైశ్చరా ! ఈయముని బ్రతికించి యీఘోర యుద్ధము చల్లార్పుము" యనుచుం డిదే సమయ మని మనస్సులో తలంచి, యిట్లనెను. "ఓ త్రిమూర్తులారా! మీ సెలవు కెదురాడువాడనుగాను. కాని, నామొఱవినరు గదా! అదియేమనిన నేనుచిన్నప్పటినుండియును నీ కుష్ఠుబాధ పడుచున్నాను. మీమువ్వురు నొకచోట నేకలియుటదుర్లభము. ఇప్పుడు కలిసిరి కనుక మనవిచేసికొంటిని. నాప్రార్థన సంగీక రింపుడు." అనఁగా నీ కీ రోగ మెట్లు సంభవించెను. బ్రహ్మ యడుగగా యముఁడిట్లు విన్నవించెను.

యమునికి కుష్ఠురోగము కలిగిన విధము

మాతండ్రియైనసూర్యునికి పద్మిని భార్యయైయుండెను. ఆమెకు నేనును నాచెల్లెలు యమునయును, పుట్టితిమి. పిమ్మట, ఆమె మాతండ్రియొక్క కాంతివలన కలిగిన వేడిమి భరింప లేక తన శరీరమునుండి ఛాయ యను కన్యకను పుట్టించి తనకుమారుగా మాతండ్రియొద్ద నుండుమని చెప్పి, తాను తన తండ్రియైన దక్షప్రజాపతి యింటికి పోయెను. ఈ ఛాయ యన్ని విషయములలోను మాతల్లివలెను, మాతండ్రికి భార్యవలెను, మెలఁగుచుండెను. ఇట్లు చాలకాలము గతిం చిన తరువాత నామెకు శని జన్మించెను. పిమ్మట నొకరోజున యామెకు నాపై కోపమువచ్చి కుష్ఠురోగివికమ్మని నాకు శాప మొసంగెను. వెంటనే యారోగము నాకాళ్ళయందు ప్రవేశిం చెను. కాళ్ళయందు ప్రవేశించుటకు కారణమేమనగా, యామె బాధ పడలేకను యామె మాటలను [illegible]

-కాలితో తన్నితిని. వెంటనే నేను మాతండ్రితో నీ సంగతి మనవిచెయ్యగా, ఆయన కొంత యాలోచించి యామె నాకు తల్లి కాదని తెలిసికొనెను. ఎందుచేతననగా తల్లులు పిల్లల ననేకవిధముల తర్జన భర్జనలుచేసి చీవాట్లుపెట్టుచుందురు. కాని వారిత్తిట్లు పిల్లలకుతగులవు. కాఁబట్టి యామెనాకుసవతితల్లియని దివ్యదృష్టిచే తెలిసి భార్యను పిలిచి నీ వెవరు నిజముగా చెప్పుమని యెన్నివిధముల నడిగినను చెప్పనందున నామెజుట్టు చేతబట్టుకొని, చెంపకాయకొట్టఁగా, నేను మీభార్యనుకాను, యామెఛాయను. ఆమె మీకాంతి భరింపలేక నన్ను పుట్టించి తనకు మారుగా నుండుమని తాను పుట్టినింటికి పోయెను. అప్పుడు మాతండ్రి నన్నుజూచి "నాయనా! ఈ బాధ నీకు కొంత కాలమువఱకు తప్పదు. అనుభవించవలెను. ద్వాపర మున శ్రీహరి కృష్ణావతారమున, కైలాసమునొద్ద త్రిమూర్తులు కలియునపుడు వారితో నీ వీ సంగతి చెప్పి ప్రార్థింపఁగా నీ బాధ వారు నివారింపఁజేయుదురు." అనెను." ఆసమయమునకొఱకు నింతవరకు కాచియుంటిని. కావున నా కీ బాధ నివృత్తిచేయ ప్రార్థించుచున్నాను." అనఁగా విని యీశ్వరుడు తన కమండలములోని నీళ్ళు జల్లగా కుష్ఠురోగ మదృశ్యమయ్యెను.

అర్జునుడు పునర్జీవితుఁడగుట.

తరువాత నందఱు త్రిమూర్తులతోకలిసి యర్జునిని శరీరము పడియున్నచోటికిబోయిరి. అప్పుడు బ్రహ్మ రెండుముక్కలు చేర్చి మంత్రించి నీరుచల్లఁగా నవి యేకమయ్యెను. యముఁడు

ప్రాణములను విడిచిపుచ్చగా నింద్రుఁ డమృతము చల్లెను వెంటనే యర్జునుఁడు లేచి కృష్ణుని జూచి యియ్యనేనుఁనగా జరిగిన వృత్తాంతమంతయు జెప్పిరి. అర్జునుఁడు మిక్కిలి యాశ్చర్యపడెను. అంతట చచ్చిపడియున్న కౌరవులను తక్కినవారిని చూచి "యిందరు చనిపోయిరి. నాజీవనము మాత్ర మెందుకు" అనఁగా నింద్రుఁడు చచ్చి పడియున్న వారిపై నమృతము చల్లెను. అందఱు బ్రతికి లేచిరి. గంధర్వులమును బ్రతికి లేచి కైలాసమునకు పారిపోయెను. ఈశ్వరుఁడు నాగార్జునుని తెచ్చి యర్జునునికినప్పగించగా కుమారుని కౌఁగిలించుకొని యర్జునుఁడు ముద్దుపెట్టుకొని తొడలపై నిడుకొని "నాయనా! నీ పరాక్రమమునకు మెచ్చితిని. త్వరలో నన్ను గెలిచితివి. నేను చాల సంతోషించితిని." అని కుమారుని శివునికి నప్పగించి "మీ పాదసేవ చేయుచుండునుగాక!" అనెను. తదనంతరము ధర్మజుఁడు బ్రహ్మను స్తుతించి, మా తండ్రి దురవస్థను చూచితిరా? ఆయన యముని సభలో నిలుచుండునంట, వారికి ముక్తి నొసంగుడు. అని ప్రార్థింపగా బ్రహ్మ యముని జూచి పాండుమహారాజునకు నీసభయందు నాసనమిమ్మని చెప్పెను. అందుకు కతఁడంగీకరించెను. అర్జునుఁడు భార్యను చూచి "నీవు మహాపతివ్రతవు. నీకుమారుని యాదరించుచు మఱి కొంతకాలము పాతాళమున నుండుము. కొద్దికాలములో నన్ను చేరఁగలవు." అనిబోధించి పాతాళమునకుపంపెను. పిమ్మట త్రిమూర్తులును నింద్రాదిదేవతలును, కురుపాండవ యాదవులును వారి వారి సైన్యములతో సంతోషముగా నిజ నివాసములకుఁ బోయి సుఖముగా నుండిరి.

అని శ్రీ వ్యాస మహాముని జైమినితో చెప్పి యీ పురాణమును ముగించెను.

ఇది శ్రీ పరమేశ్వర కరుణాకటాక్షజనిత కవితావిచిత్ర వేమూరి వంశ పయఃపారావార పరిపూర్ణ రాకాసుధాకర హారితస గోత్ర శ్రీసూర్యనారాయణాఖ్య తనూజ శ్రీజగన్నాథ శర్మ ప్రణీతంబైన శ్రీమదష్టాదశ మహాపురాణసారము నందు శివ, స్కాంద, పద్మ, లింగ పురాణములు సంపూర్ణము.

శ్రీ పరదేవతార్పణమస్తు.
